

**ACTA VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND,
GEHOUDEN TE BUNSCHOTEN-SPAKENBURG, VAN 2 SEPTEMBER 1958-16 JANUARI 1959**

Op maandag 1 september 1958, des avonds om 8 uur, is de gemeente van Christus te Bunschoten-Spakenburg, daartoe samengeroepen door haar kerke-raad, bijeengekomen in de Noorderkerk, teneinde de zegen des HEEREN te vragen over de arbeid van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, die op dinsdag 2 september haar zittingen zou aanvangen. De praeses van de voorgaande synode, gehouden te Enschede in de jaren 1955 en 1956, ds H. Vogel van Enschede, was de voorganger in deze dienst. Ter voorbereiding op het gebed bediende deze het Woord des HEEREN uit Zach. 7: 1-8: 6 onder het thema: Jeruzalem, problemenstad, waarbij hij als verdeling noemde:

1. de problemen gesteld;
2. de problemen behandeld;
3. de problemen opgelost.

In het daarna volgende gebed is hij de tolk der vergaderden geweest bij de troon der genade om het licht en de bijstand van de Heilige Geest af te smeken over de arbeid van de synode en haar leden. In één der bijgebouwen heeft daarna een samenkomst plaats gevonden, waarin de afgevaardigden der synode met hun respectievelijke gastheren en gastvrouwen hebben kennis gemaakt.

Eerste zitting, dinsdag 2 september 1958

Artikel 1

Opening

Namens de Kerk te Bunschoten-Spakenburg, die door de voorgaande synode van Enschede was aangewezen om de eerstvolgende generale synode samen te roepen, wordt om 9.30 uur de vergadering der afgevaardigden geopend door ds J. Rijneveld. Op zijn verzoek wordt gezongen zang 5: 1 en 3. Hij leest de psalmen 121 en 124 en vraagt daarna de zegen des HEEREN over de nu aanvangende arbeid der synode.

Nadat hij de broeders afgevaardigden hartelijk welkom heeft geheten en verzekerd heeft, dat de gemeente van Bunschoten-Spakenburg haar best zal doen, nu de afgevaardigden het in dit dorp zonder veilige beschutting van stadsmuren en stadswallen zullen moeten stellen, een muur van gulle gastvrijheid rond hen op te trekken, zodat zij alle aandacht op hun werk kunnen concentreren, gaat ds Rijneveld voort met de volgende woorden:

„Want daar gaat het om. U bent hier gekomen om te werken. En hard te werken. Het is ook verantwoordelijk werk: Het opstellen van rapporten, het concipiëren van voorstellen en al wat tot de techniek van vergaderen behoort, moge wellicht het werk zijn van enkelen, aan u allen, hoofd voor hoofd, worden vele zaken voorgelegd, en ieder persoonlijk zal zich geroepen moeten weten steeds weer een verantwoorde beslissing te nemen.

Wie, zoals spreker, ambtshalve inzage heeft genomen in de vele stukken, zal er zich wel voor wachten daar klein van te denken, laat staan daar kleinerend over te spreken. Trouwens, het is niet gereformeerd een generale synode te beschouwen als een kleinigheid, een noodzakelijk kwaad, of als een apparaat, dat alleen maar veel geld kost, een duur ornament. Het is niet gereformeerd te menen, dat een generale synode een vergadering is aan de periferie van het kerkelijk leven, waarmee een gewoon kerklid niet te maken heeft. En dat hij zich van haar besluiten niets behoeft aan te trekken. Hoeveel te minder zal een kerkeraad zo mogen handelen, of zelfs maar denken. Men spreekt in dit verband nogal eens over artikel 36 kerkenordening, waarin de lijn van „hetzelfde zeggen" niet wordt doorgetrokken van de kerkeraad naar de gemeente. Dat is inderdaad waar. Maar wordt dat daar zo gesteld om aan te geven het mindere gezag van de meerdere vergaderingen, vergeleken bij het gezag van de kerkeraad over de gemeente? Dat verminderingsproces kan dan doorgaan, zodat er tenslotte niet veel van overblijft. Of wordt in artikel 36 de lijn niet doorgetrokken, omdat de meerdere

vergaderingen een andersoortig gezag hebben? Indien dat laatste het geval is, dan heeft dat z'n consequenties voor de onderscheiding van meer of minder gezag, want alleen gelijksoortige grootheden kunnen met elkaar vergeleken worden. En nu kan niemand tegenspreken, dat de verhouding kerkeraad-gemeente geheel éñig is, en zó innig, dat in Matth. 18 de woorden: „zeg het der gemeente" in erster instantie verstaan moeten worden in de zin van: „deel dat hardnekkige geval van zondeopenbaring in het midden der gemeente mee aan de kerke-raad". Een dergelijk innig verband is er niet tussen classis en kerkeraad, en evenmin tussen de meerdere vergaderingen onderling. De meerdere vergaderingen hebben krachtens overeenkomst in de kerkenordening een wettige plaats in het kerkelijk leven, en een eigen taak, en een welomschreven gezag. In dit verband is het juist te spreken van afgeleid gezag, want het zijn geen toporganisaties. Zij verdienen de hoogachting van kerkeraden en gemeenteleden, conform de in de kerkenordening vastgestelde en overeengekomen regels.

Maar, broeders, dit opkomen voor de wettige plaats ook van een generale synode in het samenleven der Kerken, eist van u een serieuze uitoefening van de u opgedragen taak. En serieus, dat betekent in dit verband dat gij u gebonden weet aan Gods Woord, de belijdenis der Kerk, en de D.K.O. als gemeen accoord.

Die binding moet confessioneel bepaald zijn. Dat geldt zowel van Gods Woord als van de belijdenis als ook van de kerkenordening. Het is ook niet gereformeerd van een andere binding te willen weten dan de confessiegetrouwe. Ten aanzien van de éérste twee is dat duidelijk en vindt dat in onze kring algemene erkenning. Een barthiaan acht zich ook gebonden aan de Schriften maar hij laat in zijn filosofische, kwasi-theologische constructies de Heilige Schrift juist los. Daarom confessionele binding.

En zo mag de belijdenis geen eerbiedwaardig document der kerk zijn, dat ons alleen maar inzicht geeft in wat vroeger door de Kerk geleerd werd. Maar confessionele binding houdt juist in, dat de belijdenis beleden wordt hic et nunc.

Welnu, niet anders staat het met de kerkenordening. Die mag niet behandeld worden als bijvoorbeeld een burgerlijk wetboek. De kerkenordening geeft geen bepalingen, die men naar louter juridische maatstaven mag uitleggen en toepassen. Maar ook hier - moet ik zeggen: juist hier? - moge de confessionele binding uw handelwijze bepalen. Alléén die binding kan u behoeden voor afglijden, naar welke kant ook. Het behoedt u (om maar iets te noemen) zowel voor koude zakelijkheid, bloot formalisme, als ook voor het gevaar „het niet zo precies te nemen", en praktisch de kerkenordening aan de kant te zetten, en op non-actief te stellen. Want confessionele trouw eist van u een nauwkeurig acht geven op wat door de kerken in de kerkenordening is vastgelegd. „Wat staat er nu precies?", die vraag ontwijkt ge niet. Maar die vraag is voor u geen louter taaltechnische of formeel-juridische. Doch het vragen wat er in een artikel staat, zal reeds Schriftuurlijk-gelovig zijn, als ge u maar confessioneel gebonden weet. En niet minder geldt dat de toepassing van de artikelen der kerkenordening op concrete gevallen, waarin een beroep op u wordt gedaan. Laat dit de winst zijn, broeders, ook van de discussies over deze dingen, dat gij u confessioneel gebonden weet, gelijk gij dat tevoren ook al wist, maar nu weer bij vernieuwing en des te scherper zijt gaan zien.

Dat is nodig om in en door en met uw werk alhier de kerk des Heren in dezen lande te bouwen.

Dat is nodig om (lettend op het vele werk, dat u wacht) niet bij voorbaat met moedeloosheid geslagen te worden.

Dat is nodig, die confessionele trouw, want dan moogt ge met christelijke vrijmoedigheid grijpen naar de vaste beloften van God voor uw zware arbeid.

We hebben met elkaar geluisterd naar de lezing van de psalmen 121 en 124. In beide psalmen wordt beleden, dat de hulp van Gods volk staat in de Naam des HEREN, Die hemel en aarde gemaakt heeft. Ge kent deze woorden. In elke dienst des Woords en der sacramenten, die wordt uitgericht, wordt als votum uitgesproken: „Onze hulp is in de Naam des HEREN, Die hemel en aarde gemaakt heeft". Dat is maar niet een herinnering aan een feit van heel lang geleden, dat vandaag ternauwernood nog van belang is en alleen historische waarde heeft voor de geschiedvorser. Maar het is een aanroepen van de Naam van Hem, Die de wereld destijds geschapen heeft. God scheidt niet meer in de zin van Genesis 1. Maar de Schepper van Genesis 1 lééft nog! ! En Zijn almacht en trouw, gelijk Hij die in het scheppingswerk (en in de optekening daarvan) reeds openbaar maakte, ze zijn nog dezelfde.

Ge moogt het zeker weten: Hij komt u vandaag nôg vertroosten en versterken als Degene, Die roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren.

Ge moogt het zeker weten: geen ding is onmogelijk bij Hem.

Ge moogt het zeker weten: Zijn trouw en waarheid houdt haar kracht, tot in het laatste nageslacht.

Dat wil zeggen: zoals Hij u in het allereerste een Vader is, neen DE Vader van onze Here Jezus Christus, zo is Hij het u ook in het allerlaatste, en in al wat daar tussen ligt; óók tijdens de zittingen van deze synode.

Broeders: zo mag ik deze generale synode voor geopend verklaren met dit beloftewoord: „onze hulp is in de Naam des HEREN, Die hemel en aarde gemaakt heeft.”

Met het staande zingen van psalm 100 werd de openingsplechtigheid beëindigd.

Artikel 2

Op verzoek van ds Rijnveld worden door zijn collega's van de Kerk te Bunschoten-Spakenburg de credentiebrieven nagezien en vergeleken met de door de afgevaardigde broeders getekende presentielijst. Zij rapporteren dat afgevaardigd zijn:

door de particuliere synode van Groningen:

primi:

ds P. K. Keizer, Groningen.
ds H. J. Meijerink, Aduard.
ouderl. J. O. Bouwman, Wagenborgen.
ouderl. K. Geertsema, Aduard.

secundi:

ds F. A. den Boeft, Helpman.
ds D. van Houdt, Uithuizermeeden.
ouderl. J. van der Molen, Loppersum.
ouderl. E. van der Veen, Ulrum.

door de particuliere synode van Friesland:

primi:

ds F. F. Pels, Huizum.
ds H. van Tongeren, Leeuwarden.
ouderl. D. J. Autsema, Veenwouden.
ouderl. H. Holwerda, Ferwerd.

secundi:

ds J. F. Heij, Drachten.
ds J. van der Schaft, Murmerwoude.
ouderl. W. Haitsema, Harlingen.
ouderl. D. de Wit, Harlingen.

tertius:

ouderl. J. B. van der Zwaag, Wouterswoude.

door de particuliere synode van Drenthe:

primi:

ds J. van Bruggen, Assen.
ds J. M. Zinkstok, Meppel.
ouden. A. Munneke, Sellinger.
ouden. Jac. Stout, Stadskanaal-W.

secundi:

ds H. Bouma, Assen.
ds J. ten Hove, Mussel.
ouderl. A. van der Vinne, Tweede Exioërmond.
ouderl. A. Ubels, Zuidlaren.

tertii:

ouderl. K. Stam, Meppel.
ouderl. G. C. Petersen, Emmen.

door de particuliere synode van Overijssel-Gelderland:

primi:

ds C. G. Bos, Zwolle.
ds J. van Raalte, Harderwijk.
ouderl. G. J. van Enk, Wolfheze.
ouderl. C. C. de Vries, Hattem.

secundi:

ds R. H. Bremmer, Enschede.
ds G. Visee, Kampen.
ouderl. R. Buit, Rouveen.
ouderl. H. Hekert, Coevorden.

door de particuliere synode van Utrecht:

primi:

ds H. Veltman, Zeist.
ds J. A. Vink, Amersfoort.
ouderl. A. Hartog, Nijkerk.
ouderl. H. Troostheide, Bilthoven.

secundi:

ds M. J. C. Blok, Utrecht-N.W.
ds G. Hagens, Bussum.
ouderl. E. Krol, Amersfoort.
ouderl. G. Bijlenga, Breukelen.

tertius:

ouderl. R. van Loenen, Amersfoort.

door de particuliere synode van Noord-Holland:

primi:

ds G. Janssen, Amsterdam-W.
ds P. Lok, IJmuiden.
ouderl. K. Pos, Zaandam.
ouderl. D. F. W, Ottersberg, Amsterdam-Z.

secundi:

ds A. Bos, Haarlem.
ds J. P. van der Stoel, Amsterdam.
ouderl. J. Rus, Broek op Langendijk.
ouderl. J. Hachee, Amsterdam-Z.

tertii:

ouderl. G. Visser, Santpoort.
ouderl. S. Fopma, Amstelveen.

door de particuliere synode van Zuid - Holland :

primi:

ds J. Kamphuis, Rotterdam-Delfshaven.
ds J. J. Verleur, Lisse.
ouderl. C. D. Goudappel, Delft.

ouderl. J. G. van Gurp, Bodegraven.
secundi:
ds N. Bruin, Rotterdam-Charlois.
ds J. van Nieuwkoop, Scheveningen.
ouderl. C. F. van Mill, Gorinchem.
ouderl. P. Spoelstra, Rotterdam-Z.
tertii:
ouderl. P. de Jong, Maassluis.
ouderl. J. van Oord, Dordrecht.

door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg:

primi:
ds A. Kuiper, Axel.
ds C. Trimp, Middelburg.
ouderl. J. de Putter, Hoek.
ouderl. A. J. de Visser, Zaamslag.
secundi:
ds K. J. Dijkema, Treebeek.
ds J. Keizer, Brouwershaven.
ouderl. A. Lensen, Hoek.
ouderl. J. van Helden, Almkerk.
tertii:
ouderl. M. J. Brandes, Axel.
ouderl. J. Koen, Halsteren.
quarti:
ouderl. J. C. Douw, Zoutelande.
ouderl. D. Jungerius, Waardhuizen.

Voorts rapporteren zij, dat alle primi-afgevaardigden aanwezig zijn, met uitzondering van de brs J. O. Bouwman, Jac. Stout en A. J. de Visser, die respectievelijk vervangen zijn door hun secundi, de brs J. v. d. Molen, A. Ubels en J. van Helden.

Artikel 3

Moderamen

Onder leiding van ds Rijneveld (terwijl de predikanten D. Nieuwenhuis en G. Zomer als stembureau fungeren) wordt overgegaan tot de verkiezing van het moderamen der synode, waarvan de uitslag is, dat aangewezen worden tot:

praeses: ds J. van Bruggen, Assen
assessor: ds J. A. Vink, Amersfoort.
le scriba: ds H. Veltman, Zeist
2e scriba: br C. C. de Vries, Hattem

Artikel 4

Ds Rijneveld doet nog enige mededelingen inzake de voorbereidende werkzaamheden van de roepende Kerk. De ingekomen stukken zijn door haar in mappen geordend. Voor de vermenigvuldiging van stukken staat een typekamer met cyclostyleer-inrichting ter beschikking van de synode. Ds Rijneveld wenst de gekozen moderamenleden toe, dat zij in binding aan het Woord des HEEREN hun werk zullen mogen doen en daartoe de wijsheid die van boven is mogen ontvangen. Daarna verzoekt hij hen hun plaatsen achter de gereedstaande moderamentafel in te nemen, waaraan zij voldoen. En hiermee is geconstitueerd de zeven en twintigste generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland sedert 1892.

Artikel 5

De praeses, ds J. van Bruggen, dankt, mede namens de andere moderamen-leden, de synode voor het in hen gestelde vertrouwen. Hij spreekt van het opzien tegen de opgedragen taak wegens het gewicht daarvan. Vele belangrijke zaken zijn aan deze synode ter beslissing voorgelegd. Naar die beslissing zal het voorlopig zijn. Mogen zulke besluiten genomen worden als tot welstand der Kerken dienstig en bevorderlijk zijn. Alle leden der synode zullen zich tot de arbeid hebben te begeven in liefde tot de HEERE, hun God. De praeses leest enige verzen uit het hoofdstuk der liefde, 1 Cor. 13. Als al de arbeid onder de klem daarvan ligt, dan zal de synode ook mogen rekenen op de zegen van de hemelse Vader. Hij wijst de afgevaardigden er op, dat zij gemachtigd zijn de naar goede orde in het agendum opgenomen zaken te behandelen in gebondenheid aan Schrift, Belijdenis en K.O. Opdat moge blijken, dat de leden, alsmede de adviseurs, daartoe gewillig zijn, verzoekt hij, door op te staan, instemming te betuigen met het in de drie formulieren van enigheid omschreven geloof en uiting te geven aan de belofte hun werk in gebondenheid aan deze formulieren te zullen verrichten. Aan dit verzoek wordt door de afgevaardigden en adviserende leden voldaan.

De praeses dankt ds Rijnveld voor de opening der vergadering en de door hem uitgesproken goede woorden; en voorts de roepende kerk voor de eminente manier, waarop zij het voorbereidende werk voor deze synode heeft verricht. Aan de hoogleraren der Theologische Hogeschool, die aan de oproep om als adviserende leden aanwezig te zijn, gevolg hebben gegeven, wordt een hartelijk welkom toegeroepen. Voorts stelt de praeses voor de predikanten van de Kerk te Bunschoten-Spakenburg uit te nodigen als adviseurs de synode te dienen. De synode aanvaardt zonder hoofdelijke stemming dit voorstel. Hierna wordt de vergadering geschorst tot 4 uur n.m.

Artikel 6

Vergadertijden

Na heropening om 4 uur n.m. wordt besloten de vergadertijden der synode als volgt vast te stellen:

op dinsdagen:

van 10.00-11.45, van 14.00-17.30 en van 19.00-22.00 uur;

op woens- en donderdagen:

van 8.30-11.45, van 14.00--17.30 en van 19.00-22.00 uur;

op vrijdagen:

van 8.30-11.45 en van 14.00-16.00 uur.

Artikel 7

Pers

Van de redacties van het „Gereformeerd Gezinsblad“, „Kerknieuws“, „Trouw“ en de „Verenigde Provinciale Christelijke Dagbladpers“ zijn schriftelijke of mondelinge verzoeken ingekomen: of hun verslaggevers de vergaderingen mogen bezoeken en bijwonen en daarvan verslagen maken en publiceren in haar organen.

De synode besluit deze verzoeken in te willigen en de gewenste faciliteiten, naar het oordeel van het moderamen, te verlenen; een en ander onder de bepalingen, die ook op de synode van Enschede waren gesteld (acta art. 13):

1. De verslaggevers blijven zelf verantwoordelijk voor hun verslagen.
2. Zij verplichten zich, onjuistheden in de verslagen in hetzelfde blad, waarin die verslagen voorkwamen, te rectificeren in de door het moderamen gestelde vorm.
3. De synode behoudt zich het recht voor, publicatie van bepaalde zaken te verbieden.
4. Het moderamen ontvangt bewijsnummers van de gepubliceerde verslagen, aanstonds na verschijning der couranten.

De aanwezige verslaggevers der genoemde organen, beloven zich aan deze voorwaarden te zullen houden.

Artikel 8

Op voorstel van het moderamen besluit de synode geen stukken in behandeling te nemen, die na de morgenpostbestelling van vrijdag 5 september 1958 inkomen.

Artikel 9

De synode besluit aan de Harlinger Schrijfkamer en de Copiëerinrichting Climax-Ecclesia te 's-Gravenhage te berichten dat van haar aangeboden diensten geen gebruik kan worden gemaakt, aangezien de synode het stencilwerk in eigen beheer uitvoert.

Artikel 10

De scriba leest een tweetal brieven voor van de hoogleraren H. J. Jager en H. J. Schilder.

Prof. Jager schrijft, „aan de uitnodiging de zittingen van de synode als preadviserend lid bij te wonen" geen gevolg te zullen geven, daar hij overtuigd is, „dat hoogleraren als prae-adviseurs niet ter synode behoren te zijn. Tenminste niet als permanentpreadviserende leden. Mocht in een bijzonder geval de synode menen mijn advies nodig te hebben, bijv. omdat dit mijn „vak" betreft, dan zal ik niet onwillig zijn van advies te dienen." Prof. Jager is bereid die zittingen bij te wonen, waarin de zaken betreffende de Hogeschool aan de orde komen, in het bijzonder die, welke betrekking hebben op de vacature prof. Deddens.

Prof. Schilder bericht aan de tot hem gekomen uitnodiging naar vermogen gevolg te willen geven. Zijn aanwezigheid en medewerking zal echter zeer waarschijnlijk wel beperkt moeten zijn.

Prof. Doekes heeft aan het moderamen doen weten, dat hij met het oog op zijn werkzaamheden slechts zo nu en dan zijn plaats als adviseur kan innemen.

Prof. Veenhof deelt mondeling de vergadering mee, dat hij de uitnodiging der synode niet kan opvolgen. Indien het nodig geacht wordt, dat hij in bepaalde zaken advies geeft, is hij bereid te komen.

Artikel 11

De scriba leest een brief van Burgemeester en Wethouders der gemeente Bunschoten, waarin de synode wordt uitgenodigd tot een officiële ontvangst ten gemeentehuize op donderdag 4 september 1958 des n.m. om vier uur. De synode besluit aan deze uitnodiging te voldoen.

Artikel 12

Ds H. Bouma te Assen verzoekt de synode ten behoeve van zijn particuliere archief afschriften van de ter synode dienende werkrapporten te mogen ontvangen. Dit verzoek wordt ingewilligd.

Artikel 13

Commissies

Op voorstel van het moderamen besluit de synode een viertal commissies van voorbereiding in te stellen, die van advies hebben te dienen in betrekking tot de onderscheiden punten van het agendum. Deze commissies worden als volgt samengesteld:

Commissie I:

ds P. K. Keizer, voorzitter; ds C. G. Bos, ouderl. G. J. van Enk, ouderl. A. Hartog, ds A. Kuiper, ouderl. A. Munneke en ouderl. J. de Putter. Adviseur prof. H. J. Schilder.

Commissie II:

ds J. J. Verleur, voorzitter; ouderl. J. van Helden, ouderl. J. v. d. Molen. ds F. F. Pels, ouderl. K. Pos, ds J. van Raalte en ouderl. H. Troostheide Adviseur prof. dr H. J. Jager.

Commissie III:

ds G. Janssen, voorzitter; ouderl. J. G. van Gurp, ouderl. H. Holwerda, ds P. Lok, ouderl. D. F. W. Ottersberg, ds H. van Tongeren, ouderl. A. Ubels. Adviseur prof. C. Veenhof.

Commissie IV:

ds J. Kamphuis, voorzitter; ouderl. D. J. Autsema, ouderl. K. Geertsema, ouderl. C. D. Goudappel, ds H. J. Meijerink, ds C. Trimp, ds J. M. Zinkstok. Adviseur prof. drs L. Doekes.

De zaken, die ter voorbereiding aan de verschillende commissies worden toevertrouwd, zijn op het achter in deze acta vermelde agendum der synode telkens met het no. der betreffende commissie aangeduid. Bepaald wordt, dat de leden van het moderamen toegang hebben tot de vergaderingen der commissies. Wanneer een synodelid zich door een secundus moet doen vervangen, zal deze secundus ook zijn plaats in de commissie innemen en de nog te behandelen stukken van de primus-afgevaardigde dienen te ontvangen. Het moderamen zelf neemt de voorbereiding van enkele

agendapunten ter behandeling in de synode voor zijn rekening; op het agendum zijn ook deze zaken aangeduid.

Artikel 14

De praeses spreekt hierna een woord van dankbare nagedachtenis over prof. P. Deddens, die zo plotseling door de HEERE uit zijn gezin en aan zijn arbeid aan de Theologische Hogeschool en voor de Kerken werd weggenomen. Hij wijst de synode, die zijn woorden staande aanhoort, er op, hoe de overleden broeder op gevorderde leeftijd en in een moeilijke tijd geroepen werd tot het professoraat in de ecclesiologische vakken. De zware en vele werkzaamheden, niet alleen in zijn hoogleraarsambt, maar ook in de adviezen-dienst aan de Kerken en in gevoerde rechtsprocedures om kerkelijke goederen, heeft de overleden broeder in grote accuratesse, ijver, trouw en liefde verricht. Dankbaarheid past ons voor hetgeen de HEERE ons in hem schonk. De praeses bidt mevrouw Deddens en haar kinderen de vertroostende gemeenschap van de Heilige Geest toe. Nu deze vacature aan de Theologische Hogeschool is ontstaan, hebben curatoren naar art. 5 van hun instructie een advies voor een eventuele benoeming van een opvolger van prof. Deddens bij de synode ingediend. De synode gaat ter lezing en behandeling van dit advies in comité-generaal.

Artikel 15

Na opening der avondvergadering zet de synode in comité-generaal de comité-generaal behandeling van het advies der curatoren (zie art. 14) voort.

Tweede zitting, woensdag 3 september 1958

Artikel 16

Na opening der vergadering wordt in comité-generaal voortgegaan met Comité-generaal de bespreking van het advies der curatoren (zie art. 14 en 15).

Derde zitting, donderdag 4 september 1958

Artikel 17

Na opening der vergadering is een kort ogenblik een zitting in comité-generaal gehouden, waarna de commissies vergaderd hebben, terwijl om vier uur de leden der synode zich naar het gemeentehuis van Bunschoten hebben begeven voor de in art. 11 vermelde ontvangst door Burgemeester en Wethouders der gemeente Bunschoten.

Vierde zitting, vrijdag 5 september 1958

Artikel 18

Na opening der vergadering gaat de synode in comité-generaal. Nadat het comité-generaal is opgeheven, deelt de praeses mee, dat in de comitézittingen van deze week voorbesprekingen zijn gehouden over de voorziening in de vacature prof. P. Deddens. Voordat de bespreking voortgezet wordt zal nog overleg gepleegd worden met de curatoren der Theologische Hogeschool. Voor het overige deel van deze dag is aan de commissies gelegenheid gegeven haar werkzaamheden voort te zetten.

Op dinsdag 9 september 1958 zijn commissievergaderingen gehouden. De dag werd echter gemeenschappelijk begonnen. Bij het appèl-nominaal is gebleken, dat br A. J. de Visser als primus-afgevaardigde voor de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg aanwezig was. Hij heeft, door op te staan, instemming betuigd met de belijdenisschriften der Kerken.

Vijfde zitting, woensdag 10 september 1958

Artikel 19

De acta artikelen 1-17 worden vastgesteld.

Artikel 20

Namens commissie II brengt br H. Troostheide rapport uit over de verslagen van de deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool (ag. II). Bij de bespreking dient br D. J. Autsema een voorstel in om art. 7, sub g-3 van de instructie voor deputaten-financieel in diër voege aan te vullen, dat van het jaarlijks accountantsrapport een zodanig aantal afschriften wordt vervaardigd, dat aan het gestelde in art. 7 sub g-3 kan worden voldaan en voorts dat een drietal afschriften van bedoeld rapport kan en zal worden gedeponereerd in de archieven van de onderscheidene particuliere ressorten, ten gerieve van de kerkeraden der Gereformeerde Kerken in Nederland, die het, op aanvraag, aan hen ter inzage verstrekt exemplaar, voor vertrouwelijk gebruik, binnen een maand ná ontvangst dienen te retourneren.

De voorstellen van commissie II worden met algemene stemmen aanvaard, nadat de aanwezige hoogleraar een gunstig advies had uitgebracht.

Het besluit der synode luidt:

1. Onder dankzegging aan de deputaten-financieel voor het gevoerde beleid en de omvangrijke werkzaamheden aan de balans en de winst- en verliesrekening, over de jaren 1955, 1956 en 1957 goedkeuring te verlenen, hetgeen overeenkomstig art. 9 der statuten van de Stichting, strekt tot volledige décharge over deze drie jaren.
2. Aan deputaten-financieel dispensatie te verlenen van de bepaling om over de jaren 1955, 1956 en 1957 50 afschriften te verstrekken van de accountantsrapporten over die jaren; echter onder uitdrukkelijk beding, dat voor de volgende jaren een zodanige regeling zal worden getroffen, dat bedoelde afschriften, zonder veel extra kosten kunnen worden vervaardigd en verstrekt.
3. Aan deputaten-financieel te berichten dat deze synode haar opvolgsters niet kan binden aan de belofte 50 afschriften van de accountantsrapporten, vóór de sluiting van de synode, weer aan deputaten-financieel terug te geven.

Het door br Autsema ingediende aanvullende voorstel, dat gesteund wordt door ds J. Kamphuis en ds J. M. Zinkstok, wordt in handen gesteld van commissie II voor nader advies; deze commissie zal ook een redactie van het voorgestelde opstellen, die eventueel voor opname in de instructie van deputaten-financieel geschikt kan worden geacht (zie art. 50).

Artikel 21

Bezwaarschrift van kerken in Veendam en Sappemeer

Ds J. van Raalte verkrijgt het woord om namens commissie II te rapporteren over punt II, 6 en 7 van het agendum: bezwaarschrift van de Kerken te Veendam en Sappemeer betreffende art. 2-b van de instructie van curatoren en deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool. Na bespreking van het voorstel wordt dit naar commissie II terugverwezen ter nadere bezinning over enige ingebrachte bezwaren en gemaakte opmerkingen (zie art. 34).

Artikel 22

Commissie II rapporteert bij monde van br. H. Troostheide inzake punt II-9 van het agendum: voorstel van deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool tot wijziging van art. 7, lid i, 1 en 2 van hun instructie. De voorstellen van de commissie worden, na bespreking, voor nadere redactie van een onderdeel naar haar terug verwezen (zie art. 35).

Artikel 23

Namens het moderamen rapporteert de assessor, ds J. A. Vink, over agendapunt V-H: de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg verzoekt de generale synode uit te spreken dat eventuele vergoeding voor loonderving door de roepende kerk der generale synode zal worden gedragen en bij de gezamenlijke kerken in rekening gebracht.

Het moderamen stelt voor, dat eventuele vergoeding aan leden der synode te verstrekken wegens loonderving, zal worden geregeld door de particuliere synode, die zulk een lid heeft afgevaardigd. In geval van hulpbehoefendheid wende zulk een particuliere synode zich tot andere provinciale ressorten om bijstand. Om 10 uur wordt de bespreking van dit voorstel afgebroken (zie art 24).

Zesde zitting, donderdag 11 september 1958

Artikel 24

De bespreking van het in het vorige artikel vermelde voorstel van het moderamen wordt voortgezet. Dit voorstel wordt met 3 stemmen tegen tot besluit van de synode.

Artikel 25

Ds J. A. Vink leest voor de brieven van br B. Valkenburg te De Bilt en br K. Overzet te Marum, waarin zij berichten, dat door hun vertrek uit Indonesië de Kerk te Malang heeft opgehouden te bestaan (ag. VI - E-1 en 2).

Van deze berichtgeving wordt door de synode met leedwezen kennis genomen.

Artikel 26

Ds J. A. Vink leest een tweede brief van br. K. Overzet te Marum (ag. VI - E-3). Deze broeder deelt mede: „de generale synode van Enschede schijnt niet juist, of minder juist, ingelicht te zijn t.o.v. de Kerk te Malang omtrent een „herinstituering" die daar plaats zou gehad hebben in 1953. De Kerk te Malang, nu opgeheven, werd op 21 juni 1931 geïnstitueerd. En is later niet „geherinstitueerd". Het betrof terzake een gewone verkiezing ter completering van de kerkeraad."

De synode besluit deze mededeling in de acta op te nemen.

Artikel 27

Ds J. A. Vink doet mededeling van de inhoud van een brief van ds G. Lievaart te Onnen (Gr.) (ag. VI - G-1). Schrijver vraagt aandacht voor het toenemend aantal kandidaten in de theologie.

Op voorstel van het moderamen besluit de synode ds Lievaart te antwoorden, dat de synode, voor wat haar zelf betreft, zich niet door enig voorstel uit de Kerken geroepen ziet over deze zaak te handelen en hij, voor wat de gevraagde handelingen der curatoren van de Theologische Hogeschool betreft, zich persoonlijk tot hen kan wenden.

Artikel 28

Ds J. A. Vink releveert een tweede schrijven van ds G. Lievaart (ag. VI - G-2), waarin hij aandacht vraagt voor-, en bezinning op enkele gevaren, die ons kerkelijk leven zouden bedreigen.

De synode besluit, overeenkomstig het voorstel van het moderamen, hem te berichten, dat zijn schrijven na kennisneming is terzijde gelegd.

Artikel 29

Enkele pamfletten, aan de synode toegezonden door een niet tot een Gereformeerde Kerk behorende heer uit Naarden, (ag. VI - G-3) worden op voorstel van het moderamen onontvankelijk verklaard.

Artikel 30

„Preekconsent" voor studenten

Br H. Troostheide brengt namens commissie II rapport uit over ag. V - F: „preekconsent" voor studenten. Bij de bespreking van het door de commissie ingediende voorstel, dat inhoudt het gevraagde consent weer te verlenen, dient ds H. Veltman een tegengesteld voorstel in, dat wordt gesteund door ds P. K. Keizer en ds A. Kuiper. Nadat in het commissievoorstel enige redactie-wijzigingen zijn aangebracht, wordt dit het eerst in stemming gebracht en met 19 tegen 13 stemmen aangenomen (advies van de aanwezige hoogleraar: vóór).

Het besluit van de synode luidt als volgt:

De generale synode, overwegende,

dat sedert het besluit van de generale synode van Enschede 1955/1956, acta art. 32-b, zich geen zodanige omstandigheden hebben voorgedaan, dat zij reeds thans zouden nopen tot het volgen van een andere gedragslijn;

spreekt uit:

- a. dat door studenten, na normale beëindiging van het derde studiejaar in de theologie, consent tot het spreken van een stichtelijk woord in de gemeente kan worden aangevraagd bij de respectievelijke classes, onder welke de kerken ressorteren, waarvan zij belijdend lid zijn, bij welke aanvraag een attest van leer en leven, afgegeven door hun kerkeraad, alsmede een advies van de senaat van hoogleraren der Theologische Hogeschool dient te worden overgelegd;
- b. dat door die classes, na kennisneming van bedoeld attest van de kerkeraad en het advies van de hoogleraren, dit consent kan worden verleend voor één of meer tijdvakken, welke tezamen een totaal van twaalf maanden niet mogen overschrijden;
- c. dat de betrokken classes, alvorens het consent te verlenen, een onderzoek behoren in te stellen, welk onderzoek geschiede overeenkomstig de volgende regeling:
 1. de betrokken student geve door een op de classis voor te dragen preek-voorstel blijk van geschiktheid tot het spreken van een stichtelijk woord voor de gemeente;
 2. de classis stelle een onderzoek in naar de kennis van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer;

adviseert de kerken:

de naar deze regeling verleende consenten te erkennen en eventuele ernstige klachten kenbaar te maken aan de classis, die het consent heeft verleend;

en besluit:

- a. de besluiten van de generale synode te Amsterdam 1908 (acta art. 60) en te 's-Gravenhage 1914 (acta art. 77) en te Kampen 1951 (acta art. 70, 173), tot de volgende generale synode buiten werking te stellen; en
- b. de Kerken te Winterswijk, Mijdrecht, Voorburg en Vrijhoeve-Capelle, een afschrift van deze uitspraak te zenden.

Artikel 31

Postale aanduiding bij de naam der Kerken

In bespreking komt punt VI - F van het agendum: de missive van de Berk te Leeuwarden inzake de zgn. postale aanduiding der Kerken: „onderhoudende art. 31 K.O.”

De Kerk te Leeuwarden is volgens deze missive van oordeel dat deze zgn. postale aanduiding thans niet meer als onderscheidingsteken kan dienen, nu de zich noemende „Gereformeerde Kerken” een nieuwe K.O. hebben ingevoerd en ook art. 31 van deze K.O. een totaal gewijzigde inhoud heeft gekregen; en daardoor voortgaand gebruik der additie nieuwe misverstanden zal wekken, hetgeen tegen de geest van het besluit van Enschede 1945 (acta art. 76) moet worden geacht.

Het rapport, opgesteld namens commissie 1 door br A. Hartog, wordt gelezen. De commissie stelt voor aan het verzoek van de Kerk te Leeuwarden tot afschaffing van de postale aanduiding niet te voldoen. De aanwezige hoogleraar adviseert vóór dit voorstel. Door het staken der stemmen (15-15; 2 leden stemmen blanco) wordt dit voorstel als verworpen beschouwd. De praeses constateert, dat de missive van Leeuwarden thans nog opnieuw in behandeling zal moeten komen en nieuwe voorstellen m.b.t. dit agendapunt door leden der synode kunnen worden ingediend.

Artikel 32

Schrijven van de First Can. Ref. Church te Hamilton

Ds A. Kuiper brengt namens commissie I rapport uit over het schrijven van de First Canadian Reformed Church te Hamilton, vermeld onder hoofdstuk I - E-2 van het agendum.

Verschillende amendementen worden op het voorstel der commissie ingediend. Besloten wordt dat vóór de afhandeling deze amendementen door de rapporterende commissie zullen worden gezien en eventueel in een nieuwe redactie van haar voorstel verwerkt (zie art. 41).

Hierna gaat de synode in comité-generaal.

Zevende zitting, vrijdag 12 september 1958

Artikel 33

Op voorstel van het moderamen besluit de synode in de week van 21-28 september, waarin de jaarlijkse Hogeschooldag te Kampen wordt gehouden, niet bijeen te komen.

Hierna gaat de synode in comité-generaal.

Artikel 34

Bezwaarschrift der Kerken te Veendam en Sappemeer

Nadat de comité-zitting is beëindigd, stelt de praeses aan de orde de behandeling van de herziene conclusies van commissie II m.b.t. de bezwaarschriften van de Kerken te Veendam en Sappemeer (zie art. 21). Rapporteur is ook nu ds J. van Raalte. Enkele voorgestelde redactiewijzigingen worden door de rapporteur overgenomen evenals een toevoeging van ds P. K. Keizer bij overweging c.

Br D. J. Autsema legt een verklaring af, die op zijn verzoek in deze acta wordt opgenomen: „Ik blijf bij mijn mening, dat het niet toelaatbaar is van een gecensureerde te vragen, dat hij, door kennisgeving van opschorting van de uitoefening zijner werkzaamheden, de op hem uitgeoefende censuur, zolang deze niet openbaar is, bekend maakt en ben daarom van mening, dat aan de verzoeken van de Kerken te Veendam en Sappemeer dient te worden voldaan. Ik zal mij daarom tegen aanneming van het voorstel der commissie verklaren.”

Het besluit der synode, dat met 31-1 stemmen wordt genomen, (waarbij de aanwezige hoogleraar voor aanneming adviseert) luidt als volgt:

De generale synode

kennis genomen hebbende

van brieven van de Kerken te Sappemeer en Veendam, waarin deze bezwaar maken tegen art. 2-b van de instructie van de curatoren van de Theologische Hogeschool en het gelijk luidende art. 2-b van de instructie van de deputaten-financieel van dezelfde Hogeschool, omdat daarin van curatoren en deputaten voornoemd zou worden geëist een eventueel op hen toegepaste, geheime censuur openbaar te maken, daar in dit artikel aan hen wordt opgelegd, dat zij in geval van zulk een censuur onverwijld de uitoefening van hun werk als deputaten opschorten zolang als de censuur duurt, of, als zij daaraan de voorkeur geven, hun deputaatschap beëindigen;

overwegende:

- a. dat de bijzondere vertrouwenspositie, welke deputaten-financieel in het midden der Kerken innemen, bepalingen over de opschorting of beëindiging van hun deputaatschap bij een eventuele censuur noodzakelijk maakt;
- b. dat van zulk een dwingende eis, als de genoemde kerkeraden er in menen te moeten lezen, in de bewuste artikelen geen sprake is, daar niet van deputaten voornoemd geëist wordt een op hen toegepaste geheime censuur aan hun mede-deputaten bekend te maken, doch de uitoefening van hun werkzaamheden op te schorten of hun deputaatschap te beëindigen, en daarvan mededeling te doen volgens lid a-1 van hetzelfde artikel;
- c. dat, zelfs al zou zulk een deputaat menen, dat hij bij zulk een mededeling van opschorting of beëindiging van zijn deputaatschap de reden moet opgeven, dit niet aangemerkt kan worden als openbaarmaking van censuur, aangezien zulks gedaan wordt in de kring van een vertrouwenscollege, waarin elk van zijn leden de verplichting tot het doen van een zodanige mededeling kent en bij zijn intrede in dit college vrijwillig op zich heeft genomen;

besluit:

aan het verzoek van de Kerken te Sappemeer en Veendam niet te voldoen en deze Kerken van dit besluit in kennis te stellen.

Artikel 35

Br Troostheide leest de door commissie II nieuw-geredigeerde wijzigingen in de instructie van de deputaten-financieel der Theologische Hogeschool (zie art. 22).

Omdat ook thans een bepaald onderdeel van deze wijzigingen nog niet geheel duidelijk is, zal commissie II vóór de eindstemming zich hierover nader laten inlichten, teneinde de synode van advies te dienen (zie art. 51).

Achtste zitting, dinsdag 16 september 1958

Artikel 36

Bij het appèl-nominaal blijkt br J. de Putter, afgevaardigd door de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, vervangen te zijn door br A. Lensen als secundus. Deze betuigt, door op te staan, instemming met de belijdenisschriften der Kerken.

Artikel 37

Op voorstel van de praeses besluit de synode het volgende telegram te verzenden:

Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden,
Huis ten Bosch,

's-Gravenhage

Majesteit,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd in de Maranathakerk te Bunschoten-Spakenburg, moge Uwe Majesteit verzekering doen van de oprechte eerbied en trouw der Kerken jegens Haar en Haar huis en bidt op deze aanvangsdag van een nieuw jaar in 't regeringsbestel van Uwer Majesteits Koninkrijk Haar toe de bijstand van de Koning der Koningen, die Uwe Majesteit geve de wijsheid, die nodig is voor zulk een regering van land en volk, die Gode behaaglijk is en in beloning der goeden en bestraffing der kwaden een schild zij voor de Kerk des Heeren.

J. van Bruggen, praeses

Artikel 38

De praeses stelt voor de beide scribae te verzoeken aan het einde der zittingen een voorstel in te dienen over de vraag, welke werkrapporten bij de te publiceren acta zijn op te nemen, en zich daarbij te laten leiden door hetgeen de generale synode te Enschede 1955/1956 voor de inrichting harer acta besloot volgens art. 428-b, sub A 1-3 dezer acta.

De synode besluit overeenkomstig dit voorstel.

Artikel 39

Tekst der formulieren van enigheid en liturgische formulieren

Aan de orde wordt gesteld: rapport van deputaten inzake de tekst der formulieren van enigheid en liturgische formulieren (ag. I - C).

De rapporteur namens commissie III, ds P. Lok, leest het commissierapport. Bij de bespreking van het voorstel der commissie worden onderscheiden amendementen op-, of wijzigingen in- de overwegingen en besluiten voorgesteld. Enige van deze amendementen, c.q. wijzigingen worden door de rapporteur overgenomen.

De praeses brengt de voorgestelde overwegingen en besluiten der commissie eerst afzonderlijk in stemming. Zij worden bij meerderheid van stemmen aangenomen. De door de di J. Kamphuis en J. J. Verleur voorgestelde redactie van de overwegingen en van besluit sub 3 is hiermede verworpen. Een door de predikanten J. J. Verleur en H. Veltman voorgesteld amendement bij besluit 2-a, luidende: „waarbij de synode de nadrukkelijke wens uitspreekt, dat om taalkundige en didactische redenen de formulering van de antwoorden zoveel mogelijk zal beginnen met herhaling van datgene, wat in de vragen aan de orde komt", wordt bij meerderheid van stemmen verworpen. Het geheel van het gewijzigde voorstel der commissie wordt, na gunstig advies van de aanwezige hoogleraar, aanvaard met 28-4 stemmen, zodat het besluit der synode is:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

1. het rapport van deputaten, benoemd door de generale synode van Enschede 1955 (acta art. 132-b) inzake de overzetting in hedendaags Nederlands van de tekst der formulieren van enigheid en der liturgische formulieren.
2. een schrijven van de kerk te Hilversum;
3. een schrijven met een voorstel van de classis Hoogeveen van 7 mei 1958;
4. een schrijven met een verzoek van de classis 's-Gravenhage van 22 mei 1958;
5. een schrijven met een voorstel van de particuliere synode van Arnhem 1958;
6. een schrijven van de Kerk te Dordrecht;
7. een schrijven met voorstellen van de Kerk te Groningen;
8. een schrijven met een voorstel van de particuliere synode van Drenthe van 6 augustus 1958;
9. een schrijven met een verzoek van br K. J. Rosendaal te Zeist;

overwegende:

1. dat de uitvoerbaarheid ener overzetting in hedendaags Nederlands van alle formulieren onzer Kerken niet, althans nog niet, gebleken is, aangezien enkele fragmenten van niet meer dan drie formulieren werden aangeboden;
2. dat het voor de beoordeling van de vraag, of de Nederlandse Geloofsbelijdenis in bedoelde zin is over te zetten, noodzakelijk geacht moet worden, dat meer gedeelten als proeven ter overzetting worden aangeboden;
3. dat de proeve van overzetting in bedoelde zin van het gedeelte van het doopsformulier nog niet aangetoond heeft, dat dit formulier zodanig is over te zetten, dat aan duidelijkheid gewonnen wordt zonder verlies van de rijkdom naar zijn inhoud;
4. dat de proeve van overzetting van de Heidelbergse Catechismus in bedoelde zin heeft aangetoond, dat het mogelijk is:
 - a. dat de Heidelbergse Catechismus geredigeerd wordt in hedendaags Nederlands;
 - b. dat de veelszins ingewikkelde zinsbouw vereenvoudigd wordt;
 - c. dat de vragen en antwoorden door de jeugd der Kerk gemakkelijker te verstaan en te leren zijn;
5. dat de aangeboden proeven aangetoond hebben, dat de overzetting der formulieren in hedendaags Nederlands mogelijk is zonder dat dogmatische en/of confessionele veranderingen insluipen;
6. dat weliswaar aangevoerd wordt, dat iets verloren gaat van de „schoonheid en expressiviteit van de taal“, waarin de formulieren thans geredigeerd zijn, maar dat de Kerken niet uit het oog moeten verliezen, dat een levende taal haar geschiedenis doormaakt;

besluit:

1. de deputaten, welke benoemd waren door de generale synode van Enschede 1955 (acta art. 132) inzake de tekst der formulieren van enigheid en der liturgische formulieren, hartelijk dank te zeggen voor de werkzaamheden, door hen verricht terzake van de overzetting van de formulieren onzer Kerken in hedendaags Nederlands;
2. opnieuw deputaten te benoemen en dezen op te dragen:
 - a. de Kerken een ontwerp aan te bieden voor een vast te stellen tekst in hedendaags Nederlands van de Heidelbergse Catechismus;
 - b. de Kerken zo mogelijk proeven aan te bieden van overzetting in hedendaags Nederlands van de overige formulieren der Kerken;
3. de sub 2 bedoelde deputaten te verzoeken één jaar voor de eerstvolgende generale synode het alsdan bereikte resultaat van hun arbeid aan de Kerken toe te zenden;
4. aan de verzoeken van de Kerk te Groningen niet te voldoen;

5. het verzoek van br K. J. Rosendaal te Zeist in behandeling te nemen wanneer de synode zich uitgesproken heeft over het antwoordschrijven van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Apeldoorn 1956 (zie agendum, VI - A);
6. van deze besluiten mededeling te doen aan adressanten.

Na afhandeling van deze zaak wijst de praeses op de belangrijkheid van de genomen beslissing. Hij spreekt de wens uit, dat de zegen des HEEREN moge zijn over de arbeid der te benoemen deputaten, opdat het voorgestelde doel bereikt kan worden.

Artikel 40

De synode gaat in comité-generaal.

Negende zitting, woensdag 17 september 1958

Artikel 41

Schrijven van de First Canadian Reformed Church te Hamilton

Ds A. Kuiper leest de gewijzigde conclusies bij het rapport van commissie I, betreffende het schrijven van de First Canadian Reformed Church te Hamilton (zie art. 32). Tijdens de bespreking worden door de rapporteur nog enige voorgestelde veranderingen overgenomen.

Het besluit der synode, dat met op 1 na algemene stemmen (1 stem blanco) genomen wordt, luidt als volgt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van een schrijven van de First Canadian Reformed Church te Hamilton, waarin deze meedeelt dat zij geen deel meer uitmaakt van het verband der Canadian Reformed Churches en verzoekt „de correspondentie met de First Canadian Reformed Church te bestendigen“;

overwegende:

- a. dat het niet mogelijk is zowel met de First Canadian Reformed Church als met de Canadian Reformed Churches, die thans geen gemeenschap hebben, tegelijkertijd correspondentie te onderhouden, zodat de bestaande correspondentie met de Canadian Reformed Churches het verhindert zonder meer aan dit verzoek te voldoen;
- b. dat uit de stukken, ontvangen van de First Canadian Reformed Church, niet duidelijk geworden is, dat de Canadian Reformed Churches door haar besluiten in de onderhavige zaak afgeweken zijn van Gods Woord, de drie formulieren van enigheid en de Kerkenordening, en derhalve „de vrijmaking“ van deze Kerk geboden was naar de eis van Gods Woord;

besluit:

1. aan het gedane verzoek vooralsnog niet te voldoen;
2. deze Kerk met de meeste aandrang op te wekken - ongeacht de verantwoordelijkheid van de Canadian Reformed Churches in dezen - voor haar deel al het mogelijke te doen, opdat onder Gods zegen de geslagen breuk weer moge worden geheeld;
3. aan deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken op te dragen, overeenkomstig hun instructie, de in deze zaak nodige informaties in te winnen en de eerstvolgende synode daarover van advies te dienen;
4. van dit besluit kennis te geven:
 - aan de First Canadian Reformed Church te Hamilton;
 - aan de Canadian Reformed Church te Hamilton;
 - aan deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken.

Artikel 42

Als rapporteur van commissie IV verkrijgt br D. J. Autsema het woord om te lezen het rapport inzake punt V - E van het agendum: de ambtelijke bearbeiding van- en evangelisatie onder zeevarenden. De bespreking van het rapport wordt bij de middagpauze afgebroken en zal in een latere zitting der synode worden voortgezet.

Artikel 43

In de avondvergadering stelt de praeses aan de orde het rapport van commissie I inzake de verzoeken van de Kerken te Amsterdam en Beverwijk: uit te spreken, dat de beslissing van de generale synode van Arnhem 1930 acta art. 200, de Kerken niet langer behoort te binden in haar gedragslijn t.a.v. de verkiezing van ambtsdragers (ag. V-B). Als rapporteur treedt op ds C. G. Bos. De commissie stelt voor aan de gedane verzoeken niet te voldoen. Tegengestelde voorstellen met onderling verschillende overwegingen worden ingediend door respectievelijk ds J. J. Verleur en ds J. A. Vink, welke voorstellen worden gesteund en derhalve mede in behandeling komen. Om tien uur wordt de bespreking der voorstellen afgebroken (zie art. 44).

Tiende zitting, donderdag 18 september 1958

Artikel 44

De bespreking van de in art. 43 vermelde zaak wordt voortgezet. Ds J. J. Verleur trekt het door hem gedane voorstel in. Door ds G. Janssen wordt, mede namens de predikanten J. Kamphuis, P. Lok en C. Trimp een voorstel ingediend, dat met andere overwegingen en constateringën ook, gelijk commissie I, komt tot afwijzing van de verzoeken van de Kerken te Amsterdam en te Beverwijk.

Aan het einde der bespreking in de tweede ronde stelt de praeses voor een principebesluit in deze zaak te nemen door te stemmen over de vraag of de synode wèl of niet aan de verzoeken van genoemde Kerken zal voldoen. Met 24 tegen 7 stemmen en 1 onthouding besluit de synode aan de verzoeken niet te voldoen.

Commissie I zal, eventueel in overleg met de predikanten Janssen, Kamphuis, Lok en Trimp komen met een andere formulering van de constateringën en overwegingen voor dit besluit (zie art. 49).

Artikel 45

De synode gaat in comité-generaal. In dit comité-generaal is ds J. Kamphuis vervangen geweest door zijn secundus, ds N. Bruin. Door op te staan heeft hij instemming betuigd met de belijdenisschriften der Kerken.

Artikel 46

In de avondvergadering doet de praeses mededeling van hetgeen in de comité-zitting van deze morgen en middag de uitkomst der gehouden besprekingen is geweest: dat n.l. uit een tweetal: drs D. Deddens te Mariënberg en ds J. Kamphuis te Rotterdam-Delfshaven, tot hoogleraar aan de Theologische Hogeschool in de vacature prof. P. Deddens, om onderwijs te geven in de kerkgeschiedenis en aanverwante vakken, is benoemd: ds J. Kamphuis.

Elfde zitting, vrijdag 19 september 1958

Artikel 47

De acta artikelen 18 t.m. 38 worden vastgesteld.

Artikel 48

Door ds A. Kuiper wordt gelezen het rapport van commissie I betreffende een onderdeel van het rapport der deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken inzake een schrijven van de Christian Reformed Church of U.S.A. (ag. I - E-3).

De brief van de Christian Reformed Church of U.S.A., d.d. 26 oktober 1956 bevat een uitnodiging tot het zenden van een deputatie naar de synode van die kerk, 11-21 juni 1957, „waar het honderdjarig bestaan van de Christian Reformed Church zal worden herdacht”.

De commissie stelt voor, hoewel uiteraard aan het in dit schrijven gedane verzoek niet meer kan worden voldaan, hierop een kort antwoordschrijven te zenden, waarin uitdrukking gegeven wordt aan de bevreemding der synode over deze uitnodiging, daar de correspondentie met de Gereformeerde Kerken door de Christian Reformed Church na 1945 verbroken werd. Het door commissie I opgestelde antwoord wordt besproken en door het staken der stemmen (16-16) afgewezen. Een langere antwoordbrief, ook reeds door commissie I ontworpen, en die een verkorting is van een ontwerpbrief, opgesteld door de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken, zal nog nader de aandacht der synode hebben.

Artikel 49

Vrouwenkiesrecht

Namens commissie I leest ds C. G. Bos de nieuwe redactie van de „oordelen" enz. bij het in art. 44 vermelde principebesluit. In deze nieuwe redactie is het voorstel van ds G. Janssen c.s. (zie art. 44) voor een deel verwerkt. Ds G. Janssen handhaaft met de ter vergadering aanwezige mede-ondertekenaars het overige deel van het door hen gedane voorstel. De praeses brengt eerst de formulering van de „oordelen" der commissie in stemming en bij verwerping daarvan die van ds G. Janssen c.s. De uitslag is, dat „van oordeel 1" en „van oordeel 3" in de redactie van de commissie worden verworpen; die van ds G. Janssen c.s. worden aanvaard. Een door laatstgenoemde voorgestelde „constatering", luidende: „dat aan deze generale synode door geen enkele kerkelijke vergadering is verzocht een onderzoek in te (doen) stellen naar de zaak van het zgn. vrouwenkiesrecht in de gemeente van Christus als zodanig", wordt bij meerderheid van stemmen verworpen. Voor het geheel van de aldus vastgestelde redactie geeft de aanwezige hoogleraar een gunstig advies; zij wordt daarna met 23-7 stemmen en 2 onthoudingen tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

1. van een verzoek van de Kerk te Amsterdam-C., uit te spreken dat het besluit van de generale synode van Arnhem 1930, acta art. 200, de Kerken niet langer behoort te binden in haar gedragslijn ten aanzien van de verkiezing van ambtsdragers, omdat deze synode hierdoor „de vrijheid der exegese op het punt in geding heeft verhinderd en daardoor aan de Kerken een mening en praktijk van handelen in deze zaak heeft opgelegd, die niet op dwingende en de gewetens bindende argumenten uit de Heilige Schrift zijn gegrond";
2. van een dergelijk verzoek van de Kerk te Beverwijk, die als grond voor haar verzoek aanvoert, „dat het de roeping is van ieder die tot het Heilig Avondmaal is toegelaten, aan de verkiezing van ambtsdragers voor Christus' gemeente deel te nemen" en dit nader adstrueert met een zestal overwegingen;

van oordeel:

1. dat uit het ambt der gelovigen, waarvan de Kerk te Beverwijk stelt, dat het ook aan de belijdende vrouwelijke lidmaten toekomt, niet zonder meer voortvloeit, dat zij ook het actieve kiesrecht bezitten en dat de" genoemde Kerk dit laatste niet uit het onderwijs der Schrift aangaande het ambt der gelovigen heeft aangetoond;
2. dat door de uitspraak van de generale synode van Arnhem 1930, acta art. 200, op geen enkele wijze de vrijheid der exegese aan banden is gelegd, maar dat deze synode er zich terecht van onthield aan de belijdende vrouwelijke lidmaten der gemeente het kiesrecht toe te kennen, toen zij oordeelde hierin geen klaar getuigenis der Schriftgegevens te hebben;
3. dat het bezitten van een verschillende rechtspositie der belijdende vrouwelijke lidmaten in de onderscheidene plaatselijke Kerken gemakkelijk een bron van verwarring en moeilijkheden kan vormen en derhalve ongewenst is;

besluit:

aan het verzoek van de Kerk te Amsterdam-C en van de Kerk te Beverwijk niet te voldoen en dit aan beide Kerken mee te delen.

Artikel 50

Br H. Troostheide deelt mee, dat met br D. J. Autsema overleg is gepleegd inzake zijn voorstel, dat vermeld is in art. 20 dezer acta. In dit overleg is gebleken, dat datgene, wat br Autsema begeerde te bereiken ook zonder het door hem voorgestelde bereikt kan worden, omdat de accountantsrapporten gedeponereerd worden in het archief der generale synode en daar door belangstellende kerkeraden kunnen opgevraagd worden. Br Autsema trekt daarom zijn voorstel in.

Artikel 51

Wijziging instructie deputaten-financieel

Opnieuw worden in behandeling genomen de wijzigingen in de instructie van de deputaten-financieel der Theologische Hogeschool (zie art. 22, 35). De aanwezige hoogleraar adviseert vóór de wijzigingen, met uitzondering van het onder besluit 1-b gestelde. Tegen de in 1-b gestelde wijziging verklaren zich 9 leden, terwijl 3 zich van stemming onthouden; 1 lid is tegen de wijziging in besluit 1-c omschreven en 1 lid onthoudt zich hierbij van stemming; de overige wijzigingen worden met algemene stemmen aanvaard.

Het besluit der synode is als volgt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van de brief d.d. 11 augustus 1958 van de deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool;

overwegende,

dat tegen de in deze brief gedane voorstellen generlei bezwaar bestaat;

besluit:

1. in de „Instructie voor de deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland" de volgende wijzigingen aan te brengen:
 - a. *Art. 7, lid i 1, wordt gelezen als volgt:*

Wanneer het betreft effecten: de coupon- en dividendbladen bij een door hen met algemeen goedvinden te kiezen bankinstelling in open bewaarneming;
de mantels van deze effecten afzonderlijk te deponeren in een safeloket van deze bankinstelling, over welk loket deputaten-financieel slechts in samenwerking met de bankinstelling kunnen beschikken.
 - b. *Art. 7, lid i 2, tweede alinea, wordt gelezen als volgt:*

Alle beschikkingen over de sub 1 bedoelde effecten, alsmede elke toegang tot het sub i 1 en 2 bedoelde safeloket, vereisen de samenwerking van de twee deputaten als bedoeld in het voorgaande lid h, sub 3, met dien verstande, dat voor de toegang tot het safeloket eveneens één der deputaten-financieel (in dat geval niet de deputaat-penningmeester) in samenwerking met de administrateur (in dit geval vertegenwoordigende de deputaat-penningmeester), met algemeen goedvinden kan worden gemandateerd.
 - c. *Art. 7, lid i 2, derde alinea, wordt gelezen als volgt:*

Deze deputaten, c.q. de deputaat en de administrateur, geven in de eerstkomende vergadering van deputaten-financieel rapport van hun beschikkingen in de periode tussen deze en de vorige vergadering.
 - d. *Art. 7, lid j, wordt genoemd: Art. 7, lid j 1,*

en daaraan wordt toegevoegd een nieuw sub 2, luidende als volgt:

- 2a. het machtigen van de Pedel der Theologische Hogeschool tot het hebben van- en beschikken over een postrekening ten name van „de Pedel der Theologische Hogeschool, Broederweg 15, te Kampen", zulks voor het ontvangen van college- en examengelden e.d., en het doen van kleine uitgaven betreffende de exploitatiekosten van de huisvesting der Hogeschool e.d.;
 - b. het controleren van deze beschikking.
2. van deze wijziging in de instructie kennis te geven aan deputaten-financieel, aan het bestuur van de Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords en aan de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool.

Artikel 52

De synode gaat in comité-generaal.

Artikel 53

Schrijven aan de Christian Reformed Church of U.S.A

Ds A. Kuiper leest voor het langere antwoord-schrijven aan de Christian Reformed Church of U.S.A., dat ontworpen was in commissie 1 (zie art. 48).

De bespreking, die onderbroken wordt door de middagpauze, resulteert in de aanvaarding met 31-1 stemmen van een voorstel van ds H. Veltman, nadat in dit voorstel, op advies van de aanwezige hoogleraar, de woorden: „besluit aan de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken..." veranderd waren in: „besluit aan het moderamen der synode ..."

Het besluit der synode luidt: De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

1. de uitnodiging van de Christian Reformed Church of U.S.A., d.d. 26 okt. 1956, om afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken in Nederland te zenden naar de herdenkingsbijeenkomst t.g.v. het honderdjarig bestaan van deze kerk in juni 1957 te Grand Rapids;
2. van een ontwerpbrief-van antwoord op deze uitnodiging, opgesteld door de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse Kerken;

overwegende:

1. dat het niet meer mogelijk is aan deze uitnodiging te voldoen;
2. dat het bevreemdend moet genoemd worden dat de Christian Reformed Church, na het verbreken door haar van de correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland, aan deze zulk een uitnodiging deed toekomen;
3. dat het wenselijk is de reden voor deze bevreemding aan de Christian Reformed Church alsnog kenbaar te maken;

besluit:

aan het moderamen der synode op te dragen een brief te richten aan de Christian Reformed Church of U.S.A. waarin gemotiveerd aan deze bevreemding uiting wordt gegeven.

Twaalfde zitting, dinsdag 30 september 1958

Artikel 54

Bij het appèl-nominaal blijkt br A. J. de Visser vervangen te zijn door de tertius-afgevaardigde van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, br J. Koen, die, door op te staan, instemming betuigt met de belijdenisschriften der Kerken.

Artikel 55

De praeses leest het volgende ingekomen schrijven voor:

Soestdijk, 19 september 1958

Aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland p/a Maranatha-kerk
Spakenburg.

Hare Majesteit de Koningin heeft mij verzocht haar vriendelijke dank over te brengen voor de gevoelens van eerbied en trouw, geuit in Uw telegram.

De Particulier-Secretaresse van
Hare Majesteit de Koningin,

C. E. B. Róell

Hierna is aan de commissies gelegenheid gegeven haar werk voort te zetten.

Artikel 56

Ds.J. Kamphuis aanvaardt benoeming tot hoogleraar

In de avondvergadering leest de praeses voor een brief van ds J. Kamphuis, waarin deze aan de synode bericht, dat hij de benoeming tot hoogleraar in de kerkgeschiedenis, het kerkrecht en aanverwante vakken aan de Theologische Hogeschool aanvaardt.

De praeses spreekt de blijdschap der vergadering uit over deze aanvaarding. Zich richtend tot ds J. Kamphuis zegt hij o.m.: „Wij verstaan, dat u tegen deze opdracht opziet. Maar wij verheugen ons erover, dat u vooral gelet hebt op de roeping, die in onze beslissing tot u kwam, waaruit wij hebben verstaan, dat u zich tot uw arbeid opmaakt in de verwachting van de hulp des HEEREN. Wij bidden u toe, dat u in de gelovige verwachting daarvan, ook wanneer de last van de te verrichten arbeid u zwaar zal drukken, moogt volharden. Wij hopen dat de Kerken de mogelijkheden, in de bezetting van deze leerstoel besloten, dankbaar mogen onderkennen en recht gebruiken.”

Dertiende zitting, woensdag 1 oktober 1958

Artikel 57

De praeses leest een brief van prof. drs L. Doekes voor, waarin deze mededeelt tot zijn spijt te moeten afzien van verdere geregelde deelname aan de arbeid der synode, zulks met het oog op de stand van het werk aan de Theologische Hogeschool, mede als gevolg van het overlijden van prof. P. Deddens; terwijl ook het studieplan van prof. Doekes zoveel aandacht en inspanning van hem vergt, dat het hem onmogelijk is, dit te combineren met het bijwonen van de vergaderingen der synode.

Hij blijft gaarne bereid de synode te dienen, wanneer zij in enige zaak advies van hem mocht begeren. Voorts deelt de praeses mede, dat ds J. Kamphuis in een onderhoud met het moderamen zijn voornemen heeft kenbaar gemaakt, om, zulks met het oog op zijn voorbereiding voor het hoogleraarsambt, zijn plaats ter synode voortaan te doen innemen door zijn secundus, ds N. Bruin. Het moderamen heeft geoordeeld dit voornemen van ds J. Kamphuis te moeten billijken.

Ds Bruin zal thans ook de plaats van ds Kamphuis innemen als voorzitter van commissie IV.

Artikel 58

Aan ds J. M. Zinkstok wordt als rapporteur van commissie IV gelegenheid gegeven tot lezing van een eerste werkrapport betreffende de „zaak S. J. P. Goossens" (ag. IV-B). De commissie stelt voor te besluiten de bezwaarschriften van de kerken te Zwolle, Vrouwenpolder, Gouda en 's-Gravenhage-West (alleen het tweede gedeelte) in deze zaak ontvankelijk te verklaren.

Voor tot de bespreking wordt overgegaan merkt de praeses op, dat met de behandeling van dit rapport een eerste stap wordt gezet op een weg, waarvan de loop en het einde nog niet kunnen overzien worden. Daarom stelt hij voor in deze „zaak - S. J. P. Goossens" in dit stadium nog maar voorlopige

besluiten, waarop later kan worden teruggekomen, te nemen, en aan het einde tot een definitieve beslissing te komen.

Alzo wordt besloten.

Br C. C. de Vries deelt mee, dat hem op zijn vraag, op de particuliere synode van Overijssel-Gelderland gesteld, hoe zich als haar afgevaardigde bij de behandeling van de „zaak - S. J. P. Goossens" te gedragen, de raad is gegeven wèl, zo nodig, mee te doen aan de beraadslagingen, maar niet aan de stemmingen over deze zaak, daar hij meermalen met haar heeft te maken gehad, zij het dan niet op meerdere vergaderingen. Hij zal zich aan dit advies houden; alleen is hij van oordeel bij dit onderdeel van de „zaak-Goossens" wel mee te kunnen stemmen, omdat het hier een formele zaak van al- of niet-ontvankelijkheidsverklaring van bepaalde stukken betreft.

De bespreking wordt na twee ronden afgebroken om de commissie gelegenheid te geven een aantal der gemaakte opmerkingen onder ogen te zien (zie art. 63).

Artikel 59

Radio uitzending van kerkdiensten

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie II betreffende „het rapport van deputaten voor radio-uitzending van kerkdiensten" (ag. I-G). Br K. Pos Mzn treedt op als rapporteur.

De synode besluit:

- a. deputaten voor radio-uitzending van kerkdiensten, benoemd door de generale synode van Enschede 1955/1956 dank te betuigen voor de door hen verrichte arbeid en hun décharge te verlenen;
- b. opnieuw deputaten aan te wijzen voor behartiging van radio-uitzending van kerkdiensten, met de opdracht:
 1. op gelijke wijze als voorheen de radio-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te behartigen;
 2. ook inzake de radio-uitzending van kerkdiensten voor het buitenland via Radio-Nederland-Wereldomroep diligent te zijn;
 3. wat de gebruikmaking van televisie voor uitzending van kerkdiensten betreft met grote voorzichtigheid de ontwikkeling te volgen met het oog op de vraag of een gereformeerde kerkdienst inderdaad, met behoud van zijn karakter, uitgezonden kan worden, en daarover eventueel - tegelijk met het verslag van hun overige handelingen - aan de eerstvolgende generale synode rapport uit te brengen;
 4. indien nodig, de Kerken te verzoeken een bijdrage te leveren ter bestrijding van de onkosten aan dit deputaatschap verbonden.

De aanwezige hoogleraar heeft geadviseerd tot het nemen van dit besluit. Voorstel a is aanvaard met 31 stemmen vóór en 1 onthouding; voorstel b-1 en b-2 verkreeg alle stemmen vóór; voorstel b-3 werd aanvaard met 18-14 stemmen en b-4 met 30-2 stemmen.

Het geheel van het besluit is genomen met 27-3 stemmen bij 2 onthoudingen. De brs J. van Raalte, D. J. Autsema en J. G. van Gulp verzoeken aantekening in de acta, dat zij tegen het besluit radiokerkdiensten hebben gestemd vanwege ernstige bezwaren tegen besluit sub b 3.

Artikel 60

Sacramentsbediening te Raeng op W.-Borneo

Door ds J. J. Verleur wordt het door br A. J. de Visser namens commissie II opgestelde rapport gelezen betreffende het verzoek van br J. P. Moerkoert te Raeng, West-Borneo van 28 augustus 1958 (ag. V-J).

Deze broeder verlangt, dat de synode zal onderzoeken, „of het niet wenselijk, mogelijk plicht is, om ten aanzien van de art. 51, 56, 58 en 64 der K.O. een artikel of een alinea toe te voegen, waardoor het mogelijk zal zijn:

- a. dat ook zonder ouderlingen-toezicht het Heilig Avondmaal bediend kan worden;

- b. dat zelfs door niet-predikanten de beide sacramenten bediend mogen worden, zó, dat geen der Kerken, die de K.O. hebben aanvaard, bezwaar kan inbrengen tegen zulk een bediening of tegen personen die daaraan deelnemen".

Br Moerkoert verzoekt een en ander omdat thans te Raeng grote behoefte gevoeld wordt aan gebruik van doop en avondmaal, terwijl er geen missionair dienaar des Woords aanwezig is.

De aanwezige hoogleraar adviseert vóór aanneming van het voorstel van de commissie. Tegen het „voorts kennis genomen hebbende van enz." verklaren zich 3 leden. Het gehele voorstel der commissie wordt daarna met algemene stemmen aangenomen.

Het besluit luidt als volgt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

een verzoek van br J. P. Moerkoert te Raeng, een onderzoek in te stellen naar de wenselijkheid van wijziging of aanvulling van de Kerkenordening inzake de bediening van de sacramenten zonder ouderlingtoezicht;

voorts kennis genomen hebbende van:

een mededeling van ds J. Zwart te Haren (Gr.), secretaris van het zendingscollege van de Kerken in de provincie Groningen (Bedum e.a.), dat genoemd college reeds maatregelen beraamt om te Raeng hulp te verlenen;

overwegende,

dat aan de generale synode geen verzoek uit de Kerken is gedaan tot onderzoek van de wenselijkheid van wijziging of aanvulling van de Kerkenordening;

besluit:

- a. aan het gedane verzoek niet te voldoen;
b. hiervan kennis te geven aan br J. P. Moerkoert te Raeng.

Artikel 61

Namens commissie II leest ds F. F. Pels het rapport inzake de Bijbelvertaling (ag. I-A). De bespreking van dit rapport wordt uitgesteld tot de volgende zitting (zie art. 62).

Veertiende zitting, donderdag 2 oktober 1958

Artikel 62

De bespreking van het rapport inzake de Bijbelvertaling (zie art. 61) wordt onderbroken voor een nadere redactie door de commissie en haar rapporteur van enige onderdelen van het voorstel (zie art. 71).

Artikel 63

Eerste werkrapport betr. de „zaak-Goossens"

De praeses stelt opnieuw aan de orde de in art. 58 vermelde zaak. Door de predikanten J. van Bruggen en J. A. Vink wordt een voorstel ingediend, inhoudende dat alleen het bezwaarschrift van de Kerk te Zwolle ontvankelijk zal worden verklaard.

De predikanten P. K. Keizer en H. van Tongeren dienen een voorstel in, dat als volgt luidt: „De generale synode besluit alle bij haar ingekomen bezwaarschriften in de zaak S. J. P. Goossens terzijde

te leggen, uitgezonderd de missive van de kerkeraad te Zwolle, onder wiens tucht en opzicht ds Goossens zich eens heeft gesteld, en wien het besluit van de generale synode van Enschede rechtstreeks aangaat. De synode acht het niet verantwoord deze twistzaak, die reeds zoveel jaren ons kerkelijk leven heeft beroerd en steeds ernstiger vormen dreigt aan te nemen, waar deze zaak ook reeds uitvoerig gediend heeft op vele meerdere vergaderingen (zowel van de classis Zwolle, als van de particuliere synode van Overijssel-Gelderland en ten laatste ter generale synode te Enschede) nog weer omstandig te behandelen. De generale synode constateert, dat er van br S. J. P. Goossens bij haar geen stuk is ingekomen".

Aan het einde der bespreking verklaart ds J. van Bruggen, mede namens ds J. A. Vink, dat zij tijdelijk hun voorstel intrekken, terwijl zij adviseren tegen het voorstel der commissie te stemmen; indien nodig, nl. bij verwerping van het voorstel der commissie, zal een nieuw voorstel door hen bij de synode worden ingediend.

Het voorstel van dr Keizer en Van Tongeren wordt, als zijnde van de verste strekking, het eerst in stemming gebracht en verworpen met 16-9 stemmen bij 6 onthoudingen.

Het voorstel der commissie wordt daarna eveneens verworpen met de stemverhouding 13-14 bij 4 onthoudingen. Ds F. F. Pels had, wegens ziekte van zijn vrouw, op het ogenblik van de stemming de vergadering verlaten en zich naar huis begeven, terwijl de aanwezige hoogleraar tijdens de discussie ten gunste van het voorstel had geadviseerd.

Artikel 64

De synode gaat in comité-generaal.

Artikel 65

Na opheffing van het comité-generaal deelt de voorzitter mee, dat in besloten zitting is gehandeld over het rapport van commissie I betreffende het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid (ag. I-F) en dat besloten werd in openbare zitting de volgende, in de comité-zitting genomen, besluiten bekend te maken:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te dechargeren met dank voor al de arbeid door hen verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor correspondentie met de Hoge Overheid, met de opdracht, omschreven door de generale synoden van Dordrecht 1893, Groningen 1899 en Amsterdam 1908.

Vijftiende zitting, vrijdag 3 oktober 1958

Artikel 66

De praeses leest een brief van br A. J. de Visser, waarin deze mededeelt dat noch hij noch br J. van Helden als secundus- noch br J. Koen als tertiusafgevaardigde van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg deze zitting kan bijwonen.

Artikel 67

Verslag van deputaten-curatoren Theologische Hogeschool

De praeses geeft aan br H. Troostheide gelegenheid tot lezing van het rapport van commissie II inzake het verslag van deputaten-curatoren over het wedervaren van de Theologische Hogeschool gedurende de periode 1955-1958 (ag. II-1).

Door ds C. Trimp wordt bij besluit D een amendement ingediend, dat gesteund wordt en derhalve mee in stemming komt.

De aanwezige hoogleraar geeft bij het voorstel der commissie een gunstig advies; alleen bij „besluit A-1 en 2" en bij „B-2", dat in de redactie der commissie luidt: „dat te zijner tijd op de emeritaatsuitkeringen van de hoogleraren de pensioenuitkering krachtens de A.O.W. noch geheel, noch gedeeltelijk, in mindering zal worden gebracht", onthoudt hij zich van het geven van advies.

Het voorstel van de commissie wordt met algemene stemmen aanvaard, behoudens het vermelde „besluit B-2", dat door staking van de stemmen (15-15) geacht moet worden te zijn verworpen, terwijl bij „van oordeel" 1 lid zich van stemming onthoudt.

Het amendement van ds C. Trimp, gesteund door enige leden, wordt door de synode aanvaard met 29 stemmen voor en 1 onthouding; dit amendement is in het besluit sub D-2 opgenomen.

Het besluit der synode in deze zaak is als volgt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van het verslag van deputaten-curatoren over het wedervaren van de Theologische Hogeschool van september 1955 tot juni 1958;

van oordeel:

dat deputaten-curatoren gedurende de verslagperiode op correcte wijze hun opdracht hebben vervuld;

besluit:

deputaten-curatoren dank te zeggen voor hun vele belangrijke arbeid ten dienste van de Theologische Hogeschool verricht, en hen van hun beleid décharge te verlenen.

De synode voorts overwegende:

- a. dat de door deputaten-curatoren in hun verslag gedane voorstellen slechts op een enkel onderdeel bezwaren ontmoeten;
- b. dat de pensioenen voor de weduwen van hoogleraren, gezien de tegenwoordige levensstandaard, te laag moeten worden geacht;
- c. dat de machtiging door de synode van Enschede 1955/1956 (acta art. 491-b) verleend, tot de volgende synode dient te worden verlengd;

besluit:

A. goed te keuren de volgende getroffen voorzieningen:

1. dat de traktementen van de hoogleraren zijn verhoogd met ingang van 1 januari 1957 van f 12.465,- tot f 13.965,- per jaar;
2. dat de hoogleraren drs L. Doekes en H. J. Schilder een studietoelage ontvangen van f 3.000,- aan hen uit te keren in vier jaarlijkse termijnen, te beginnen met het jaar 1957;
3. dat met ingang van 1 januari 1957 de termijnen van de uitbetaling van de kinderbijslagen zijn verlengd tot het einde van het 26e levensjaar, voor zover de kinderen studeren en niet in eigen levensonderhoud voorzien;
4. dat aan mevr. wed. A. J. Schilder-Walter een uitkering is gedaan uit het pensioenfonds ad j 500,-;
5. dat met ingang van 1 augustus 1957 het pensioen van mevr. wed. M. J. Holwerda-Goris is verhoogd met f 250,- per jaar en dat haar voor elk van haar oudste twee kinderen, vanaf het beëindigen van de wezen-rente, uit het pensioenfonds een studietoelage wordt toegekend tot een bedrag van f 700,- per jaar, zolang hun studie duurt en zij niet in eigen levensonderhoud kunnen voorzien, maximaal tot het einde van het 26e levensjaar;
6. dat met ingang van 1 januari 1957 de traktementen van de docenten zijn verhoogd met 63/4 o/o van f 6.900,-, ter compensatie van de premie, verschuldigd krachtens de A.O.W.;
7.
 - a. dat de kosten van begrafenis van prof. P. Deddens op gelijke wijze vergoed zijn als zulks in 1952 geschied is bij de begrafenis van de toen overleden hoogleraren;
 - b. dat na het overlijden van prof. P. Deddens zijn salaris nog gedurende 3 maanden aan zijn weduwe is uitbetaald;

- c. dat aan mevr. wed. M. Deddens-Buurman gedurende één jaar, te beginnen op 1 juni 1958, een kindergeld wordt uitbetaald van f 700,-, ten behoeve van de jongste zoon, die nog student is;

B. te bepalen:

1. dat met ingang van 1 januari 1958 het traktement van lector drs J. P. Lettinga met f 1.000,- per jaar wordt verhoogd;
2. dat met ingang van 1 januari 1958 de pensioenen voor de weduwen der hoogleraren worden vastgesteld op 80 0/o van het emeritaatstraktement;
3. dat, in verband met de bepaling van het vorige lid, alle tijdelijke en/of definitieve verhogingen van het weduwenpensioen met ingang van 1 januari 1958 vervallen;
4. dat de „Bepalingen voor het verlenen van emeritaatsgelden aan hoogleraren enz.", vastgesteld door de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952, overeenkomstig het voorgaande sub 2 en 3 worden gewijzigd;

C. in de instructie voor de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool de volgende wijzigingen aan te brengen:

1. in artikel 11 onder a te schrappen de woorden: „de handelingen der vorige vergaderingen en";
2. in artikel 11 onder b het woord „verslag" te veranderen in „rapport";
3. artikel 11 onder f te schrappen en de daarop volgende leden g, h en i van dit artikel te benoemen met f, g en h;

- D. 1. a. aan deputaten-curatoren de bevoegdheid te verlenen, in overleg met deputaten-financieel, de traktementen van hen die in vaste dienst der Hogeschool zijn, alsook de uitkeringen aan weduwen, bij gebleken noodzaak voorlopig tot de volgende synode te verhogen;
- b. deputaten-curatoren te verzoeken aan de e.k. generale synode advies te geven omtrent de door deze naar art. 8 van het reglement voor de Theologische Hogeschool te regelen traktementen en pensioenen;
2. aan deputaten-curatoren te verzoeken in overleg met deputaten-financieel zo mogelijk maatregelen te treffen om zo spoedig mogelijk een systematische catalogus der bibliotheek van de Theologische Hogeschool te laten inrichten en onderhouden;

E. dit besluit toe te zenden:

1. aan de deputaten-curatoren;
2. aan de stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland;
3. aan de deputaten-financieel.

Artikel 68

Postale aanduiding bij de naam der Kerken

De praeses geeft aan ds H. van Tongeren gelegenheid mede namens ds F. F. Pels een nieuw voorstel in te dienen m.b.t. het agendapunt VI-F (zie art. 31).

Bij dit voorstel worden amendementen ingediend respectievelijk door ds C. G. Bos, door di J. A. Vink en H. Veltman, door ds G. Janssen en door ds P. Lok. De meeste van deze amendementen worden door ds Van Tongeren overgenomen.

De aanwezige hoogleraar adviseert tegen „van oordeel 2"; 2 van de 29 aanwezige leden stemmen daartegen.

De uitspraak sub 3 wordt gedaan met 23-6 stemmen, waarmee een andere, door ds Lok voorgestelde redactie is verworpen.

Het geheel van het besluit wordt met algemene stemmen genomen, nadat de aanwezige hoogleraar daarover een aanbevelend advies heeft uitgebracht.

Het besluit is als volgt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

- a. van een schrijven van de Kerk te Leeuwarden, waarin deze haar verzoekt te besluiten, dat de postale toevoeging (onderhoudende art. 31 K.O.) achter de naam der Kerk(en) van nu voortaan geheel achterwege zal worden gelaten;
- b. van adhaesie-betuigingen aan het sub a vermelde verzoek van de Kerken te Apeldoorn en te Bergentheim;

overwegende:

- 1^e. dat de voorlopige generale synode van Enschede-1945 besloot: „uitdrukkelijk in de acta op te nemen, dat de naam onzer Kerken is en blijft: De Gereformeerde Kerken in Nederland, zonder enige bijvoeging, en dat de distinctie - onderhoudende art. 31 K.O. - slechts een onderscheidingsteken is om verwarring te voorkomen, en dus in geen enkel opzicht iets kan of mag praëjudiceren" (acta art. 76);
- 2^e. dat het in dit besluit bedoelde gevaar van verwarring uitsluitend te vrezen geacht werd in verband met de naamsvoering der zich noemende Gereformeerde Kerken;
- 3^e. dat de sub 2 genoemde kerken in haar synode van Assen 1957/1958 de Kerkenordening, die zij tot dan toe vrijwel naar de letter met de Gereformeerde Kerken in Nederland gemeen hadden, ingrijpend hebben gewijzigd en die aldus in overeenstemming hebben gebracht met haar hiërarchische uitleg en toepassing daarvan in 1944 en volgende jaren, waarbij ook art. 31 een hiërarchische inhoud kreeg;

van oordeel:

- 1^e. dat hierdoor het voortgaand gebruik van de postale toevoeging (onderhoudende art. 31 K.O.) enerzijds zijn duidelijke zin verloren heeft, terwijl anderzijds daardoor nieuwe en andersoortige verwarring kan worden gewekt, wijl daarin de suggestie ligt, dat in de onder overweging 2 genoemde kerken nog altijd, al ware het dan ook slechts naar de letter, dezelfde Kerkenordening als in de Gereformeerde Kerken zou voortbestaan;
- 2^e. dat voorts, tegen de uitgesproken bedoeling van de voorlopige generale synode van Enschede 1945 in, en ondanks het besluit van de generale synode van Amersfoort 1948 „er bij de Kerken op aan te dringen, de toevoeging (onderhoudende art. 31 K.O.) niet dan in noodzakelijke gevallen te gebruiken" (acta art. 99) uit deze distinctie in de volksmond en in het rechtsverkeer toch een naamswijziging dreigt te ontstaan;

spreekt uit:

- 1^e. dat de naam der Kerken is en blijft:
DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND;
- 2^e. dat de postale toevoeging achter de naam der Kerk(en) (onderhoudende art. 31 K.O.) niet meer geschikt te achten is als onderscheidingsteken;

en besluit:

aan de Kerken en kerkelijke vergaderingen aan te bevelen, deze onderscheiding niet meer te gebruiken, en in gevallen waarin verwarring is te duchten, zelf middelen te zoeken om deze te voorkomen en zulke middelen allereerst te vinden in zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van adressen en dergelijke.

Artikel 69

aan br J. O. Bouwman te Wagenborgen, primus-afgevaardigde van de particuliere synode van Groningen, die door ernstige ziekte verhinderd is de zittingen der synode bij te wonen, een schrijven te richten, waarin hem de sterkende en vertroostende genade des Heiligen Geestes op zijn weg wordt toegebeden en herstel uit deze ziekte door de genezende hand des Heeren wordt toegewenst.

Artikel 70

Werkwijze van commissie IV t.a.v.. „de zaak-Goossens“.

Ds J. A. Vink dient, mede namens ds H. Veltman een voorstel in m.b.t. de werkwijze van commissie IV t.a.v.. „de zaak-Goossens“.

De aanwezige hoogleraar adviseert vóór aanneming; 19 leden stemmen voor, 10 onthouden zich van stemming.

Het besluit luidt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van de vermelding in haar agendum onder IV-B 1-17 van bezwaarschriften en revisieverzoeken m.b.t. de in de artikelen 478-a en b van de acta van de generale synode te Enschede 1955/1956 vermelde uitspraken en besluiten;

overwegende

1. dat slechts het in haar agendum onder III B-14 vermelde revisieverzoek van de kerkeraad te Zwolle afkomstig is van één dergenen, die de uitspraken en besluiten, vermeld in art. 478-a en b van de acta van de synode te Enschede betreffen;
2. dat dit revisieverzoek in elk geval daarom ontvankelijk moet worden geacht;

verzoekt haar commissie IV

de behandeling van de missives, vermeld in haar agendum onder IV B 1-17, aan te vangen met de behandeling van het revisieverzoek van de Kerk te Zwolle en al de andere daar vermelde missives voorshands terzijde te laten.

Artikel 71

Bijbelvertaling

Wegens afwezigheid van ds F. F. Pels, rapporteur, leest de voorzitter van commissie II, ds J. J. Verleur, de nieuw-geformuleerde conclusies inzake de Bijbelvertaling (zie art. 61, 62).

De aanwezige hoogleraar adviseert vóór aanvaarding van het voorstel; het wordt daarna met algemene stemmen tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

1. van het rapport van de commissie inzake de bijbelvertaling, benoemd door de generale synode van Enschede 1955, met vier bijlagen;
2. van een schrijven van de Kerk te Hilversum, met betuiging van adhaesie aan het onder 1 genoemde rapport;
3. van een schrijven van de Kerk te Zeist, met soortgelijke adhaesie-betuiging, en het verzoek, „op grond van dit rapport, tot een aan dit rapport gelijke uitspraak te komen“;
4. van een schrijven van de classis Hoogeveen, waarin deze classis, onder verwijzing naar het onder 1 genoemde rapport, de generale synode voorstelt uit te spreken:

„dat de uitspraak van de generale synode van Kampen (acta art. 123) is achterhaald en derhalve kan beschouwd worden als vervallen, zodat het in de vrijheid der Kerken gelaten wordt van de genoemde nieuwe vertaling ook kanselgebruik te maken”;

5. van een schrijven van de particuliere synode van Drenthe 1958, waarin deze hetzelfde voorstelt als de onder 4 genoemde classis Hoozevee, met slechts deze wijziging, dat het laatste gedeelte van het voorstel aldus luidt: „en dat het in de vrijheid der Kerken staat van de genoemde nieuwe vertaling ook kanselgebruik te maken”;

van oordeel:

dat te allen tijde ten aanzien van het gebruik van welke bijbelvertaling ook in de eredienst grote voorzichtigheid dient te worden betracht, omdat men steeds te doen heeft met een door mensen gemaakte, dus feilbare vertaling van het onfeilbare Woord van God;

constaterende:

1. dat de door de generale synode van Enschede 1955 benoemde commissie inzake de bijbelvertaling (nieuwe vertaling op last van het Nederlands Bijbelgenootschap) in het door haar aan de huidige generale synode uitgebrachte rapport concluderend verklaart:
„bij het onderzoek van de nieuwe vertaling, op last van het Nederlands Bijbelgenootschap, niet te zijn gestuit op verschijnselen, die er blijk van geven, dat deze vertaling geen recht doet aan de Heilige Schrift als het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God naar de artikelen 2-7 N.G.B., op grond van welke verschijnselen zij onbruikbaar zou moeten worden geacht voor het gereformeerde volk” en dat zij „dus van oordeel” is, „dat van bruikbaarheid, als bedoeld in de aan de commissie verstrekte opdracht, gesproken mag worden”;
2. dat uit het midden der Kerken geen bezwaren zijn ingebracht tegen het onder 1 genoemde rapport, noch tegen de conclusie en het oordeel, waarmee het besluit, hoewel bedoeld rapport vroegtijdig aan de Kerken was toegezonden; en dat intengendeel een tweetal Kerken, een classis en een particuliere synode haar instemming met een en ander hebben betuigd, waartegen geen protest is gerezen;
3. dat de generale synode van Kampen 1951 uitsprak, dat „het gebruik van de nieuwe vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap voorshands beslist te ontraden is” (acta art. 123), welke uitspraak bepaald werd door de situatie, waarin zij werd gedaan, blijkens haar overweging, „dat rustige toetsing van de nieuwe vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap nog niet heeft kunnen plaatsvinden, daar immers deze vertaling voor een belangrijk deel nog niet is gepubliceerd”;
4. dat de nieuwe vertaling der Heilige Schrift, bezorgd door het Nederlands Bijbelgenootschap, in 1952 in haar geheel aan de Kerken is aangeboden, zodat toetsing mogelijk werd, welke toetsing inmiddels in voldoende mate heeft plaats gehad, en dat wel met een gunstig resultaat;

overwegende:

1. dat het op grond van het onder 3 en 4 geconstateerde gewenst moet worden geacht, nieuwe uitspraken te doen ten aanzien van de nieuwe vertaling van de Heilige Schrift, bezorgd door het Nederlands Bijbelgenootschap, welke uitspraken de uitspraak van de generale synode van Kampen 1951 (acta art. 123), als vermeld in constatering 3, dienen te vervangen;
2. dat het onmogelijk is een vertaling van de Heilige Schrift kerkelijk te „ijken” en daarom een generale synode ten deze ook geen roeping heeft;

spreekt uit:

1. dat de uitspraak van de generale synode van Kampen 1951, (acta art. 123), als vermeld in constatering 3, voortaan niet meer van kracht is, daar het de huidige generale synode niet gebleken is, dat er tegen de nieuwe vertaling der Heilige Schrift, bezorgd door het Nederlands

Bijbelgenootschap, zodanige bezwaren zijn in te brengen, dat het gebruik dezer vertaling nog langer zou moeten worden ontraden;

2. dat het in de vrijheid der Kerken staat, om - zo deze dit begeren - in de eredienst gebruik te maken van de nieuwe vertaling der Heilige Schrift, bezorgd door het Nederlands Bijbelgenootschap;

en besluit:

1. de door de generale synode van Enschede 1955 benoemde commissie inzake de bijbelvertaling (nieuwe vertaling, op last van het Nederlands Bijbelgenootschap) dank te zeggen voor de door haar verrichte arbeid;
2. de uitspraak van de generale synode van Kampen 1951 vermeld in haar acta art. 123, en aangehaald in bovenstaande constatering sub 3, thans te vervangen door de boven onder 2 genoemde uitspraak;
3. van deze overwegingen, uitspraken en besluiten kennis te geven aan:
 - a. de Kerk te Hilversum.
 - b. de Kerk te Zeist.
 - c. de e.v. vergadering van de classis Hoogeveen.
 - d. de vergadering van de particuliere synode van Drenthe 1959.

Nadat dit besluit met algemene stemmen is genomen, wijst de praeses op de belangrijkheid ervan voor de praktijk van het kerkelijk leven. Hij spreekt de wens uit, dat mede door dit besluit het verstaan der Schriften zal toenemen.

Zestiende zitting, dinsdag 7 oktober 1958

Artikel 72

Bij het appèl-nominaal blijkt br H. Troostheide vervangen te zijn door Br. G. Bijlenga de secundus-afgevaardigde van het ressort van Utrecht, br G. Bijlenga, die, door op te staan, instemming betuigt met de belijdenisschriften der Kerken.

Gedurende de morgen- en middaguren is hierna aan de commissies gelegenheid gegeven haar werkzaamheden voort te zetten.

Artikel 73

Bij het appèl-nominaal in de avondvergadering blijkt, dat br R. van Loenen als tertius-afgevaardigde voor het ressort van Utrecht in de plaats van br A. Hartog, en br J. C. Douw, als quartus-afgevaardigde voor het ressort van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg in de plaats van br J. de Putter aanwezig zijn. Door op te staan betuigen zij instemming met de belijdenisschriften der Kerken.

Artikel 74

„Samenspreking met de syn. Gereform. Kerken

In behandeling wordt genomen het rapport van commissie I m.b.t. ag. VI-B: de zgn. „samenspreking" met de syn. Gereformeerde Kerken. Als rapporteur treedt op ds P. K. Keizer.

Op het door de commissie voorgestelde antwoord-schrijven aan deze kerken worden enige aanvullingen en wijzigingen voorgesteld respectievelijk door ds H. J. Meijerink, ds H. van Tongeren en ds N. Bruin.

Aangezien deze amendementen door andere leden der synode worden gesteund, komen deze in de tweede ronde mede in bespreking.

Bij de stemming wordt alleen het amendement van ds N. Bruin: in de laatste zinsnede tussen de woorden „ons" en „geoorloofd" in te voegen de woorden: „in de huidige situatie", bij meerderheid van stemmen, na gunstig advies van de aanwezige hoogleraar, aanvaard.

Met algemene stemmen wordt daarna besloten, de volgende brief te richten tot de e.k. generale synode van de zich noemende „Gereformeerde Kerken in Nederland":

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren,

Voor de zoveelste maal richtte een synode Uwer kerken zich tot ons met het verzoek om een zogenaamde „samenspreking“, maar voor de zoveelste maal moet U geantwoord worden, dat wij hiertoe niet gerechtigd zijn.

Wat U ten kwade tegen ons hebt gedacht in de vele schorsingen en afzettingen, onder misbruik van Zijn geduchte Naam, heeft de Koning der Kerk in ontferming ten goede gedacht.

Waar Gij ons uitwierpt, heeft Hij ons aangenomen en waar Gij vele Zijner dienstknechten publiek onwaardig verklaardst, heeft Hij hen in dienst en eer behouden.

Sedert de Koning der Kerk „verlossend“ en „richtend.“ tussengetreden is, Ezech. 34: 22, en ons vrijmaakte van Uw vonnissen, is het ons niet geoorloofd door „onderhandelen“ dit Zijn werk te niet te doen.

Velen Uwer kerkleden hebben sedertdien tevergeefs gepoogd Uw oog voor de ontheiliging van Zijn Naam in leer en tucht te openen, maar van synode op synode blijft gij in deze Zijn Heiligen Geest wederstaan, door keer op keer, tot op Uw laatste synode in Assen toe, de veroordelingen te handhaven, die in 1944 en volgende jaren werden uitgesproken.

Deze Zijn twistzaak, die Hij nog altijd met U heeft, ligt tussen U en ons.

Terwijl door de verandering van de orde der kerk, die thans onder U haar beslag heeft gekregen, terugkeer tot een schriftuurlijke kerkregering vrijwel uitgesloten schijnt. Daarbij verleent Gij in Uw kerk doorgang aan een moderne oecumenistische geest, die de ogen doet toevallen voor de eisen van het Woord en het recht des HEEREN en voor de twist, die Hij met een afvallige Christenheid heeft.

Daarom is het enige wat ons in de huidige situatie geoorloofd is, willen wij Zijn werk, waarmee Hij ons vrijmaakte, niet verloochenen, deze twistzaak, zonder onszelf te wreken, over te geven aan de Koning der Kerk, onze Heere Jezus Christus.

Wij groeten U met verschuldigde achting,

De synode besluit voorts een afschrift van het rapport van commissie I (met afschrift antwoordbrief) te zenden:

1. aan de Kerk te Zeist.
2. aan de Kerk te Hattem.
3. aan br K. Overzet te Marum (Gr.) en deze tevens te berichten, dat het niet op de weg der synode ligt een onderzoek van de zgn. „vervangingsformule“ in te stellen, zoals door hem gevraagd werd.
4. aan br K. J. Rosendaal te Zeist.

De praeses spreekt er zijn vreugde over uit, dat dit besluit met algemene stemmen werd genomen en geeft daarbij uiting aan de hoop dat het korte en compacte appèl, waartoe nu besloten werd hen, tot wie het uitgaat, in het hart moge grijpen en brengt op de plaats waar zij met deze zaak behoren te komen, immers voor het aangezicht van de Koning der Kerk, opdat, door wegdoening van de ongerechtigheid, allen, die van Christus zijn, vergaderd worden onder de enige Bisschop der Kerk.

Artikel 75

De artikelen 39-62 van de acta worden vastgesteld.

Artikel 76

De synode gaat in comité-generaal.

Zeventiende zitting, woensdag 8 oktober 1958

Artikel 77

Kort formulier voor bediening H. Avondmaal

De praeses geeft aan ds H. van Tongeren, als rapporteur namens commissie III, gelegenheid tot lezing van het rapport inzake het verzoek van de classis Haarlem van 31 mei 1958 om een kort formulier voor het Heilig Avond-maal op te (doen) stellen (ag. V-D).

De commissie stelt voor aan het verzoek van de classis Haarlem niet te voldoen.

In de discussie wordt door ds H. Veltman een tegengesteld voorstel ingediend en door br C. C. de Vries een amendement bij dit voorstel. Dit voorstel en dit amendement ontvangen de steun van verschillende leden.

Aan het slot van de bespreking in de tweede ronde verzoekt de voorzitter van commissie III deze zaak, in overleg met genoemde leden, nog nader te mogen bezien in de commissie. Aan dit verzoek wordt voldaan (zie art. 82).

Artikel 78

De praeses stelt opnieuw aan de orde de zaak vermeld in art. 42 der acta. Br D. J. Autsema dient als rapporteur van commissie IV nieuwe conclusies bij het door de commissie opgestelde rapport in.

Ds P. K. Keizer dient tijdens de bespreking een voorstel in dat strekt tot afwijzing van het verzoek van de Kerk te Rotterdam-Feyenoord, welk voorstel door andere leden der synode wordt gesteund.

Ds A. Kuiper dient een amendement in op de conclusies der commissie, dat eveneens steun verkrijgt van enige leden.

Bij de stemming adviseert de aanwezige hoogleraar tegen het amendement van ds Kuiper en tegen het voorstel der commissie. Het amendement wordt verworpen met 18 tegen 14 stemmen; het voorstel der commissie met 20 tegen 12 stemmen.

De aanwezige hoogleraar adviseert tegen de motivering, maar vóór de conclusie van het voorstel-Keizer.

Dit voorstel wordt aanvaard met 20-12 stemmen.

Het besluit der synode is als volgt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

- a. van een schrijven d.d. 5 juni 1958 van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Feyenoord, gericht aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Bunschoten-Spakenburg, september 1958, waarin
verzocht wordt uit te spreken:
 1. dat de ambtelijke bearbeiding van- en evangelisatie onder de varenden ter zee en op de binnenwateren en het openstellen van de financiële mogelijkheid daarvan, overeenkomstig art. 30 D.K.O., behoren tot de Kerken in het gemeen;
 2. dat derhalve de Kerk te Rotterdam-Feyenoord aanspraak kan maken op de hulp en de steun van alle Kerken in Nederland;
en gevraagd wordt:
 3. een collecte uit te schrijven voor alle Kerken in Nederland, opdat de Kerk van Rotterdam-Feyenoord kan overgaan tot het benoemen (stellig zal bedoeld zijn: beroepen) van een koopvaardijpredikant;
- b. van een schrijven d.d. 30 juli 1958 van de particuliere synode van Zuid-Holland 1958, houdende mededeling, dat genoemde particuliere synode besloten heeft ter kennis van de generale synode te brengen, dat zij van oordeel is, „dat de door de Kerk van Rotterdam-Feyenoord beoogde arbeid de daadwerkelijke belangstelling en het actieve medeleven der Kerken in ons land verdient, en dat het alleszins verantwoord en gerechtvaardigd is dat de Kerk van Rotterdam-Feyenoord de hulp der zusterkerken ontvangt om zodoende de door haar gedane arbeid zo goed mogelijk te kunnen verrichten en daarom aan de generale synode voorstelt de Kerken in ons land te verzoeken een jaarlijkse collecte voor deze arbeid te houden”;
- c. van een aan de generale synode gericht schrijven d.d. 15 juli 1958 van de Kerk te Dordrecht, waarbij adhaesie werd betuigd aan het verzoek onder a;
- d. van het door de commissie van de classis Rotterdam terzake uitgebrachte rapport d.d. april 1958, bevattende o.m. een uitvoerige uiteenzetting van de noodzakelijkheid, de mogelijkheden en de financiële gevolgen van deze ambtelijke bearbeiding, waaraan toegevoegd is een uitspraak van die classis d.d. 20 mei 1958 - met algemene stemmen genomen - dat hier een roeping voor de

Kerken in het gemeen ligt en dat dus alle kosten, voortkomende uit het beroepen van een koopvaardijpredikant behoren gedragen te worden door alle Gereformeerde Kerken in Nederland en waarbij aan de Kerk te Rotterdam-Feyenoord, die reeds sedert 1953, daartoe aangezocht door de „Commissie van (een 25-tal) samenwerkende Gereformeerde Kerken voor ambtelijke bearbeiding van-- en evangelisatie onder varenden ter zee en op de binnenwateren", behartigt de geestelijke verzorging ter koopvaardij, geadviseerd werd zich tot de generale synode te wenden, opdat deze arbeid door financiële hulp van alle Kerken mogelijk zal zijn;

van oordeel:

1. dat de ambtelijke bearbeiding van de zeevarenden de taak is van de plaatselijke Kerken, van welke zij lid zijn;
2. dat het niet gebleken is, dat (in geval van behoefte aan hulp-in-deze voor de Kerk te Rotterdam-Feyenoord) de mindere vergaderingen deze zaak niet hebben kunnen afhandelen;

besluit:

1. aan het verzoek van de Kerk te Rotterdam-Feyenoord niet te voldoen;
2. hiervan kennis te geven aan:
 - a. de Kerk te Rotterdam-Feyenoord;
 - b. de e.v. particuliere synode van Zuid-Holland;
 - c. de Kerk te Dordrecht;
 - d. de e.v. classis Rotterdam.

Artikel 79

Voorstellen Kerk te Oegstgeest inz. Theol. Hogeschool

Br H. Troostheide leest als rapporteur van commissie II het rapport inzake voorstellen van de Kerk te Oegstgeest (ag. II-3)

De aanwezige hoogleraar onthoudt zich q.q. bij deze zaak van advies, na meegedeeld te hebben persoonlijk het oordeel der commissie te delen.

De synode besluit met algemene stemmen als volgt: De generale synode,

kennis genomen hebbende

van de voorstellen van de Kerk te Oegstgeest; overwegende:

- a. dat de normen voor de salariëring van hoogleraren aan onze Theologische Hogeschool volstrekt andere zijn dan voor hoogleraren aan een Rijksuniversiteit;
- b. dat tijdelijke studietoelagen niet kunnen worden aangemerkt als een „wijze van honorering";
- c. dat de Kerk te Oegstgeest niet duidelijk heeft gemaakt welk belang onze theologische opleiding kan hebben bij de oprichting van een Universiteit te Rotterdam;

besluit:

op de voorstellen niet in te gaan en dit aan de Kerk te Oegstgeest mede te delen.

Artikel 80

Samenwerking in de zending

Ds H. van Tongeren rapporteert namens commissie III over ag. III 1-18 verzoeken van de Kerk te Ede inzake samenwerking in de zending en de in verband daarmee ingezonden stukken.

Met 29 stemmen bij 2 onthoudingen wordt het voorstel der commissie tot besluit der synode, nadat de aanwezige hoogleraar een gunstig advies heeft uitgebracht:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

- a. van een schrijven van de Kerk te Ede, uitlopend op het volgende viertal verzoeken:
 1. „Alle zendende kerken en hulpdienstorganisaties met klem op te roepen tot meerdere samenwerking en overleg“;
 2. „onder verwijzing naar de door het kerkverband genomen besluiten er op te wijzen dat ook in zendingszaken de dingen eerlijk en met orde dienen toe te gaan“;
 3. „de wenselijkheid uit te spreken van de oprichting van een algemeen zendingsblad, opdat de broeders en zusters weten wat er gaande is“;
 4. „een commissie in te stellen met de opdracht contact op te nemen met de zendende Kerken, om te onderzoeken of deze bereid zijn een gemeenschappelijk contactorgaan in het leven te roepen, dat zou moeten dienen om de eenheid en doelmatigheid van het zendingswerk te bevorderen; contact op te nemen met de hulporganisaties om te onderzoeken of deze bereid zijn tot fusie over te gaan en hiervan verslag uit te brengen op een volgende synode“;
- b. van adhaesie-betuigingen al dan niet met restricties aan de sub a genoemde verzoeken van de Kerken te: Harderwijk, Leiden, Rotterdam-C, Drogeham, Harkema-Opeinde, Bilthoven, Oud-Loosdrecht, Middelburg, Baarn, Bunschoten-Spakenburg, Leerdam, Veenendaal, Dordrecht, Goes en Eindhoven; eveneens van de classes Gouda-Leiden-Woerden en Axel;
- c. van het verzoek van de Kerk te Maassluis, om de sub a vermelde verzoeken op grond van art. 30 K.O. niet in behandeling te nemen;

overwegende:

ad al, 3 en 4: dat de generale synode van Kampen 1951 haar besluit m.b.t. de uitzending van dienaren grondde op de overweging (acta art. 167): „dat het aan de zendende Kerken en aan de eventueel met haar samenwerkende Kerken kan worden overgelaten, op welke wijze zij de uitzending van ambtsdragers tot de zendingsdienst zullen regelen“;

dat dezelfde generale synode m.b.t. de (vroegere) „hulpdiensten“ stelde: (acta art. 166 sub overwegende): „dat het tot de taak van de zendende en de eventueel met haar samenwerkende Kerken en haar dienaren behoort te bepalen, wat de werkzaamheden van de uitgezonden dienaren op het zendingsveld omvatten en van welke hulp zij eventueel bij de uitvoering van hun taak gebruik zullen maken“;

ad a2: dat de Kerk te Ede niet heeft aangewezen, welke Kerken hebben inbreuk gemaakt op de synodebesluiten en dat zij ook deze zaak niet naar art. 31 K.O. bij de daarvoor eerst in aanmerking komende meerdere vergaderingen aan de orde heeft gesteld;

concluderende:

dat van de door de Kerk te Ede gewenste oproepen, aanwijzingen, uitspraken en initiatieven geldt, dat deze naar art. 30 K.O. niet tot de taak der generale synode te rekenen zijn;

besluit:

aan de verzoeken van de Kerk te Ede niet te voldoen en hiervan kennis te geven aan adressanten.

Artikel 81

De praeses deelt mee, dat de ingezonden rekening en verantwoording van de kosten der generale synode van Enschede 1955/56 ter controle en advies in handen is gesteld van commissie III.

Achttiende zitting, donderdag 9 oktober 1958

Artikel 82

Kort formulier voor bediening H. Avondmaal

Ds N. Bruin dient een nader geformuleerd voorstel in m.b.t. de zaak vermeld in art. 77, zulks ter vervanging van het voorstel van ds H. Veltman en het amendement van br C. C. de Vries. Deze leden trekken de door hen gedane voorstellen in.

De praeses brengt eerst in stemming het voorstel der commissie. Na de stemming over de onderdelen, waarbij de aanwezige hoogleraar telkens vóór adviseert, wordt het geheel van het commissievoorstel met 19-13 stemmen aangenomen, waardoor het voorstel-Bruin verworpen is.

De synode besluit in deze zaak aldus:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

- a. van een schrijven van de classis Haarlem van de Gereformeerde Kerken waarin deze verzoekt, „een kort formulier van het Heilig Avondmaal op te stellen, en de Kerken vrij te laten in de keuze van het huidige dan wel het korte avondmaalsformulier”;
- b. van een schrijven van de Kerk te Dordrecht, waarin deze mededeelt bezwaar te hebben tegen het sub a vermelde verzoek;

constaterende:

dat genoemde classis oordeelt:

1. dat „de vraag overweging behoeft of de huidige praktijk verantwoord is, gelet op het feit, dat de bediening des Woords in eigenlijke zin ontbreekt in die kerkdiensten, waarin het sacrament van het Heilig Avondmaal bediend wordt”;
2. dat een bij haar ingediend voorstel, pogingen in het werk te stellen om te geraken tot een veelvuldiger avondmaalsbediening dan thans het geval is, en in verband daarmee „een kort formulier van het Heilig Avondmaal op te stellen en de Kerken vrij te laten in de keuze van het huidige dan wel het korte avondmaalsformulier”, ernstige overweging verdient;

van oordeel:

- ad 1. dat het avondmaalsformulier getrouwe Schriftverklaring biedt, waarom de lezing ervan, in de wettige eredienst, bediening des Woords is;
- ad 2. dat de begeerte naar een veelvuldiger avondmaalsbediening Schriftuurlijk moet worden geacht en in verband daarmee de wenselijkheid van een kort formulier wellicht te overwegen zou zijn, doch dat nochtans heden de behoefte daaraan niet genoegzaam is gebleken;

besluit:

aan het verzoek van de classis Haarlem niet te voldoen en hiervan kennis te geven aan:

- a. de classis Haarlem van de Gereformeerde Kerken;
- b. de Kerk te Dordrecht.

Artikel 83

De synode gaat in comité-generaal.

In dit comité-generaal handelde de synode over een bezwaarschrift van drie Kerken in de classis Harderwijk tegen de conformering dezer classis (nov. 1957) m.b.t. „de zaak-W.” met welke conformering zij zich niet konden verenigen (ag. IV-A-1).

De synode deed met algemene stemmen hierover een reeks van uitspraken, welke aan alle hierbij betrokken Kerken en kerkelijke vergaderingen zullen worden toegezonden.

Negentiende zitting, dinsdag 14 oktober 1958

Artikel 84

Bij het appèl-nominaal blijken de brs D. J. Autsema en C. D. Goudappel, afgevaardigd respectievelijk door de particuliere synode van Friesland en door die van Zuid-Holland, vervangen te zijn door hun secundi, de brs W. Haitsma en P. Spoelstra. Door op te staan betuigen deze brs instemming met de belijdenis der Kerken.

Artikel 85

Toepasselijkheid A.O.W. op predikanten

De praeses geeft aan ds C. Trimp het woord om namens commissie IV te rapporteren over ag. V-A-1-9: de toepasselijkheid van de Wet Algemene Ouderdomsvoorziening (A.O.W.) op predikanten.

De commissie komt op grond van verschillende oordelen en overwegingen tot het voorstel, dat de synode uitspreke, dat het in de door de A.O.W. geschapen situatie gepast en noodzakelijk is, dat de geconstateerde strijdigheid tussen de A.O.W., in haar toepassing op de predikanten enerzijds en de ordinantie van Christus, de gereformeerde Kerkenordering en de Nederlandse wet inzake de godsdienstvrijheid anderzijds, in de legale weg aan de orde gesteld en weggenomen wordt.

Ds P. K. Keizer doet een voorstel dat gesteund wordt door ds J. A. Vink, en dat een uitspraak der synode verlangt, die tegengesteld is aan die welke de commissie heeft voorgelegd.

Om 10 uur wordt de bespreking van deze zaak afgebroken (zie art. 86).

Twintigste zitting, woensdag 15 oktober 1958

Artikel 86

De bespreking van de in art. 85 vermelde zaak wordt voortgezet zowel in de morgen- als in de middagzitting.

Door de predikanten C. G. Bos en J. van Raalte wordt een voorstel ingediend, dat later samengevoegd wordt met dat van de predikanten Keizer en Vink en mede ondersteund wordt door br H. Troostheide.

Ook de predikanten P. Lok en G. Janssen leggen een voorstel aan de vergadering voor.

Na de bespreking van deze voorstellen wordt dat van ds P. K. Keizer c.s. door de voorstellers ingetrokken. Het voorstel van de commissie wordt het eerst in stemming gebracht; de aanwezige hoogleraar adviseert hier voor; de synode verwerpt dit voorstel met 17-15 stemmen.

Daarna wordt het voorstel van de predikanten Lok en Janssen met dezelfde stemverhouding tot besluit der synode; de aanwezige hoogleraar adviseert tegen dit voorstel.

Het besluit heeft de volgende inhoud:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van een negental stukken betreffende de Algemene Ouderdomswet van 1 januari 1957, te weten:

1. schrijven van de classis Warffum (met een bijlage), d.d. 5 februari 1958;
2. schrijven van de classis Hoozevee (met een bijlage) d.d. 7 mei 1958;
3. schrijven van de classis Gouda-Leiden-Woerden, d.d. 6 en 27 maart 1958;
4. schrijven van de particuliere synode van Drenthe d.d. 6 augustus 1958;
5. schrijven van de Kerk te Dordrecht d.d. 15 juli 1958;
6. schrijven van de Kerk te Ede d.d. 7 juli 1958;
7. schrijven van de Kerk te Velp d.d. 2 augustus 1958;
8. schrijven van de Kerk te Ureterp d.d. juli 1958;
9. schrijven van de Kerk te Rotterdam-Feyenoord d.d. 28 augustus 1958;

constaterende:

1. dat in de stukken genoemd sub 1 tot 4, overwogen wordt, dat de A.O.W. in haar toepassing op de predikanten geacht moet worden te strijden met de door Christus gestelde regel inzake de

- verzorging van de verkondigers van het Evangelie, welke regel door de Kerken is erkend in de artikelen 11 en 13 K.O. en in zijn vrije toepassing en uitvoering door de Overheid blijvend is gewaarborgd in de Wet op de onderscheiden Kerkgenootschappen van 10 september 1853;
2. dat in diezelfde stukken gevraagd wordt, op grond van deze overwegingen, uit te spreken
 - a. dat de A.O.W. in haar toepassing op de predikanten in strijd is te achten met de Schrift, de K.O. en de blijvende garantie van vrije uitoefening van de godsdienst;
 - b. dat door middel van een principiële procedure bij de onafhankelijke rechter deze strijdigheid dient te worden weggenomen;
 - c. dat tegelijkertijd of ook daarna deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid gemachtigd dienen te worden aan de bevoegde instanties of rechtstreeks aan de Kroon de nood voor te leggen, waarin de Kerken en haar dienaren door de A.O.W. worden gebracht, teneinde aldus te bevorderen, dat predikanten vrijgesteld zullen worden van de rechten en plichten van de A.O.W.;

voorts constaterende:

1. dat in de stukken genoemd sub 5, 6, 8 en 9, adhaesie wordt betuigd aan een of meer van de voorstellen, genoemd sub 1 tot 4;
2. dat in het schrijven van de kerk te Velp, genoemd sub 7, in verband met de A.O.W. de aandacht van de synode wordt gevestigd op de unieke positie van de dienaren des Woords in hun verhouding tot de kerkeraden, alsmede verzocht wordt deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid „in ieder geval” te machtigen bij Haar „de positie van de Kerken en haar dienaren duidelijk in het licht te stellen, ook ten aanzien van de in voorbereiding zijnde herziening van de Armenwet”;

van overtuiging:

1. dat in de K.O., artikelen 11 en 13, de ordinantie van Christus terzake van de voorziening in het levensonderhoud der dienaren des Woords (o.m. 1 Kor. 9: 13, 14; Gal. 6: 6; 1 Tim. 5: 17, 18) door de Kerken is geconcretiseerd;
2. dat ook blijkens de historie (synode Utrecht, 1905, acta art. 131; synode Rotterdam, 1917, acta bijlage LI; synode Groningen, 1946, acta art. 192) door de Gereformeerde Kerken in Nederland als schriftuurlijk is erkend, dat de vrije uitvoering van artikel 13 K.O. een onvervreemdbaar recht is van de zelfstandige plaatselijke Kerken van Christus;

overwegende:

1. dat het in de legale weg aan de orde stellen van een geconstateerde strijdigheid tussen de A.O.W. in haar toepassing op de predikanten enerzijds en de Gereformeerde Kerkenordering en de Nederlandse Wet op de kerkgenootschappen, 10 september 1853, art. 1, anderzijds, geen zaak is, die in de mindere vergaderingen niet kan afgehandeld worden;
2. dat deze synode in deze voor zich geen taak ziet, omdat deze zaak in het huidige stadium geen zaak is van de Kerken in het gemeen;

besluit:

1. aan de gedane verzoeken niet te voldoen;
2. van dit besluit kennis te geven aan de e.v. classes Warffum, Gouda-Leiden-Woerden en Hoogeveen;
de particuliere synode van Drenthe 1959;
de Kerken te Dordrecht, Velp, Ede, Ureterp en Rotterdam-Feyenoord.

Ds P. K. Keizer verzoekt aantekening, dat hij o.a. de missive van de classis Warffum onontvankelijk acht, wijl deze classis algeheel negeert de uitspraak van de particuliere synode van Groningen, tot wie zij zich met dezelfde missive had gewend en die daarover een met aangegeven gronden bevestigde uitspraak heeft gedaan, acta particuliere synode van Groningen 1958, art. 5 g.

Artikel 87

De praeses leest voor een brief van br J. O. Bouwman te Wagenborgen, waarin hij dankt voor het hem gezonden schrijven (zie art. 69) en meedeelt thans herstellende te zijn. De praeses spreekt hierover de blijdschap der vergadering uit.

Een en twintigste zitting, donderdag 16 oktober 1958

Artikel 88

De synode vergadert gedurende de morgen- en een deel der middagzitting in comité-generaal.

Artikel 89

Na opheffing van het comité-generaal deelt de praeses mee: dat in dit comité-generaal, na afhandeling van enkele bezwaarschriften, is gesproken over een brief van de Kerk te Assen, waarin zij aan de synode berichtte bereid te zijn de e.k. generale synode te ontvangen en wel in april 1961; dat de synode met dankbaarheid van dit aanbod heeft kennis genomen en besloten heeft door de Kerk te Assen de volgende synode te doen bijeenkomen in het begin van de maand april 1961.

Artikel 90

De artikelen 63-82 van de acta worden vastgesteld.

Artikel 91

Verzoeken Kerk te Groningen m.b.t. deputaten-financieel

Br K. Pos Mzn rapporteert namens commissie II over ag. II-8: verzoeken van de Kerk te Groningen betreffende deputaten-financieel (bestuur Stichting Opleiding).

De aanwezige hoogleraar adviseert gunstig bij het voorstel der commissie, dat met algemene stemmen tot besluit der synode wordt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

van een brief van de Kerk te Groningen, waarin de volgende verzoeken worden gedaan:

1. een Stichtingsbestuur te benoemen waaraan het volledig beheer over de activa der stichting zal worden opgedragen, met dien verstande, dat de beperking genoemd in artikel 7 lid k van de instructie der deputaten-financieel gehandhaafd blijft;
2. het Stichtingsbestuur steeds aan te duiden als deputaten-financieel;
3. deze benoeming geldig te verklaren tot een volgende generale synode met inachtneming van het bepaalde in artikel 2 van de instructie voor deputaten-financieel;

voorts kennis genomen hebbende:

van een desbetreffend advies van deputaten-financieel (bestuur Stichting Opleiding);

constaterende:

dat deputaten-financieel (bestuur Stichting Opleiding) als hun mening uitspreken, dat de ervaringen nog te gering zijn om reeds thans wijzigingen in de instructie enz. aan te brengen, zoals omschreven door de Kerk te Groningen, en zij zelfs betwijfelen of dit reeds zal kunnen geschieden door de eerstvolgende generale synode;

overwegende:

dat bij de bespreking van diverse door deze synode behandelde rapporten, de Theologische Hogeschool betreffende, gebleken is, dat wijzigingen in de instructie voor deputaten-financieel op de duur wellicht niet zullen kunnen uitblijven;

van oordeel:

dat het niet verstandig zou zijn reeds thans ingrijpende veranderingen aan te brengen in de instructies enz. van deputaten-financieel (bestuur Stichting Opleiding), als waar de Kerk te Groningen om verzoekt,

besluit:

- a. aan het verzoek van de Kerk te Groningen niet te voldoen;
- b. hiervan kennis te geven aan de Kerk te Groningen en aan deputaten-financieel (bestuur Stichting Opleiding).

Artikel 92

Commissie I rapporteert bij monde van ds C. G. Bos over het antwoord-schrijven van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, Apeldoorn 1956, op de brief van de generale synode der Gereformeerde Kerken, Enschede 1955/56, en het voorstel van de Kerk te Zeist i.v.m. deze zaak. De commissie legt bij haar voorstellen over een door haar ontworpen antwoordbrief op het schrijven van genoemde synode der Christelijke Gereformeerde Kerken. De bespreking wordt door de avondpauze onderbroken (zie art. 94).

Artikel 93

Bij het begin van de avondvergadering blijkt br H. H. van der Linden, beroepen predikant van de Kerk te Kaapstad (Zuid-Afrika), als belangstellende de vergadering der synode bij te wonen. Op uitnodiging der synode neemt hij als gast in haar vergadering plaats. De praeses heet br Van der Linden, die op maandag 20 oktober a.s. naar Kaapstad hoopt te vertrekken, welkom en verzoekt hem een groet van de synode te willen meenemen naar de Kerken in Zuid-Afrika en haar te verzekeren van het meeleven der Nederlandse Kerken in haar strijd.

Hij spreekt voorts de bede uit, dat de Koning der Kerk de weg van br Van der Linden voorspoedig moge maken en hem tot een zegen moge stellen voor de Kerk te Kaapstad.

Br Van der Linden dankt de praeses voor zijn goede woorden en belooft aan het gedane verzoek te zullen voldoen. Hij wenst de synode toe, dat haar werk voorspoedig voortgang moge hebben.

Artikel 94

De bespreking van de in artikel 92 vermelde zaak wordt voortgezet. Een aantal wijzigingen in de door de commissie gedane voorstellen en in de door haar ontworpen brief wordt door enkele leden gewenst geacht. Precies-geformuleerde voorstellen zijn nog niet ter tafel als om 10 uur de bespreking moet afgebroken worden (zie art. 96).

Twee en twintigste zitting, vrijdag 17 oktober 1958

Artikel 95

Tweede werkrapport van Comm. IV m.b.t. de „zaak-goossens”

Commissie IV brengt een tweede werkrapport uit betreffende de „zaak-S. J. P. Goossens" (ag. IV B-14), dat gelezen wordt door ds J. M. Zinkstok. Bij de bespreking van een enkel onderdeel van dit werkrapport wordt in comité-generaal vergaderd.

Ds P. K. Keizer, gesteund door de brs G. J. van Enk, J. G. van Gulp en H. Troostheide, dient een voorstel in, dat luidt:

„De generale synode neemt met dankbaarheid kennis van de mededeling van de kerkeraad van Zwolle, dat hij met leedwezen erkent, „dat hij niet zonder verband met de zusterkerken tot het op 20 oktober 1952 aan ds S. J. P. Goossens gegeven verbod van terugkeer naar Oost-Soemba had behoren te komen”.

De generale synode constateert, dat de kerkeraad van Zwolle daarmee de weg, die „Enschede" hem wees, heeft betreden.

Wat het verzoek van deze kerkeraad betreft: „uit te spreken, dat de uitspraken en besluiten van de generale synode van Enschede, vermeld acta art. 478a, onjuist zijn en derhalve geen rechtskracht hebben", is de generale synode van oordeel hieraan niet te kunnen voldoen, wijl zij het niet verantwoord en ook niet profijtelijk acht deze twistzaak, die reeds zoveel jaren ons kerkelijk leven heeft beroerd en steeds ernstiger vormen dreigt aan te nemen, waar deze zaak ook reeds uitvoerig gediend heeft op vele meerdere vergaderingen (zowel van de classis Zwolle, als van de particuliere synode van Overijssel-Gelderland en ten laatste ter generale synode te Enschede), thans weer omstandig te behandelen".

Dit voorstel wordt, na afwijzend advies van de aanwezige hoogleraar, verworpen met 21-6 stemmen, bij 3 onthoudingen.

Daarna verklaart de synode zich, na gunstig advies van de aanwezige hoogleraar, met 23-5 stemmen bij 2 onthoudingen accoord met het voornemen van commissie IV, dat zij als volgt had omschreven:

„Uw commissie stelt zich voor de behandeling van het verzoekschrift van de kerkeraad van Zwolle aldus te doen verlopen: Zij stelt zich niet allereerst als taak de vraag te beantwoorden, of schorsing en afzetting van ds Goossens, gezien de door Zwolle aangevoerde gronden, rechtmatig waren, doch met name de uitspraak b, acta Enschede art. 478a, en wat door Zwolle daartegen werd ingebracht, te toetsen op hun juistheid, waarbij uiteraard hetgeen aan schorsing en afzetting voorafging, voorzover nodig, in aanmerking dient te worden ge-nomen, en wel m.n. het verbod aan ds S. J. P. Goossens tot terugkeer naar „zijn werk" op Soemba en de daaraan ten grondslag liggende uitspraak van 20 oktober 1952".

Artikel 96

De predikanten N. Bruin en G. Janssen leggen aan de synode een door hen geconcipieerd voorstel en op onderdelen gewijzigd antwoord-schrijven aan de e.k. synode der Christelijke Gereformeerde Kerken voor (zie artikelen 92 en 94).

De voorzitter van commissie I verzoekt terugverwijzing van deze zaak naar de commissie voor nader beraad, aan welk verzoek wordt voldaan (zie art. 98).

Artikel 97

Doop van geadopteerde kinderen van ongelovigen

Ds P. Lok rapporteert namens commissie III over het verzoekschrift van br C. v. d. Berg te Beverwijk betreffende de doop, te bedienen aan geadopteerde kinderen van ongelovigen (ag. V-C).

Nadat een enkele aanvulling op- en wijziging in de redactie van het voorstel der commissie is aangebracht, wordt dit met gunstig advies van de aanwezige hoogleraar en met instemming van alle leden tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

een verzoek van br C. v. d. Berg te Beverwijk, een uitspraak te doen, welke deze zakelijke inhoud hebben zou, „dat de door gelovigen volledig geadopteerde kinderen van ongelovigen behoren gedoopt te wezen";

voorts kennis genomen hebbende van:

een in dit verzoekschrift vermelde uitspraak van de classis Haarlem, in deze, en van een bericht van kennisgeving aan de particuliere synode van Noord-Holland 1958;

overwegende:

1. dat het noodzakelijk is, - gezien de noodzaak ener uniforme doopspractijk - dat de materie, aan dit verzoek verbonden, eerst in de Kerken grondig wordt besproken, temeer daar argumenten, die

- nadere overweging behoeven, zowel voor als tegen inwilliging van het gedane verzoek bijgebracht (kunnen) worden;
2. dat het onder 1 gestelde nog niet genoegzaam is geschied, mede omdat de adoptie-wet eerst 1 november 1956 in werking trad;

besluit:

1. zich zowel van een toestemmend als van een afwijzend antwoord te onthouden;
2. dit besluit mede te delen aan br C. v. d. Berg te Beverwijk, aan de classis Haarlem en aan de e.k. particuliere synode van de Gereformeerde Kerken in Noord-Holland.

Drie en twintigste zitting, dinsdag 21 oktober 1958

Artikel 98

Contact met de Chr. Geref. Kerken

In behandeling komt een door commissie I gewijzigd voorstel m.b.t. de in art. 92, 94, 96 vermelde zaak en de opnieuw geredigeerde antwoordbrief aan de e.k. synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Tegelijk wordt besproken het voorstel van de predikanten N. Bruin en G. Janssen (zie art. 96).

Enige gedeelten van het door deze predikanten ingediende voorstel worden door de rapporteur overgenomen; andere gedeelten worden door de voorstellers ingetrokken.

Ds H. van Tongeren, gesteund door ds F. F. Pels en br H. Troostheide dient een tweetal amendementen in op de tot de Christelijke Gereformeerde synode te richten brief.

Het door de rapporteur in laatst instantie gewijzigde voorstel wordt, na gunstig advies van de aanwezige hoogleraar, met algemene stemmen aanvaard.

De amendementen van ds H. van Tongeren c.s. op de antwoordbrief worden met respectievelijk 25-5 en 24-6 stemmen verworpen (advies van de aanwezige hoogleraar: tegen), waarna deze brief met algemene stemmen wordt vastgesteld als in besluit 3 is vermeld (advies van de aanwezige hoogleraar: voor).

De synode neemt het volgende besluit:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

1. van het schrijven van het moderamen van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Apeldoorn 1956, als antwoord op de missive van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland samengekomen te Enschede Ao Di 1955;
2. van een schrijven van de Kerk te Zeist;

constaterende:

ad 1. dat in dit schrijven

- a. geen antwoord gegeven wordt op de concrete vragen door de synode van Enschede 1955/56 gesteld;
- b. zonder overtuigende argumentatie de verantwoordelijkheid voor het feit dat wij niet tot een betere en duidelijker verhouding gekomen zijn, op onze Kerken wordt gelegd;
- c. uitdrukkelijk geweigerd wordt om door correspondentie rechtstreeks van synode tot synode tot een betere en duidelijker verhouding te komen;
- d. verzocht wordt deputaten te benoemen „om met Christelijke Gereformeerde deputaten al die zaken te bespreken, die de verhouding tussen onze Kerken raken, opdat die verhouding duidelijk worde en beide Kerken een verantwoorde beslissing kunnen nemen”;

ad 2. dat in dit schrijven aangedrongen wordt op het benoemen van deputaten voor samenspreking met deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken;

van oordeel:

1. dat het te betreuren is dat de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken van Apeldoorn 1956, de door de synode van Enschede 1955/56 aangewezen weg van het spreken der Kerken rechtstreeks via haar generale synoden heeft afgewezen;
2. dat ten onrechte de verantwoordelijkheid voor het feit, dat wij niet tot een betere en duidelijker verhouding gekomen zijn, alleen op onze Kerken wordt gelegd;
3. dat samenspreking door middel van deputaten geen doorgang verlenen mag aan een oecumenistische geest, die wel naar vele zijden wil spreken, doch dit zonder ernstige vereniging te zoeken op de basis van Schrift en belijdenis en die alleen;
4. dat onder de klem van de eis des Heeren van gemeenschapsoefening van wie hun geloof, naar den Woorde Gods, in eenzelfde belijdenis uitspreken, zulk een gemeenschapsoefening met de Christelijke Gereformeerde Kerken moet worden gezocht, om tegenover het valse eenheidsstreven en temidden van de afval onzer dagen als broeders, die vasthouden aan het geloof, dat eenmaal de heiligen is overgeleverd, de enigheid des Geestes te oefenen en te bewaren door de band des vredes (Joh. 17: 20, 21; Phil. 2: 1-4; Ef. 4: 1-16; N.G.B. art. 28);
5. dat het daarom goed is op het verzoek van de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in te gaan, ten bewijze van de begeerte naar kerkelijke eenheid op de bovengenoemde basis;

spreekt uit:

om 's Heeren wil nog steeds te zoeken de vereniging met de Christelijke Gereformeerde Kerken, op de grondslag van Gods Woord, zoals dat beleden wordt in de ook door deze Kerken aanvaarde belijdenisgeschriften en die alleen;

en besluit:

1. aan het verzoek van de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken van Apeldoorn 1956 te voldoen;
2. dienovereenkomstig deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. met Christelijke Gereformeerde deputaten al die zaken te bespreken, die de verhouding tussen onze Kerken raken, opdat die verhouding duidelijk worde en beide Kerken een verantwoorde beslissing kunnen nemen;
 - b. van hun bevindingen te rapporteren aan de e.v. generale synode der Gereformeerde Kerken en uiterlijk een halfjaar voor de aanvang van deze synode dit rapport toe te zenden aan de Kerken;
3. mede ter uitvoering van de bovengenoemde besluiten, afschriften van deze besluiten alsmede de volgende brief te zenden aan de eerstvolgende generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken:

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd te Bunschoten-Spakenburg Ao Di 1958, heeft met teleurstelling kennis genomen van het schrijven d.d. 16 mei 1957, haar gezonden door het moderamen van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Apeldoorn 1956.

Immers bevat dit schrijven geen antwoord op de in de brief van de synode onzer Kerken, gehouden te Enschede 1955/56, gestelde vragen.

Wij zijn van oordeel, dat het Uw synode niet onmogelijk was geweest op deze vragen te antwoorden, althans zeker op de vraag, wat Uw synode heeft bedoeld met het schriftuurlijk-confessioneel beginsel Uwer Kerken, en dat alleen al door dit antwoord een belangrijke schrede zou zijn gezet op de weg naar meerdere klaarheid inzake de verhouding tussen Uw en onze Kerken, gelijk die door Uw Kerken blijkens het schrijven d.d. 16 mei 1957 wordt begeerd.

Daarom menen wij, dat in dit schrijven ten onrechte wordt gesteld, dat de generale synode van Enschede de zaak drie jaar heeft vertraagd. Nog is het ons gevoelen, dat het voordelen heeft indien onze wederzijdse Kerken zich rechtstreeks tot elkaar richten door haar generale synoden.

Evenwel menen wij, dat de zaak van eventuele hereniging niet mag afstuiten op een verschil van gevoelen inzake de methode van contactoefening. Daarvoor is deze zaak te belangrijk.

Gaarne verklaren wij opnieuw van onze kant om 's Heeren wil nog steeds vereniging te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken op de grondslag van het Woord Gods, zoals dat beleden wordt in de ook door Uw Kerken aanvaarde belijdenisgeschriften en die alleen.

Wij erkennen als eis des Heeren, dat allen die de Heilige Schrift gelovig aanvaarden als Gods onfeilbaar Woord naar eenzelfde belijdenis, en de Heere Jezus Christus liefhebben in onverderfelijkheid, bijeen behoren om tezamen de enigheid der Kerk te onderhouden, de hals buigende onder het juk van Christus en dienende de opbouwning der broederen, naar de gaven, die God hun verleend heeft als onderlinge lidmaten van eenzelfde lichaam (Joh. 17: 20, 21; Phil. 2: 1-4; Ef. 4: 1-16; N.G.B. art. 28).

Daarom handhaven wij ten volle en nemen wij geheel voor onze rekening wat door onze vaders werd beloofd in de „Acte van Afscheiding of Wederkering", namelijk: „Gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde ledematen en zich te willen vereenigen met elke op Gods Woord ge-gronde vergadering, aan wat plaatze God dezelve ook vereenigd heeft".

Wij begeren van harte als gave van Gods genade dat tegenover het valse eenheidsstreven en temidden van de afval onzer dagen, broeders die vasthouden aan het geloof dat eenmaal de heiligen is overgeleverd en die in hun voorgeslachten ook kerkelijk één zijn geweest, zich beijveren om te oefenen en te bewaren de enigheid des Geestes door de band des vredes.

Om U tegemoet te komen in Uw bezwaren tegen het van synode tot synode met elkaar corresponderen, benoemde deze synode deputaten om U in de gelegenheid te stellen ten overstaan van hen rekenschap te geven van het schriftuurlijk confessioneel beginsel Uwer Kerken en voorts, „al die zaken te bespreken, die de verhouding tussen onze Kerken raken, opdat die verhouding duidelijk worde en beide Kerken een verantwoorde beslissing kunnen nemen".

Gaarne zullen onze deputaten met deputaten van Uw Kerken middelen en wegen zoeken om alle hindernissen uit de weg te ruimen en heen te werken naar de als van 's HEEREN wege geboden erkende vereniging, zonder in deze ook maar iets van de taak der plaatselijke Kerken over te nemen.

Broeders, wij weten het ook zeer wel, dat er op de weg tot elkander vele hindernissen liggen.

Meer dan zestig jaar hebben wij kerkelijk gescheiden geleefd.

Elk hebben we onze eigen strijd en ontwikkeling gehad.

We zullen veel, zeer veel geduld met elkander moeten hebben, met elkanders zwakheden en gebreken. Maar als eenmaal vaststaat, dat wij over en weer elkander aanvaarden en tegemoet treden op de grondslag van het Woord Gods zoals dat in de gemeenschappelijk aanvaarde belijdenisgeschriften wordt beleden en dat wij gehoorzaam de weg willen gaan die de HEERE ons wijst, dan zullen alle hindernissen en moeiten in 's HEEREN kracht overwonnen worden en God van de hemel zal het ons doen gelukken.

De Geest der genade en der gebeden neige Uw en onze harten tot elkander en leide U door het Woord des HEEREN om een beslissing te nemen tot eer van Zijn Naam en tot bevordering van de vergadering van Zijn Kerk.

Met broedergroeten,

4. van besluit 1 en 2 mededeling te doen aan de Kerk te Zeist.

Nadat dit besluit is genomen en deze brief is vastgesteld, spreekt de praeses zijn blijdschap er over uit, dat hiermee één van de belangrijkste punten van het agendum tot beslissing - en dat met algemene stemmen - is gekomen. Er is hier geen tegenstelling gebleken ook niet t.a.v. de methode van handelen. De synode heeft begeerd de sinds 1951 gestremde samenspreking weer op gang te brengen.

Moge het, mede door dit besluit, onze Christelijke Gereformeerde broeders duidelijk zijn hoe grote ernst wij begeren te maken m.b.t. de vereniging van allen, die de Heere Jezus Christus belijden als hun Verlosser en Heer naar het Woord Gods. Ons hart gaat uit naar allen, die in deze tijd van afval en loslating van de rechte belijdenis strijden voor het geloof, dat eenmaal de heiligen is overgeleverd.

Er zal ook voor deze zaak nog veel gebeden moeten worden; de HEERE geve dat in het midden Zijner Kerken. Ook in de plaatselijke Kerken zal nog veel moeten geschieden; juist daar liggen vaak veel moeilijkheden om tot het rechte verstaan van elkander te komen.

De synode heeft overigens niets van de taak der plaatselijke Kerken willen overnemen of afdoen.

Moge er ook plaatselijk het zoeken van elkander gevonden worden. Wij hebben een God, die grote dingen schenken kan en wil op het roepen van Zijn kinderen.

De HEERE doe in Zijn gunst die grote dingen tot stand komen.

De vergadering zingt hierna op verzoek van de praeses staande ps. 102: 7, 8.

Artikel 99

Correspondentie met de buitenlandse Kerken

De praeses geeft aan ds A. Kuiper gelegenheid tot lezing van het door commissie I opgestelde rapport inzake het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse Kerken en een schrijven van de Canadian Reformed Churches (ag. I-E-I en 3).

De lezing van dit rapport wordt om ruim 10 uur afgebroken (zie art. 100).

Vier en twintigste zitting, woensdag 22 oktober 1958

Artikel 100

Besluit correspondentie met de buitenlandse Kerken

Ds A. Kuiper zet de lezing van het in artikel 99 vermelde rapport voort. De bespreking van dit rapport en van de voorstellen der commissie levert enige amendementen op, die grotendeels door de rapporteur worden overgenomen.

Een tweetal niet door de rapporteur overgenomen amendementen van de predikanten N. Bruin en C. Trimp wordt, na gunstig advies van de aanwezige hoogleraar, aangenomen met respectievelijk 2 en 1 stem tegen; deze amendementen betreffen een wijziging van overweging h en een toevoeging in de instructie der deputaten, vermeld onder besluit 5 A-b.

Het geheel van het aldus geamendeerde voorstel wordt, na instemmend advies van de aanwezige hoogleraar, met algemene stemmen tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

1. het rapport (met bijlagen) van deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken, benoemd door de generale synode van Enschede 1955/56;
2. van een antwoord-schrijven van de synode van Homewood-Carmen 1958 van de Canadian Reformed Churches;

constaterende:

- a. dat deputaten hebben gehandeld overeenkomstig hun opdracht;
- b. dat het verslag van hun ontvangsten en uitgaven, na gehouden controle, verantwoord gebleken is;
- c. dat de Free Reformed Churches in Australië hebben goedgevonden de correspondentie te voeren naar de regels door de generale synode van Kampen 1951 vastgesteld;
- d. dat de Canadian Reformed Churches de correspondentie wensen te blijven voeren naar de, inmiddels iets gewijzigde regels, vastgesteld door de synode van Homewood 1954, zodat deze thans luiden:
 1. het toezenden aan elkander van het voorlopig agendum der meeste vergaderingen en het ontvangen van elkanders eventuele deputaten op de meeste vergaderingen als adviseurs;
 2. het aanvaarden van elkanders attestaties;
 3. het toelaten van elkanders dienaren des Woords tot de bediening des Woords en der sacramenten;

4. het informeren van elkander inzake genomen besluiten en eventuele wijziging of uitbouw van belijdenis, kerkenordening en liturgie;
 5. het op elkander acht geven, dat niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht;
 6. het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden;
- e. dat Die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika eveneens de correspondentie wensden te voeren naar de door de synode van Homewood bepaalde regels;
 - f. dat deputaten met de Gereformeerde Kerk te Monte Alegre in Brazilië wèl, maar met de Gereformeerde Kerken in de U.S.A. nog geen contact hebben gehad;

voorts constaterende:

dat deputaten voorstellen:

- a. bepaalde richtlijnen te geven voor de door hen te maken kosten;
- b. opnieuw een voorschot vast te stellen, en daarbij rekening te houden met de aan hen te verstrekken opdrachten;
- c. hun instructie uit te breiden met de volgende bepalingen:
 1. dat zij de vrijheid hebben informaties in te winnen over Kerken in het buitenland, die de Heilige Schrift aanvaarden als Gods onfeilbaar Woord en wier belijdenis niet in strijd wordt geacht met de leer en kerkregering van de Gereformeerde Kerken in Nederland, om zo nodig hierover de synode van advies te dienen;
 2. hen te machtigen de Kerken te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergaderingen van de Kerken, waarmede correspondentie wordt onderhouden, indien zich een geschikte gelegenheid voordoet, zonder grote kosten, en het door deputaten wenselijk wordt geacht;
- d. in verband met de praktische uitvoerbaarheid de door de generale synode van Kampen 1951 vastgestelde regels voor correspondentie aldus te wijzigen, dat in plaats van de regel sub 2 bepaald worde:
 1. dat over eventuele wijzigingen en/of aanvullingen in de belijdenis, voor zover mogelijk, onderling overleg zal worden gepleegd;
 2. dat van alle wijzigingen en aanvullingen in belijdenis, kerkenordening en liturgische formulieren mededeling zal worden gedaan aan de Kerken waarmede wordt gecorrespondeerd;
 3. dat de met elkander corresponderende Kerken, na een mededeling als sub 2 bedoeld, nadrukkelijk zullen uitspreken of deze wijzigingen en/of aanvullingen aanvaardbaar worden geacht; en verder in het voetspoor van Homewood als aanvulling op te nemen de regel: het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden;
- e. een exemplaar van de acta der generale synode te zenden aan de meeste vergaderingen van de buitenlandse kerken, met welke correspondentie onderhouden wordt, alsmede enige acta beschikbaar te houden ten behoeve van deputaten;

overwegende:

- a. dat deputaten een zekere vrijheid van handelen dienen te bezitten, zodat het niet mogelijk is bepaalde financiële richtlijnen vast te stellen, maar zij zelf moeten bepalen welke kosten in verband met hun arbeid nodig zijn, binnen het raam van hun opdracht, en onder verantwoording daarvan aan de volgende generale synode;
- b. dat het aanbeveling verdient nader in de instructie te omschrijven, dat het tot de taak der deputaten behoort contact te zoeken met buitenlandse Kerken, die, hoewel niet in correspondentie staande met de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Heilige Schrift aanvaarden als Gods onfeilbaar Woord en wier belijdenis en kerkregering niet in strijd geacht worden met die van de Gereformeerde Kerken in Nederland;
- c. dat daarom als overbodig kan worden geschrapt de uitbreiding van bedoelde instructie, vastgesteld door de generale synode van Enschede 1955/56 (acta art. 137b, besluit VI-a): „dat zij eventueel informaties hebben in te winnen bij de kerken, die correspondentie verzoeken en

zeggen te staan op de grondslag van Schrift, belijdenis en kerkenordening, om zo nodig de generale synode hierover van advies te dienen";

- d. dat deputaten de Kerken vertegenwoordigen, zodat het gewenst is aan hun instructie toe te voegen de machtiging, genoemd onder „voorts constaterende c-2", met dien verstande, dat het slot „en het door deputaten wenselijk geacht wordt" worde weggelaten, omdat dit in de bedoelde machtiging al opgesloten ligt;

voorts overwegende:

- a. dat het niet gewenst is, dat de correspondentie met de buitenlandse Kerken naar verschillende regels gevoerd wordt;
- b. dat de Canadian Reformed Churches, daarin ten dele gesteund door deputaten, bezwaar hebben tegen het door de generale synode van Kampen 1951 bepaalde „overleg" (zie acta art. 105, besluit b-2) als praktisch niet uitvoerbaar;
- c. dat de door de Canadian Reformed Churches onder 5 voorgestelde regel „het op elkander acht geven, dat niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht", uitgaande van elkanders goede trouw, voldoende waarborg bieden moet voor de handhaving van de waarheid en het recht des HEEREN, zodat de door de generale synode van Kampen 1951 bepaalde regel inzake het plegen van overleg zonder overwegend bezwaar kan worden geschrapt; en eveneens de door deputaten voorgestelde wijzigingen, genoemd onder „voorts constaterende d-2 en 3" kunnen vervallen, terwijl de mogelijkheid van overleg toch altijd nog blijft bestaan;
- d. dat ook overigens de door de Canadian Reformed Churches voorgestelde regels aanbeveling verdienen boven die, welke door de generale synode van Kampen 1951 zijn bepaald, omdat zij op sommige punten een aanvulling geven, die gewenst moet worden geacht:
 1. door de regel „het ontvangen van elkanders eventuele deputaten op de meeste vergaderingen als adviseurs" wordt hun afvaardiging namens de Kerken, die zij vertegenwoordigen, gehonoreerd, en zijn hun rechten en plichten als afgevaardigden bepaald;
 2. de regel „het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden", ook door deputaten geadviseerd, verplicht de Kerken elkander op de hoogte te houden van de door haar gevoerde correspondentie, en kan één van de middelen zijn om op elkander acht te geven;
- e. dat het, behalve een enigszins gewijzigde opbouw van de genoemde regels, gewenst is daaraan nog toe te voegen een soortgelijke als de door deputaten voorgestelde bepaling, genoemd onder „voorts constaterende d-4", omdat hierdoor het op elkander acht geven nog iets nader wordt gestipuleerd;

besluit:

1. deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken, onder dank voor hun arbeid, te déchargeren, en opnieuw deputaten te benoemen;
2. zonder richtlijnen vast te stellen voor de door hen te maken kosten, aan deze deputaten een voorschot te verstrekken van f 400,-;
3. met terzijdestelling van de door de generale synode van Kampen 1951 gemaakte bepalingen, aan de corresponderende zusterkerken in Australië, Canada en Zuid-Afrika te verzoeken de correspondentie voortaan te doen omvatten:
 - a. het op elkander acht geven, dat in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht, niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis;
 - b. het toezenden aan elkander van de agenda en de besluiten (acta der meeste vergaderingen en het ontvangen op die vergaderingen van elkanders eventuele afgevaardigden als adviseurs;
 - c. het informeren van elkander inzake eventuele wijzigingen of aanvullingen van belijdenis, kerkenordening en liturgische formulieren, terwijl de corresponderende Kerken zich verplichten over het aanvaardbaar achten zich nadrukkelijk uit te spreken;
 - d. het aanvaarden van elkanders attestaties en het toelaten van elkanders dienaren des Woords tot de bediening des Woords en der sacramenten;

- e. het doen van verantwoording aan elkander terzake van correspondentie met derden;
- 4. correspondentie te zoeken met de Gereformeerde Kerk te Monte Alegre in Brazilië;
- 5 A. de instructie van deze deputaten als volgt vast te stellen:
 - a. contact te oefenen met die Kerken in het buitenland, die met de Gereformeerde Kerken in Nederland in correspondentie getreden zijn;
 - b. contact te zoeken met andere Kerken in het buitenland, die de Heilige Schrift aanvaardden als Gods onfeilbaar Woord en wier belijdenis en kerkregering niet in strijd geacht kan worden met die van de Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - c. de bij hen ingekomen acta van de generale synoden der buitenlandse kerken te onderzoeken, en over voor de Gereformeerde Kerken in Nederland van belang zijnde besluiten aan de generale synode te rapporteren en eventueel te adviseren;
 - d. eventueel (onverminderd het door de generale synode van Dordrecht 1893, acta 155, sub 5 bepaalde) de Gereformeerde Kerken in Nederland, indien zich een geschikte gelegenheid voordoet, en zonder dat daaraan grote kosten verbonden zijn, te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergaderingen van de Kerken in het buitenland, met welke correspondentie wordt onderhouden;
 - e. eventueel de generale synode adviezen te geven naar aanleiding van bij hen ingekomen stukken;
 - f. van hun handelingen rapport uit te brengen aan de volgende generale synode;
- B. deputaten op te dragen correspondentie te zoeken met de Gereformeerde Kerk te Monte Alegre in Brazilië;
- 6. aan de corresponderende Kerken een exemplaar van de acta dezer generale synode toe te zenden, en in het archief enige exemplaren van deze acta ter beschikking te houden voor deputaten;
- 7. hiervan mededeling te doen aan:
 - a. deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken;
 - b. The Free Reformed Churches of Australia;
 - c. The Canadian Reformed Churches;
 - d. Die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika;
 - e. de Gereformeerde Kerk te Monte Alegre in Brazilië.

Artikel 101

Ds J. J. Verleur, rapportierend namens commissie II, vangt de lezing aan van het rapport betreffende het rapport van deputaten voor de „psalmberijming" alsmede de missiven, die op dit apport betrekking hebben (ag. I B-1-9).

De lezing wordt onderbroken door de middagpauze en om half vijf, nadat in de namiddag eerst de commissies hebben vergaderd, voortgezet.

Na bespreking tijdens de avondvergadering, waarin een voorstel-van-orde door ds N. Bruin wordt ingediend, wordt besloten, dat commissie II vóór de synode stemt over haar voorstel, zich nog nader zal beraden over enige opmerkingen en het ingediende voorstel-van-orde (zie art. 103).

Artikel 102

Contact met de Chr. Geref. Kerken inz. Tekst der formulieren

Aan de orde wordt gesteld een voorstel van commissie III inzake ag. I-C-8: onderdeel van een schrijven van br K. J. Rosendaal te Zeist: contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken ter zake van het overbrengen van de tekst der kerkelijke formulieren in hedendaags Nederlands. Hierover rapporteert ds P. Lok.

De synode aanvaardt het voorstel der commissie met 30 stemmen vóór, bij 2 onthoudingen, nadat de aanwezige hoogleraar een gunstig advies heeft uitgebracht:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

een schrijven van br K. J. Rosendaal te Zeist, met het verzoek contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken ter zake van het overbrengen van de tekst der kerkelijke formulieren in hedendaags Nederlands;

overwegende:

1. dat de aanvaarding van een gewijzigde tekst der kerkelijke formulieren haar betekenis hebben zal ook met betrekking tot die gemeenschappen, die met de Gereformeerde Kerken deze formulieren gemeen hebben (bijv. inzake het schoolonderwijs);
2. dat zulks nog te meer het geval is bij een eventuele vereniging van de Gereformeerde Kerken met de Christelijke Gereformeerde Kerken;
3. dat reeds besloten is deputaten te benoemen voor samenspreking met deputaten der Christelijke Gereformeerde Kerken, teneinde heen te werken naar de als van 's HEEREN wege geboden erkende vereniging;

besluit:

1. aan voormeld verzoek te voldoen door de e.k. generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in kennis te stellen van het besluit dezer synode, vermeld in acta artikel 39, en voorts haar te berichten, dat - indien zij dat met ons wenselijk acht - door de synode der Christelijke Gereformeerde Kerken te benoemen deputaten met onze deputaten ad hoc over-leg zullen kunnen plegen terzake van het overbrengen der kerkelijke formulieren in hedendaags Nederlands;
2. van dit besluit kennis te geven aan br K. J. Rosendaal te Zeist, en aan de te benoemen deputaten inzake de tekst der formulieren van enigheid en liturgische formulieren.

Vijf en twintigste zitting, donderdag 25 oktober 1958

Artikel 103

Namens commissie II dient ds J. J. Verleur het voorstel-van-orde in, dat zij heeft overgenomen van ds N. Bruin (zie art. 101).

Na bespreking van dit voorstel, waarover de aanwezige hoogleraar gunstig adviseert, wordt het aangenomen met 26-2 stemmen, bij 4 onthoudingen:

de generale synode besluit vóór het nemen van een beslissing ten aanzien van het rapport psalmberijming, bij ds Hasper te (doen) informeren, of het in de huidige situatie nog zó is, dat in zijn berijming veranderingen kunnen worden aangebracht en of hij nog blijft bij zijn - volgens rapport van deputaten - uitgesproken weigering, gedeelten van zijn berijming beschikbaar te stellen voor een eventuele verzamelbundel. Voor het inwinnen van de nodigegeachte informaties worden door de synode aangewezen de predikanten J. J. Verleur en J. A. Vink.

Artikel 104

De synode gaat in comité-generaal.

Zes en twintigste zitting, vrijdag 24 oktober 1958

Artikel 105

De synode vergadert in comité-generaal.

Artikel 106

Benoeming deputaten

Nadat in besloten zitting bespreking en benoeming heeft plaats gehad van de door het moderamen, in overleg met de voorzitters der commissies, opgestelde lijst van deputaten, die belast zullen worden met de uitvoering van verschillende synodebesluiten, wordt in openbare zitting bekendgemaakt, dat benoemd zijn tot deputaten voor:

1. *Correspondentie met de Hoge Overheid (acta artikel 65):*
Ds H. Bouma, Assen (samenroeper); mr J. W. Bast, Meppel; ds D. van Dijk, Groningen; notaris C. van Drimmelen, Barendrecht; mr L. Roeleveld, Scheveningen; prof. C. Veenhof, Kampen; J. H. Veenkamp, Amersfoort; mr H. de Wilde, Scheveningen; prof. mr H. D. van Wijk, Amstelveen.
Secundi: mr P. A. C. Schilder, Assen; ds F. de Vries, 's-Gravenhage.
2. *Radio-uitzending van kerkdiensten (acta artikel 59):*
Ds D. Vreugdenhil, Zwolle (S.); ds O. W. Bouwsma, Kampen; ds H. D. van Herksen, Hilversum; ds P. Lok, IJmuiden; A. Veltman, Kampen; C. C. de Vries, Hattem.
Secundi: G. Bijlenga, Breukelen; ds G. Hagens, Bussum.
3. *Correspondentie met de buitenlandse kerken (acta artikel 100):*
S. van Renssen, Utrecht (S.); P. Jasperse, Leiden; F. J. Kerkhof, Rijswijk (Z.H.); ds J. Meester, Amsterdam; ds F. F. Pels, Huizum; ds J. Rijnveld, Spakenburg; ds W. G. Visser, Utrecht.
Secundi: ds J. Kok, Enschede; ds Jac van Nieuwkoop, Scheveningen; G. Visser, Santpoort.
4. *De overzetting van de tekst der formulieren van enigheid en der liturgische formulieren in hedendaags Nederlands (acta artikel 39):*
Prof. drs L. Doekes, Kampen (S.); dr J. Bosch, Kampen; drs R. H. Bremmer, Enschede; drs D. Deddens, Mariënberg; ds D. van Dijk, Groningen; dr H. M. Mulder, Kampen; Z. J. Rittersma, Leiden¹; L. T. Schravendeel, Overschie; prof. C. Veenhof, Kampen; ds G. Visee, Kampen.
Secundi: drs A. Plaatsman, Groningen¹); ds C. P. Plooy, Heemstede.
5. *Samenspreking met deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken (acta artikel 98):*
Ds J. van Bruggen, Assen (S.); ds N. Bruin, Rotterdam-Charlois; prof. drs L. Doekes, Kampen; prof. dr H. J. Jager, Kampen; ds P. K. Keizer, Groningen; prof. H. J. Schilder, Kampen; prof. C. Veenhof, Kampen; ds F. de Vries, 's-Gravenhage.
Secundi: ds C. G. Bos, Zwolle; ds G. Janssen, Amsterdam.
6. *Curatoren der Theologische Hogeschool, zulks op voordracht van de respectievelijke particulier-synodale ressorten:*
Ds D. van Dijk, Groningen; secundus ds P. K. Keizer, Groningen.
Ds J. Hettinga, Harlingen; secundus ds T. H. Meedendorp, Ureterp.
Ds J. van Bruggen, Assen; secundus ds J. ten Hove, Mussel.
Ds D. Vreugdenhil, Zwolle, (Samenroeper); secundus ds I. de Wolff, Enschede.
Ds H. Veltman, Zeist; secundus ds J. A. Vink, Amersfoort.
Ds K. Doornbos, Wormer; secundus ds J. Meester, Amsterdam.
Ds W. Vreugdenhil, 's Hertogenbosch; secundus ds A. 1. Krijtenburg, Zaamslag.

Aangezien door het particulier-synodaal ressort van Zuid-Holland geen voordracht voor de benoeming van een curator is ingediend, besluit de synode er bij de eerstkomende particuliere synode van dit ressort op aan te dringen, overeenkomstig art. 3 van het reglement van de Theologische Hogeschool, een primus- en een secundus-curator aan te wijzen en dat de door de generale synode benoemde curatoren deze dan beschouwen als door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd tot aan de volgende generale synode; met dien verstande, dat tot de eerstvolgende particuliere synode in dit ressort wordt berust in de status quo, zoals die er momenteel ligt, n.l. dat de door de generale synode benoemde curatoren als door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd zullen achten hen, die het laatst door de particuliere synode van Zuid,-Holland als primus- en secundus-curator werden aangewezen.

¹ Zie art. 165 dezer acta

7. *De behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool:*
Notaris J. A. Maris, Molenaarsgraaf (S.); C. Lettinga, Amersfoort; H. Oosterhuis, Noordwolde (Gr.); J. D. Oosterom, Groningen; T. Sikma, Kampen. Secundi: J. F. Arends, Enschede; P. Groen, Rotterdam; A. Haitsma, Harlingen.
8. *De bewaring en verzorging van het archief der generale synoden, (acta artikel 109):*
de Kerk te Groningen.
9. *Het toezicht op het archief (acta artikel 109):*
de Kerk te Hoogkerk.
10. *Het uitschrijven van eventuele bededagen naar artikel 66 der K.O.:*
de classis 's-Gravenhage.
11. Voorbereiding van de volgende synode:
Ds J. van Bruggen, Assen (S.); ds H. Veltman, Zeist; ds J. A. Vink, Amersfoort; C. C. de Vries, Hattem.

Artikel 107

De praeses doet mededeling van het in besloten zitting genomen besluit der synode, dat zij het moderamen heeft gemachtigd het doen drukken en verzorgen der acta toe te vertrouwen aan één der broeders, die daarover aan de synode hebben geschreven.

Artikel 108

De synode besluit op voorstel van het moderamen enige wijziging aan te brengen in de commissoriale voorbereiding van de zogenaamde „zaak-S. J. P. Goossens", zulks ter bespoediging van de afhandeling daarvan door de synode.

Besloten wordt, dat de bestaande commissie IV zal rapporteren over het stuk, dat op het agendum is vermeld onder IV B 14.

Een nieuwe commissie, te noemen commissie V, bestaande uit de brs di J. van Bruggen, voorzitter, G. Janssen en J. J. Verleur, zal ter bestudering ontvangen de stukken onder IV B 1-9, 11-13 en 15-17 van het agendum om over de ontvankelijkheid daarvan te rapporteren; zij zal tevens rapporteren over ag. IV A-9 en IV B 10.

Een andere nieuwe commissie, te noemen commissie VI, bestaande uit de brs di J. A. Vink, voorzitter, P. Lok en H. Veltman zal zich bezighouden met de „verhouding tot de Soembanese Kerken" en nog enige stukken, en daarover rapport uitbrengen.

De synode zal dan D.V. op 2 december a.s. weer bijeenkomen, nadat al de rapporten in de „zaak-Goossens", die gereed gekomen zijn, in de week daaraan voorafgaande aan de leden der synode zijn toegezonden.

Artikel 109

Archief

Br J. Koen leest het rapport van commissie II over ag. I-J: het rapport van de archiefbewarende Kerk te Groningen; en het rapport van de Kerk te Bedum inzake controle op het archief.

In de door de commissie voorgelegde conclusie 6 wordt op voorstel van ds P. K. Keizer, die daarin gesteund wordt door andere leden der synode, een wijziging aangebracht, terwijl een tiende conclusie wordt toegevoegd.

Na gunstig advies van de aanwezige hoogleraar besluit de synode met algemene stemmen:

1. aan de Kerk te Groningen dank te betuigen voor de door haar in dezen verrichte arbeid;
2. aan de Kerk te Groningen te restitueren de door haar gemaakte kosten ad. f 848,21;
3. aan de Kerk te Groningen op te dragen het archief aan te vullen uit de in de handel nog beschikbare voorraad der acta van de generale synode van Enschede 1945, en van Groningen 1946, en er voor te zorgen dat het aantal der acta van de generale synoden sedert de vrijmaking 5

- stukks elk blijft, en deze Kerk tevens te verzoeken diligent te blijven in het bijeen brengen van stukken van voorgaande synoden, die nog in het archief ontbreken;
4. haar moderamen op te dragen 5 exemplaren van de door haar uit te geven acta te doen toekomen aan het archief der generale synoden;
 5. er bij de adreskerken van de particuliere synoden op aan te dringen bij het verschijnen der acta van de particuliere synoden steeds 2 exemplaren te doen bestemmen voor- en te doen deponeren in het archief der generale synoden;
 6. de Kerk te Groningen te ontslaan van de door de synode van Enschede (acta art. 34, sub 6) haar opgedragen taak inzake de conservering van diverse stukken, en het daarvoor uitgetrokken bedrag ad f 350,- te verrekenen met het onder 2 genoemde bedrag;
 7. aan de Kerk te Groningen te berichten dat bij de in art. 34 sub 3 acta Enschede 1955 bedoelde 5 exemplaren niet inbegrepen zijn de in dezelfde acta art. 137b onder besluit III genoemde „enige exemplaren“, welke beschikbaar gehouden dienen te worden ten behoeve van de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken;
 8. aan de Kerk te Groningen te berichten dat de onkosten, verbonden aan de uitvoering van art. 137b besluit sub II acta Enschede 1955 voor rekening van de generale synode komen, maar dat in alle andere gevallen die onkosten voor rekening van de aanvrager zijn, en haar te adviseren in zulke gevallen zich eerst te wenden tot deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken met de vraag of de aanvrager valt onder art. 137b besluit II acta Enschede 1955;
 9. aan de Kerk te Groningen te verzoeken de verzorging van het archief evenals tot dusver voort te zetten en over haar arbeid in deze rapport uit te brengen aan de volgende generale synode;
 10. de Kerk te Bedum dank te zeggen voor haar toezicht op de verzorging en bewaring van het archief der generale synoden en het daarover door haar uitgebrachte rapport.

Artikel 110

De acta artikelen 83 tot en met 104 worden vastgesteld.

Artikel 111

Aan het einde van deze zittingsweek brengt in een kort slotwoord de praeses dank aan de HEERE, dat Hij tot nu toe gezondheid en kracht gaf tot de arbeid. Het overgrote deel van het voorgelegde agendum mocht in de heengegane weken afgewerkt worden. Hij getuigt nu reeds van de dankbaarheid der synode jegens de Kerk te Bunschoten-Spakenburg, die op zo voortreffelijke wijze de synode heeft ontvangen en verzorgd, ook in de gezinnen der gemeente. Op de typekamer is door mej. J. Koelewijn hard gewerkt om alle benodigde stukken tijdig gereed te maken, zó, dat de synode vlot kon doorwerken. Ook haar komt een woord van dank toe.

De goede broederlijke samenwerking is, ook al was er wel eens verschil van inzicht bij bepaalde zaken, in niets geschonden. In deze periode van 7 zittingsweken zijn belangrijke besluiten door de synode genomen. Mogen deze goede ingang vinden in de Kerken.

De praeses wenst met name de commissies, die zich nog moeten bezighouden met de „zaak-Goossens“ en wat daarmee samenhangt, de zegen en bijstand des HEEREN toe bij haar arbeid, en hij roept de overige leden der synode op, deze arbeid te steunen met hun gebed, opdat ook in die zaak een besluit kan genomen worden, dat vanwege zijn waarheid en rechtheid zich aan aller consciëntie aanbeveelt en zo dienstig mag zijn tot de vrede in de Kerken.

Nadat nog samen gezongen is Ps 90: 9 en de assessor is voorgedaan in dankgebed, sluit de praeses deze eerste zittingsperiode der synode.

Zeven en twintigste zitting, dinsdag 2 december 1958

Artikel 112

De praeses spreekt een kort openingswoord, waarin hij memoreert, welke taak thans de synode nog voornamelijk rest: de afhandeling van de voorgelegde stukken in de „zaak-Goossens“.

„Het aan de orde blijven van deze zaak, zo spreekt de praeses, - het droeve feit, dat hierin nog geen vrede kon worden verkregen -, is één van de symptomen van de beschamende en bedroevende situatie, waarin het leven der Kerken, - zo vol van twistgeschrijf en beroering - verkeert. In deze situatie moge de taal en smeking van de klacht en het gebed uit het gelezen schriftgedeelte, (Jes. 63: 7-19) in al onze

Kerken weerklank vinden. En het vertrouwen des geloofs, dat zich daarin uitspreekt, en dat zich bij de aangrijpende klacht: „HEERE, waarom doet Gij ons van Uw wegen dwalen?" toch tot Hem richt met de aanroeping: „Gij, o HEERE, zijt onze Vader, onze Verlosser", zij ook het onze, nu wij ons hebben te zetten tot moeilijke en voor het leven onzer Kerken betekenisvolle arbeid. Daarbij geve de HEERE ons naar het vertrouwen, dat Hij zelf in Jesaja's gebed ons leerde, dat Hij ook over een volk, dat Hem smarten aangedaan heeft, zich toch wil ontfermen vanwege Zijn onwankelbaar verbond".

Artikel 113

Ontvankelijkheid van bezwaarschriften in „zaak-Goossens"

De praeses stelt aan de orde de behandeling van het rapport van commissie V inzake de al- of niet-ontvankelijkheid van een aantal bezwaarschriften m.b.t. de „zaak-S. J. P. Goossens" (ag. IV B 1-9, 11-13 en 15-17). Als rapporteur treedt op ds J. J. Verleur.

In de bespreking wordt door ds P. K. Keizer een voorstel ingediend, dat inhoudt „al de genoemde bezwaarschriften terzijde te leggen, aangezien de schrijvers de appèlweg niet hebben gevolgd, zodat het geen bezwaarschriften tegen uitspraken van mindere vergaderingen zijn". Dit voorstel wordt gesteund door br K. Geertsema.

Ds N. Bruin stelt op grond van verschillende overwegingen voor „deze bezwaarschriften, voorzover zij betrekking hebben op artikel 478a der acta van de generale synode Enschede met het ter zake in behandeling genomen bezwaarschrift van de Kerk te Zwolle, en voorzover zij betrekking hebben op art. 478b in samenhang met elkander in behandeling te nemen". Ds J. van Raalte steunt dit voorstel.

Over het voorstel van ds P. K. Keizer wordt het eerst gestemd. Het wordt verworpen met 28 tegen 3 stemmen.

Daarna wordt het voorstel van ds N. Bruin in stemming gebracht. Ook dit wordt verworpen en wel met 27 tegen 4 stemmen.

Over het onderdeel „IV - overwegende A 1, 2 en 3" wordt daarna eerst een onderdeelstemming gehouden. Tegen A 1 verklaren zich 3, tegen A 2: 4 en tegen A 3: 7 leden.

Het geheel van het voorstel der commissie wordt daarna met 25 tegen 6 stemmen tot besluit der synode, welk besluit de volgende inhoud heeft:

De generale synode,

1. kennis genomen hebbende van
 - A. drie bezwaarschriften, haar voorgelegd door de Kerken
 1. te Vrouwenpolder tegen de besluiten der generale synode van Enschede, vermeld in haar acta art. 478a, b en verzoekende deze besluiten „te herroepen en in deze zaak alsnog het recht des Heeren te bedienen" (ag. IV B, 1);
 2. te Gouda tegen de sub 1 aangewezen besluiten en met het daar omschreven verzoek (ag. IV B, 11);
 3. te 's-Gravenhage-West tegen de sub 1 aangewezen besluiten en verzoekende „omtrent een en ander een duidelijke, rechtvaardige uitspraak te doen" (ag. IV B, 15);
 - B. voorts kennis genomen hebbende

door haar commissie V van de inhoud van
en in voltallige zitting van de vermelding in haar voorlopig agendum van

12 bezwaarschriften, c.q. revisieverzoeken, haar voorgelegd door leden van Kerken, te weten

1. br G. H. Arnold, belijdend lid van de Kerk te Groningen tegen het besluit der generale synode van Enschede 1955/56, vermeld in haar acta, art. 478a en verzoekende, de gehele zaak van het begin af aan (dus de geschiedenis der „constateringen") te onderzoeken en alsnog recht te doen (ag. IV B, 7);

2. van idem tegen het besluit der generale synode van Enschede 1955/56 vermeld in haar acte art. 478b en o.m. verzoekende het door de Kerken op Oost-Soemba „geleden onrecht" en de door deze Kerken „geleden schade nog zo veel mogelijk te herstellen" (ag. IV B, 8);
3. ds T. de Haan te Zuidwolde (Gron.) tegen het besluit der generale synode van Enschede 1955/56 vermeld in haar acte art. 478a en verzoekende „de zaak tussen de Kerk van Zwolle en ds S. J. P. Goossens opnieuw in onderzoek te nemen en zo mogelijk tot een goede oplossing te brengen" (ag. IV B, 2);
4. br W. E. H. Sleyster, belijdend lid van de Kerk te Zwolle, tegen het besluit der generale synode van Enschede 1955/56, vermeld in haar acte art. 478a en b en verzoekende „erkenning van ds S. J. P. Goossens als Dienaar des Woords en van de Kerken op Oost-Soemba als zusterkerken" (ag. IV B, 6);
5. br K. Raimond, belijdend lid van de Kerk te Enschede-Noord tegen het sub 4 aangewezen besluit en verzoekende, de „zaak S. J. P. Goossens" „opnieuw in behandeling te nemen en thans recht te doen" en „onder schuldbelijdenis het contact met de wettige Soembanese kerken te herstellen en daarvoor een andere Kerk dan de Kerk te Zwolle als contactkerk aan te wijzen" (ag. IV B, 3);
6. br P. H. Verkade, belijdend lid van de Kerk te Pijnacker, tegen het sub 4 aangewezen besluit en verzoekende „deze droevige geschiedenis onverwijld uit het midden onzer Kerken te bannen door recht te spreken en te handelen daar, waar de synode van Enschede dit ondanks haar roeping, niet of zeer ten dele gedaan heeft" (ag. IV B, 4);
7. br J. L. Struik, belijdend lid der Kerk te Langeslag, tegen het sub 4 aangewezen besluit (ag. IV B, 5);
8. br J. Rook, belijdend lid van de Kerk te Zwolle tegen het sub 4 aangewezen besluit en verzoekende eerherstel voor ds S. J. P. Goossens en schadevergoeding voor hem en voor de Kerken op Oost-Soemba (ag. IV B, 9);
9. ds J. J. Arnold te Amersfoort en 8 anderen, allen belijdende leden van een Gereformeerde Kerk, tegen het sub 4 aangewezen besluit en verzoekende o.m. uit te spreken, „dat de kerkeraad van Zwolle" gehouden is de schorsing en afzetting van ds S. J. P. Goossens „ongedaan te maken", en „alsnog recht te doen aan de Soembanese Kerken" (ag. IV B, 12);
10. br IJ. Jacobs, belijdend lid van de Kerk te Scheveningen, tegen het sub 4 aangewezen besluit en met gelijk verzoek als sub 9 (ag. IV B, 13);
11. br J. Bosveld te Hengelo (Ov.) zonder nadere bekendmaking, tegen het besluit der generale synode van Enschede 1955/56, vermeld in haar acte art. 478a en verzoekende „een helder antwoord, tot opheffing van het onrecht dat al zes jaar gepleegd wordt en tot verduidelijking van art. 31 K.O." (ag. IV B, 16);
12. br G. Goossens, belijdend lid van de Kerk te Zwolle, tegen het sub 4 aangewezen besluit en verzoekende „de schande van Enschede" uit te wissen (ag. IV B, 17);

II. gelet op

1. het geheel der geldende Kerkenordening, waaruit blijkt:
 - a. dat het agendum der meerdere samenkomsten, welke immers samenkomsten van Kerken zijn (artikelen 41, 47, 50 K.O.) door de Kerken wordt samengesteld;
 - b. dat een gemeen lidmaat der Kerk alleen door beroep van een mindere op een meerdere vergadering enige zaak aan een meerdere vergadering ter behandeling kan voordragen (artikel 31 K.O.);
 - c. dat de weg, waarin het agendum der meeste vergadering wordt samengesteld, loopt van de kerkeraad via de classis en de particuliere synode, behalve indien het betreft zaken als de Theologische Hogeschool en correspondentie met de Hoge Overheid en dergelijke;
2. vele uitspraken en besluiten van kerkelijke vergaderingen, welke op het onderhouden van deze weg hebben aangedrongen (o.a. generale synode Amsterdam 1866, artikelen 98/100; generale synode Middelburg 1896, artikelen 44, 171);

III. constaterende

- A. ad artikel 478a der acte van de generale synode van Enschede 1955/56

1. dat het daar gestelde zich richt tot en betrekking heeft op de kerkeraad van Zwolle en br S. J. P. Goossens;
 2. dat dit besluit van geen der Kerken, behalve die te Zwolle en van geen persoon behalve br S. J. P. Goossens iets vraagt;
- B. ad artikel 478b der acta van de generale synode van Enschede 1955/56: dat het daar gestelde de verhouding van alle Kerken in Nederland tot de Kerken op Oost-Soemba/Savoë raakt;

IV. overwegende:

A. ad artikel 478a der acta van de generale synode van Enschede 1955/56:

1. dat het geen Kerk of lid ener Kerk toekomt, zich te mengen in de zaak, waarover in het onderhavige artikel uitspraak wordt gedaan;
2. dat daarom geen Kerk of lid ener Kerk, behalve de Kerk te Zwolle en br S. J. P. Goossens, de sub IV A, 1 bedoelde zaak aan haar kan voorleggen om op verandering van het in het onderhavige artikel vermelde besluit aan te dringen;
3. dat, indien enige Kerk of enig lid ener Kerk van oordeel is, dat de uitspraak en/of het besluit in het onderhavige artikel, afgezien van de materie der zaak, strijdig is (zijn) met de Heilige Schrift en/of de geldende K.O., wijl onbevoegd of met verachting of terzijdestelling van de in de Heilige Schrift en de kerkenordening gegeven rechtsregels gedaan of genomen, zulk een Kerk of lid ener Kerk dan in de kerkelijke weg bij haar op verandering kon aandringen;

B. ad artikel 478b der acta van de generale synode van Enschede 1955/56:

1. dat het in dit artikel gestelde alle Kerken in Nederland aangaat;
2. dat elke Kerk daarom gerechtigd is in de kerkelijke weg bij haar op verandering van het in dit artikel gestelde aan te dringen;
3. dat in geval enig lid ener Kerk zulke verandering nodig achtte, hij zich daartoe tot zijn kerkeraad had te wenden, temeer daar het onderhavige artikel de verhouding van Kerken raakt;
4. dat zulk een lid ener Kerk in geval zijn kerkeraad hem geen gehoor gaf zich dan op de classis en zo nodig op de particuliere synode had behoren te beroepen;
5. dat zulk een lid ener Kerk alleen in deze weg bij haar op verandering van het in het onderhavige artikel gestelde kan aandringen;

V. voorts constaterende:

dat van de sub I, A 1-3 en B 1-12 vermelde bezwaarschriften c.q. revisieverzoeken alleen de sub I B 1-3 vermelde, blijkens de haar toegezonden acta der particuliere synode van Groningen 1958 (voorlopig agendum VI, 5h), zij het op gebrekkige wijze, in de ordelijke, kerkelijke weg op haar tafel zijn gekomen;

VI. in aanmerking nemende:

1. dat de sub I, A 1-3 vermelde bezwaarschriften haar door Kerken zijn voorgelegd;
2. dat deze Kerken, omdat de verandering, waarop zij aandringen alleen door de generale synode kan geschieden, gemakkelijk van oordeel konden zijn, dat zij zich daarom rechtstreeks tot haar mochten wenden:

VII. spreekt uit:

1. dat de sub I B 1-3 vermelde bezwaarschriften ontvankelijk zijn, voorzover zij niet in strijd komen met het sub IV A 1-3 gestelde;
 2. dat zij de sub IA 1-3 vermelde bezwaarschriften als ontvankelijk wil beschouwen, voorzover zij niet in strijd komen met het sub IV A 1-3 gestelde;
 3. dat de sub I B 4-12 vermelde bezwaarschriften niet ontvankelijk zijn;
- .

VIII. en besluit:

1. de sub I A 1-3 en I B 1-3 vermelde bezwaarschriften met de subVII 1, 2 gemaakte restrictie, voorzover zij betrekking hebben op artikel 478a der acta van de generale synode van Enschede 1955/56, in samenhang met het ter zake in behandeling genomen bezwaarschrift van de Kerk te Zwolle (ag. IV B, 15) en voorzover zij betrekking hebben op artikel 478b van „Enschede" in samenhang met elkander in behandeling te nemen;
2. aan de sub I A 1-3 en I B 1-12 genoemde adressanten het sub I t/m VIII gestelde ter kennisneming toe te zenden.

Artikel 114

Ds J. J. Verleur verkrijgt hierna het woord om te rapporteren namens commissie V over ag. IV-A-9: bezwaarschrift van br G. H. Arnold te Groningen tegen een besluit van de particuliere synode van Groningen 1958.

In de bespreking dient ds P. K. Keizer een amendement bij de uitspraken, zoals die door de commissie zijn voorgesteld, in; hij stelt voor daaraan de volgende uitspraak te doen voorafgaan: „dat de kerkeraad van Groningen niet de plicht had de in artikel 478a vermelde besluiten te ratificeren". Dit amendement wordt door de commissie overgenomen.

Na bespreking in drie ronden wordt op verzoek der commissie besloten, de voorstellen tot nadere toetsing van een onderdeel daarvan naar haar terug te verwijzen (zie artikel 117).

Artikel 115

De synode vergadert in comité-generaal.

Artikel 116

Geestelijke verzorging van militairen

Namens het moderamen rapporteert ds H. Veltman over ag. I-D: rapport van de classis Groningen inzake de kas voor de geestelijke verzorging van militairen.

De voorstellen van het moderamen worden met algemene stemmen aanvaard en luiden als volgt:

A. De generale synode,

kennis genomen hebbende

van het rapport van de classis Groningen inzake de arbeid van de door haar ingestelde commissie voor de geestelijke verzorging van militairen;

constaterende:

1. dat deze classis voldaan heeft aan de verzoeken van de generale synode van Enschede, acta artikel 82b, besluit sub 2a en c;
2. dat zij tengevolge van de door haar genoemde oorzaken niet heeft kunnen voldoen aan het verzoek door de synode van Enschede gesteld in besluit sub 2b van gemeld artikel;

besluit:

de handelingen der classis Groningen inzake het beheer der gelden voor geestelijke verzorging van militairen goed te keuren, onder dankzegging voor de door haar verrichte arbeid.

B. De generale synode

kennis genomen hebbende

van het besluit van de classis Groningen:

„gezien het ontbreken van werkmogelijkheden haar arbeid voor de geestelijke verzorging van militairen te beëindigen en haar commissie daarvoor op te heffen"; en van haar voorstel „de nog aanwezige gelden voor de geestelijke verzorging van militairen geheel ter beschikking te stellen van de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken";

besluit:

1. aan de classis Groningen te verzoeken de bij haar berustende gelden voor de geestelijke verzorging van militairen over te dragen aan genoemde Contact-Commissie;
2. aan de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken te verzoeken deze gelden te besteden voor de behartiging van de geestelijke belangen der militairen onder bepaling:
 - a. dat op verzoek van- en in overleg met gereformeerde reserve-legerpredikanten ook aan hen door de C.C.G.G. uit deze gelden bijdragen zullen verstrekt worden ter bevordering van hun arbeid;
 - b. dat op verzoek van die garnizoenskerken, die in verband met haar geringe zielental en de grote garnizoenen op haar terrein, hulp behoeven, uit deze gelden bijdragen door de C.C.G.G. zullen verstrekt worden.

Acht en twintigste zitting, woensdag 3 december 1958

Artikel 117

Bezwaarschrift br. G.H. Arnold

Ds J. J. Verleur leest enige wijzigingen voor, die commissie V heeft aangebracht in haar voorstel met betrekking tot het bezwaarschrift van br G. H. Arnold (zie artikel 114). Dit voorstel wordt daarna met algemene stemmen, waarbij de afgevaardigden van het particulier-synodale ressort van Groningen naar artikel 33 der K.O. buiten stemming blijven, tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van een bezwaarschrift van br G. H. Arnold, belijdend lid van de Gereformeerde Kerk te Groningen, tegen het besluit van de particuliere synode

Groningen 1958, (vermeld in artikel 5, h 1 van de acta dezer particuliere synode) met 3 bijlagen;

constaterende:

1. dat br G. H. Arnold 16 december 1957 aan de kerkeraad te Groningen, waarvan hij lid is, vele bezwaren tegen de besluiten van de generale synode Enschede 1955/56, vermeld in artikel 478a, b, harer acta voorlegde, met het verzoek, uit te spreken, dat genoemde generale synode in de aangewezen besluiten, „niet het recht des Heeren bediend heeft" en te besluiten, genoemde synodebesluiten „niet te ratificeren en hiervan in de ordelijke weg aan de volgende synode mededeling te doen";
2. dat de kerkeraad te Groningen met betrekking tot het sub 1 geconstateerde uitspraak: „Het bezwaarschrift van br G. H. Arnold tegen de besluiten van de generale synode betreffende de „zaak S. J. P. Goossens" en „inzake de Soembanese Kerken" is, naar het oordeel van de kerkeraad, ten aanzien van zijn taak tot ratificering van synodebesluiten, niet ter zake dienende en wordt daarom terzijde gelegd";
3. dat br G. H. Arnold zich 12 april 1958 tot de classis Groningen richtte opdat deze, gelet op de door hem tegen het kerkeraadbesluit aangevoerde bezwaren, de kerkeraad van Groningen zou verzoeken zijn bij hem ingediend bezwaarschrift alsnog in behandeling te nemen;

4. dat de classis Groningen 1 mei 1958 uitsprak: „dat de kerkeraad van Groningen terecht van oordeel is, dat de besluiten, waarover br Arnold spreekt, niet in aanmerking komen voor ratificatie door de kerkeraad“;
5. dat br G. H. Arnold tegen voormelde uitspraak der classis per brief van 5 juni 1958 bij de particuliere synode van Groningen bezwaren inbracht en verzocht, het „gewraakte classisbesluit te vernietigen en zijn zaak tegen de kerkeraad van Groningen opnieuw ter hand te nemen“;
6. dat de particuliere synode van Groningen 1958 aan br G. H. Arnold antwoordde:
„dat de kerkeraad van Groningen en de classis Groningen juist hebben besloten, aangezien de ratificatieplicht in de huidige situatie alleen rust op de kerkeraad van Zwolle en br S. J. P. Goossens en wij de resultaten van de besluiten van de generale synode van Enschede hebben af te wachten.
Hetzelfde geldt van de besluiten inzake de Soembanese Kerken, die niet geïsoleerd kunnen worden van de besluiten inzake de „kwestie-Goossens“.“
7. dat br G. H. Arnold thans aan de generale synode verzoekt het besluit der particuliere synode Groningen 1958, acta artikel 5, h 1, „als strijdig met Gods Woord en de K.O. te verklaren en deze zaak opnieuw te behandelen en dat hij dit verzoek met argumenten aandringt“;
8. dat br G. H. Arnold inzake het sub 7 geconstateerde verzoek zelf schrijft, dat de hoofdzaak is: „Moest de kerkeraad van Groningen mijn bezwaarschrift tegen de Enschedese synodebesluiten behandelen of niet“;

gelet op:

haar overwegingen, uitspraken en besluiten met betrekking tot de al of niet ontvankelijkheid van haar met betrekking tot de Enschedese synode-besluiten voorgelegde bezwaarschriften (acta artikel 113);

van oordeel:

1. dat het antwoord van de kerkeraad te Groningen aan het tot hem gekomen verzoek van br G. H. Arnold niet ten volle recht deed wedervaren, omdat deze hem niet alleen en ook niet zonder meer verzocht, de gewraakte besluiten van „Enschede“ niet te ratificeren, maar ook verzocht, uit te spreken, „dat in deze zaak, die op wettige wijze aan de synode was voorgelegd, de synode niet het recht des Heeren bediend heeft“ en dit met voorlegging van uitvoerig omschreven bezwaren, met name ook tegen de rechtshandel als zodanig, zoals deze uit de onderhavige artikelen blijkt;
2. dat, toen br G. H. Arnold ernstige bezwaren had tegen deze rechtshandel in de onderhavige besluiten van „Enschede“, die naar zijn overtuiging, „het recht des Heeren niet bedienen“, waar dit nodig was, hem het recht niet kon worden ontzegd, deze bezwaren aan zijn kerkeraad voor te leggen, met het verzoek, dat deze die als juist erkennen en in de kerkelijke weg verder dragen zou;
3. dat br G. H. Arnold met betrekking tot artikel 478b van „Enschede“ in zijn bezwaarschrift aan de classis Groningen terecht stelde, dat dit artikel „betreft de verhouding t.o.v. de Soembanese Kerken, dus een zaak, die alle Kerken aangaat“ zodat de kerkeraad van Groningen hiervan niet kon uitspreken „dat deze zaak de Kerk van Groningen niet raakt“;
4. dat, toen br G. H. Arnold handelde als hierboven sub 2 gesteld, de kerkeraad zijn verzoek met aanwijzing van redenen in toestemmende of afwijzende zin had dienen te beantwoorden;
5. dat, toen de particuliere synode van Groningen 1958 aan br G. H. Arnold antwoordde, „dat wij de resultaten van de besluiten van de generale synode van Enschede hebben af te wachten“ het reeds duidelijk was, dat deze besluiten niet de begeerde resultaten hadden opgeleverd;

overwegende:

dat het geen zin heeft thans in deze zaak de kerkeraad van Groningen te verzoeken, het door br G. H. Arnold aan hem voorgelegde bezwaarschrift in de zin als bovenbedoeld alsnog in behandeling te nemen, aangezien het de bedoeling van br G. H. Arnold was, dat zijn bezwaren via de kerkeraad van Groningen op deze generale synode zouden behandeld worden:

spreekt uit:

1. dat de kerkeraad van Groningen niet de plicht had de in artikel 478a vermelde besluiten van de synode van Enschede te ratificeren;
2. dat de kerkeraad te Groningen het bezwaarschrift, dat br G. H. Arnold 16 december 1957 bij hem indiende, niet had behoren „ter zijde te leggen", maar over de hem voorgelegde bezwaren had te oordelen, om naar dat oordeel ook te handelen;
3. dat de classis Groningen van 1 mei 1958 - en dat nog wel zonder enige reden op te geven - ten onrechte het doen des kerkeraad te Groningen met betrekking tot het bij hem door br G. H. Arnold ingediende bezwaarschrift goed oordeelde;
4. dat de particuliere synode van Groningen 1958 ten onrechte de onderhavige besluiten van de kerkeraad te Groningen en van de classis Groningen goed oordeelde;

en besluit:

vorengedane uitspraken c.a. ter kennis te brengen aan:

1. br G. H. Arnold, Florakade 448 te Groningen;
2. de kerk te Groningen;
3. de e.v. vergadering van de classis Groningen;
4. de e.v. vergadering van de particuliere synode van Groningen.

Artikel 118

De synode gaat in comité-generaal.

Artikel 119

De synode besluit de zogenaamde „zaak S. J. P. Goossens" in het openbaar te behandelen, omdat deze zaak aan haar is voorgelegd in revisieverzoeken van de in openbare zitting gedane uitspraken van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a en b.

Artikel 120

De door ds Goossens sinds 20 okt. '52 gevolgde gedragslijn

Aan de orde wordt gesteld een rapport van commissie IV over de toepassing van artikel 31 K.O. inzake de door ds S. J. P. Goossens sinds 20 oktober 1952 gevolgde gedragslijn. Als rapporteur verkrijgt ds C. Trimp het woord.

Als gevolg van de bespreking brengt de commissie enige wijzigingen aan in het door haar gedane voorstel.

Een amendement van ds J. van Raalte om in plaats van „ds S. J. P. Goossens" in „constaterende 2" te lezen: „de voormalige missionaris van Zwolle S. J. P. Goossens" wordt aangenomen met 25 tegen 6 stemmen.

Over „overweging 3" wordt, op verzoek van enige leden, afzonderlijk gestemd; deze overweging wordt aanvaard met 25-4 stemmen, bij 2 onthoudingen.

Het gehele, door de commissie op onderdelen herziene voorstel wordt daarna met 30 stemmen vóór bij 1 onthouding tot besluit der synode, welk besluit de volgende inhoud heeft:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

onderscheidene bij haar ingediende en door haar (artikel 113) ontvankelijk verklaarde bezwaarschriften c.q. revisieverzoeken met betrekking tot het gestelde in art. 478a der acta van de generale synode van Enschede 1955/56:

constaterende:

1. dat de generale synode van Enschede, 1955/1956, uitsprak in artikel 478a harer acta:
„c. dat ds S. J. P. Goossens niet naar „zijn werk" op Oost-Soemba had behoren terug te keren zonder de uitspraak der meerdere vergadering inzake zijn appèl af te wachten, door welk afwachten een tijdige oplossing der moeilijkheden had kunnen worden verkregen;
d. dat hij na zijn schorsing en afzetting niet had behoren door te gaan met „zijn werk" op Oost-Soemba";
2. dat verscheidene appellanten van oordeel zijn, dat deze uitspraken in strijd geacht moeten worden met artikel 31 K.O., aangezien huns inziens in deze uitspraken van de voormalige missionaris van Zwolle, S. J. P. Goossens, wordt gevraagd, het verbod, respectievelijk zijn schorsing en afzetting, als rechtmatig te erkennen, althans zich aan dat verbod, respectievelijk die schorsing en afzetting, te conformeren, totdat de meerdere vergadering zal hebben beslist over zijn appèl;

overwegende:

ten aanzien van het onder constaterende 2 vermelde oordeel:

1. dat in artikel 31 K.O. de door Gods Woord geboden plicht en verleende vrijheid is erkend, een besluit, dat bewezen wordt te strijden met Gods Woord of de Kerkenordening, niet voor vast en bondig te houden;
2. dat bij het erkennen van deze plicht, respectievelijk vrijheid, geen onderscheid dient te worden gemaakt tussen uitspraken van een kerkeraad en die van een meerdere vergadering;
3. dat artikel 31 K.O. geen voorschrift bevat omtrent de gedragslijn, welke door een bezwaarde in de tijd van zijn bezwaarnis dient te worden gevolgd;
4. dat deze gedragslijn, naar uitwijzen van Gods Woord, tot stichting der Kerk, in christelijke vrijheid, dient te worden bepaald (1 Cor. 10: 23, 24; Rom. 14: 19, 20);
5. dat de gedragingen van een bezwaarde in de tijd van zijn bezwaarnis naar het sub 4 gestelde beoordeeld dienen te worden;

voorts overwegende:

dat de uitspraken van de generale synode van Enschede, artikel 478a, sub c en d, nergens blijk geven een interpretatie of toepassing van artikel 31 K.O. te willen zijn, noch uitgaan van een algemene regel ten aanzien van de gedragslijn van een bezwaarde, als ware deze regel in artikel 31 K.O. gegeven;

spreekt uit:

dat het onjuist is te stellen, dat de uitspraken van de generale synode van Enschede, 1955/1956, acta artikel 478a, sub c en d als zodanig een toepassing zijn van of in strijd zijn met artikel 31 K.O.

Artikel 121

Missive Zwolle inz. Uitvoering besluiten syn. Enschede

Ds. J. A. Vink rapporteert namens commissie VI over de missive van de kerkeraad van Zwolle, waarin deze mededelingen doet over zijn handelingen ter uitvoering van de besluiten der generale synode te Enschede 1955/'56, vermeld in haar acta, artikel 478b (ag. I-H-2).

Di G. Janssen en P. K. Keizer dienen een amendement in om in uitspraak 2 in plaats van de door de commissie voorgestelde woorden „eveneens betreurt" te lezen: „ernstig afkeurt". Dit amendement wordt aangenomen met 24-6 stemmen, bij 1 onthouding.

Nadat nog een enkele redactiewijziging is aangebracht, wordt het voorstel van commissie VI met 28-2 stemmen bij 1 onthouding tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

van de, in samenwerking met de daarvoor benoemde deputaten, door de kerkeraad van Zwolle opgestelde missive, waarin deze:

- a. kennis geeft van de door hem met de Kerken op Oost-Soemba gevoerde correspondentie, teneinde te kunnen voldoen aan het verzoek van de generale synode te Enschede, acta artikel 478b;
- b. mededeelt, dat hij thans nog niet kan komen tot het geven van advies inzake de verhouding tot de Soembanese Kerken;

constaterende:

1. dat de kerkeraad van Zwolle daarmee de uitvoering van genoemd synodebesluit ter hand genomen; en
2. dat hij de bereidheid tot verdere uitvoering daarvan tegenover de Kerken op Oost-Soemba heeft uitgesproken;

spreekt uit:

- a. dat zij het betreurt dat het schriftelijk contact geen resultaat kon verkrijgen in het geven van enig advies inzake de verhouding tot de Soembanese Kerken;
- b. dat zij het ernstig afkeurt dat in de wederzijds gevoerde correspondentie de hartelijke begeerte om tot een herstelde broederlijke gemeenschapsoefening te mogen geraken niet tot uitdrukking is gekomen;

en besluit:

van deze uitspraken, onder toezending van het daarop betrekking hebbende rapport, kennis te geven aan:

- a. de Kerk te Zwolle;
- b. de Kerken op Oost-Soemba, p.a. ds K. Tanahomba.

Artikel 122

Rapport van deputaten syd.. Enschede acta art. 478a sub d

Namens commissie VI brengt ds J. A. Vink rapport uit over het rapport van de deputaten, benoemd door de generale synode van Enschede, acta artikel 478a, besluit sub d (ag. I-H-1).

Met algemene stemmen wordt het voorstel der commissie aanvaard:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

- a. het rapport (met bijlagen) van de deputaten door de generale synode van Enschede benoemd in de „zaak ds S. J. P. Goossens" en „verhouding tot de Kerken op Oost-Soemba/Savoe";
- b. van het besluit van de generale synode van Enschede, vermeld in haar acta artikel 478a, sub d, waarin de benoeming van deze deputaten vermeld wordt;

besluit:

- a. deputaten hartelijk dank te zeggen voor de uitvoering van hun opdracht en hun daarvan décharge te verlenen;
- b. aan elk der deputaten hiervan kennis te geven;
- c. de rekening van onkosten, groot f 163,55 te voldoen aan de penningmeester, br I. Boersma, H. W. Mesdagstraat 19a, te Groningen.

Artikel 123

De synode vergadert in comité-generaal.

Artikel 124

Aan ds J. J. Verleur wordt gelegenheid gegeven tot lezing van het rapport van het onderhoud, dat ds J. A. Vink en de rapporteur op maandag 3 november 1958 in opdracht van de synode hebben gehad met de „Stichting Geestelijke Liederen" te 's-Gravenhage (zie artikel 103).

Na voorlezing van dit rapport worden door ds Verleur de nieuw geformuleerde conclusies met betrekking tot het rapport van commissie II inzake de „psalmberijming" (zie artikel 101) gelezen.

De bespreking van dit rapport en de nieuwe conclusies wordt uitgesteld tot een volgende zitting (zie artikel 125).

Negen en twintigste zitting, donderdag 4 december 1958

Artikel 125

Ds N. Bruin leest namens commissie IV een concept-besluit voor inzake het verzoek van de kerkeraad te Zwolle om uit te spreken, dat de uitspraken en besluiten van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a, onjuist zijn en derhalve geen rechtskracht hebben.

De rapporteur licht het concept-besluit mondeling toe en beantwoordt de in eerste ronde gestelde vragen en gemaakte opmerkingen. Na de eerste ronde wordt de bespreking afgebroken.

Artikel 126

De praeses stelt aan de orde de bespreking van de nieuwe conclusies met betrekking tot het rapport „psalmberijming" (zie artikel 124).

Hij heet welkom br D. W. L. Milo, die als rapporteur van de door de synode van Enschede 1955/'56 benoemde deputaten voor deze zaak, de nodige en gewenste inlichtingen zal verstrekken.

Nadat de rapporteur de in eerste ronde gemaakte opmerkingen heeft beantwoord, verkrijgt br Milo het woord om het rapport en het standpunt van de deputaten toe te lichten, waarbij hij tevens breed ingaat op het voorstel van commissie II in deze zaak. Op daarna aan br Milo door synodeleden gestelde vragen wordt door hem nog uitvoerig antwoord gegeven. De praeses stelt na deze discussie voor te stemmen over de vraag of het in de vrijheid der plaatselijke Kerken zal gelaten worden de statenberijming-1773 te vervangen door de berijming-1949. De synode gaat ermee accoord, dat over deze vraag gestemd wordt. 4 leden der synode verklaren zich vóór dit in-de-vrijheid-laten, 18 tegen, terwijl 10 leden zich van stemming onthouden.

De synode besluit hierna het rapport inzake de „psalmberijming" voor herziening van enige conclusies terug te verwijzen naar commissie II (zie artikel 146).

Artikel 127

Verzoek van Zwolle inz. Uitspraken en besluiten syn. Enschede acta art. 478a

De discussie over de in artikel 125 vermelde zaak wordt voortgezet. Een voorstel van ds P. Lok tot wijziging van de constatering en overwegingen in het commissievoorstel, wordt door de commissie overgenomen. Het gewijzigde voorstel wordt in stemming gebracht en met 23-5 stemmen bij 4 onthoudingen aanvaard, nadat de aanwezige hoogleraar een gunstig advies heeft uitgebracht.

Het besluit der synode luidt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van het verzoek van de kerkeraad van Zwolle om uit te spreken, dat de uitspraken en besluiten van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a, onjuist zijn en derhalve geen rechtskracht hebben, waarbij de kerkeraad blijkens zijn bezwaarschrift met name uitspraak b op het oog heeft;

constaterende:

1. dat de generale synode van Enschede onder b van artikel 478a uitsprak, „dat de schorsing en afzetting van ds S. J. P. Goossens wegens overtreding van dit verbod niet rechtmatig is geweest“;
2. dat de kerkeraad tegen deze uitspraak onder meer aanvoert, dat de gronden voor schorsing en afzetting op geen enkele wijze zijn weerlegd;
3. dat de kerkeraad de gronden voor schorsing en afzetting handhaaft;

voorts constaterende:

1. dat de kerkeraad van Zwolle (tezamen met de kerkeraad van Berkum) op 26 februari 1953 bij de schorsing van ds S. J. P. Goossens zijn „opdracht van 20 oktober 1952“ in geding gebracht heeft;
2. dat de classis Zwolle in haar afzettingsoordeel eveneens het besluit van de kerkeraad van Zwolle van 20 oktober 1952 in geding gebracht heeft;
3. dat de kerkeraad van Zwolle zich op 16 maart 1953 conformeerde aan het sub 2 vermelde oordeel der classis;

overwegende:

dat het uit een oogpunt van billijkheid noodzakelijk is, genoemd besluit van 20 oktober 1952 van de kerkeraad van Zwolle te betrekken in de oordeelvellingen der synode omtrent de schorsing en afzetting van ds S. J. P. Goossens;

spreekt uit:

dat zij in uitspraak b van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a, bij het beoordelen van de gronden voor schorsing en afzetting de motivering van het verbod van terugkeer in de uitspraak, dat de terugkeer van ds S. J. P. Goossens schadelijk geacht moet worden voor het werk des Heeren op Soemba, niet buiten beschouwing mag laten.

Artikel 128

De synode vergadert in comité-generaal.

Dertigste zitting, vrijdag 5 december 1958

Artikel 129

De praeses leest voor een brief van br K. Raimond te Enschede, waarin hij mededeelt, dat hij met zijn bezwaren tegen de uitspraken van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a en b wei langs de kerkelijke weg is gegaan, doch verzuimd heeft dit in zijn missive aan de generale synode te vermelden. Op voorstel van de praeses wordt deze brief in handen gesteld van commissie V voor advies.

Artikel 130

Bevoegdheid van de synode te handelen over constatering en uitspraak van de kerkeraad te Zwolle d.d. 20 sept. 1952

Ds J. M. Zinkstok leest een voorstel van commissie IV inzake de bevoegdheid van de generale synode om te handelen over de uitspraak van de kerkeraad van Zwolle van 20 oktober 1952 en de daaraan ten grondslag liggende constatering. Ds J. van Raalte en br C. C. de Vries dienen een amendement in om daar, waar in het voorstel sprake is van „ds Goossens“ te lezen „br Goossens“ als het over hem gaat ná zijn afzetting als predikant. Dit amendement wordt aangenomen met 27-2 stemmen bij 3 onthoudingen.

Een amendement van de predikanten J. van Raalte en J. J. Verleur om het onder „concluderende“ gestelde, nl.: „dat de particuliere synode 1954 daarmee impliciet br Goossens het recht toekeende zich mede over de uitspraak van 20 oktober 1952 tot de particuliere synode 1953 en/of 1954 te wenden“ te doen vervallen, wordt met 19-12 stemmen bij 1 onthouding verworpen.

Nadat enige redactiewijzigingen in het voorstel der commissie zijn aangebracht, wordt dit met 25-3 stemmen aangenomen; de afgevaardigden van Overijssel-Gelderland onthouden zich van stemming. Het besluit der synode is als volgt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

van de mededeling van de kerkeraad van Zwolle in zijn aan haar gericht schrijven d.d. 22 augustus 1958:

„Ten aanzien van het verzoek van de generale synode van Enschede, vermeld acta artikel 478a, onder besluit a. om „de uitspraak van 20 oktober 1952 met de daaraan ten grondslag liggende constatering nogmaals ernstig te toetsen op hun juistheid en genoegzaamheid", is de kerkeraad van oordeel, dat de generale synode hier geen uitspraak had te doen, omdat deze zaak op de mindere vergadering niet is afgehandeld";

constaterende:

1. dat de kerkeraad als grond voor zijn oordeel aanvoert, dat „deze zaak op de mindere vergadering niet is afgehandeld", welk feit reeds door de particuliere synode Overijssel/Gelderland 1953 is geconstateerd (acta artikel 33, V 2, blz. 18);
2. dat de kerkeraad voorts aanvoert, dat deze particuliere synode constateerde „dat de classis Zwolle in haar vergadering van 20 februari 1953 over de materie, samenhangende met het besluit van den kerkeraad van Zwolle van 20 oktober 1953 (bedoeld is: 1952; comm. IV), reeds een reeks uitspraken heeft gedaan, welke echter door br Goossens in zijn bezwaarschrift worden genegeerd";

overwegende:

dat het oordeel van de kerkeraad van Zwolle, inzake de bevoegdheid der generale synode van Enschede een uitspraak te doen over uitspraak en constatering, inhoudt dat hij de generale synode van Bunschoten-Spakenburg uiteraard ook onbevoegd acht zich daarover uit te spreken;

voorts overwegende:

1. dat de particuliere synode 1953 niet constateerde, dat deze zaak op de mindere vergadering niet is afgehandeld, doch haar besluit aldus formuleerde, dat „haar namelijk niet gebleken is, dat en waarom deze zaak ter classisvergadering niet afgehandeld is kunnen worden";
2. dat deze particuliere synode echter eveneens oordeelde „dat de buiten-gewone vergadering der classis Zwolle, bijeengeroepen om haar oordeel te geven over de eventuele afzetting van ds Goossens, terecht besloot op het op 16 maart ter tafel zijnde „Z.O.Z." niet in te gaan, aangezien dit stuk geen kerkelijk bezwaarschrift was en het - nog afgezien daarvan - ook te laat was binnengekomen, waar de classis Zwolle de materie van de door ds Goossens gewraakte kerkeraaduitspraak reeds had afgehandeld" (acta particuliere synode 1953, pag. 23);
3. a. dat ds S. J. P. Goossens, in zijn bezwaarschrift aan de classis Zwolle van 13 november 1952, tegen de uitspraak omtrent de schadelijkheid van terugkeer, in uitzicht stelde een brede adstructie van zijn bezwaren te zullen geven, zulks mede in afwachting van de nadere inlichtingen, welke de kerkeraad in zijn rondschriften van 22 oktober 1952 aan de kerken had toegezegd;
- b. dat de buitengewone classis Zwolle op 20 februari 1953, toen zij haar uitspraken deed, deze adstructie nog niet had ontvangen, doch wel ds Goossens in haar vergadering van 12/13 februari had gehoord;
- c. dat de classis niettemin uitsprak „dat gronden voor de uitspraak van ds Goossens „dat de besluiten van Zwolle zondige, onschriftuurlijke besluiten zijn," in de door hem gezonden missives niet zijn te vinden, waardoor toetsing niet mogelijk is";

- d. dat de classis, blijkens haar uitspraken, zich naar aanleiding van andere bij haar ingediende bezwaarschriften heeft bezig gehouden met de constateringen en op grond van haar onderzoek daarvan als haar oordeel uitsprak dat het voor een goede oplossing van de gerezen moeilijkheden nodig was, dat zowel de kerkeraad van Zwolle als met name ds Goossens ten aanzien van bepaalde concreet aangewezen punten tot de erkenning dienden te komen onjuist te hebben gehandeld;
- e. dat de classis Zwolle van 16 maart 1953 uitsprak ten aanzien van het inmiddels ontvangen stuk „Z.O.Z." dat de materie, daarin behandeld, reeds op een vroegere vergadering was afgehandeld, en eveneens uitsprak, dat ds Goossens „zich door in te gaan tot arbeid, waarvan hem door zijn kerkeraad gezegd was, dat hij daartoe niet mocht ingaan, schuldig maakt aan het doortrekken van de aanwezige scheur in de kerken op het zendingsveld" (afzettingsoordeel, van oordeel c.);
- f. dat de particuliere synode 1953 uitsprak: „dat èn door het feit, dat ds Goossens zijn recht in eigen handen nam èn door de wijze, waarop, respectievelijk de situatie, waarin hij zulks deed, de „voorgeschiedenis" bij de schorsing en afzetting buiten beschouwing kon blijven, omdat deze in het nieuwe stadium, waarin ds Goossens zèlf zijn zaak had gebracht, niet meer ter zake deed" (art. 33, V 5, spreekt uit, b.), zodat bezwaren van ds Goossens tegen de classisuitspraken van 20 februari 1953, al waren ze ingebracht, toch niet in behandeling zouden zijn genomen;

voorts constaterende:

1. dat de particuliere synode van Overijssel-Gelderland 1954 in haar zitting van 14 oktober 1954 als conclusie aanvaardde „dat de particuliere synode 1953 ten onrechte de schorsingsgronden behandeld heeft zonder de voorgeschiedenis in aanmerking te nemen" (acta, artikel 27, pag. 14);
2. dat de particuliere synode voorts uitsprak „dat de particuliere synode 1954 de ganse materie van de „zaak Goossens" te behandelen heeft", op grond van de volgende overwegingen:
 - „a. dat de classis Zwolle d.d. 20-2-'53 over het besluit van de Zwolse kerke-raad van 20 oktober 1952 een reeks uitspraken gedaan heeft;
 - b. dat de classis Zwolle door haar oordeel tot afzetting van ds S. J. P. Goossens (16 maart 1953) partij in geding geworden is;
 - c. dat bovendien de particuliere synode 1954, uitgaande van de schriftuurlijke regel, dat bij een rechtsgeding alle factoren in rekening gebracht dienen te worden, reeds uitgesproken heeft dat „de particuliere synode 1953 ten onrechte de schorsingsgronden behandeld heeft zonder de „voorgeschiedenis" in aanmerking te nemen";

concluderende:

dat de particuliere synode 1954 daarmee impliciet br Goossens het recht toekende zich mede over de uitspraak van 20 oktober 1952 tot de particuliere synode 1953 en/of 1954 te wenden (vergelijk rapport acta pag. 53); voorts dat deze particuliere synode weliswaar het bezwaar van de particuliere synode 1953, nl. dat br Goossens geen appèl aantekende tegen de uitspraken van de classis Zwolle van 20 februari 1953, onbesproken liet, maar in het achterwege blijven van zulk appèl in dit geval geen reden zag om zijn bezwaren bij de particuliere synode 1954 onontvankelijk te verklaren;

tenslotte overwegende:

1. dat de kerkeraad van Zwolle geen appèl heeft aangetekend bij de generale synode van Enschede tegen de uitspraak van de particuliere synode 1954 dat deze „de ganse materie van de „zaak-Goossens" te behandelen heeft";
2. dat de particuliere synode 1954 inzake de „voorgeschiedenis" besloot: „uit te spreken, dat br S. J. P. Goossens ten onrechte de uitspraak van de kerkeraad van Zwolle d.d. 20 oktober 1952 met constateringen als onschriftuurlijk verwerpt" (acta IV, besluit, p. 32); en voorts inzake schorsing en afzetting overwoog:
 - „a. dat ds Goossens niet als onschuldige van het zendingsveld teruggehouden werd, doch als een missionair dienaar des Woords, die aan de eisen, die de Heilige Schrift ten aanzien van

ambtsdragers stelt, niet voldeed, en die ook geen beloften van verbetering en bekering gaf" (acta, VI. overwegende, p. 34);

3. dat br Goossens gerechtigd was zijn bezwaren tegen de uitspraken van de particuliere synode 1954 inzake de voorgeschiedenis aan de generale synode van Enschede voor te leggen;
4. dat de kerkeraad van Zwolle bij de generale synode van Bunschoten-Spakenburg thans de bevoegdheid van die vergaderingen, die ten opzichte van de classis Zwolle meerdere vergaderingen zijn, zich met de voorgeschiedenis in te laten, betwist, nu de generale synode van Enschede heeft uitgesproken, „dat de door de kerkeraad van Zwolle aan zijn uitspraak van 20 oktober 1952 ten grondslag gelegde constateringen de generale synode niet duidelijk hebben gemaakt, dat deze uitspraak door de kerke-raad terecht is gedaan”;

van oordeel:

dat het bezwaar van de kerkeraad van Zwolle, tegen behandeling van de uitspraak van 20 oktober 1952 en de daaraan ten grondslag liggende constateringen, op grond van de aangevoerde overwegingen niet houdbaar is;

spreekt uit:

bevoegd te zijn in haar behandeling van de „zaak-S. J. P. Goossens" te oordelen over de uitspraak van 20 oktober 1952 en de daaraan ten grondslag liggende constateringen.

De generale synode,

voorts kennis genomen hebbende van

de mededeling van de kerkeraad te Zwolle dat hij, ondanks het hierboven afgewezen bezwaar, heeft voldaan aan het verzoek van de generale synode van Enschede, vermeld acta artikel 478a, onder besluit a, om „de uitspraak van 20 oktober 1952 met de daaraan ten grondslag liggende constateringen nogmaals ernstig te toetsen op hun juistheid en genoegzaamheid", en dat hij gaarne bereid is van zijn overtuiging inzake de uitspraak van 20 oktober 1952 nadere rekenschap en verantwoording af te leggen voor elke kerkelijke vergadering, die bevoegd is daarover te oordelen”;

gelet op

hetgeen is uitgesproken inzake haar bevoegdheid te oordelen over de uitspraak van 20 oktober 1952 en de daaraan ten grondslag liggende constateringen;

besluit:

aan de kerkeraad te Zwolle te verzoeken deze rekenschap en verantwoording schriftelijk voor haar vergadering af te leggen.

Artikel 131

In verband met het besluit, dat in het slot van artikel 130 is vermeld, deelt ds C. G. Bos mee, dat hij opdracht van de kerkeraad van Zwolle heeft om een door de kerkeraad opgestelde memorie aan de synode aan te bieden. Deze memorie was reeds gereedgemaakt, opdat, wanneer de generale synode een besluit zou nemen als thans gevallen is, zij in haar arbeid niet zou worden opgehouden.

De synode aanvaardt deze memorie als de schriftelijke rekenschap en verantwoording, zoals zij die, blijkens haar in artikel 130 vermelde besluit, van de kerkeraad van Zwolle verzocht heeft.

Artikel 132

Ds P. Lok verkrijgt het woord om namens commissie VI te rapporteren over de vraag of de synode zal overgaan tot beoordeling van de scheuring op Oost-Soemba/Savoe, welke beoordeling in onderscheiden bezwaarschriften van haar is gevraagd.

De praeses merkt op, dat, indien het bezwaarschrift van br K. Raimond alsnog ontvankelijk zou moeten worden verklaard (zie artikel 129), dit naderhand nog zou moeten beschouwd worden als vermeld onder „kennis genomen hebbende II”.

Door ds N. Bruin wordt een amendement ingediend op de „overweging”, zoals die is gesteld door de commissie in haar voorstel. Dit amendement wordt gesteund, maar, in stemming gebracht, verworpen met 24-6 stemmen bij 2 onthoudingen.

Bij de stemming over het voorstel der commissie onthoudt 1 lid zich van deze stemming; de overige 31 leden verklaren zich vóór het voorstel. De synode heeft in deze zaak besloten:

De generale synode,

kennis genomen hebbende:

I. van drie bezwaarschriften, haar voorgelegd door:

1. de Kerk te Vrouwenpolder tegen de besluiten der generale synode van Enschede, vermeld in haar acta artikel 478b, en verzoekende „de genoemde besluiten te herroepen en in deze zaak alsnog het recht des Heeren te bedienen” (ag. IV B, 1);
2. de Kerk te Gouda tegen de besluiten der generale synode van Enschede, vermeld in haar acta artikel 478b en verzoekende „terzake van de Kerken op Oost-Soemba/Savoe het recht des Heeren te bedienen”, met name ten aanzien van:
 - „a. de onschriftuurlijkheid van de uitspraak onder a 1 dat met beide groepen van Kerken op Oost-Soemba/Savoe contact is te onderhouden;
 - b. het feit, dat in uitspraak b de financiële ondersteuning voor het eigen kerkelijk leven afhankelijk wordt gesteld van een daartoe door haar aan de Kerk van Zwolle eventueel te richten verzoek, zonder dat de rechtmatigheid van zulk een ondersteuning duidelijk in het licht wordt gesteld” (ag. IV B, 11);
3. van de Kerk te 's-Gravenhage-West tegen de besluiten der generale synode van Enschede, vermeld in haar acta artikel 478b, verzoekende „omtrent een en ander een duidelijke en rechtvaardige uitspraak te doen”, aangezien deze kerkeraad van oordeel is, „dat de overweging a 1 en het oordeel a 1 met elkaar in strijd moeten worden geacht, gezien de bevestiging van L. Kondamara, geschorst door de Kerk van Kanangar en door de Kerk van Zwolle bevestigd in het ambt van dienaar des Woords; dat ondanks een verzoek van de Kerken van Oost-Soemba/Savoe daarover geen beoordeling is gegeven; dat de generale synode ondanks de beoordeling a 2 toch tot de uitspraak a 2 is gekomen hetgeen tevens in strijd moet worden geacht met de uitspraak a 2 betreffende de „zaak S. J. P. Goossens” , en aangezien genoemde kerke-raad van oordeel is. „dat de generale synode met twee maten heeft gemeten, en dat de generale synode in ernstige mate in haar taak is tekort geschoten door een langs kerkelijke weg aan haar gericht verzoek van een kerkelijke zaak niet in behandeling te nemen” (ag. IV B, 15);

II. van een bezwaarschrift, haar voorgelegd door:

br G. H. Arnold, belijdend lid van de Kerk te Groningen, tegen de besluiten der generale synode van Enschede, vermeld in haar acta artikel 478b, en verzoekende uit te spreken „dat het diep te betreuren is, (dat) de band tussen onze Kerken en die van Soemba door onwettige en met macht gehandhaafde maatregelen zo lange tijd verbroken is geweest; dat het diep te betreuren is, dat de Soembanese Kerken zo lange tijd in moeilijke financiële omstandigheden verkeerd hebben, waardoor het zendingswerk op Soemba, hetgeen onze Kerken daar immers in samenwerking met de Soembanese Kerken verrichten (Groningen 1946!), zo lange tijd geremd is”; en te overwegen, „hoe de Nederlandse Kerken, die bijna alle door hun fouten en stilzwijgen mede verantwoordelijk zijn geworden, het geleden onrecht en de geleden schade nog zoveel mogelijk kunnen herstellen” (ag. IV B, 8);

constaterende:

1. dat haar verzocht wordt „de scheuring in de kerken op Oost-Soemba/Savoe te beoordelen" (ag. IV B, 11, 15);
2. dat aan de generale synode van Enschede 1955/56 „onderscheiden missives" gericht waren „betreffende de scheuring op Oost-Soemba" (acta art. 478b, „kennis genomen hebbende van");
3. dat de generale synode van Enschede 1955/56 van oordeel was, „dat thans geen beoordeling van de scheuring op Oost-Soemba/Savoe moet worden gegeven, doch dat de vrucht van het genomen besluit in betrekking tot de „zaak - S. J. P. Goossens" moet worden afgewacht" (van oordeel a 2);
4. dat het door de generale synode van Enschede 1955/56 sub constaterende 3 beoogde resultaat, blijkens de mededelingen van de kerkeraad van Zwolle d.d. 22 augustus 1958, niet tot stand is gekomen;

overwegende:

dat het motief van de generale synode van Enschede 1955/56, waarom „thans geen beoordeling van de scheuring op Oost-Soemba/Savoe moet worden gegeven", wel redelijke zin had, doch dat het thans, mede ook vanwege de zendingsarbeid op Oost-Soemba/Savoe noodzakelijk is te achten, dat een beoordeling van „de scheuring op Oost-Soemba/Savoe" wordt gegeven;

besluit:

de sub „constaterende 1" gemelde verzoeken in behandeling te nemen en over te gaan tot een beoordeling van de scheuring op Oost-Soemba/Savoe, voor zoveel noodzakelijk is te achten.

Artikel 133

Aan het einde van deze zittingsperiode gekomen wijst de praeses er op, dat in deze week een gemeenschappelijk oordeel is uitgesproken over enige belangrijke vragen, welker beantwoording voor de afhandeling van de zaak, die de synode nog moet bezig houden, van grote en beslissende betekenis is. „Dat dit met zo grote eenstemmigheid geschiedde, is verheugend en geeft grond voor de verwachting, dat de verdere afhandeling niet door ingrijpend verschil van mening zal worden gestagneerd".

De praeses beveelt voor de voorbereiding van die afhandeling de broeders van commissie IV en hun arbeid in de voortdurende voorbede van de synodeleden aan. „De weken, waarin wij op reces gaan - zo merkt hij verder op - zullen voor alle predikanten inspannend zijn. Ik bid hun toe, dat zij met blijdschap des geloofs het evangelie der grote blijdschap mogen verkondigen en dat zij over de jaarwisseling breed zullen mogen laten stralen het licht van de trouw van de God des Verbonds. Bovenal, dat zij op de eigenlijke kerkedagen - immers de zondagen - de gemeente des HEEREN zullen bouwen door de verkondiging van het evangelie. Dit is en blijft voor 's HEEREN Kerk het voornaamste. Wij hier verrichten daarvoor slechts hulpdienst. En dat veelszins nog slechts geringe hulpdienst.

Met de bede, dat de HEERE dit ons werk voor het eigenlijke werk der Kerk vruchtbaar make, verdaag ik de zittingen dezer generale synode tot D.V. 6 januari 1959".

Een en dertigste zitting, dinsdag 6 januari 1959

Artikel 134

De praeses spreekt na opening der vergadering een woord van welkom. Hij wijst op de taak, die thans in dit nieuwe jaar nog te verrichten is. „Daar ligt een bitter ding in het midden onzer Kerken. Dit moet weggedaan. De twist moet een einde vinden - en de broeders dienen elkander aan te nemen opdat de satan geen macht over ons krijgt tot verwoesting. Dat nieuwe in de verhoudingen komt er niet omdat wij een nieuw jaar ingingen. En 't komt er ook niet omdat wij een reeds behandelde zaak opnieuw ter hand nemen. Dit nieuwe zal de HEERE alleen kunnen geven. En daarom zal ons werk tot het komen van dat nieuwe alleen kunnen dienen, indien wij ons in alles door Hem laten leiden. Ik weet dat dit uw voornemen is. Ik roep u op in dit voornemen standvastig te zijn. En ik bid u toe, dat de HEERE ons

geve, dat ons werk - zich voegend naar het nieuwe, dat Hij werkt - inderdaad iets nieuws moge brengen".

De praeses deelt mede, dat van prof. H. J. Schilder bericht is ingekomen, dat hij thans de synode niet meer als adviseur zal kunnen dienen. Alleen hoopt hij wel in staat te zijn de afhandeling van het rapport inzake de Psalmberijming bij te wonen. Hij zal het op prijs stellen daarbij tegenwoordig te zijn, omdat hij ook bij voorgaande besprekingen van deze zaak van advies heeft mogen dienen.

Bij het appèl-nominaal blijkt, dat br C. D. Goudappel vervangen is door zijn secundus br C. F. van Mill, die, door op te staan, instemming betuigt met de belijdenis der Kerken.

De synode vergadert hierna in comité-generaal.

Artikel 135

In de avondvergadering doet de praeses voorlezing van een ingekomen telegram, dat als volgt luidt:

Gelijktijdig vergaderende synode Free Reformed Churches of Australia bidt u Gods zegen toe over uw werk terwille van uw Kerken en de schriftuurlijke oecumene.

W. Buist, scriba

Besloten wordt een antwoord-telegram te verzenden, dat de volgende inhoud heeft:

Synode Free Reformed Churches
c/o Rev. P. Vangurp
112 Harestreet
Albany - Western Australia.

Synode Spakenburg wenst wederkerig u Gods licht en leiding toe bij uw arbeid. Hij stelle uw Kerken tot een zegen voor haar omgeving.

Van Bruggen, praeses
Veltman, scriba

Hierna vergadert de synode opnieuw in comité-generaal.

Twee en dertigste zitting, woensdag 7 januari 1959

Artikel 136

De praeses spreekt een hartelijk woord van gelukwens tot ds C. G. Bos, die vandaag mag gedenken hoe hij vóór 25 jaar bevestigd werd tot dienaar des Woords in de Kerk te Westeremden. Hij bidt hem de zegen des Heeren toe op zijn verdere levensweg, zowel in persoonlijk als in ambtelijk opzicht.

Hierna wordt weer in comité-generaal vergaderd.

Artikel 137

De acta artikelen 105 tot en met 126 worden vastgesteld.

Artikel 138

Bezwaarschrift br K. Raimond alsnog ontvankelijk verklaard

Ds J. J. Verleur rapporteert namens commissie V inzake de brief van br K. Raimond, vermeld in artikel 129 (zie ook artikel 132).

Met algemene stemmen wordt het voorstel der commissie tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

een schrijven van br K. Raimond te Enschede d.d. 4 december 1958, waarin hij er op wijst, dat hij de kerkelijke weg heeft afgelopen, alvorens zich met zijn bezwaarschrift ag. IV, B, 3 tot deze generale synode te wenden, en van de bijlagen, die dit getuigenis bevestigen;

spreekt alsnog uit:

dat bedoeld bezwaarschrift ontvankelijk is te achten; en besluit:

hiervan mededeling te doen aan br K. Raimond.

Artikel 139

De praeses leest voor een brief d.d. 16 december 1958 van de „Interkerkelijke Stichting voor de Psalmberijming", waarbij zij doet toekomen „een exemplaar van een dezer dagen verschenen bundel, inhoudende een proeve van een nieuwe berijming van 110 psalmen".

De Stichting deelt voorts mede, dat „deelneming aan de arbeid van de Stichting voor andere kerken, die de wens daartoe te kennen mochten geven, nog openstaat".

Op voorstel van de praeses wordt deze brief, als zijnde ingekomen ná 5 september 1958, na kennisneming als onontvankelijk ter zijde gelegd.

Commissie II zal bij de formulering van haar nieuwe voorstellen inzake de psalmberijming (zie artikel 126) ermee rekening kunnen houden dat de aandacht van eventueel te benoemen deputaten ook voor deze proeve zou kunnen gevraagd worden.

Drie en dertigste zitting, donderdag 8 januari 1959

Artikel 140

Aan de orde wordt gesteld een voorstel (V) van commissie IV, dat handelt over het verbod van terugkeer van ds S. J. P. Goossens naar Soemba en uitspraak a van de synode van Enschede, acta artikel 478a. Ds N. Bruin licht, na lezing van dit voorstel, de inhoud ervan mondeling toe.

Nadat een aantal opmerkingen en vragen in eerste ronde is gesteld, wordt de vergadering gesloten om aan commissie II en IV gelegenheid te geven zich over enige haar toevertrouwde zaken te beraden.

Artikel 141

Beoordeling verbod van terugkeer van ds Goossens naar Soemba i.v.m. uitspr. A syn. Enschede art. 478a

Ds N. Bruin verkrijgt het woord om de in artikel 140 bedoelde vragen en opmerkingen te beantwoorden.

Nadat ook in de tweede ronde bespreking heeft plaats gehad, wordt tot stemming over het voorstel overgegaan.

Ds G. Janssen legt, daaraan voorafgaande, de verklaring af, dat hij zich van stemming in de „zaak Goossens" zal onthouden, waar het hier betreft verzoeken om revisie van besluiten der generale synode van Enschede, aan welker totstandkoming hij heeft meegewerkt.

Het voorstel der commissie wordt tot besluit der synode met de stemverhouding: 18-5 bij 8 onthoudingen:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

1. a. de mededeling van de kerkeraad te Zwolle, dat hij erkend heeft, dat hij niet zonder verband met de zusterkerken tot het op 20 oktober 1952 gegeven verbod van terugkeer had behoren te komen (vgl. uitspraak a en besluit a, acta generale synode Enschede, artikel 478a);
- b. zijn opmerking, dat op 20 oktober 1952 aanvankelijke effectuering van zijn uitspraak aangaande de schadelijkheid van de terugkeer van ds S. J. P. Goossens noodzakelijk was, omdat deze had medegedeeld, naar Oost-Soemba te zullen vertrekken op 22 oktober 1952;

- c. zijn overtuiging, dat hij tot deze aanvankelijke effectuering krachtens artikel 3 van de Instructie het recht had;
- 2. de bezwaren in de andere verzoekschriften met betrekking tot uitspraak a:
 - a. dat bij de aanwijzing van het verkeerde in de handelingen van de kerkeraad te Zwolle verwezen werd naar artikel 11 en 79 K.O., zonder dat de toepasselijkheid van deze artikelen op de onderhavige kwestie duidelijk in het licht werd gesteld;
 - b. dat het verbod zonder schorsing in het ambt óók niet samen met de zusterkerken had mogen worden uitgesproken;
 - c. dat op 20 oktober 1952 ten onrechte werd afgeweken van de wijze van tuchttoefening over ambtsdragers, geregeld in de artikelen 79 en 80 K.O.;

constaterende:

1. dat op 17 juli 1952 door de kerkeraadcommissie met het adviescollege aan de kerkeraad op grond van constateringen het advies werd voorgelegd uit te spreken, „dat de terugkeer van ds S. J. P. Goossens naar Soemba zeer ongewenst en schadelijk moet worden geacht voor de rust en de herstelde vrede van de Kerken op Oost-Soemba/Savoe en voor de voortzetting van het zendingswerk aldaar", daarna ds Goossens te brengen in de positie van een teruggeroepene, naar artikel 3 der Instructie, en zo spoedig mogelijk zich nader te beraden op de kerkrechtelijke positie, die door deze situatie voor ds Goossens zou ontstaan;
2. dat de kerkeraad op 31 juli besloot, „ds Goossens terug te roepen en zich zo spoedig mogelijk te beraden over de positie van ds Goossens"; dat echter bleek, „dat het vereiste quorum op deze vergadering niet aanwezig is". zodat het niet tot een officieel besluit kwam;
3. dat het adviescollege op 7 augustus betwijfelde, of het brengen in de positie van een teruggeroepene wel juist zou zijn, daar de vraag zich voordeed, of er gehandeld zou moeten worden naar de artikelen 79 en 80 K.O., waarover dit college zich nog verder moest beraden;
4. dat de kerkeraad op 22 september besloot te trachten zelfstandig tot een principebesluit of tot een definitief besluit te geraken, daar de vraag aan de orde was gekomen, of met ds Goossens gehandeld zou moeten worden naar de artikelen 79 en 80 K.O.;
5. dat de kerkeraad op 20 oktober zich genoodzaakt achtte een uitspraak te doen, omdat ds Goossens in een brief d.d. 14 oktober 1952 aan de kerkeraad geschreven had, dat hij zijn roeping op Soemba moest volgen, en dat zijn terugkeer niet uitsloot, dat, voorzover nodig, schriftelijk een oplossing zou gezocht worden;
6. dat de kerkeraad op 20 oktober niet uitsprak, dat ds Goossens schadelijk was voor het werk des Heeren op Oost-Soemba/Savoe, doch dat zijn terugkeer voor dat werk schadelijk geacht moest worden, en dat de kerkeraad daaraan een verbod verbond in de vorm van een waarschuwing van schorsing bij vertrek;
7. dat de kerkeraad op 20 oktober niet tot een definitieve uitspraak kwam omtrent de kerkrechtelijke positie van ds Goossens;
8. dat de kerkeraad meermalen te kennen heeft gegeven, dat hij zijn handelingen op 20 oktober ziet als het brengen van ds S. J. P. Goossens in de positie van een teruggeroepene naar artikel 3 der Instructie, zodat deze aan het verbod van terugkeer evenzeer gevolg had te geven als aan een terugroeping, in geval hij nog op Soemba zou zijn;

overwegende:

1. dat het verbod van 20 oktober betekende een verandering in de rechts-positie van ds S. J. P. Goossens, gelijk ook de kerkeraad verklaart in zijn besluiten van 1 april 1957 (I, van oordeel);
2. dat elke verandering in de rechtspositie van een dienaar des Woords dient te geschieden overeenkomstig een der desbetreffende artikelen der K.O. (11, 12, 13 en 79);
3. dat reeds vóór 20 oktober de kerkeraad wel overtuigd was van de schadelijkheid der terugkeer, doch niet van de schorsenswaardigheid van ds S. J. P. Goossens;
4. dat reeds vóór 20 oktober de mogelijkheid gesteld werd op grond van een principe-uitspraak een voorlopige maatregel te nemen naar artikel 3 der Instructie;
5. dat gezien het sub 3 en 4 gestelde de kerkeraad in de situatie van 20 oktober zich gerechtigd achtte, ondanks het sub 1 en 2 gestelde een uitspraak te doen en een verbod te geven zonder terstond de kerkrechtelijke gevolgen te bepalen;

voorts overwegende:

1. dat artikel 3 der Instructie betrekking heeft op een andere situatie dan die van 20 oktober;
2. dat toepassing van dit artikel, in geval de kerkeraad ds S. J. P. Goossens op Soemba zijnde, schadelijk zou achten voor het werk des Heeren aldaar, gevolgd zou moeten worden door handelen volgens de K.O., indien de besprekingen na de terugroeping niet tot een gunstig resultaat zouden hebben geleid; (vgl. art. 8 van de Regeling inzake de oefening van tucht over de missionaire predikanten);
3. dat vóór 20 oktober reeds vele besprekingen met ds S. J. P. Goossens waren gevoerd, waarin getracht was hem tot schuldbelijdenis te brengen, zodat de kerkeraad op 20 oktober, toen hij meende een maatregel te moeten treffen, had dienen te komen tot een uitspraak over ds Goossens die kerkrechtelijk verantwoord was;
4. dat de kerkeraad op 20 oktober nog steeds niet rijp was voor zodanige uitspraak, doch niettemin, ondanks het sub 3 gestelde, een maatregel trof;
5. dat de kerkeraad in een dergelijke situatie niet in plaats van het treffen van een maatregel overeenkomstig de Kerkenordening een verbod mocht uitvaardigen, dat in zijn effect een beëindiging van de ambtsdienst van ds Goossens als missionair dienaar des Woords betekende;
6. dat de kerkeraad in zijn erkenning ten aanzien van uitspraak a van de generale synode van Enschede (1 april 1957) impliciet heeft toegestemd, dat hij zich voor de verdediging van zijn verbod van 20 oktober 1952 niet had mogen beroepen op artikel 3 der Instructie, daar toepassing van de Instructie immers te allen tijde zonder verband met de zusterkerken kan geschieden;

van oordeel:

1. dat uitspraak a van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a, het bezwaar heeft van gebrek aan overweging en duidelijkheid van motivering;
2. dat uitspraak a, ook al kan het er uit afgeleid worden, niet met uitgedrukte woorden heeft aangewezen, dat het verbod, kerkrechtelijk gezien, ook niet in verband met de zusterkerken, gegeven had mogen worden;

spreekt uit:

1. dat de kerkeraad, als hij meende een maatregel te moeten nemen, waardoor ds Goossens verhinderd zou worden langer als missionaire dienaar des Woords te werken, in overeenstemming met de strekking van die artikelen der Kerkenordening, die de rechtspositie van de dienaren des Woords regelen, zich had dienen te wenden tot de zusterkerken om zo spoedig mogelijk tot een kerkrechtelijk verantwoorde maatregel te komen ten aanzien van ds S. J. P. Goossens;
2. dat de kerkeraad zijn uitspraak omtrent de schadelijkheid van de terugkeer van ds Goossens niet tot aanvankelijke effectuering had mogen brengen door het in de vorm van een waarschuwing gegeven verbod.

Artikel 142

Beoordeling terugkeer van ds Goossens naar Soemba i.v.m. uitspr. e en d syn. Enschede art 478a

Ds C. Trimp leest een rapport (VI) van commissie IV betreffende de terugkeer van ds S. J. P. Goossens naar Soemba en de acta Enschede artikel 478a, sub c en d.

Door de predikanten A. Kuiper, J. van Raalte en J. J. Verleur wordt een amendement bij de uitspraken ingediend, luidende: „dat ds Goossens door zijn vertrek zich heeft losgemaakt van de Kerk te Zwolle en daarmee heeft opgehouden missionair dienaar des Woords van de Kerk te Zwolle te zijn”.

Dit amendement wordt verworpen met 23 tegen 5 stemmen, bij 3 onthoudingen. Het voorstel der commissie wordt daarna met 27-1 stemmen bij 3 onthoudingen aangenomen:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

onderscheidene bij haar ingediende en door haar (zie artikel 113) ontvankelijk verklaarde bezwaarschriften c.q. revisieverzoeken met betrekking tot het gestelde in artikel 478a der acta van de generale synode van Enschede 1955/56;

constaterende:

1. dat de generale synode van Enschede, 1955-1956, in artikel 478a harer acta uitsprak:
 - „c. dat ds S. J. P. Goossens niet naar „zijn werk" op Oost-Soemba had behoren terug te keren zonder de uitspraak der meerdere vergadering inzake zijn appèl af te wachten, door welk afwachten een tijdige oplossing der moeilijkheden had kunnen worden verkregen;
 - d. dat hij na zijn schorsing en afzetting niet had behoren door te gaan met „zijn werk" op Oost-Soemba";
2. dat appellanten de uitsprakenreeks van de synode van Enschede, artikel 478a, tegenstrijdig achten, aangezien naar hun mening in de uitspraken sub c en d ten aanzien van de terugkeer van ds S. J. P. Goossens naar Soemba op 21 februari 1953, en diens voortarbeiten aldaar na zijn schorsing en afzetting, weersproken wordt hetgeen onder a en b was uitgesproken ten aanzien van de wijze, waarop het „verbod" van zijn kerkeraad tot stand is gekomen en de niet-rechtmatigheid van zijn schorsing en afzetting;
3. dat de Kerk te Zwolle de uitspraken sub c en d gebruikt, alsof de door haar aangevoerde gronden voor schorsing en afzetting erkenning hebben gevonden bij de synode van Enschede;
4. dat de overige appellanten daarentegen van mening zijn, dat door de uitspraken sub c en d ten onrechte ongedaan gemaakt is de uitspraak sub b, waarin schorsing en afzetting onrechtmatig waren verklaard;

voorts constaterende:

1. dat ds S. J. P. Goossens van oordeel was in zijn terugkeer naar Oost-Soemba op 21 februari 1953 en zijn voortarbeiten aldaar ook na zijn schorsing en afzetting, zijn roeping van Christus' wege te gehoorzamen;
2. dat ds S. J. P. Goossens zich tevens tot die terugkeer en dat voortarbeiten geroepen wist door Soembanese Kerken;
3. dat ds S. J. P. Goossens zich tot voortzetting van zijn arbeid evenals in 1938, gerechtigd achtte krachtens artikel 31 K.O.;

lettende op:

haar reeds geformuleerde overweging (acta artikel 120), dat bij de beoordeling van de gedragingen van een bezwaarde dient te worden nagegaan, of hij zijn gedragslijn in christelijke vrijheid heeft bepaald naar uitwijzen van Gods Woord en tot stichting der Kerk;

overwegende:

1. dat de Heere Christus ambtsdragers geeft aan de gemeente (Efeze 4: 11) en stelt in de gemeente (1 Kor. 12: 28) en hen omringd wil zien door de voorbede der gemeente (Hand. 13: 3; 14: 26, 27; 15: 40; Efeze 6: 18 e.v. e.a.p.), opdat zij als dienaars der gemeente (Kol. 1: 25) hun ambtsdienst voor Hem mogen verrichten;
2. dat deze orde van Christus door de Gereformeerde Kerken is geconcretiseerd in de Kerkenordening, welke bepaalt, dat een dienaar des Woords voor de uitoefening van zijn arbeid aan de plaatselijke Kerk verbonden dient te zijn;

3. dat ds S. J. P. Goossens weliswaar ter synode van Groningen, 1946, door alle Gereformeerde Kerken wederom als dienaar des Woords ontvangen is, doch als missionair dienaar des Woords op 17 juni 1946 aan de Kerk te Zwolle verbonden werd;
4. dat deze bepaling zijner kerkelijke positie door ds S. J. P. Goossens uitdrukkelijk is aanvaard ter vergadering van generale zendingsdeputaten van 12 februari 1948, en door de Kerken op Oost-Soemba is geaccepteerd blijktens haar telegram, vermeld in de notulen van de vergadering van genoemde deputaten d.d. 20 november 1947;
5. dat ten aanzien van de verhouding tussen de Kerk te Zwolle en de Kerken op Oost-Soemba/Savoe geen geformuleerde overeenkomst bestaat, alhoewel door de Kerk te Zwolle een poging om tot een dergelijke overeenkomst te geraken ondernomen is (acta generale synode van Amersfoort, 1948, pag. 182);
6. dat ds S. J. P. Goossens weliswaar zich naar schriftuurlijk voorbeeld (Filippenzen; Rom. 1: 12; 2 Petr. 1: 1; e.a.p.) met sterke banden aan de Kerken op Oost-Soemba en Savoe verbonden mocht weten, doch wegens het ontbreken van een geformuleerde overeenkomst tussen de Kerk te Zwolle en de Kerken op Oost-Soemba/Savoe en krachtens zijn sub 4 bedoelde belofte zich niet kon of mocht beschouwen als ambtsdrager van de gemeenten op Oost-Soemba/Savoe;

voorts overwegende:

1. dat - toen de kerkeraad zijnerzijds door zijn maatregel van 20 oktober 1952 praktisch de ambtelijke dienst van ds S. J. P. Goossens als missionair predikant van de Kerk te Zwolle beëindigde, en ds S. J. P. Goossens zulks in strijd achtte met Gods Woord, de Kerkenordening en zijn roeping van Christus' wege - deze roeping van Christus' wege primair was
 - a. te staan naar herstel van de verhoudingen, gelijk de Heere Christus deze stelde tussen hem en de Kerk te Zwolle;
 - b. zich deswege te beijveren het eigenlijke conflict tussen zich en de Kerk te Zwolle zo klein en zuiver mogelijk te houden, ten einde met gebruikmaking van de in het kerkverband gegeven en in de Kerkenordening gewezen middelen dit conflict tot een voor God verantwoord einde te brengen;
2. dat ds S. J. P. Goossens zich intussen diende te onthouden van de arbeid op het zendingsveld, aangezien ingaan tot die arbeid betekenen zou:
 - a. dat hij ook zijnerzijds praktisch de betrekking tussen zich en de zendende Kerk beëindigde;
 - b. dat aan de twist op Soemba meerdere opening gegeven werd;
 - c. dat de Kerk te Zwolle en de Nederlandse Kerken enerzijds en de Soembanese Kerken anderzijds van elkander verwijderd werden en aan de voortgang van het Nederlandse zendingswerk aldus nog meer hindernissen in de weg zouden worden gelegd;
3. dat ds S. J. P. Goossens niet met recht kon verklaren, dat hij ook vanuit Soemba voor zijn deel de gerezen moeiten zou kunnen oplossen, door zich tot de Nederlandse Kerken te wenden, aangezien:
 - a. reeds bij voorbaat duidelijk kon zijn, dat zijn vertrek het eigenlijke conflict zou vertroebelen en al verder van zijn beslechting zou verwijderen;
 - b. hij door voort te arbeiden op Soemba zijn aandeel zou nemen in het doortrekken van de reeds op Soemba openbaar geworden scheur, terwijl toch de oorzaken van deze scheur gezien moeten worden in nauw verband met het oorspronkelijke conflict tussen hem en de Kerk te Zwolle, hetgeen een reden temeer voor hem had behoren te zijn om, terwille van het najagen van de vrede in de Soembanese Kerken, zich van arbeid aldaar te onthouden en het oorspronkelijke conflict te onderwerpen aan het oordeel der zusterkerken;
 - c. ds S. J. P. Goossens na zijn schorsing en afzetting des te meer kon verstaan, hoezeer het vinden van een verantwoorde afloop van het eigenlijke geding met behulp van de Nederlandse zusterkerken bemoeilijkt werd door zijn voortarbeiten op Soemba;

tenslotte overwegende:

dat ds S. J. P. Goossens slechts in geval hij door het beleid van de kerke-raad te Zwolle gedwongen werd de grondslagen van het kerkelijk samenleven, zoals deze in artikel 31 K.O. als gehoorzaamheid

aan Gods Woord en onderhouding van de aangenomen orde der Kerk zijn omschreven, te verlaten, gerechtigd en verplicht was zich van de Kerk te Zwolle vrij te maken;

van oordeel:

1. dat op 21 februari 1953 niet gebleken was dat ds S. J. P. Goossens door middel van het kerkverband niet een verantwoord einde van het oorspronkelijke geding kon verkrijgen;
2. dat ds S. J. P. Goossens, door zich na 20 oktober 1952 te onthouden van arbeid op Soemba en zich te wenden tot de zusterkerken geenszins zich van zijn vrijheid tot dienst aan zijn Zender beroofd, noch tot schending van de schriftuurlijke normen van kerkelijk samenleven, zoals deze in artikel 31 K.O. zijn vastgelegd, gedwongen mocht achten, doch veeleer op deze wijze in daadwerkelijke trouw aan deze normen gehandeld zou hebben;
3. dat het vertrek van ds S. J. P. Goossens naar Soemba op 21 februari 1953 een zich losmaken van de zendende Kerk te Zwolle moet worden genoemd, zonder dat daarvoor dringende redenen aanwezig waren;

spreekt uit:

1. dat ds S. J. P. Goossens, pretenderende in zijn vertrek naar het zendingsveld naar artikel 31 K.O. de christelijke vrijheid te gebruiken, niet gehandeld heeft naar uitwijzen van Gods Woord en tot stichting der Kerk;
2. dat om voormelde overwegingen en oordelen de strekking van het door de generale synode van Enschede uitgesprokene, acta artikel 478a, sub c en d, juist moet worden geacht;
3. dat het vanwege voormelde overwegingen en oordelen onjuist is, te stellen dat de uitsprakenreeks van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a, als tegenstrijdig beschouwd moet worden.

Artikel 143

Namens commissie IV wordt door ds H. J. Meijerink een rapport (VII) gelezen inzake de schorsing en afzetting van ds S. J. P. Goossens.

Na bespreking in twee ronden wordt, op verzoek van commissie IV, het door haar gedane voorstel naar haar terug verwezen voor nadere redactie van dit voorstel (zie artikel 145).

Artikel 144

De artikelen 127 tot en met 135 der acta worden vastgesteld.

Vier en dertigste zitting, vrijdag 9 januari 1959

Artikel 145

Schorsing en afzetting ds Goossens

De voorzitter van commissie IV ds N. Bruin, leest het nieuw-gereedigde voorstel, bedoeld in artikel 143 en licht dit toe.

Nadat nog een enkele wijziging in dit voorstel is aangebracht, wordt het onder I gestelde met 18-5 stemmen bij 8 onthoudingen aangenomen en het sub II gestelde met 17-5 stemmen, bij 9 onthoudingen (zie de aantekening onder het besluit). Het besluit der synode luidt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende

1. a. van het bezwaar van de kerkeraad te Zwolle tegen de uitspraak van de generale synode van Enschede, acta artikel 478a, sub b: „dat de schorsing en afzetting van ds S. J. P. Goossens wegens overtreding van dit verbod niet rechtmatig is geweest", omdat de synode van Enschede de gronden van schorsing en afzetting niet heeft weerlegd;

- b. alsmede van zijn verzoek uit te spreken, dat ook dit besluit onjuist is en geen rechtskracht heeft;
- 2. a. van de bezwaren van de Kerken te Vrouwenpolder en Gouda, en² van ds T. de Haan, br G. H. Arnold en br K. Raimond, tegen de uitspraak sub b, te weten dat deze uitspraak zeer onvoldoende is gemotiveerd en onrecht doet aan ds S. J. P. Goossens en aan de kerkeraad van Zwolle;
- b. alsmede van het verzoek dezer appellanten de zaak van schorsing en afzetting opnieuw te onderzoeken en daarin alsnog het recht des Heeren te bedienen;

I. Met betrekking tot de schorsing: overwegende:

- 1. dat de kerkeraad van Zwolle ten onrechte op 20 oktober 1952 zijn uitspraak aangaande de schadelijkheid van de terugkeer van ds Goossens meende te mogen effectueren in het in de vorm van een waarschuwing gegeven verbod (vgl. acta artikel 141);
- 2. dat de kerkeraad ten onrechte meende tot deze effectuering het recht te hebben op grond van artikel 3 der Instructie (vgl. acta artikel 141);
- 3. dat, hoezeer ook de terugkeer van ds Goossens naar Oost-Soemba af te keuren is als een schuldige handeling (zie acta artikel 142), de overtreding van het verbod door de terugkeer, gezien het sub 1 en 2 overwogene, niet kan worden gekwalificeerd als schuldige ongehoorzaamheid aan zijn kerkeraad noch als trouweloosheid ten aanzien van de in de door hem ondertekende Instructie gedane beloften;
- 4. dat de kerkeraad door zijn waarschuwing, dat ds Goossens zichzelf zou schorsen door zonder toestemming van de kerkeraad naar Oost-Soemba terug te keren, zichzelf verhinderd heeft de terugkeer van ds Goossens te beoordelen naar Schriftuurlijke maatstaven en dienovereenkomstig zijn beleid te bepalen;

voorts overwegende:

dat het niet juist is te achten, dat naast de zonde van ongehoorzaamheid van ds Goossens door overtreding van het verbod als tweede grond ook genoemd wordt het gebruik van het retourbiljet voor zijn terugkeer naar Oost-Soemba, daar dit laatste op het allernauwst met het eerste samenhangt;

tenslotte overwegende:

- 1. dat de kerkeraad wel verklaart, dat de synode van Enschede haar uitspraak sub b niet motiveerde, doch er aan voorbijgaat, dat de omschrijving „wegens overtreding van dit verbod" toch een bepaalde motivering inhoudt;
- 2. dat inderdaad een volledige toetsing van de gronden voor schorsing en afzetting van ds Goossens door de synode van Enschede ontbreekt, en dat deze niet achterwege had behoren te blijven;

spreekt uit:

- 1. dat de synode van Enschede een onvolledige motivering gaf voor haar uitspraak b onder artikel 478a;
- 2. dat - gezien het in overwegende 1 tot en met 4 gestelde - de synode van Enschede evenwel zakelijk terecht oordeelde, „dat de schorsing ... van ds S. J. P. Goossens wegens overtreding van dit verbod niet rechtmatig is geweest".

II. Met betrekking tot de afzetting: constaterende:

² Blijkens art. 113 der Acta, sub VII-2 juncto IV-A-3 dienen de woorden „van de Kerken te Vrouwenpolder en Gouda, en" te vervallen

1. dat de classis Zwolle van 16 maart 1953 in haar oordeel omtrent de afzettenswaardigheid van ds Goossens onder „van oordeel c" heeft uitgesproken, dat ds Goossens „zich door in te gaan tot arbeid waarvan hem door zijn kerkeraad gezegd was, dat hij daartoe niet mocht ingaan, schuldig maakt aan het doortrekken van de aanwezige scheur in de Kerken op het zendingsveld";
2. dat de classis daarbij blijkbaar verwees naar de uitspraak van de kerke-raad van 20 oktober 1952 aangaande de schadelijkheid van de terugkeer van ds Goossens;

voorts constaterende:

1. dat de classis van 20 februari 1953 ten aanzien van het bezwaarschrift van ds Goossens d.d. 4 november 1952 tegen de besluiten van de kerkeraad van 20 oktober uitsprak, „dat gronden voor de uitspraak van ds Goossens 'dat de besluiten van Zwolle zondige, onschriftuurlijke besluiten zijn', in de door hem gezonden missives niet zijn te vinden, waardoor toetsing niet mogelijk is";
2. dat de classis van 16 maart 1953, die te oordelen kreeg over de vraag of ds Goossens geheel van de dienst zou zijn af te zetten, een door ds Goossens reeds voor de uitspraak van 20 februari toegezegde nadere adstructie van zijn bezwaren ontvangen heeft, doch ten aanzien daarvan heeft uitgesproken, dat de materie ervan reeds behandeld was;

tenslotte constaterende:

dat de kerkeraad van Zwolle d.d. 16 maart 1953 heeft uitgesproken, dat de door de classis Zwolle voor de uitspraak aangaande de afzettenswaardigheid van ds Goossens aangevoerde gronden voor vast en bondig te houden zijn;

overwegende:

1. dat de classis van 16 maart 1953 ten onrechte heeft nagelaten het onder constaterende 1 vermelde als haar oordeel nader te motiveren;
2. dat de classis, toen zij haar „van oordeel c" in haar beoordeling van de afzettenswaardigheid van ds Goossens opnam, ten onrechte de gronden van ds Goossens voor zijn bezwaren tegen de besluiten van de kerkeraad van 20 oktober 1952 niet heeft behandeld;
3. dat ten aanzien van hetgeen de classis gesteld heeft onder „van oordeel a, b en d" hetzelfde geldt als hetgeen ten aanzien van de schorsingsgronden is overwogen en uitgesproken;
4. dat de kerkeraad bij zijn afzetting van ds Goossens impliciet het oordeel der classis aangaande de schadelijkheid van de terugkeer, als grond voor de afzetting heeft overgenomen, doch daarbij eraan voorbij is gegaan, dat de classis had nagelaten te oordelen over de gronden van ds Goossens voor zijn bezwaren tegen de besluiten van 20 oktober 1952;

spreekt uit:

dat om voormelde overwegingen het „niet rechtmatig" met betrekking tot de tuchttoefening over ds Goossens, uitgesproken door de synode van Enschede, acta artikel 478a, sub b, ook op de afzetting van toepassing is.

De broeders R. van Loenen en C. F. Mill verzoeken aantekening in de acta, dat zij zich van stemming over dit voorstel van commissie IV hebben onthouden, omdat zij zich niet in staat achten over deze materie voldoende te oordelen, nu zij tijdelijk als respectievelijk tertius- en secundus-afgevaardigde ter synode aanwezig zijn.

Ds H. van Tongeren verzoekt aantekening in de acta, dat hij, hoewel het voorgestelde zijn instemming heeft, zich van stemming over II onthouden heeft, aangezien hij ter classis Zwolle van 16 maart 1953 reeds over deze zaak mede geoordeeld heeft. (Voor de stemonthouding van br C. C. de Vries en ds G. Janssen zie de artikelen 58 en 141 dezer acta).

Artikel 146

Ds J. J. Verleur leest de nieuw-gereedigde conclusies van commissie II inzake de psalmberijming (zie artikel 126).

Na bespreking in twee ronden wordt besloten, dat commissie II opnieuw de conclusies nader zal bezien (zie artikel 156/7).

Vijf en dertigste zitting, dinsdag 13 januari 1959

Artikel 147

De assessor opent de vergadering. Bij het appèl-nominaal blijken ds J. van Bruggen en ds C. Trimp vervangen te zijn door hun secundi, respectievelijk ds H. Bouma en ds J. Keizer. Zij betuigen, door op te staan, instemming met de belijdenisschriften der Kerken.

De assessor leest daarna een brief voor van de voorzitter der synode, ds J. van Bruggen, welke brief op voorstel van de eerste scriba in de acta wordt opgenomen:

Assen, 12 januari 1959

Aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Bunschoten-Spakenburg

Hooggeachte Broeders,

Hoe graag had ik het werk, dat we samen mochten beginnen en voortzetten ook met U allen beëindigd. Maar de Heere heeft anders over mij besloten. Ik zal in Uw midden niet terug keren. Een plotseling optredende aandoening maakt het noodzakelijk, dat ik zo aanstonds voor onderzoek in het ziekenhuis word opgenomen. Ook indien dat - gelijk er gelukkig reden is te hopen - voorspoedig verloopt zal er toch meer tijd mee gemoeid zijn dan, naar het zich laat aanzien, onze synode nog tijd van leven heeft. Het is een groot verdriet voor mij, deze wending.

Ik was zo dankbaar en blij, dat het werk, waartegen ik zo had opgezien, mij mee door Uw vriendelijke welwillendheid, gemakkelijk werd gemaakt. Ik heb het met vreugde gedaan. Ik had het zo graag geheel ten einde gebracht. Doch overdenkt het hart des mensen zijn weg, de HEERE bestuurt zijn gang.

De HEERE!

Welk een troost!

Daarom, mijn ziel, het ga zo 't wil - stel U gerust, zwijg Gode stil.

Nu de HEERE mij uit het werk teruggetrokken heeft, wil ik mijn hand niet meer uitstrekken tot wat Hij ontnam. Verwacht van mij dan geen schriftelijk slotwoord. De verdere leiding en de sluiting vallen nu voor de assessor. De HEERE sterke hem.

Broeders, ons afscheid moge kort zijn.

Ik betuig hartelijke dank aan de leden van het moderamen voor al de steun en hulp, die ik op de meest vriendelijke wijze van hen heb mogen ontvangen.

Ik vraag aan ieder, die ik - schoon onbedoeld - door een haastig woord gekrenkt zou hebben: reken het mij niet toe.

U allen dank ik voor de liefde, waarmee U mij hebt willen omringen en die ons werk tot een vreugde maakte.

De HEERE sterke Uw vergadering ook voorts tot al haar werk. En Hij geve U genade, dat werk in Zijn Hand te leggen. En doe Hij er mee naar ons hopen en bidden: geve Hij daardoor de vrede en welstand der kerken.

Wees Gode en Zijner genade bevolen!

Uw broeder en mededenaar in Christo,

J. VAN BRUGGEN

Na voorlezing van dit schrijven geeft de assessor uiting aan de teleurstelling der synode, dat zij tegen het einde van haar zittingen de leiding van haar praeses moet missen. Hij spreekt de wens uit, dat de genade des HEEREN in deze ziekte groot moge zijn over ds Van Bruggen en er spoedig algeheel

herstel moge volgen. De assessor memoreert ook hoe br J. van der Molen in de vorige zittingsweek ziek is geworden en in een ziekenhuis te Utrecht moest opgenomen worden om een vrij ingrijpende operatie te ondergaan. Op voorstel van het moderamen wordt besloten aan beide zieke broeders een schrijven te richten, waarin hun het meeleven der synode zal worden vertolkt.

De assessor stelt vervolgens namens het moderamen vóór dat, nu de assessor als waarnemend praeses der synode optreedt, de ontstane vacature in het moderamen door verkiezing van een assessor-secundus zal vervuld worden. De synode gaat met dit voorstel accoord. De uitslag van de verkiezing is, dat na een tweetal schriftelijke stemmingen ds P. K. Keizer de assessors-plaats gaat innemen.

Artikel 148

De synode vergadert in comité-generaal.

Tijdens deze zitting in comité-generaal is br J. O. Bouwman, primus-afgevaardigde van de particuliere synode van Groningen, ter vergadering verschenen. De praeses heeft hem geluk gewenst met zijn herstel uit ernstige ziekte, zodat hij thans in staat is de plaats van br J. v. d. Molen in te nemen (zie artt. 69, 87, 147). Br Bouwman heeft, door op te staan, instemming betuigd met de belijdenisschriften der Kerken.

Zes en dertigste zitting, woensdag 14 januari 1959

Artikel 149

De synode vergadert in comité-generaal.

Artikel 150

Beoordeling scheuring op Oost-Soemba/Savoe. Besluit A

Ds P. Lok leest namens commissie VI de conclusies inzake de bezwaarschriften m.b.t. artikel 478b acta synode Enschede: beoordeling van de scheuring op Oost-Soemba/Savoe (zie artikel 132).

Conclusie A wordt door de synode met 29 stemmen vóór bij 3 onthoudingen aanvaard:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

de bezwaarschriften, vermeld in artikel 132 dezer acta, alsmede van het bezwaarschrift van br K. Raimond, belijdend lid van de Kerk te Enschede, vermeld in artikel 138 dezer acta;

A. overwegende:

1. dat de schorsing van br. L. Kondamara door de kerkeraad van Kananggar als goeroe-indjil en diens afzetting als ouderling een aangelegenheid is van de Kerken op Oost-Soemba/Savoe, gelijk mede blijkt uit het appèl van br L. Kondamara bij de classis van Kananggar en de synode van Melolo;
2. dat deze tuchthandelingen niet in de weg van appèl aan de synode der Nederlandse Gereformeerde Kerken konden worden voorgelegd en ook niet als zodanig zijn voorgelegd;
3. dat deze tuchthandelingen evenwel een belangrijk moment vormen in de geschiedenis van de scheuring op Oost-Soemba/Savoe;

is van oordeel:

dat genoemde tuchthandelingen door deze synode slechts in behandeling genomen mogen worden, als zijnde de directe aanleiding tot de openbaring der scheuring op Oost-Soemba/Savoe, over welke scheuring haar oordeel is gevraagd (vgl. artikel 132 dezer acta).

Conclusie B wordt, nadat tijdens de bespreking enige wijzigingen zijn aangebracht, aangenomen met 29 stemmen vóór bij 2 onthoudingen:

B. de synode constaterende:

1. dat br L. Kondamara afgezet is uit het ambt van ouderling, en geschorst is als goeroe-indjil, op 3 oktober 1952, door de kerkeraad van Kananggar, in een vergadering die mede bijgewoond werd door ds K. Retang, en dat deze beide vonnissen steunden op de volgende gronden:

„I. Broeder Kondamara is niet gehoorzaam aan de kerkeraad van Kananggar, te weten:

1. Broeder Kondamara heeft bij de censura morum geweigerd zijn bezwaarschrift van 22-4-1952 in te trekken en hij weigert schuld te bekennen in het zonder weten van de Kerken van Oost-Soemba/Savoe uittreksel (maken) van de notulen van de Kerken van Oost-Soemba/Savoe.
 2. Broeder Kondamara weigert te voldoen aan zijn roeping zich te verantwoorden over de gemelde zaken (zie I sub 1) en over het besluit om de heer Van Egmond te verzoeken te preken.
 3. Broeder Kondamara weigert van de kerkeraad van Kananggar de mondelinge mededeling te ontvangen van het besluit van de Kerken op Oost-Soemba/Savoe d.d. 17/20-9-1952 te Melolo dat betrekking had op de beide gemelde zaken (zie I sub 1) dat aan hem (de kerkeraad ... Vertaler) opgedragen is U mee te delen.
 4. Broeder Kondamara eist, dat de kerkeraad van Kananggar zijn voorstellen in behandeling moet nemen en wil als lid aan de vergadering van de kerkeraad deelnemen, terwijl gij weet, dat gij geroepen zijt als iemand die betrokken is bij een zaak, om het besluit ten aanzien van Uw zaak te horen en om te verantwoorden het besluit dat gij aan de heer Van Egmond verzocht hebt te preken.
- II. Broeder Kondamara onderwerpt zich niet aan het besluit van Oost-Soemba/Savoe, n.l. het besluit dat aan de kerkeraad van Kananggar opgedragen is U het besluit, dat U betreft, mee te delen" (zie bijlage I bij de missive van Zwolle d.d. 27 april 1953);
2. dat br L. Kondamara een bezwaarschrift ingediend heeft tegen de sub 1 genoemde besluiten van de kerkeraad van Kananggar bij de classis alsmede tegen de handelingen van deze kerkeraad en in het bijzonder tegen de praeses van deze kerkeraad, ds K. Tanahomba;
 3. dat de classis dit bezwaarschrift (evenals een soortgelijk stuk van de hulpouderlingen van Maoe Maroe gezamenlijk) niet ontvankelijk verklaarde, „daar de broeders zich reeds hadden afgescheiden" („bergclassis van Kananggar", d.d. 19 november 1952);
dat de synode, gehouden te Melolo op 21/22 november 1952, de bij haar te dezer zake ingediende bezwaarschriften eveneens onontvankelijk verklaarde om gelijke redenen;
dat blijkens bijlage II bij de missive van de kerkeraad te Zwolle d.d. 27 april 1953 het sub 1 I 1 gemelde bezwaarschrift d.d. 22 april 1952 opgesteld was door br L. Kondamara, goeroe-indjil van Maoe Maroe en ouderling van Kananggar, en br Barnabas Radjah, klerk van de zending te Maoe Maroe en dat deze zich „in een gedocumenteerd bezwaarschrift bij de kerkeraad van Zwolle beklagt (hebben) over de handelingen van ds Goossens";

overwegende:

1. dat het onjuist is van de Kerken van Oost-Soemba/Savoe, respectievelijk van de kerkeraad van Kananggar, van br L. Kondamara te eisen een door hem aan de kerkeraad van Zwolle gericht bezwaarschrift met klachten over handelingen van de missionaire dienaar des Woords, welke stond onder opzicht en tucht van de kerkeraad te Zwolle, in te trekken,
 - a. daar niet de Kerken van Oost-Soemba/Savoe, respectievelijk de Kerk te Kananggar, geroepen waren te oordelen over de handelingen van ds Goossens, maar de Kerk te Zwolle eventueel in overleg met de Kerken op Oost-Soemba/Savoe;
 - b. daar het beoordelen van de vraag of het bezwaarschrift op waarheid berustte, allereerst een zaak was van de kerkeraad van Zwolle en door deze aan de orde gesteld had kunnen worden bij de Kerken op Oost-Soemba/Savoe, zodat het zelfstandig aan de orde stellen van genoemde vraag, buiten de kerkeraad van Zwolle om, niet juist is;
2. dat in geen geval bij weigering van intrekking van genoemde brief gesproken kan worden van een openbare grove zonde in de zin van de artikelen 79/80 der K.O.;

3. dat hetzelfde geldt ten aanzien van de weigering tot schuldbelijdenis wegens het citeren uit door br L. Kondamara zelf geschreven notulen;
4. dat het in het schorsingsbesluit d.d. 3 oktober 1952 sub I 2, 3 en 4 gestelde, handelingen betreft van br L. Kondamara in de vergadering van 30 september daaraan voorafgaande en dat deze niet als wettige schorsingsgronden kunnen dienen, gesteld al dat hier reden tot vermaning zou zijn geweest;
5. dat br L. Kondamara bovendien geschreven heeft, „dat in een onderlinge bespreking met de hulpouderlingen op 19 juli gehouden te Tera besloten is de heer Van Egmond te verzoeken om bij ons werk te helpen, bijv. om des zondags de dienst te leiden als ik afwezig ben", (uit brief van br L. Kondamara aan de kerkeraad van Kananggar d.d. 4 augustus 1952); en voorts in een brief aan de synode van Enschede gemeld heeft, „dat het preken op verzoek zonder dat er een kerkeraadbesluit dienaangaande was, reeds heel lang in de praktijk van Oost-Soemba gebruikelijk was" (ontvangen 8 april 1956);
6. dat als vierde grond van schorsing en afzetting ten onrechte genoemd wordt de „eis van br L. Kondamara als ouderlinglid aan de vergadering van de kerkeraad deel te nemen", aangezien br L. Kondamara op 9 en 30 september 1952 nog ouderlinglid in volle rechten was van deze kerkeraad, ofschoon hij in zijn eigen zaak uiteraard niet mee kon stemmen;
7. dat het gestelde sub II in het schorsings- en afzettingsbesluit niet kan gerangschikt worden onder de openbare grove zonden, bedoeld in de artikelen 79/80 der K.O., aangezien br L. Kondamara niet geweigerd heeft het besluit der vergadering van kerken d.d. 17/20 september 1952 te ontvangen, doch schreef (d.d. 14 oktober 1952 aan de kerkeraad van Kananggar):
 - „a. dat ik de mededeling van het besluit wel wilde vernemen en ook beantwoorden, indien het mij werd gegeven of schriftelijk toegezonden door de voorzitter of de scriba van de vergadering van afgevaardigden van kerkeraden, op 17/20 september te Melolo gehouden;
 - b. dat ik ook de mededeling van dat besluit door tussenkomst van de kerkeraad van Kananggar wel wilde horen en er op wilde antwoorden indien er verbetering werd gebracht in het gedrag van de kerkeraad van Kananggar, d.w.z. wanneer ik niet langer werd buitengesloten, zolang daartoe geen wettige aanleiding was";

voorts overwegende:

dat de „bergclassis van Kananggar" d.d. 19 november 1952 en de synode van Melolo d.d. 22 november 1952 ten onrechte het door br L. Kondamara en anderen aangetekende appèl onontvankelijk verklaarden vanwege de omstandigheid, dat de appellanten „zich reeds hadden afgescheiden", daar de ondeugdelijkheid van dit motief in het licht gesteld wordt door de omstandigheid, dat br L. Kondamara c.s. zich beriepen op de classis en de synode, waaruit duidelijk blijkt dat zij bedoelden de gemeenschap te blijven oefenen en zich slechts vrij te maken van het *besluit* van de Kerk te Kananggar;

is van oordeel:

1. dat de in het schorsings- en afzettingsbesluit d.d. 3 oktober 1952 van de kerkeraad van Kananggar over br L. Kondamara genoemde gronden geen rechtmatige grond bieden voor de besluiten inzake schorsing en afzetting;
2. dat de afzetting van br L. Kondamara als ouderling van de Kerk te Kananggar is te veroordelen, omdat deze ten onrechte en in strijd met de K.O. is geschied, en dat ook diens schorsing als goeroe-indjil is te veroordelen;
3. dat zowel de „bergclassis van Kananggar" d.d. 19 november 1952 als de synode van Melolo d.d. 22 november 1952 niet gehandeld hebben overeenkomstig artikel 31 K.O., doordat zij de rechtsgang van de door de kerkeraad van Kananggar verongelijkte br L. Kondamara geblokkeerd hebben;
4. dat de Kerk te Kananggar en de classis van Kananggar en de synode van de Kerken op Oost-Soemba/Savoe niet hebben gedaan wat behoorlijk was om de scheuring op Oost-Soemba/Savoe te voorkomen.

Conclusie C ondergaat tijdens de discussie een aantal wijzigingen en wordt in haar eindredactie met 27-2 stemmen bij 2 onthoudingen tot besluit der synode; ds H. Bouma verklaart, dat hij geacht wil worden bij overweging 4 buiten stemming te zijn gebleven, daar in deze overweging een oordeel ligt opgesloten over handelingen der generale synode van Enschede.

Het besluit der synode luidt:

C. De synode constaterende:

1. dat de hulpouderlingen van Maoe Maroe als hun beslissing mededeelden aan de kerkeraad van Kananggar t.a.v. de tuchthandelingen, toegepast op br L. Kondamara: „Wij, hulpouderlingen van Maoe Maroe aanvaardden het besluit van de kerkeraad van Kananggar niet, omdat dit besluit buiten ons om genomen is en de gronden ervan niet juist zijn”; en voorts: „Wij blijven er op staan, dat goeroe Kondamara voorgaat in de samenkomst" (brief van 9 oktober 1952);
2. dat br L. Kondamara op en na zondag 12 oktober 1952 meermalen is voorgegaan in de diensten, welke belegd werden door de hulpouderlingen van Maoe Maroe, terwijl naast deze sedert 9 november 1952 vanwege de kerkeraad van Kananggar kerkdiensten belegd werden te Maoe Maroe;
3. dat br L. Kondamara, alsmede de hulpouderlingen van Maoe Maroe geen gehoor ontvingen bij de meerdere vergaderingen (zie sub B);
dat de sedert 1946/1951 als zusterkerken erkende Kerken op Oost-Soemba/Savoe sinds oktober 1952 in twee groepen zijn uiteengevallen en tot nu toe niet weder gekomen zijn tot eendrachtig samenleven;

overwegende:

1. dat het sub 1-4 geconstateerde niet behoort te worden gescheiden van alles wat onder B is geconstateerd, overwogen en geoordeeld;
2. dat vóór alles aan de orde is een in behandeling nemen door de Kerken op Oost-Soemba van de „zaak-Kondamara" en een herziening van het over hem op onrechtmatige gronden gevelde schorsings- en afzettingsvonnis, zijnde deze schorsing en afzetting de directe aanleiding tot de openbaring der scheuring;
3. dat het sub 1-4 geconstateerde noch de schorsing en afzetting van br L. Kondamara als onherroepelijk behoren te worden beschouwd;
4. dat de door de generale synode van Enschede terecht noodzakelijk geoordeelde opwekking „zich te benaastigen, haastig te komen tot een eendrachtig samenleven met elkander", wel op ongenoegzame wijze, wijl zonder voldoende fundering, en ook zonder behoorlijke aandrang van de zijde van de Kerk te Zwolle, tot de Kerken op Oost-Soemba/ Savoe is uitgegaan, doch -- zolang deze opwekking niet genoegzaam is geschied - zij ook nog niet door één of beide groepen van Kerken op Oost-Soemba/Savoe als volstrekt afgewezen is te beschouwen;

is van oordeel:

dat op grond van wat in overweging 1-4 is genoemd de vraag naar de wettigheid van de ene of andere kerkengroep op Oost-Soemba/Savoe nog niet aan de orde kan komen, omdat de Nederlandse zusterkerken thans geen andere roeping hebben dan aan te sturen op herstel van de geschonden samenleving op Oost-Soemba/Savoe.

Zeven en dertigste zitting, donderdag 15 januari 1959

Artikel 151

Ds P. Lok leest conclusie D van commissie VI in de zaak genoemd in artikel 150 en licht deze toe.

Nadat ook in deze conclusie als resultaat van de gevoerde discussie enige wijzigingen zijn aangebracht, wordt zij met 28 stemmen vóór bij 2 onthoudingen tot besluit der synode:

D. De synode,

kennis genomen hebbende van:

de verzoeken, de verhouding van onze Kerken tot die van Oost-Soemba/ Savoe te regelen;

constaterende:

1. dat de generale synode van Kampen, 1951, in dezen overwoog:
 - „a. dat op Oost-Soemba/Savoe zelfstandige en mondig Kerken van den Heere Jezus Christus bestaan, gepland door den zendingsarbeid van gereformeerde Kerken in Nederland;
 - b. dat wij deze Kerken als zusterkerken erkennen;
 - c. dat echter voor het onderhouden van nauw contact (bv. voor eventuele samenwerking met betrekking tot zendingszaken of voor eventuele hulpverlening) met de Kerken op Oost-Soemba/Savoe, geen regeling der bestaande verhoudingen door de generale synode noodig is, daar dit kan geschieden door de Kerk van Zwolle en de met haar samenwerkende Kerken"; (acta artikel 155 sub I overwegende a-c1;
2. dat de generale synode van Berkel en Rodenrijs, 1952, noch de generale synode van Enschede, 1955/56, in dezen enige verandering of wijziging heeft aangebracht;
3. dat de Kerk te Zwolle nog niet gekomen is tot een regeling der bestaande verhouding met de Kerken op Oost-Soemba/Savoe, gelijk zij daarvan rekenschap geeft in haar missive aan deze synode d.d. 22 augustus 1958, ingevolge het besluit van de generale synode van Enschede (acta artikel 478b, besluit sub 2): „de raad van de gereformeerde Kerk te Zwolle te verzoeken, deze (volgende synode), zo nodig, te dienen van advies inzake verdere contactoefening met de Kerken op Oost-Soemba/ Savoe";

overwegende:

dat in verband met het goed functioneren van de verhouding tussen de Nederlandse Kerken en die van Oost-Soemba/Savoe de eerste noodzaak is, dat er naar geijverd wordt de breuk tussen de Kerken op Oost-Soemba/ Savoe te herstellen (vgl. hetgeen sub C is geoordeeld);

spreekt uit:

dat met het oog op het komen tot een regeling van de verhouding tussen de Nederlandse Kerken en die van Oost-Soemba/Savoe, thans geen besluiten genomen kunnen worden en dat deze regeling aan de orde kan komen wanneer de breuk tussen de Kerken op Oost-Soemba/Savoe hersteld zal zijn, zo alsdan nog een zodanige regeling nodig zal zijn.

Na toelichting, bespreking en wijziging van conclusie E, wordt ook deze met 28 stemmen vóór bij 2 onthoudingen als volgt tot besluit der synode:

E. De synode,

kennis genomen hebbende van:

het verzoek met betrekking tot de Kerken op Oost-Soemba „de financiële schade welke is aangericht, zoveel mogelijk te herstellen";

constaterende:

1. dat de kerkeraad van Zwolle aan de Kerken van Oost-Soemba/Savoe d.d. 2 december 1952 medegedeeld heeft: „indien een Kerk of verschillende Kerken van Oost-Soemba/Savoe, ondanks deze besluiten van de kerkeraad van Zwolle, hem (ds Goossens) ontvangt, zal daardoor de samenwerking van de Kerk van Zwolle met die Kerk(en) verbroken zijn", en voorts: „de

geldzendingen naar Soemba zullen worden voortgezet tot 1 februari 1953, terwijl daarna zal worden beslist of die geldzendingen zullen doorgaan en aan wie in het vervolg nog betalingen zullen worden gedaan";

2. dat de kerkeraad van Zwolle in zijn missive van 27 april 1953 mededeelt: „na die datum (1 maart 1953) zijn, toen de Kerken van Oost-Soemba/Savoe voor het merendeel in haar houding bleven volharden, dan ook geen betalingen aan deze Kerken en haar ambtsdragers meer gedaan";
3. dat de kerkeraad van Zwolle besloot, „voorshands zich bereid te verklaren te voldoen aan het besluit van de generale synode, in overleg met de in betrekking tot het besluit inzake de „zaak-S. J. P. Goossens" benoemde deputaten, het zijne te doen tot hulp van de Soembanese Kerken", (schrijven van de kerkeraad van Zwolle, d.d. 20 juli 1957, aan de raden der Kerken op Oost-Soemba);

voorts constaterende:

1. dat de synode van Melolo, d.d. 21/22 november 1952 besloot ds S. J. P. Goossens terug te roepen, en de kerkeraad te Zwolle te verzoeken, dat deze br H. J. van Egmond en zr J. van Egmond zou terug roepen;
2. dat de Soembanese Kerken d.d. 16 december 1952 haar sub 1 vermelde besluiten mededeelden aan de Kerken in Nederland;
3. dat de kerkeraad van Zwolle d.d. 5/9 januari 1953 in zijn brief aan een aantal Soembanese Kerken constateert, „dat door de besluiten van 22 november 1952 de band met hem verbroken is", en dat aan deze Kerken op Oost-Soemba/Savoe verzocht wordt, te berichten of deze instemmen met genoemde synodebesluiten;
4. dat de kerkeraad van Zwolle d.d. 14 februari 1953 aan een aantal Kerken op Oost-Soemba/Savoe mededeelt, van deze „nog geen antwoord te hebben ontvangen op zijn brieven d.d. 2 december 1952 en 5/9 januari 1953";
5. dat door twee van de Kerken op Oost-Soemba aan de Kerk te Zwolle werd medegedeeld, dat deze instemden met de besluiten, vermeld onder 1, terwijl de overige zes geadresseerde Kerken geen antwoord hebben gezonden;
6. dat geen der Kerken op Oost-Soemba, als bedoeld in constatering 2, financiële ondersteuning voor eigen kerkelijk leven aan de Kerk te Zwolle heeft verzocht overeenkomstig artikel 478b, „spreekt uit b" der acta van de generale synode van Enschede 1955/56;
7. dat blijkens haar schrijven namens de „synode van de Kerken van Oost-Soemba (c.a.) vergaderd op 22/23 oktober 1957 te Mau Maru", deze Kerken de band met de Kerk te Zwolle radicaal hebben doorgesneden;
8. dat de Kerken op Oost-Soemba zelf verklaren in haar schrijven aan onze Kerken d.d. 26/28 februari 1957: „De geldkwestie is niet een primaire kwestie voor onze kerken. Daarom hebben onze kerken andere grote zaken aan de synode voorgelegd, inzonderheid de zaak van de „openbare scheurmaking” “;

overwegende:

dat de gemeenschapsoefening tussen de Kerk te Zwolle en een deel der Kerken op Oost-Soemba verbroken is;

is van oordeel:

1. dat de financiële hulpverlening slechts dan op een behoorlijke wijze zal kunnen worden geregeld, wanneer het beoogde herstel der gemeenschapsoefening tot stand is gekomen;
2. dat wanneer het onder van oordeel 1 genoemde herstel onder de zegen des Heeren bereikt is, de zaak der financiële hulpverlening door de Kerk te Zwolle in overleg met de betrokken Kerken op Oost-Soemba nader kan worden geregeld en alsdan geen moeilijkheden behoeft op te leveren.

Artikel 152

Ds J. M. Zinkstok leest de slotconclusies van commissie IV inzake de ontvankelijk verklaarde bezwaarschriften en revisieverzoeken, vermeld in ag. IV-B, 1-3, 8, 11, 14 en 15.

De stemming hierover wordt uitgesteld tot ná de vaststelling der thans voorlopig genomen besluiten in de „zaak S. J. P. Goossens" en de scheuring op Oost-Soemba/Savoe (zie artikel 58).

Artikel 153

De synode constateert, dat de besluiten acta artikelen 120, 141, 142, 145, 149 (notulen van de zittingen in comité-generaal), 150 en 151 niet met elkaar in tegenspraak zijn en besluit, dat zij thans met de stemverhouding, die in de betreffende artikelen is vermeld, tot definitieve besluiten der synode zijn geworden.

Hierna leest de praeses Ps. 25 : 1-8 en 12 en gaat daarna voor in een dringend smeekgebed tot de Koning der Kerk om Zijn zegen over de genomen besluiten.

De synode spreekt daarna haar betrouwen op de HEERE en haar begeerte naar verhoring van haar gebed uit in het gemeenschappelijk gezongen vers 1 van psalm 31:

Op U betrouw ik, HEER der heren,
op U gelijk 't betaamt!
Ai, laat mij nooit beschaamd
van Uwen troon teruggekeren!
Help mij, op mijn gebeden
door Uw gerechtigheden.

Artikel 154

De praeses brengt thans in stemming de conclusies van commissie IV, bedoeld in artikel 152.

Ds H. Bouma en br J. O. Bouwman verklaren zich van stemming over sommige onderdelen en over het geheel te zullen onthouden, daar zij de behandeling van de zgn. „zaak Goossens" slechts voor een klein gedeelte hebben meegemaakt.

Over de onderdelen van het voorstel wordt afzonderlijk gestemd.

Het onder „van oordeel" gestelde wordt aangenomen met 29 stemmen vóór bij 2 onthoudingen; het „voorts van oordeel" gestelde wordt aanvaard met 20-7 stemmen bij 4 onthoudingen; de uitspraak wordt gedaan met 30 stemmen vóór bij 1 onthouding; het besluit wordt genomen met 24 stemmen vóór bij 7 onthoudingen.

Het geheel van het door de commissie voorgestelde wordt daarna met 21 stemmen vóór bij 10 onthoudingen tot besluit der synode:

De generale synode,

het geheel der besluiten, vermeld in acta artikelen 120, 141, 142, 145, 149 (notulen van de zittingen in comité-generaal), 150 en 151 overziende;

van oordeel:

1. dat het reeds zovele jaren durend conflict tussen de kerkeraad van Zwolle en zijn vroegere missionaire dienaar des Woords, alsmede, in samenhang daarmee, de conflicten tussen de Kerken op Oost-Soemba/Savoe onderling en tussen een deel dier Kerken en de Kerk te Zwolle, allereerst moeten worden gezien als een aanranding van de heilige Naam des HEEREN;
2. dat het voortduren van deze conflicten tot geestelijke schade is voor de betrokken partijen zelf;
3. dat het voortduren van deze conflicten al meer afbreuk doet aan de zendingsarbeid op Oost-Soemba/Savoe, aangezien juist daar, door twisting van bij deze arbeid betrokken broeders, de voortgang van het evangelie wordt geschaad (1 Cor. 10 : 32, 33);
4. dat het voortduren van deze conflicten eveneens al meer afbreuk doet aan de eendracht en ijver van vele Kerken in Nederland, welke voor de zending met de Kerk te Zwolle samenwerken (Pil. 1 : 27);

voorts van oordeel:

1. dat haar uitsprakenreeksen inzake de handelingen van de kerkeraad van Zwolle, die van ds S. J. P. Goossens en die van de kerkelijke vergaderingen op Oost-Soemba/Savoe, onder de zegen des HEEREN, kunnen dienen tot beëindiging van deze conflicten en herstel van de verbroken verhoudingen;
2. dat tot het bereiken daarvan allereerst noodzakelijk is, dat de twistenden, ieder voor eigen deel, komen tot erkenning van hetgeen hun in die uitsprakenreeksen wordt voorgehouden;

spreekt uit:

dat het de roeping van alle betrokkenen is te jagen naar het herstel van de betrekkingen, zoals deze uit kracht der gemeenschap aan Christus voorheen verkregen waren tussen de zendende Kerk, haar missionaire dienaar des Woords, en de door de arbeid der zending op Oost-Soemba/Savoe geplante Kerken, alsmede tussen deze Kerken onderling;

en besluit:

onder inroeping van de zegen des HEEREN haar besluiten voor te leggen aan de consciëntiën van alle betrokkenen, met de dringende opwekking, dat zij om des HEEREN wil in de weg van recht en liefde hun roeping naar Rom. 15 : 7 betrachten.

Artikel 155

Nadat het besluit, in artikel 154 vermeld, gevallen is, spreekt de praeses een woord van hartelijke dank aan de commissies, die de behandeling van de zgn. „zaak-Goossens" en de scheuring op Oost-Soemba/Savoe hebben voorbereid en in 't bijzonder aan de voorzitter en de rapporteurs van commissie IV, die bij dagen en nachten gewerkt hebben om zich in deze zaak in te werken en hun rapporten daarvoor gereed te maken.

Hij dankt ook de leden der synode voor de wijze, waarop zij met elkander heel deze zaak hebben behandeld. Gelukkig is de synode niet in partijenschappen uiteengevallen. De leden hebben geworsteld om elkander, ondanks verschil van mening over bepaalde onderdelen, te mogen vasthouden. Dat heeft in Zijn grote gunst de HEERE aan de synode gegeven. Zijn Naam zij bovenal daarvoor lof en dank gebracht.

Artikel 156

Ds J. J. Verleur leest de nieuw-gereedigde conclusies van commissie II inzake de psalmberijming (zie artikel 146). De bespreking wordt uitgesteld tot de volgende zitting.

Acht en dertigste zitting, vrijdag 16 januari 1959

Artikel 157

Psalmberijming

De bespreking van de zaak, vermeld in artikel 156, vangt aan en komt na twee ronden tot afsluiting. Nadat nog enige wijzigingen in de conclusies zijn aangebracht, wordt over „besluit" sub 2 eerst afzonderlijk gestemd; 1 lid onthoudt zich van stemming; tegen besluit 2a verklaart zich 1 lid; tegen 2b stemmen 2 leden; terwijl besluit 2c 5 stemmen tegen krijgt.

Over het geheel der conclusies wordt een gunstig advies uitgebracht door de aanwezige hoogleraar; het wordt daarna met 27-2 stemmen bij 2 onthoudingen tot besluit der synode:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

1. het rapport van de door de generale synode van Enschede 1955/56 benoemde deputaten inzake de psalmberijming (acta artikelen 127b en 312 sub 4) met vier bijlagen met proeven van

detailonderzoek door verschillende broeders, in welk rapport deputaten v.n. de synode voorstellen:

- a. hen te dechargeren van hun opdracht;
 - b. af te zien van psalter 1949;
 - c. nieuwe deputaten te benoemen, met de opdracht: te onderzoeken, welke mogelijkheden zich thans voordoen om tot verbetering van de huidige psalmberijming te komen;
2. een brief van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Hilversum met betuiging van adhaesie aan het onder 1 genoemde rapport;
 3. een brief van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Zeist, waarin deze bijzondere aandacht vraagt voor pag. 32 van het onder 1 genoemde rapport over „Isolement of „kerkelijk Nederland”
 4. een brief van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-C, met betuiging van adhaesie aan het onder 1 genoemde rapport en met een voorstel, nieuwe deputaten te benoemen, met de opdracht, te onderzoeken als onder 1, c vermeld;
 5. een voorstel van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Nieuwendam/Amsterdam-N. om de berijming-1949 te handhaven als uitgangspunt voor verdere toetsing;
 6. een brief van de vergadering van de classis 's-Gravenhage d.d. 22 mei 1958 met een groot aantal bezwaren tegen het onder 1 genoemde rapport met voorstel als onder 5 genoemd;
 7. een brief van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Amsterdam-C met gelijke bezwaren als onder 6 genoemd en met een geamendeerd voorstel van gelijke strekking als onder 5 en 6 genoemd;
 8. een brief van br K. J. Rosendaal te Zeist, met verzoek, om ook ten opzichte van de psalmberijming contact op te nemen met andere „kerkgenootschappen”;
 9. een brief van br D. J. Zwart te Rotterdam-C, met muziektechnische bezwaren tegen de notatie der psalmmelodieën in het psalter-1949 en tegen wat deputaten dienaangaande in het onder 1 genoemde rapport te berde brengen;
 10. het rapport van ds J. A. Vink en ds J. J. Verleur over het onderhoud dat zij als gedeputeerden der synode op maandag 3 november 1958 hebben gehad met de „Stichting Geestelijke Liederen” te 's-Gravenhage over de vraag, „of het in de huidige situatie *nog* zo is, dat in de psalmberijming-1949 veranderingen kunnen worden aangebracht en of ds Hasper nog blijft bij zijn - volgens rapport van deputaten voor psalmberijming - uitgesproken weigering, gedeelten van zijn berijming beschikbaar te stellen voor een eventuele verzamelbundel”;

constaterende:

1. dat deputaten v.n. hun voorstel „af te zien van het psalter-1949” voornamelijk gronden op:
 - a. een door hen ingesteld onderzoek naar een zestal z.g. trefwoorden, die zij voor de inhoud der psalmen karakteristiek achten, maar die huns inziens in de berijming-1949 niet of onvoldoende tot hun recht zouden komen;
 - b. de weergave van de eigenaam van de God des Verbonds (JHWH), die in de berijming-1949 overal wordt aangeduid als „Heer”, waardoor h.i. een zeer belangrijk element van de openbaring des HEEREN zou zijn weggevallen;
 - c. de opzet van de berijming-1949, waarin huns inziens de auteur een poging wilde doen, de verscheurde christenheid bijeen te brengen, maar in de omschrijving van dat doel een vals-oecumenisch doel zou verraden;
 - d. de berijming van de z.g. „wraakpsalmen”, waarin huns inziens de in het Oude Testament sprekende God tegen zich zelf in bescherming zou worden genomen op grond van een z.g. nieuw-testamentische afwijzing van in zulke psalmen beluisterde „verbetenheid” in de mening, dat in zulke psalmen de grens tussen goddelijke oordeelsaankondiging en persoonlijke, menselijke vervloeking niet altijd te geven is;
 - e. de kerkelijke positie van de auteur der berijming-1949, waardoor hij de reformatorische zin der psalmen als liederen des verbonds niet zou kunnen verstaan en in deze berijming uiting zou geven aan een geest van individualistische religiositeit;
 - f. het feit, dat „kerkelijk Nederland” de berijming-1949 zou afwijzen;

- g. het feit, dat de auteur niet bereid zou zijn, zijn berijming gedeeltelijk af te staan voor het vormen van een eventuele verzamelbundel en een principieel-andere opzet van zijn berijming beslist zou afwijzen;
2. dat door de Kerken van Nieuwendam/Amsterdam-N en Amsterdam-C, alsmede door de classis 's-Gravenhage d.d. 22 mei 1958 ernstige bezwaren worden ingebracht tegen de methode van onderzoek van de berijming-1949, zoals deze in het rapport van deputaten wordt toegepast, alsmede op hun uitgangspunt en mitsdien op de resultaten ervan ernstige kritiek wordt uitgebracht, waarbij zij hun voorstel tot afwijzing van de conclusies van het rapport van deputaten voornamelijk gronden op:
 - a. een uitvoerig onderzoek van 115 door deputaten in hun rapport geciteerde teksten, waarbij in totaal 60 maal foutief zou zijn geciteerd of een onvolledige weergave zou zijn gegeven, zodat een te laken slordigheid het werk van deputaten zou ontsieren;
 - b. een uitlating van de auteur der berijming-1949 in zijn werk: „Calvijns beginsel voor de zang in de eredienst", pag. 94, waaruit zou blijken, dat de auteur met de weergave van de Godsnaam niet bedoelt, een belangrijk element van de Woordenopenbaring te elimineren;
 - c. een uitvoerig onderzoek naar de betekenis van de door deputaten gekozen trefwoorden in de oorspronkelijke tekst en het gebruik daarvan in de berijming-1949, dat zou aantonen, dat het onderzoek van deputaten op dit punt onvoldoende is geweest en niet beantwoordt aan de eis van een weloverwogen oordeelvelling, zodat door de conclusies van deputaten dienaangaande aan de auteur geen recht zou worden gedaan en de Kerken nog niet in staat zouden zijn, over het psalter 1949 een beslissing te nemen, omdat de sedert 1948 aan de synoden uitgebrachte rapporten van deputaten geen basis vormden voor een verantwoorde uitspraak;
 - d. de mening, dat de methode van onderzoek der berijming-1949 door deputaten niet juist is, daar de berijming-1949 op zichzelf is beoordeeld en qua berijming niet vergeleken is met die van 1773;
 - e. het feit, dat - gezien het onder d genoemde -, deputaten hun opdracht ten dele niet zouden hebben uitgevoerd, daar de synode van Enschede 1955/56 aan deputaten nadrukkelijk zulk een vergelijking zou hebben opgedragen;
 - f. de mening, dat niet het uitgangspunt van de auteur bij de opzet van zijn berijming beslissend is voor al of niet aanvaarding, maar het antwoord op de vraag, of deze opzet ook doorklinkt in zijn berijming, op welke vraag door deputaten niet zou zijn geantwoord;
 - g. de overtuiging, dat de wijze, waarop deputaten de kerkelijke positie van de auteur in geding brengen, niet gelukkig is te noemen en deze mening van deputaten in feite later door henzelf weer krachteloos zou gemaakt worden door de bewering, dat (indien mogelijk) samenwerking met „kerkelijk Nederland" moet worden gezocht;
 - h. het oordeel, dat de berijming-1949 in aanmerking kan komen als alleszins aanvaardbaar voor de verbetering van onze psalmzang en een belangrijk deel in de eredienst zonder meer direct bruikbaar zou zijn, omdat „haar voordelen haar nadelen te boven gaan" en in elk geval de berijming-1949 Gods Woord beter zingbaar zou maken dan de statenberijming;
 - i. de overweging, dat uit het rapport van deputaten niet afdoende zou blijken, dat het beslist onmogelijk zou geacht moeten worden, om eventueel nog noodzakelijke wijzigingen in deze berijming te doen realiseren;
 3. dat uit het onderhoud, dat ds J. A. Vink en ds J. J. Verleur op maandag 3 november 1958, in opdracht der synode, met de „Stichting Geestelijke liederen" hebben gehad, door deze broeders het volgende werd gerapporteerd:
 - a. de „Stichting Geestelijke Liederen" streeft naar een berijming der psalmen, die zich zo dicht mogelijk aansluit bij de grondtekst, om daardoor het Woord van God zingbaar te maken voor de gemeenten;
 - b. de „Stichting" v.n. is altijd bereid tot elke vorm van redelijk overleg over de wensen, die onze Kerken zouden hebben ten aanzien van de berijming; eveneens is zij bereid, veranderingen in de redactie aan te brengen, indien daarvoor redelijke grond aanwezig is;
 - c. de „Stichting" v.n. verklaart open te staan voor elke verbetering der z.g. „wraakpsalmen" en heeft overleg daarover zeer op prijs gesteld, hetgeen zij aantoonde met een voorbeeld, rakend de redactie van ps. 137 : 4;

- d. de „Stichting" v.n. is bereid, eventuele neenvormen van berijmingen, waarop onze Kerken bijzondere prijs zouden stellen, naast de berijming-1949 in te binden en uit te geven;
- e. de „Stichting" heeft het contact met onze Kerken nimmer van haar kant willen beëindigen en betreurt, dat het toch geschied is, zodat een hernieuwd contact met onze Kerken over de redactie der psalmberijming niet alleen mogelijk is maar ook door haar gewenst wordt;
- f. de „Stichting" v.n. verklaart, dat de weergave van de opzet van de berijming-1949, als zou een vals-oecumenisch doel worden nagestreefd, niet juist is;
- g. de „Stichting" v.n. is van mening, dat het ook door haar als onmisbaar erkende element uit de openbaring des HEEREN in de Naam JHWH, in geen enkele vertaling tot uitdrukking is te brengen, maar dat de weergave van deze Naam alsnog een zaak van overleg kan zijn;
- h. de „Stichting" v.n. geeft van de door haar in de berijming-1949 gevolgde notatie der melodieën rekenschap in het door de Stichting uitgegeven werk over „Calvijns beginsel voor de zang in de eredienst", hoofdstuk XVII, pag. 574 vlg.;
- i. de „Stichting" v.n. is ook bereid, een uitgave te verzorgen, die speciaal onze Kerken zou dienen, maar dan zullen de Kerken de hoge kosten daarvan zelf moeten dragen;

van oordeel:

1. dat aan broeders deputaten dank toekomt voor ten dienste der Kerken verrichte arbeid;
2. dat beantwoording van de vraag, of het wenselijk is, de berijming-1949 in de plaats van de statenberijming te stellen wel op zijn minst had gevraagd om een vergelijking van deze berijming met de statenberijming; maar dat niet aan deputaten verweten kan worden, dat zij hun opdracht ten dele niet hebben uitgevoerd, aangezien zulk een vergelijkend onderzoek niet expressis verbis in hun opdracht aangegeven was;
3. dat deputaten hun derde opdracht: „om nl. één jaar voor de synode van Bunschoten-Spakenburg aan de Kerken hun rapport toe te zenden" weliswaar niet hebben uitgevoerd, maar door de door hen aangevoerde redenen van beperkte tijdsruimte, gezien de omvang van hun opdracht, daarvoor genoegzaam zijn verontschuldigd, terwijl de Kerken toch tijdig van hun rapport hebben kunnen kennis nemen;

voorts van oordeel:

1. dat uit een door de commissie der synode daartoe ingesteld onderzoek inderdaad is gebleken, dat in het rapport van deputaten het citeren van teksten en psalmversregels veel te wensen overlaat;
2. dat de éénzijdige toepassing van de door deputaten gevolgde methode der trefwoorden onbillijk moet worden geacht ten aanzien van de berijming-1949, omdat niet gehele psalmen of psalmdelen tot vergelijking werden gebracht, waardoor aan de auteur gemakkelijk onrecht kon geschieden, en - gelijk gebleken is - ook metterdaad is geschied;
3. dat, al moge uit het rapport, genoemd in constaterend 3, sub g, blijken, dat de „Stichting Geestelijke Liederen" niet *opzettelijk* het belangrijke element uit de openbaring des HEEREN, dat gelegen is in de Naam JHWH, heeft verwijderd, het toch te betreuren is, dat niet getracht is, dit element in de berijming-1949 tot uitdrukking te brengen;
4. dat deputaten ten onrechte de kerkelijke positie van de auteur in dier voege in geding brengen, dat daarom de zin der psalmen niet zou kunnen worden verstaan, maar dat bij de beoordeling der berijming als regel zal moeten gelden, dat een berijming der psalmen de oorspronkelijke tekst zo dicht mogelijk zal moeten benaderen;
5. dat dus terecht kan worden aangevoerd, dat afwijzing van de berijming-1949 op voornoemde gronden niet mag plaats vinden als niet-gerechtigd;

spreekt uit:

dat de bezwaren, door het rapport van deputaten tegen de berijming-1949 aangevoerd, niet van dien aard zijn, dat thans moet worden vastgesteld, dat de berijming-1949 beslist onaanvaardbaar is;

en besluit:

1. onder dankzegging aan deputaten voor de psalmberijming voor hun arbeid ten dienste der Kerken verricht, hen te dechargeren van hun opdracht;
2. een aantal deputaten te benoemen, aan wie wordt opgedragen:
 - a. adres te zijn voor alle eventuele, in de Kerken opkomende, voorstellen c.q. suggesties tot verbetering van de berijming-1949, alsmede kennis te nemen van ander materiaal, dienstig tot het verkrijgen van een betere psalmberijming, alsmede zodanige voorstellen en materiaal te verzamelen en te beoordelen;
 - b. in het bijzonder het psalter-1949 - en eventueel andere concepten voor een nieuwe berijming - te vergelijken met de statenberijming, vooral naar de maatstaf: welke de beste en meest bruikbare weergave biedt van de onberijmde psalmen der Heilige Schrift ten gebruike in de eredienst;
 - c. zo nodig, met de „Stichting Geestelijke Liederen" - zonder verplichtingen onzerzijds - overleg te plegen over alle door deputaten eventueel gewenst geachte verbeteringen;
 - d. aan de eerstkomende generale synode rapport uit te brengen;
 - e. zo mogelijk uiterlijk 7 oktober 1960 aan de Kerken conclusies voor te leggen en voorstellen te doen;
3. hiervan kennis te geven aan:
 - a. adresserende Kerken, classis en broeders;
 - b. de nieuw te benoemen deputaten;
 - c. de „Stichting Geestelijke Liederen" te 's-Gravenhage.

Artikel 158

Contact met „Ref. Churches of Nw.-Zealand"

Ds H. Veltman rapporteert over een rapport van de deputaten, benoemd door de generale synode van Enschede, acta artikel 91 a en b (ag. I-E, 4). Met algemene stemmen wordt het volgende besluit genomen:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

1. het rapport van de door de generale synode van Enschede, acta artikel 91 a en b, benoemde deputaten, die opdracht hadden contact op te nemen met de „Reformed Churches of New Zealand";
2. de brief, die deze deputaten hebben gericht tot de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, benoemd door genoemde kerken in Nieuw Zeeland;

constaterende:

dat op de sub 2 bedoelde brief nog geen antwoord bij de sub 1 genoemde deputaten is ingekomen;

overwegende:

dat de verdere behandeling van de in acta artikel 91 a en b van de synode van Enschede omschreven zaak gevoegelijk kan worden toevertrouwd aan de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken;

besluit:

een afschrift van genoemde brief in handen te stellen van de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken met het verzoek aan deze zaak verder de nodige aandacht te besteden.

Artikel 159

De synode besluit:

- a. bij haar te publiceren acta de volgende bijlagen te doen opnemen:
 1. het rapport van de deputaten der synode-Enschede inzake de Bijbelvertaling en het rapport van commissie II hierover (zie artikel 71; bijlage 1 a en Tb);
 2. het rapport van de deputaten-curatoren der Theologische Hogeschool (zie artikel 67; bijlage II);
 3. het rapport van de deputaten der synode-Enschede inzake de overzetting van de tekst der formulieren van enigheid en der liturgische formulieren in hedendaags Nederlands en het rapport van commissie III hierover (zie artikel 39; bijlage III a en III b);
 4. het rapport van de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse Kerken en het rapport van commissie I hierover (zie artikel 100; bijlage IV a en IV b);
 5. het rapport van commissie III betreffende de doop te bedienen aan geadopteerde kinderen van ongelovigen (zie artikel 97; bijlage V);
 6. het rapport van commissie 1 inzake de „samenspreking" met de zich noemende „Gereformeerde Kerken in Nederland" (zie artikel 74; bijlage VI);
 7. het rapport van commissie IV over de toepassing van artikel 31 K.O. inzake de door ds S. J. P. Goossens sinds 20 oktober 1952 gevolgde gedragslijn en het rapport van dezelfde commissie betreffende de terugkeer van ds S. J. P. Goossens naar Soemba en de acta Enschede artikel 478a, sub c en d (zie artikelen 120 en 142; bijlagen VII en VIII);
- b. en bij de notulen van de zittingen in comité-generaal te doen opnemen: het rapport van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid.

Artikel 160

Ds F. F. Pels rapporteert over het verzoek van br K. J. Rosendaal te Zeist: contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken inzake de psalmberijming (ag. I-B 8).

De synode neemt met 15-14 stemmen bij 1 onthouding het volgende besluit:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van:

een verzoek van br K. J. Rosendaal te Zeist, om inzake de psalmberijming contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;

overwegende:

1. dat de zaak der psalmberijming nog niet in een stadium is gekomen om ten dezen reeds thans overleg te plegen met de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
2. dat het wel gewenst is om de Christelijke Gereformeerde Kerken van onze handelingen in dezen te informeren;

besluit:

1. van de benoeming van deputaten inzake de psalmberijming inclusief hun opdracht kennis te geven aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
2. van dit besluit kennis te geven aan br K. J. Rosendaal te Zeist.

Artikel 161

De synode besluit de verzending van de besluiten enz. in de zgn. „zaak-Goossens" en betreffende de scheuring op Oost-Soemba/Savoe aan appellanten en betrokkenen, die daarvoor in aanmerking komen, over te laten aan het moderamen der synode.

Het moderamen wordt voorts gemachtigd de besluiten enz., die naar de Kerken op Oost-Soemba/Savoe moeten verzonden worden, te doen vertalen in de Indonesische taal.

Artikel 162

De praeses leest een brief voor van de redactie van het Gereformeerd Gezinsblad, waarin zij de synode hartelijk dank zegt „voor de welwillende medewerking en toegenegenheid, welke haar redacteur op de vergaderingen mocht ontvangen”, waardoor het haar mogelijk was verslagen van de zittingen te publiceren.

Artikel 163

Censuur naar artikel 43 der K.O. behoeft niet te worden toegepast. De algemene rondvraag levert geen bijzonderheden op.

Artikel 164

De synode vergadert in comité-generaal.

Artikel 165

De praeses maakt bekend, dat in de comité-zitting benoemd zijn tot deputaten voor de psalmberijming (zie artikel 157):

Ds J. J. de Vries, Bergentheim (samenroeper); P. van Dijke, Breda; P. A. Hekstra, Rotterdam; drs J. P. Lettinga, Kampen; D. W. L. Milo, Nunspeet; ds J. Smelik, Groningen; drs E. Teunis, Monster; ds J. J. Verleur, Lisse.

Secundi: drs B. Jongeling, Apeldoorn; M. Lok, Zwolle; W. Meijer, Groningen.

Verder deelt hij mede, dat in de plaats van br Z. J. Rittersma te Leiden, die aan het moderamen bericht zond, dat hij zijn benoeming tot deputaat voor de overzetting van de tekst der formulieren van enigheid en der liturgische formulieren in hedendaags Nederlands, wegens te drukke werkzaamheden niet kat aanvaardde, benoemd is tot primus-deputaat: drs A. Plaatsman te Groningen; en in de plaats van laatstgenoemde tot secundus-deputaat: dr J. Wesseling te Groningen.

Artikel 166

De acta artikelen 136 tot en met 165 worden vastgesteld.

De synode machtigt de scribae met de overige leden van het moderamen de slotartikelen te redigeren, met opname van de tekst der bij de afsluiting te verwachten toespraken, alsook de preciese redactie van de rol van werkzaamheden (zie artikel 13), en voorts al die handelingen te verrichten, welke nodig zijn om de acta, inclusief de bijlagen, die volgens besluit der synode daarbij zullen worden opgenomen, ter kennis van de Kerken te brengen, alsmede om het volgens deze acta beslotene uit te voeren of te doen uitvoeren, voorzover dit nog niet is geschied of op andere wijze geregeld.

Artikel 167

Om 19.30 uur komt de synode, die haar zittingen van december 1958 en januari 1959 in één der vergaderzalen van de Maranathakerk heeft gehouden, weer bijeen in het kerkgebouw voor de slotzitting.

Vele belangstellenden en genodigden, onder wie zich bevinden afgevaardigden van de kerkeraad van Bunschoten-Spakenburg, Burgemeester en Wethouders van de gemeente Bunschoten en de door de synode benoemde hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, ds J. Kamphuis, zijn mede in het kerkgebouw aanwezig.

De waarnemende praeses houdt voor de laatste maal appèl-nominaal. Daarna draagt hij de leiding der vergadering over aan de assessor II en neemt op de kansel plaats om de volgende sluitingsrede uit te spreken:

Broeders der Synode, - broeders en zusters,

't Lijkt alweer zo lang geleden, die avond van 1 september 1958, - die avond waarin de bidstond voor deze synode gehouden werd.

En 't lijkt alweer zo lang geleden, die morgen van dinsdag 2 september 1958, - die morgen waarop ds. J. Rijneveld de openingsrede voor deze synode hield.

We zijn sedert die tijd een nieuw jaar ingegaan. Ook de synode van Bunschoten-Spakenburg krijgt twee jaartallen achter haar naam 1958/1959.

Dit op zichzelf is haar onere nog niet. De zeer geëerde synode van Dordrecht had ook twee jaartallen achter haar naam, 1618/1619.

Het herinnert ons er wel aan dat de tijd niet stil heeft gestaan. De tijd, - waarin Christus werkt. De tijd die voor ons ook tot een werktijd is in Zijn dienst.

Wat is er op deze synode gewerkt. In de kleinere kringen der commissies en in de grotere kring van de zittingen der synode. Er is een agendum afgewerkt dat niet gering en daarbij zeer gevarieerd was.

Bij al dat werk kwam het er op aan dat wij met onze harten niet aan het agendum bleven hangen. Dat we niet werkten om de tijd te vullen. Maar dat we het agendum afwerkten om de tijd te gebruiken in de dienst des HEEREN.

Nu we er achter staan willen we het zeggen: dat we dat eerlijk hebben gezocht.

Dit betekent niet dat we in deze dienst volmaakt zijn geweest. De HEERE rekene ons onze onvolmaaktheden en alles wat er aan vleselijke bewegingen in onze besprekingen en handelingen heeft gewerkt niet toe. Hij zij genadig over onze arbeid.

Het betekent ook niet dat de uitkomsten van ons werk in onze oordelen en in onze besluiten volmaakt zijn.

Maar we hebben in ons werk toch wel geworsteld om de HEERE welgevallig te mogen zijn; en met de uitkomsten van ons werk onze kerken te mogen dienen.

We hebben gewerkt in het geloof dat er om Christus' wil een menselijke arbeid kan zijn die niet ijdel is in de Heere.

En in dat geloof geven we de uitkomsten van ons werk nu ook over; aan de HEERE en aan de mensen. Aan de Kerken die ons hadden afgevaardigd.

Het karakter van een groot deel van synodale arbeid is hierin gelegen dat de uitkomsten die in de vergaderingen worden verkregen, geen einduitkomsten kunnen zijn. Ze vragen om een vervolg dat niet door de synode zelf gegeven kan worden.

Ik denk hierbij met name aan appèlzaken, zoals deze synode er verscheidene te behandelen kreeg. De einduitkomsten daarvan moeten door anderen worden bewerkt dan door de leden dezer synode. Dit geldt ook van de einduitkomsten van de grote zaak der revisie in, wat aangeduid is als, „de zaak ds S. J. P. Goossens" en „de zaak der Soembanese kerken".

Terwille van de oplossing der moeilijkheden die voor onze Kerken en voor onze zusterkerken op Oost-Soemba aan deze zaken verbonden zijn, heeft de synode vele besluiten genomen. Maar ze heeft daarbij ook haar eigen machteloosheid en de machteloosheid van haar besluiten-in-zichzelf beleden, om de einduitkomsten daarvan goed te doen zijn. Zó goed dat zij de Kerken mogen bevrijden van een last van moeilijkheden. En een vernieuwde broederlijke gemeenschap herboren worde.

Maar wat een synode door haar besluiten niet kan doen, dat geve de HEERE. Als een zegen op ons werk. Dat werk dat voor de synode niet alleen bestond in het nemen van haar besluiten, maar dat ook volbracht werd in haar gebed. 't Stond niet op het agendum, maar het werken der synode is ook bidden geweest. Het was het gelovig beroep op de HEERE, dat Hij werken zal, in de tijd die Zijn werktijd is.

En krachtens dit beroep op de HEERE is er nu ook een beroep van deze synode op de mensen. Op al die mensen die de synode in haar besluiten heeft gezocht. Wier welzijn zij heeft gezocht. We hadden maar niet met zaken te doen. In heel veel handelingen hadden we met Kerken en met mensen te doen.

Het beroep dat er van deze synode, die nu haar werkzaamheden besluit, uitgaat, - het is een beroep dat die Kerken nu waarlijk Kerken en dat die mensen nu waarlijk kerkmensen zullen zijn. Kerken en mensen die hun tijd willen gebruiken in de dienst des HEEREN. Kerken en mensen die nu ook niet met hun harten in de besluiten van deze synode mogen blijven hangen. Maar met deze besluiten ook zelf voor het aangezicht des HEEREN treden. En in Zijn dienst nu ook elkaar mogen dienen in het wegdoen van de last van alle moeilijkheden. Opdat de einduitkomsten van het werk dat op deze synode is verricht een verheerlijking zal zijn van de Naam des HEEREN, - van de Naam van Hem Die het goede wat hier is gezocht alleen Zelf maar kan schenken.

Zo heeft deze synode dus haar tijd willen gebruiken. Haar tijd willen besteden aan een werk waarmede zij - krachtens de mandaten haar verleend - in de dienst des HEEREN de Kerken en de kerkmensen heeft zoeken te dienen.

We zijn erg dankbaar dat we dit werk mochten doen in een hechte broederlijke gemeenschap. In een positieve vertrouwelijke omgang, die ons dagelijks heeft verkwikt als een gunst des HEEREN.

Zeer gelukkig waren we daarbij met onze praeses, ds J. van Bruggen. 't Was niet de leiding van een man die deed alsof hij het alleen wist. Maar 't was wel de leiding van een man die de rechte sporen waarin een synode geleid moet worden, zeer bewust voor zichzelf zocht en die aan ons aanwees. En die het goede spoor voor synodale werkzaamheden ook wel eens van onder het zand van een verkeerde traditie heeft blootgelegd.

We zijn zeer dankbaar voor de manier waarop hij voor ons tot een praeses is geweest. Een manier waarop hij de Kerken, in haar synode, heeft geëerd.

De teleurstelling heeft ons wel even gedrukt toen hij door ziekte verhinderd werd de zittingen der laatste synodeweek te kunnen bijwonen.

De HEERE schenke hem een voorspoedig herstel.

Ds van Bruggen was een praeses die met zijn eigen werk ook anderen aan het werk kon zetten. Met name de voorzitters der commissies in hun leiding van de commissoriale werkzaamheden.

Namens het moderamen der synode werden zij voor hun niet geringe bijdragen voor de zo vlotte voortgang van het werk der synode hartelijk dank gezegd.

Wie de synode heeft meegemaakt, die weet wel dat de beide scribae der synode, elk op hun zetel achter de moderamentafel, iets anders waren dan een ornament. Hun accuratesse gedenken we dankbaar en we verwachten van hen nog veel, ook na de sluiting der synode. Veel, -- waarvan we in de gedrukte acta straks het monument hopen te zien verrijzen.

Behalve al dit „vaste", was er op de synode ook „los" personeel. Dat waren de hoogleraren. De prae-adviseurs. Terwijl de meeste der professoren slechts in de gelegenheid waren een enkel karweijsje op de synode te komen doen, was prof. H. J. Schilder in de gelegenheid, in vele zittingen mee te werken aan de voltooiing van het bestek van de synodale arbeid.

Voor de wijze waarop hij dit gedaan heeft, is heel de synode hem dankbaar. Als hoogleraar in dienst der Kerken heeft hij die Kerken, op haar synode in Spakenburg, zeer gediend.

Voor de synode bleek het een dankbaar ding te zijn dat zij het recht heeft om mensen te mogen benoemen in een functie van waaruit zij zelf weer gediend kan worden.

Bij alles waarmede de synode met haar werkzaamheden in ons gezichtsveld staat, willen we ook een bepaalde achtergrond niet vergeten.

Achter het front van de werkers van alle uren stond een thuisfront. 't Waren de Kerken die terwille van de arbeid der synode het goed vonden dat haar predikanten in het volbrengen van hun ambtelijke taak in het midden der gemeente, belemmerd waren. Voor de bereidheid om, in het belang van de Kerken-in-het-gemeen, zelf iets te willen missen, zij haar de dank der Kerken betuigd.

Bij het thuisfront denken we ook aan het eigen thuis der synodeleden. Aan de vrouwen die er vereerd mee wilden zijn dat haar man naar de synode was, en die daarom de last wilden opnemen die het gemis van de hulp tegenover haar meebracht. Terwijl we hen gedenken eren we hen daarvoor.

De tien weken, gedurende welke de synode vergaderd heeft, is een tijd geweest waarin haar leden met Spakenburg en met de Spakenburgers kennis konden maken en daarmede vertrouwd zijn geraakt. Daarbij stond de Kerk in het middelpunt. En het kerkgebouw.

De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn haar zusterkerk in Bunschoten-Spakenburg zeer veel dank verschuldigd voor de wijze waarop zij die Kerken in haar synode heeft ontvangen en heeft gehuisvest. 't Was voor de leden der synode een bijzonder genoeg in deze gebouwen te mogen verkeren. Haar huisvesting heeft de synode bij haar werk zeer gediend. De kerkeraad zij voor zijn gulle en vlotte medewerking in deze van harte dank gezegd.

Het goede van wat de gemeente van Bunschoten-Spakenburg aan de synode schonk was als gepersonifieerd in haar plaatselijke predikanten. Die waren meer dan gasten op onze

vergaderingen. Ook nog meer dan adviserende leden. Ze waren voor ons tot verzorgers. In vele opzichten.

Zulke verzorgers waren ook koster Koops en zijn vrouw en zijn hele familie. Ze hebben onze tafels bediend in de synodezaal en in de eetzaal. En in nachtelijke uren ook nog wel eens ergens anders. 't Heeft ons op het stuk van „natjes" en „droogjes" aan niets ontbroken.

We dragen een zeer dankbare herinnering aan hen mee.

Een merkwaardig verloop hebben, in de tijd waarin de synode vergaderde, de dingen op de typekamer verkregen. Janny, de typiste is daar als mej. Koelewijn binnengekomen en door allerlei constatering, overwegingen en besluiten heen, verlaat zij die als mevr. De Graaf.

Zij, en haar mede-typiste, mevr. Ruysendaal hebben trouw hun werk gedaan.

Wie aan de verzorging van de leden der synode denkt, denkt vooral aan al die goede gastheren en gastvrouwen. We zijn een beetje tot hun Familie en tot hun gezin gaan behoren. We hebben gedeeld in hun vreugden en in hun droefheden. We hadden maar geen kosthuis. neen - we hadden een tehuis.

Hartelijk dank, broeders en zusters, voor al uw zorg.

Dat Bunschoten-Spakenburg in alle opzichten een, unieke vergaderplaats was voor een generale synode, is ook gebleken uit de erkenning die zij verkreeg door de plaatselijke overheid. We eren, ook van deze plaats, de Edelachtbare 1-leer Burgemeester en de Heren Wethouders der gemeente voor de officiële ontvangst: van de leden der synode ten gemeentehuize.

Mogen zij, onder Gods zegen, door hun bestuur het welzijn der burgerlijke gemeente bevorderen en voor de kerkelijke gemeente tot schutsheren z i j n

Zo hebben we dus in een periode van tien weken hier in Spakenburg onder de mensen verkeerend en veel goeds van hen genoten

Zo hebben we hier gewerkt. De tijd van die tien weken gebruikt.

In dat werk zijn we ook beoordeeld. Beoordeeld door de mensen Toen deze synode een hoogleraar benoemd had, hebben velen, bij hun b^ooordeling van het werk der synode, vreemde ogen opgezet. Dat was het ergste riet. Daar keek de synode zelf niet zo vreemd van op.

Dat deed zij wel toen de mensen, in hun oordeel. over bedoelingen hij de synode gingen spreken. Bedoelingen waardoor de synode zich nog tot iets anders zou hebben laten leiden dan alleen tot het zoeken van het welzijn van de Kerken en van de school der Kerken.

Een synode verdedigt zichzelf niet. En zij verdedigt haar eigen handelingen niet. Maar zij vraagt wel voor zichzelf ook het recht om vreemde ogen te mogen opzetten wanneer mensen, in hun oordeel over haar werk, spreken over bedoelingen. die, waren ze er geweest, in haar eigen klimaat zouden zijn verteerd

Bij de beoordeling van de handelingen dezer synode is ook gezegd dat de synode van Bunschoten-Spakenburg een soort veto-synode zou zijn geweest Een synode van het „neen".

Inderdaad is er in meer dan één besluit „neen" gezegd. Echter niet uit negativisme. Maar met het zeer positief begeren om de Kerken der reformatie te laten in de vrijheid de HEERE naar Zijn Woord alleen te dienen.

Met dit begeren staan we nu ook aan het einde onzer werkzaamheden.

Met het begeren dat de Gereformeerde Kerken in Nederland het kostbaar goed der reformatie zullen bewaren. Dat kostbare goed is niet beveiligd door synodebesluiten op zichzelf.

Wij scheiden dan ook van elkaar met de vurige hoop dat Jezus Christus het bij ons beveilige en beware. En dat Hij door het verloop van de tijd heen Zijn werk met onze Kerken blijve voortzetten.

In Hèm is wel de beveiliging.

Want in Hem ligt de garantie dat de Kerk. ook met de onvolkomenheden van haar synode en van haar uitkomsten, toch heengeleid wordt naar de volmaaktheid van Zijn einduitkomst.

Immers:

Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde: want de eerste hemel en de eerste aarde was voorbijgegaan en de zee was niet meer.

En ik, Johannes, zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem nederdalende van God uit de hemel. toebereid als een bruid die voor haar man versierd is

En ik hoorde een grote stem uit de hemel. zeggende: Zie, de tabernakel Gods is bij de mensen, en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen in volk zijn en God Zelf zal bij hen en hun God zijn; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn; want de eerste dingen zijn weggegaan. En die op de troon zat, zeide: Zie, Ik maak alle dingen nieuw. En Hij zeide tot mij: Schrijf; want deze woorden zijn waarachtig en getrouw. En Hij sprak tot mij: Het is geschied. Ik ben de Alpha en de Omega, het begin en het einde. Ik zal de dorstige geven uit de fontein van het water des levens voor niet. Die overwint. zal alles beërven, en Ik zal Hem een God zijn en hij zal Mij een zoon zijn." (Openb. 21 : 1-7). Ik heb gezegd.

Artikel 168

Nadat de leiding weer overgedragen is aan de waarnemende praeses, ds J. A. Vink, geeft deze het woord aan de assessor II, ds P. K. Keizer. Na enkele inleidende woorden spreekt deze als volgt:

„Wie wel eens iets te maken heeft gehad met het leiden van een vergadering (in vele zittingen) weet, dat de moeilijkste perioden van deze arbeid zijn gelegen bij het begin en aan het einde van de vergadertijd. Bij het begin: om van de samenkomst één geheel te maken, om de aanvankelijke „onbekendheid" en „vreemdheid" der leden onderling te overwinnen, zodat een synode niet een optelsom van afgevaardigden blijft, maar een gemeenschap van samenwerkende leden wordt. Daarin heeft de praeses een belangrijke taak. Maar niet minder zwaar is de praesidiale arbeid wanneer het einde in 't zicht komt. Dan doen vermoeidheid en verlangen naar de zo lang onderbroken dagelijkse arbeid zich gelden. Bij de één openbaart zich dat in sterk verminderde belangstelling en bij de ander in het verlies aan lenigheid van geest, zodat hij eigen mening haast niet meer kan loslaten voor het gemeenschappelijk inzicht.

En om dan de vereiste belangstelling voor de zaken op peil te houden!

Om dan de vergadering te leiden tot een zo breed mogelijke overtuiging en tot een met zo groot mogelijke eenparigheid genomen besluit.

De eerste praesidiale zwaarigheid (die van het begin) heeft ds Van Bruggen meesterlijk overwonnen. Maar de laatste zwaarigheid (die van het einde) viel onverwachts op u en deze hebt u prachtig mogen overwinnen. Toen vermoeidheid zich zou laten gelden (in deze laatste week) en onrust loerde aan de synodedeur hebt u ingegrepen en nog horen we het u zeggen: „Broeders, we hebben vandaag nog net zoveel tijd als op de eerste dag en we hebben thans niet méér haast dan toen we begonnen" - weg was de onrust en de belangstelling veerde op!

We willen u hartelijk danken, ds Vink, zowel voor uw praesideren als voor wat u van uw assessoraat hebt „gemaakt", met name buiten de officiële vergadertijd. Uw tafelspeeches zijn onvergetelijk.

Daar konden we allen wat van „opsteken"!

We behouden aan uw arbeid in dubbele moderamenfunctie (terwijl u daarnaast ook zijt opgetreden als commissie-a.d-hoc-voorzitter en rapporteur) goede herinneringen en we zouden het als een leemte hebben gevoeld, wanneer we daaraan geen uiting hadden gegeven.

Moge de HEERE u vergelden in Zijn genade hetgeen u voor de synode van Bunschoten-Spakenburg hebt verricht."

De waarnemende praeses betuigt ds P. K. Keizer zijn dank voor de gesproken woorden.

Artikel 169

De praeses geeft het woord aan de aanwezige hoogleraar-adviseur prof. H. J. Schilder; deze spreekt als volgt:

Het zij me vergund te beginnen met een woord van dank in het bijzonder voor de hartelijke en duidelijke woorden waarin U mij in uw slotwoord hebt toegesproken en waarin U gesproken hebt over het instituut van hoogleraar-adviseur als een dienst die de kerken en haar synode uit kracht van haar vrijheid ten eigen bate requireren. Daarbij besef ik, dat uw adres niet mij persoonlijk raakt, maar mij in de functie waarin ik hier verkeerde conform de uitnodiging, die tot alle hoogleraren is uitgegaan en door hen met kortere of langere aanwezigheid en onderscheiden

schriftelijke beantwoording werd gehonoreerd; hetzelfde bedenk ik ten aanzien van de positie waarin ik nu spreek, om een traditie van het sluitingsceremonieel te honoreren.

En dan hebt U, broeder praeses, het mij al weer gemakkelijk gemaakt door de woordkeus van uw laatste toespraak. U hebt mij daareven namelijk over een laatste aarzeling heen geholpen. U gebruikte immers ter inleiding van uw op de adviseurs betrekking hebbende woorden de uitdrukking „los personeel”. Voor de „insiders”, die hier in grote getale aanwezig zijn - daar horen heel wat out-siders van de synode, d.w.z. leden der plaatselijke kerk alhier, toe - was dat duidelijk; zij weten, dat die uitdrukking geboren is op een plezierige, „losse” avond, toen immers heel wat synodeleden aanwezig waren op de feestelijke receptie van uw typiste als Bruid nevens haar Bruidegom. In aansluiting bij een felicitant uit het burgerlijk gemeenteverband alhier heeft ondergetekende zich voor zijn toespraakje toen gepresenteerd als (alweer) iemand van het „losse personeel”, nu namelijk van de synode. En mij voorbereidend op deze slotzitting overwoog ik, daarbij ook in deze toespraak maar weer 'los' aan te sluiten, omdat ik in die uitdrukking en in dat „thema” los-vast mogelijkheden zag voor de formulering van wat ik nu te zeggen heb. Daarbij hebt U, praeses, mij heengeholpen over de vrees, dat zo'n vlotte uitdrukking van een gezellige burgeravond zou misstaan in de protocolaire sfeer van deze wat plechtige, ter sluiting dienende, synodale vergadering; U hebt mij o.z.t.z. zonder het zelf te weten geïntroduceerd en de „vrijmoedigheid” mij verschaft. Nu, daar maak ik gaarne gebruik van.

Ik heb namelijk in de eerste plaats overwogen, dat in dit vlotte woord - „los personeel” der synode -, toen in scherts gesproken, wel eens onwillekeurig iets tot uiting kon komen van de verandering die de plaats van hoogleraren-adviseurs ter generale synode sinds de Vrijmaking heeft ondergaan. Vóór de Vrijmaking leek een heel blok van hoogleraren wel uit te maken een complex van héél „vast”, ja het méést „vaste” „personeel” dezer vergaderingen. In vergelijking daarmee is de relatie naar het schijnt „losser” geworden. De papieren, waarin hun plaats en aandeel omschreven worden, zijn veranderd en maken de relatie in bepaalde opzichten „losser” dan zij tevoren zichtbaar was. En in de praktische uitvoering van wat op papier staat, blijkt ook meer „losheid” aanwezig dan wel gekend is geweest.

Dit kwam tijdens deze synode tot uiting *mede* in het feit dat de aanwezigheid der hoogleraren-adviseurs een gevarieerde was; slechts een klein deel der zittingen werd door alle of verscheidene, de meeste door slechts één, een deel door nièt één hoogleraar bijgewoond. Bovendien werd weliswaar juist door deze synode zelf het getal van vier uitgenodigde, resp. voor een volgende synode uit te nodigen hoogleraren-adviseurs aangevuld tot een nieuw *vijf-tal*, doch dit feit herinnert er aan dat zulk een vijftal bij de voorbereiding en constituering uwer synode een vacature telde door het overlijden van de hoogleraar die aan het eind der vorige synode op de plaats stond, overeenkomend met die welke ik thans met dit slotwoord inneem.

Wanneer nu toch in overleg met het moderamen de „vaste” gewoonte van een toespraak door een hoogleraar-adviseur ook ditmaal wordt gevolgd, vergeten we die verandering in relatie en praktijk en omstandigheden, kortom die „lossere” situatie, niet, maar deze wetenschap maakt niet gereserveerd in hetgeen dezerzijds te zeggen is.

Zeker niet in de dank, die ik met nadruk en hartelijkheid uitspreek, dank niet alleen voor de uitnodiging aan ons gericht, maar ook voor de ontvangst die ingevolge de uitnodiging op zo gulle wijze werd geboden en bepaald ook voor de leiding waarvan het instituut hoogleraar-adviseur zozeer mocht profiteren. De huidige praeses zal het niet euvel duiden, wanneer ik daarbij bijzonder doel op de leiding van hem die tot en met de vorige week op zo stijlvolle wijze deze synode heeft gepraesideerd en de grens van „los” en „vast” op zo prettige en zuivere wijze immer wist te trekken. En mede betrek ik daarin U allen, die, als synodeleden, als leden van het moderamen, als plaatsvervangende praeses, U allen die in onze synodale contactoefening op zo velerlei wijze - waarbij ik ook denk aan het commissiewerk en de praesidiale leiding dáárvan - een bejegening aan de dag hebt gelegd die maakte dat de verhouding van 'los' en 'vast' nimmer tot een probleem voor een betrokkene hoefde te worden. Als ik het even in de eerste persoon enkelvoud mag zeggen: ik heb mij in uw midden „los” gevoeld en juist daarom mij zo „vast” aan U verbonden geweten.

Als ik dit zeg, heeft dit meer dan particuliere betekenis. Want wat in dit alles ervaren werd, was toch eigenlijk de vastheid van een *gereformeerd kerkverband* waar juist de christelijke vrijheid de weg weet te vinden waarop „los” en „vast” geen tegenstelling vormen, doch een heuse eenvoudige

harmonie betekenen. Zo'n kerkverband kent wel spanning, doch geen krampachtigheid; noch de krampachtigheid van de hiërarchie die „vast" wil maken met eigen banden, noch de krampachtigheid (die als zodanig vaak niet onderkend wordt) van het independentisme, dat „los" wil maken naar eigen believen. Ik acht het een zegen Gods, dat wèl de *worsteling* om beide te ontgaan hier eerlijk werd gevonden, doch ook gedurig werd genoten de *blijdschap* van de overwinning die in deze worsteling door vallen en opstaan heen toch ook telkens gemeenschappelijk mag worden verkregen.

En wanneer we dan nu uit elkander gaan, realiseren we ons, dat de banden van nauwe omgang en geregeld contact van nu af weer lossier zullen worden wat onze personen betreft. Maar we willen het ons als een taak stellen de vastheid te bewaren die we hier in de omschreven zin opnieuw en met overtuiging hebben geconstateerd. Ik meen, dat het synodewerk, zoals we dat meemaakten, ons bij vernieuwing heeft doen verstaan het *pluriforme* karakter van Christus' éne kerk. We hebben de vrucht gezien van zakelijke discussies waarin de argumenten van de een zochten èn bereikten het hært van de ander. Daarom kon er de losheid zijn, de bewegelijkheid ook in overtuigen en zich-laten-overtuigen, zonder de valse „vastheid" van bevroren uitgangspunten. Daarom kon er ook vastheid zijn in besluitvorming, in praesidium, en in lijn van samenleving, een vastheid die met de duur der synode niet af- maar toenam.

En als we dus nu gaan scheiden, zal ons vaste vertrouwen mogen zijn op geen ander dan de God der trouwe, in wiens Naam vergaderd werd. Wij eindigden de handelingen met het onderwerp: *psalmberijming*. Welnu, van begin tot eind hebben de psalmen Israëls ons mogen sterken in de vastigheid van dit vertrouwen. Het was schoon dat de „liturgie" der vergaderingen tijdens deze synode kende de losheid van leiding, gegeven immers zowel door de praeses als door de leden der synode zelf - ik doel op het feit dat de praeses de leden betrok bij de sluiting der vergaderingen door leiding van psalmodie en gebed. Ik moge twee momenten ophalen die in mijn herinnering staan gegrift. Toen op een avond in eerste aanleg gehandeld was over de „A.O.W.", en kwesties van staatszorg e.d. de aandacht hadden ontvangen, gaf één uwer op de psalm (146 : 2 ber.):

Vest op prinsen geen betrouwen,
waar gij nimmer heil bij vindt ...

Dat woord heeft zo bréde betekenis, niet slechts in staatsverband, maar voor heel de linie van het leven, vooral ook het kerkelijk leven: betrouw niét op mensenkinderen, bij wie géén heil is - *zij* stellen zo vaak teleur en kunnen geen houvast geven. En daarnaast staat voor wat de positieve verwijzing betreft - op Wie wèl te vertrouwen is - de herinnering aan een ander vers uit de „Statenberijming", waarmee de praeses althans tot twee maal toe de vergadering geopend heeft, Psalm 32 : 4 ber.:

Gij zijt mij, Heer, ter schuilplaats in gevaren,
Gij zult mij voor benauwdheid trouw bewaren;
G' omringt me, daar Ge mij in ruimte stelt,
met blij gezang, dat mijn verlossing meldt.

De eerste maal zongen wij die psalm in een der eerste, moeilijke, gespannen zittingen dezer synode - voor de avondzitting van woensdag 3 september - en hij moge ons bij blijven in àl de gevaren en benauwdheden die telkens weer op de weg der kerk ons omgeven gaan. En als 'adviseur', die geroepen was 'raad' te geven, doch slechts menselijke raad - zij het steeds met de wil tot schriftuurlijke fundering - ken geven, mag ik aan dat woord vooral ook herinneren, omdat hier wordt verzekerd van de *raad Gods*, die Hij geeft hun die Hem vrezen:

Mijn leer zal u, o mens, naar 't recht doen hand'len
en wijzen u de weg die gij zult wand'len;
Ik zal u trouw verzellen met Mijn raad,
terwijl Mijn oog op u gevestigd staat.

Hier eist God zelf voor zich op de eer van Adviseur, de Enige die Advies geeft en geven mag van Zichzelf en uit Zichzelf, een Advies dat voorts immer juist is en komt met bevel van opvolging en realisering, immers met bevel van geloof en bekering. Advies, dat is: toezien, er-op-zien, het oog er op slaan om te helpen met raad en dáád. Dat zegt Psalm 32: Ik zal raad geven, Mijn oog zal op u zijn. Ik geef u advies, Ik zie op u toe, Ik doe u handelen naar recht, Ik wijs u de weg die ge moet gaan, We geldven de vervulling dezer belofte, ervóeren haar ook gedurende deze zware maar fijne synode. En we bedenken, dat deze belofte alleen geldt in het *verband* van héél deze psalm, die begint met de felicitatie aan de mens wien de zonden vergeven worden en die geleerd heeft zijn schuld te belijden in stêe van: van zijn hart een moordkuil te maken ten overstaan van God en eventueel ook van de mensen. We vergeten ook niet, dat dezelfde psalm ná het aangehaalde vers vervolgt met de waarschuwing niet stug te zijn als een weerstrevend paard, d.i. niet 'los' te willen lopen als in-de-pendent, on-af-han-ke-lijk (en daarmee toch weer zo aut-archisch, heers-zuchtig) individu. Want wie God verlaat, wie 'los' wil lopen, heeft smart op smart te vrezen, Doch de belofte blijft vást voor wie vást op Hem vertrouwt, op Hem alléén: die mens ziet zich omringd door Zijn weldadighêen.

Broeder Praeses, het is misschien geen gewoonte zo lang te spreken en zoveel psalmwoorden aan te halen in een slotwoord als adviseur. Doch U vergunne mij, dat ik het ditmaal deed en tevens eindig met deze aanhaling van dat psalmwoord, dat bij herhaling onze gedachten vást heeft gemaakt en ons vást aan elkander verbonden heeft op de weg van moeilijke behandelingen waarin wij zonder gelóóf geen stap verder konden. En waar daarmee ook onze tijdelijke en beperkte. en veelszins „losse" adviesdienst een einde neemt. zien we de vrucht van onze handelingen tegemoet, ook nu het gaan zal om uitvoering en ratificatie der besluiten, onder die lichtende belofte van raad. ad-vies, van Hem, d e niet tijdelijk doch gedurig meegaat als onfeilbare Raad-verschaffer en Daad-verrichter, de God die naar het woord der belijdenis (N.G.B. art. 12) òns mensen kwam dienen opdat wij Hèm zouden dienen, die beloofd heeft:

Ik zal raad geven, Mijn oog zal op u zijn.

Ik heb gezegd.

De praeses dankt prof. Schilder voor deze woorden.

Artikel 170

De vergadering zingt nog gezang 23 : 2 en 3. De praeses gaat voor in dankzegging tot de HEERE voor Zijn sterkende genade en al de weldaden, in de heengegane synodeweken aan allen, die bij de verrichte arbeid betrokken waren, geschonken, en smeekt Hem om Zijn zegen over de genomen besluiten en over al het werk, dat in opdracht der Kerken gedaan werd.

Daarna verklaart hij om 20.50 uur de zittingen van deze 27e generale synode sinds 1892 van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden in de jaren 1958 en 1959 te Bunschoten-Spakenburg, voor gesloten.

Voor de generale synode,
het moderamen:

J. VAN BRUGGEN, praeses
J. A. VINK, assessor I
P. K. KEIZER, assessor II
H. VELTMAN, scriba I
C. C. DE VRIES, scriba II

RAPPORT van de Commissie inzake de Bijbelvertaling benoemd door de generale synode van Enschede 1955.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

De Generale Synode van Enschede besloot ten aanzien van de Nieuwe Vertaling, op last van het N.G.B. „een commissie aan te wijzen, bestaande uit daartoe bekwaam te achten broeders, en aan deze op te dragen:

- a. „na te gaan of bedoelde Bijbelvertaling een betrouwbare overzetting is van het Woord van God in de Nederlandse taal, zodanig dat zij recht doet aan de Heilige Schrift als het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God naar de artt. 2-7 N.G.B. en deswege voor het gereformeerde volk bruikbaar is;
- b. de kerken zo mogelijk binnen twee jaar in kennis te stellen met de resultaten van haar onderzoek;
- c. aan de eerstkomende generale synode verslag uit te brengen van haar handelingen."

De Generale Synode benoemde als leden van deze commissie de broeders: ds Joh. Francke, ds J. Faber, ds K. de Hoop, ds J. C. Janse, ds B. Jongeling, drs J. P. Lettinga, ds J. van Raalte, ds G. Roukema, prof. H. J. Schilder, ds W. G. Visser, ds I. de Wolff, ds R. Brands, ds J. van Dijk, prof. dr H. J. Jager, drs H. Venema, ds J. J. Verleur, ds J. R. Wiskerke.

De commissie heeft zich strikt willen houden aan haar opdracht. Deze hield immers niet in een beoordeling van de N.V. op haar wetenschappelijke deugdelijkheid. Evenmin zag de commissie zich geroepen uit te spreken, of zij hooggestemd is over de principiële of andere kwaliteiten van de N.V. Haar opdracht beperkt zich tot het leveren ener zakelijke conclusie van een onderzoek van de N.V., uitsluitend onder het aspect van de betrouwbaarheid naar artt. 2-7 N.G.B., en haar bruikbaarheid deswege.

Ter voldoening aan deze opdracht heeft de commissie zich gesplitst in een O.T.- en een N.T.-sectie, welke beide tussen haar leden een werkverdeling hebben getroffen en verscheidene vergaderingen hebben gehouden om de resultaten van hun arbeid gezamenlijk te bespreken.

Hoewel de termijn, door de Gen. Synode van Enschede gesteld, kort was, is het mogelijk gebleken een groot deel van de N.V. met de grondtekst te vergelijken, terwijl ook uit het overige deel bepaalde punten zijn onderzocht en besproken. Tevens werden enkele onderzoeken ingesteld naar de weergave van bepaalde kernwoorden.

In de aanvang van de werkzaamheden werd een onderzoek ingesteld naar de regelen die voor de Statenvertalers golden; ook heeft de commissie zich doen voorlichten door het N.B.G. over de werkwijze van haar vertalers.

Vermeldenswaard is, wat dit laatste betreft, dat in de breed samengestelde vertalingscommissie zo gewerkt is, dat, ook al gaf een vertaler persoonlijk de voorkeur aan een andere weergave, toch die vertaling werd aangenomen welke allen voor hun rekening konden nemen.

Onze commissie heeft zelf ook wel teksten gevonden waarbij zij de voorkeur blijft geven aan de Statenvertaling boven de N.V. Grotendeels betrof het hier echter zaken van taalkundige aard waarover tussen vertalers immer verschil van mening is geweest en ook wel zal blijven. Zo kan men van mening verschillen over de vertaling van 2 Tim. III : 16 (genoemd door de Syn. Kampen, acta art. 123). Deze vertaling kan echter niet als een gegrond bezwaar tegen de N.V. worden ingebracht, omdat zij taalkundig mogelijk is, principieel ook schriftuurlijk kan worden verklaard, en derhalve niet kan worden aangemerkt als een aanranding van het Schriftgezag (zie: B. Holwerda in „De Reformatie" jrg. 27, 1951, 52 blz. 305).

Zo is het ook de vraag of het niet beter is in Gal. IV : 3 en Coll. II : 8, 20 met de Statenvert. te spreken van „de eerste beginselen der wereld" i.p.v. met de N.V. over: „wereldgeesten".

Als een belangrijk bezwaar heeft de commissie gevoeld dat de N.V. soms een vrije weergave biedt, weliswaar in gemakkelijk leesbaar Nederlands, maar die een belemmering is voor het Schriftonderzoek gelijk dat o.a. bestaan moet in het Schrift-

met-Schrift-vergelijken, nader toegespitst in het opmerken van de samenhang en de voortgang van het O.T. en het N.T. De N.V. heeft menigmaal in dezen het voordeel van duidelijkheid, maar heeft soms iets van de fijne nuancerings in de betekenis van de grondtermen laten verloren gaan.

Voor de praktijk van de prediking betekent dit dat de dienaren des Woords stellig niet minder maar wellicht nog vaker dan voorheen naar de grondtekst zullen moeten verwijzen.

Hiermede hangt samen dat in de grondtekst gelijkkluidende woorden soms zeer ongelijk zijn weergegeven in de N.V. ook als daarvoor niet bepaald noodzaak was aan te wijzen. Zo is het woord „zaad" in Gen. III: 15 blijven staan maar overigens in Genesis meestal weergegeven met „nageslacht". Daarentegen wordt in Jes. LIII : 10 vertaald: „wanneer hij zichzelf tot een schuldoffer gesteld zal hebben zal hij nakomelingen zien", terwijl in Jer. VIT : 15 het woord „zaad" in de N. V. weer is behouden.

In de vertaling van het N.T. vindt men het woord „zaad" weergegeven door: „zaad" in: Matth. XIII: 24 v; Mark. IV: 31; Rom. IX: 29; 1 Kor. XV:38; 2 Kor. IX: 10; Gal. III: 16 v; 1 Joh. III: 9.

„nageslacht" in: Luk. 1: 55; Joh. VIII: 33, 37; Hand. III: 25; Rom. IV: 13 v; IX : 7; XI: 1; 2 Kor. XI: 22; Hebr. II: 16; XI: 18; Openb. XII:17.

„geslacht" in Joh. VII: 42; Hand. XIII: 23; Rom. I : 3; 2 Tim. II : 8. „nakomelingschap" in: Matth. XXII : 24 v; Mark. XII : 19-22; Luk. XX : 28; Hand. VII : 5.

„nakomelingen" in: Hand. VII : 6; en in: „om moeder te worden" Hebr. XI : 11.

Het is duidelijk dat deze zeer gevarieerde weergave het Schrift-met-Schriftvergelijken bemoeilijkt zodat voor het Schriftonderzoek door de leden der Kerk de Statenvertaling met name op dit punt onontbeerlijk zal blijven.

Toch is de commissie van oordeel dat de voordelen van de N.V. haar nadelen te boven gaan. Vele gedeelten van het Woord Gods die tot op heden door hun onverstaanbaarheid in de (Staten)vertaling als een gesloten boek waren, zijn thans in de N.V. voor de gemeente veel meer toegankelijk geworden. De commissie denkt hierbij voor wat het O.T. betreft aan het boek Job en aan verscheidene gedeelten uit de boeken der profeten, bijv. Jes. XVIII en voor wat het N.T. betreft vooral aan de Paulinische brieven, bijv. 2 Kor. VI : 11-13; Ef. IV : 6.

Concluderend verklaart zij, bij het onderzoek van de Nieuwe Vertaling, op last van het N.B.G., niet te zijn gestuit op verschijnselen die er blijk van geven dat deze vertaling geen recht doet aan de Heilige Schrift als het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God naar de artt. 2-7 N.G.B., op grond van welke verschijnselen zij onbruikbaar zou moeten worden geacht voor het gereformeerde volk.

Zij is dus van oordeel dat van een bruikbaarheid, als bedoeld in de aan de commissie verstrekte opdracht, gesproken mag worden.

Voor de commissie,

G. ROUKEMA

RAPPORT van Commissie II inzake de Bijbelvertaling.

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

In handen van Uw commissie II werd het volgende vijftal stukken gesteld:

1. Rapport van de commissie inzake de Bijbelvertaling, benoemd door de Generale Synode van Enschede 1955, met 4 bijlagen, te weten:
 - a. de notulen van de vergaderingen der commissie;
 - b. een memorandum van een onderhoud, dat de secretaris der commissie had met de secretaris van het Nederlands Bijbelgenootschap (N.B.G.) voor de Bijbelvertaling;
 - c. enkele notities van de hand van ds Joh. Francke betreffende de Statenvertaling (St.V.) en de Nieuwe Vertaling (N.V.) van het N.B.G.;
 - d. een „Memorandum concerning the rules of procedure, followed by the Committee on Translation of the O.T., appointed by the Bible Society of the Netherlands, by Prof. Dr. G. Ch. Aalders, chairman of the Committee”, geschreven voor de Noorse Bijbelvertalers;
 2. een schrijven van de kerkeraad van Hilversum, met betuiging van adhaesie aan het onder 1 genoemde rapport;
 3. een schrijven van de kerkeraad van Zeist, welke er zijn blijdschap over uitspreekt, „dat deze commissie tot een éénparige conclusie kwam inzake het gebruik van deze Nieuwe Vertaling”, en voorts verzoekt, „op grond van dit rapport, tot een aan dit rapport gelijke uitspraak te komen ;
 4. een voorstel van de classis Hoogeveen, van de volgende inhoud: „De generale synode, enz.” (bedoeld zal zijn: „De classis Hoogeveen, enz.”), „kennis genomen hebbende van het „Rapport van de Commissie inzake de Bijbelvertaling, benoemd door de generale synode van Enschede 1955”; van oordeel, dat de conclusie van genoemde commissie, dat n.l. met betrekking tot de Nieuwe Vertaling, op last van het Ned. Bijbelgenootschap, van bruikbaarheid gesproken mag worden, is te onderschrijven; stelt aan Uw vergadering voor uit te spreken, dat de uitspraak van de generale synode van Kampen (acta art. 123) is achterhaald en derhalve kan beschouwd worden als vervallen, zodat het in de vrijheid der Kerken gelaten wordt van de genoemde Nieuwe Vertaling ook kanselgebruik te maken”;
 5. Een voorstel van de particuliere synode van Drenthe 1958, gelijk aan het onder 4. genoemde voorstel, met slechts deze wijzigingen:
 - a. dat onder „van oordeel” staat, dat „van bruikbaarheid gesproken *kan* worden” (in plaats van „*mag* worden”);
 - b. dat het laatste gedeelte van het voorstel aldus luidt: „*en* dat het in de vrijheid der Kerken *staat* van de genoemde Nieuwe Vertaling ook kanselgebruik te maken” (in plaats van „*zodat* het in de vrijheid der Kerken *gelaten wordt*”).
- A. *Het rapport van de door de generale synode van Enschede 1955 benoemde commissie inzake de Bijbelvertaling (Nieuwe Vertaling, op last van het N.B.G.).*
- a. Bedoelde commissie vestigt er in haar rapport de aandacht op, dat zij zich strikt heeft willen houden aan haar opdracht, welke aldus luidde: „na te gaan of bedoelde Bijbelvertaling een betrouwbare overzetting is van het Woord van God in de Nederlandse taal, zodanig dat zij recht doet aan de Heilige Schrift als het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God naar de artt. 2-7 N.G.B. en deswege voor het gereformeerde volk bruikbaar is”. Ter voldoening aan deze opdracht heeft de commissie een groot deel van de N.V. met de grondtekst vergeleken, waarbij zij tevens enkele onderzoekingen heeft ingesteld naar de weergave van bepaalde kernwoorden, en waarbij zij zich ook heeft doen voorlichten door het N.B.G. over de werkwijze van haar vertalers (de 4 bijlagen adstrueren een en ander nader).

De commissie noemt in haar rapport enkele bezwaren tegen de N.V.:

1. Zij geeft op sommige plaatsen de voorkeur aan de Staten Vertaling, waarbij zij echter opmerkt, dat het hier grotendeels zaken van taalkundige aard betrof, waarover tussen de vertalers immer verschil van mening is geweest en ook wel zal blijven. Zo zij hier met name vermeld een opmerking in het rapport over de vertaling van 2 Tim. 3 : 16, genoemd door de generale synode van Kampen 1951 (acta art. 123, in de 3e overweging). De commissie is van oordeel, dat de Nieuwe Vertaling van deze tekst niet als een gegrond bezwaar tegen de N.V. kan worden ingebracht, „omdat zij taalkundig mogelijk is, principieel ook schriftuurlijk kan worden verklaard, en derhalve niet kan worden aangemerkt als een aanranding van het Schriftgezag", waarbij verwezen wordt naar B. Holwerda in „De Reformatie" jrg. 27, 1951/52. blz. 305.
2. Een belangrijk bezwaar heeft de commissie geacht. dat de N.V. soms een vrije weergave biedt. weliswaar in gemakkelijk leesbaar Nederlands, maar die een belemmering is voor het Schriftonderzoek, gelijk dat o.a. bestaan moet in het Schrift-met-Schrift-vergelijken, nader toegespitst in het opmerken van de samenhang en de voortgang van het O.T. en het N.T.
3. Hiermee hangt samen, dat in de grondtekst gelijkkluidende woorden soms zeer ongelijk zijn weergegeven in de N.V., ook als daarvoor niet bepaald noodzaak was aan te wijzen, wat eveneens het Schriftonderzoek bemoeilijken moet.

Niettegenstaande deze bezwaren is de commissie van oordeel, dat de voor-delen van de N.V. groter zijn dan haar nadelen, omdat vele gedeelten van het Woord Gods, die tot op heden door hun onverstaanbaarheid in de (Staten)-vertaling als een gesloten boek waren, thans in de N.V. voor de gemeente veel meer toegankelijk zijn geworden.

„Concluderend verklaart zij, bij het onderzoek van de Nieuwe Vertaling. op last van het N.B.G., niet te zijn gestuit op verschijnselen die er blijk van geven dat deze vertaling geen recht doet aan de Heilige Schrift als het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God naar artt. 2-7 der N.G.B., op grond van welke verschijnselen zij onbruikbaar zou moeten worden geacht voor het gereformeerde volk", weshalve zij van oordeel is, „dat van een bruikbaarheid, als bedoeld in de aan de commissie verstrekte opdracht, gesproken mag worden".

- b. In haar bespreking van dit rapport heeft Uw commissie II geoordeeld, dat de door de generale synode van Enschede 1955 benoemde commissie inzake de Bijbelvertaling (N.V., op last van het N.B.G.) zich op voortreffelijke wijze van de haar opgedragen moeilijke taak heeft gekweten, waarom haar de dank der synode toekomt.

Het komt haar voor. dat er geen redenen zijn aan te wijzen, waarom de conclusie en het oordeel, waarmee het rapport besluit, afgewezen dienen te worden. Uw commissie deelt de in het rapport naar voren gebrachte bezwaren, maar zij is mede van mening, dat toch de voordelen van de N.V. haar nadelen te boven gaan. Het is ongetwijfeld van groot belang te achten, dat de Heilige Schrift in Nederlandse vertaling beter leesbaar is gemaakt, al zou men het hier en daar nóg beter willen hebben. Ook tegen de Staten Vertaling zijn verschillende bezwaren in te brengen, waarvan de onduidelijkheid, vooral in verscheidene gedeelten van het O.T., met name genoemd kan worden. Overigens zij nog met nadruk onderstreept de opmerking in het rapport, dat de Staten Vertaling met name op het punt van Schrift-met-Schriftvergelijken voor het Schriftonderzoek door de leden der Kerk onontbeerlijk zal blijven, omdat de Staten Vertaling in de weergave van in de grondtekst gelijkkluidende woorden veel minder variatie heeft toegepast dan de N.V.

B. *De boven onder 2 t/m 5 vermelde reacties op het onder A. genoemde rapport.*

- a. ad 2. De kerkeraad van Hilversum volstaat met zijn adhaesie aan het rapport te betuigen.
- ad 3. De kerkeraad van Zeist verzoekt, „op grond van dit rapport, tot een aan dit rapport gelijke uitspraak te komen".
- ad 4. De classis Hoozevee is van oordeel, dat gesproken mag worden van bruikbaarheid van de N.V., op last van het N.B.G., en zij stelt voor uit te spreken, „dat de uitspraak van de generale synode van Kampen (acta art. 123) is achterhaald en derhalve kan beschouwd worden als vervallen, zodat het in de vrijheid der Kerken gelaten wordt van de genoemde N.V. ook kanselgebruik te maken".
- ad 5. De particuliere synode van Drenthe 1953 heeft dit voorstel van de classis Hoozevee overgenomen, met de bovenvermelde wijzigingen.

- b. Bij de beoordeling van deze stukken blijken de kerkelijke vergaderingen, die ze schreven met verschillende formulering zakelijk hetzelfde te bedoelen. Zij verlangen n.l., dat de generale synode in navolging van het aan haar uitgebrachte rapport der door de generale synode van Enschede 1955 benoemde commissie inzake de Bijbelvertaling, zal uitspreken, dat er van bruikbaarheid van de N.V., op last van het N.B.G., gesproken mag worden, en dat er dus ook tegen gebruik in de eredienst geen bezwaren bestaan.

Het komt Uw commissie voor, dat er, gelet op het aan de generale synode uitgebrachte rapport, niets tegen is, om aan deze verlangens te voldoen.

Zij moge evenwel nog opmerken, dat haars insziens bezwaarlijk zal kunnen worden voldaan aan het door de classis Hoogeveen en de particuliere synode van Drenthe voorgestelde: „uit te spreken, dat de uitspraak van de generale synode van Kampen (acta art. 123) is achterhaald en derhalve kan beschouwd worden als vervallen”.

Bedoelde uitspraak van de generale synode van Kampen 1951 (acta art. 123) luidt aldus: „dat ten aanzien van het gebruik ener Bijbelvertaling in de eredienst grote voorzichtigheid dient te worden betracht en het gebruik van de nieuwe vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap voorshands beslist te ontraden is”.

Wat het eerste gedeelte van deze uitspraak betreft, kan gezegd worden, dat zij een voor alle tijden geldige waarheid vertolkt, waar immers *elke* Bijbelvertaling *te allen tijde* dient *etoetst* te worden aan de *grondtekst*. Hier ligt inderdaad een eis tot grote voorzichtigheid, omdat het toch om het onfeilbare Woord *des Heeren* gaat, en elke *vertaling* daarvan *feilbaar mensenwerk* is.

Het eerste gedeelte van bedoelde uitspraak is dus zeker niet achterhaald, en mag derhalve niet als vervallen worden beschouwd.

Wat het tweede gedeelte van bedoelde uitspraak aangaat, dat n.l. „het gebruik van de nieuwe vertaling van het N.B.G. voorshands beslist te ontraden is”, moge bedacht worden, dat elke uitspraak van elke kerkelijke vergadering *gedateerd* is, en deswege bepaald door de tijdsomstandigheden, waarin zij wordt gedaan. De generale synode van Kampen 1951 kwam tot haar uitspraak op een moment, dat de N.V. van het N.B.G. voor een belangrijk deel nog niet was gepubliceerd, zodat rustige toetsing van die vertaling nog niet had kunnen plaats vinden (zie de 2e overweging, voorafgaande aan die uitspraak).

Zo is Uw commissie van oordeel, dat de generale synode van Kampen 1951 *in 1951* terecht uitsprak, dat „het gebruik van de N.V. van het N.B.G. voorshands beslist te ontraden” was. Die uitspraak is niet achterhaald door het feit, dat inmiddels de N.V. geheel is verschenen, en dat rustige toetsing nu wèl heeft plaats gehad. Die uitspraak zou nu achterhaald zijn, als *nu* gebleken was, dat in *1951* de N.V. *wel* reeds geheel verschenen was, en dat *toen* rustige toetsing *wel* reeds had plaats gehad.

Daarom meent Uw commissie, dat een andere formulering gezocht moet worden dan de door de classis Hoogeveen en de particuliere synode van Drenthe voorgestelde.

C. Slotopmerkingen.

Het zij Uw commissie vergund, nog de volgende slotopmerkingen te maken:

- a. Naar het oordeel van commissie II heeft de generale synode van Kampen 1951 terecht overwogen, „dat er met betrekking tot het gebruik ener Bijbelvertaling in de eredienst geen bindende bepalingen bestaan” (acta art. 123, 1e overweging).

Zij meent voorts, dat zulke bepalingen ook niet gewenst zijn, omdat het niet tot de taak ener generale synode behoort, een of andere Bijbelvertaling kerkelijk te „ijken”. Wel kan het op haar weg liggen in bepaalde omstandigheden tegen een bepaalde vertaling te waarschuwen, n.l. wanneer betwijfeld mag worden, of zulk een vertaling wel recht doet aan de Heilige Schrift als het door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God naar de artt. 2-7 N.G.B., op grond waarvan zij onbruikbaar zou moeten worden geacht voor het gereformeerde volk. Voor het overige zal een generale synode desgevraagd, moeten volstaan met een uitspraak, dat het in de vrijheid der Kerken staat, van een bepaalde vertaling der Heilige Schrift gebruik te maken in de eredienst.

- b. Het komt Uw commissie voor, dat het thans gewenst is, dat de generale synode zulk een uitspraak doet t.a.v. de N.V. der Heilige Schrift, bezorgd door het N.B.G. Behalve op de hierboven reeds genoemde voordelen boven de St.V. (grotere duidelijkheid en betere leesbaarheid) zij hier met name nog gewezen op het feit, dat zeer veel jonge kinderen der Kerk op de scholen vertrouwd worden gemaakt met de N.V. *en niet meer met de oude St.V.* Dit zou *niet* als argument mogen gelden, indien het na het ingestelde onderzoek duidelijk zou zijn geworden, dat de N.V. voor het gereformeerde volk *onbruikbaar* moet worden geacht, omdat zij een *onbetrouwbare* overzetting van het Woord van God moest worden genoemd. Nu dat onderzoek echter juist tot het tegenovergestelde oordeel heeft geleid, en van *betrouwbaarheid* en *bruikbaarheid* gesproken mag worden, mag en moet in de overwegingen, die tot de besluitvorming leiden moeten, het belang van de jeugd der Kerk terdege meetellen. Het thans *volwassen* geslacht in de Kerk is groot geworden bij en vertrouwd geraakt met de *St.V.* De *jonge jeugd* der Kerk wordt op *de scholen* veelszins vertrouwd gemaakt met *de N.V.*, en zo zal het bij de kinderen verwarrend kunnen werken, wanneer *in de Kerk de St.V.* gebruikt wordt. Samenvattend stelt Uw commissie II aan de synode voor uit te spreken (zie acta art. 71).

Voor commissie II,
F. F. PELS, rapporteur

VERSLAG van Deputaten-Curatoren over het wedervaren van de Theologische Hogeschool van september 1955 tot juni 1958.

Aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken,
in Bunschoten-Spakenburg bijeen.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Dit verslag moet wederom staan in het teken van de rouw.

Nadat de Here, onze God in de jaren na de Vrijmaking reeds drie der hoogleraren van hun verantwoordelijke post had weggeroepen, namelijk de professoren dr S. Greijdanus, dr K. Schilder en B. Holwerda, wier gedachtenis wij nog steeds dankbaar eren, heeft het Hem behaagd opnieuw de Hogeschool een zware slag toe te brengen door op 6 februari 1958 professor Pieter Deddens in de ouderdom van 67 jaren onverwacht tot Zich te nemen.

Verslagen stonden de velen, die de Hogeschool liefhebben, op de elfde februari daaraanvolgend bij zijn graf. Zij begrepen het doen des Heren niet, Wiens weg is in het heiligdom. Maar wij eerbiedigen Hem wel, Hem, Die zich nooit vergist en ook door dit grote verdriet en de grote leegte, die over en in de kring der Hogeschool en dus ook in de kring van de Gereformeerde Kerken van Nederland gekomen zijn, Zijn raad uitvoert tot de vergadering van Zijn kerk en tot de komst van Zijn koninkrijk in de voleinding der eeuwen en tot de verheerlijking van Zijn onvolprezen Naam.

God, onze Here trooste de weduwe en haar kinderen en Hij zij ook in deze beproeving de Hogeschool nabij.

We kunnen in dit verband meedelen, dat op de avond van de twaalfde februari 1958 een academische samenkomst gehouden is in de aula van de Theologische Hogeschool waar prof. C. Veenhof, de rector magnificus, een gedachtenisrede heeft uitgesproken.

Op deze plaats willen deputaten-curatoren gaarne een enkel woord van gedachtenis neerschrijven aan prof. P. Deddens, die zo plotseling aan de Hogeschool ontvallen is.

Op de eerste synode na de Vrijmaking, die van Enschedé 1945 is hij benoemd tot hoogleraar in de vakken Kerkgeschiedenis en Kerkrecht. Het was toen algemeen bekend, dat hij meer dan gewoon studie gemaakt had van deze vakken, die de liefde van zijn hart hadden.

En na zijn benoeming bleek al spoedig, dat hij met grote toewijding en ijver zich wierp op de verdere bestudering van deze materie, zodat zijn colleges steeds op hoog peil stonden en gaarne door de studenten werden gevolgd.

Met grote dank memoreren deputaten-curatoren de prettige wijze, waarop steeds met hem kon worden samengewerkt, ook op hun vergaderingen en de vriendschap, die zij van hem mochten ondervinden.

Hoewel hij reeds niet zo jong meer was, toen hij het ambt van hoogleraar aanvaardde en hij er ook wel tegen zal hebben opgezien dit ambt te gaan bekleden, heeft God hem de genade gegeven zijn werk met grote ambitie en trouw te doen.

Wanneer dit deel van de geschiedenis van de Hogeschool in herinnering zal worden gebracht, zal steeds met grote eerbied en dankbaarheid ook de naam van hoogleraar Deddens worden genoemd, die heeft mogen mee-arbeiden voor wat zijn vakken betreft, aan de vorming van een predikantengeslacht, dat in moeilijke tijden de herdersstaf over een der kerken Christi heeft opgenomen.

Wanneer we nu overgaan tot het rapporteren van de wederwaardigheden van de Theologische Hogeschool in de drie laatste cursusjaren, maken we eerst melding van de samenstelling van het college van de deputaten-curatoren.

De deputaten-curatoren

Door de generale synode van Enschedé 1955/1956 werden de volgende predikanten benoemd als deputaat-curator van de Theologische Hogeschool op voordracht van de onderscheiden particuliere synoden:

uit het ressort van de particuliere synode van Groningen:
als primus: ds D. van Dijk te Groningen,
als secundus: ds J. van Dijk, destijds te Schildwolde;

uit het ressort van de particuliere synode van Friesland:
als primus: ds J. Hettinga van Harlingen,
als secundus: ds F. van Dijk, destijds te Heerenveen;

uit het ressort van de particuliere synode van Drente:
als primus: ds J. van Bruggen van Assen,
als secundus: ds J. ten Hove van Mussel;

uit het ressort van de particuliere synode van Overijssel/Gelderland:
als primus: ds D. Vreugdenhil van Zwolle,
als secundus: ds I. de Wolff van Enschedé-Noord;

uit het ressort van de particuliere synode van Utrecht:
als primus: ds E. Th. van den Born van Amersfoort,
als secundus: ds J. Rijneveld van Bunschoten-Spakenburg;

uit het ressort van de particuliere synode van Noord-Holland:
als primus: ds K. Doornbos van Wormer,
als secundus: ds J. Meester van Amsterdam-Zuid;

uit het ressort van de particuliere synode van Zuid-Holland:
als primus: ds C. Vonk van Schiedam,
als secundus: ds F. de Vries van 's-Gravenhage-Oost;

uit het ressort van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg:
als primus: ds W. Vreugdenhil van 's-Hertogenbosch,
als secundus: ds A. I. Krijtenburg van Zaamslag.

Ds J. ten Hove, die uit het ressort van de zuidelijke provincies vertrok, en door de generale synode van Enschedé niet is herbenoemd, kreeg een benoeming als secundus deputaat-curator voor het ressort van Drente.

Als vermeldenswaard uit de kring van deputaten-curatoren kan worden genoemd, dat de president-curator ds D. van Dijk door Hare Majesteit Koningin Juliana werd benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau, in welk eerbewijs de Theologische Hogeschool zich ook geëerd zag, en dat ds E. Th. van den Born zijn zilveren ambtsjubileum heeft mogen vieren.

Het moderamen van deputaten-curatoren bestond deze drie jaren uit:

ds D. van Dijk, president,
ds J. van Bruggen, assessor,
ds D. Vreugdenhil, sekretaris.

Plaatsvervangend assessor is ds J. Hettinga.

Deputaten-curatoren hebben geregeld hun werkzaamheden kunnen verrichten. Daar ds C. Vonk het laatste cursusjaar de vergaderingen niet kon bijwonen, werd hij geregeld vervangen door zijn secundus ds F. de Vries. De vergaderingen worden steeds gehouden in tegenwoordigheid van de hoogleraren en voor wat de financiële zaken betreft in een gecombineerde vergadering met deputaten-financieel.

In deze verslagperiode hebben deputaten-curatoren zowel als deputaten-financieel geleefd naar de door de generale synode van Enschedé vastgestelde instructies.

In de praktijk is gebleken, dat een enkele correctie in de instructie voor deputaten-curatoren wenselijk is.

Aan de generale synode van Bunschoten-Spakenburg wordt derhalve voorgesteld:

- a. in artikel 11 onder a te schrappen de woorden: „de handelingen der vorige vergaderingen en”, daar geen aparte handelingen meer worden uitgegeven;
- b. in artikel 11 onder b het cijfer 11 te vervangen door 13;
- c. artikel 11, f geheel te laten vervallen, daar de begroting wordt besproken op de vergadering, die in december gehouden wordt. (Zie instructie deputaten-financieel art. 7, g, 4.)

De docenten

Als regel konden de hoogleraren en de lectoren ongestoord hun arbeid verrichten. Alleen het feit, dat de generale synode van Enschedé van tijd tot tijd een beroep deed op de hoogleraren Deddens, Doekes en Schilder, maakte, dat zij gedurende korter of langer tijd verhinderd waren hun colleges te geven.

Er konden geregeld zowel van de colleges van de hoogleraren als ook van die der lectoren goede rapporten worden uitgebracht.

De generale synode van Enschedé heeft op voorstel van deputaten-curatoren besloten tot uitbreiding van het lectoraat Hebreeuws en wel in dier voege, dat dit omvat het onderwijs in de talen van het Oude Testament en de andere Semitische talen, voor zover de kennis daarvan ten behoeve van de bestudering van het Oude-en/of Nieuwe Testament voor een der examina der Theologische Hogeschool wordt vereist, alsmede in de archeologie en de geschiedenis van Palestina en omliggende landen.

Tevens heeft deze synode als lector voor dit onderwijs benoemd de weledelgeleerde heer J. P. Lettinga, litt. sem. drs te Kampen.

In september van het jaar 1955 is de heer Lettinga met dit onderwijs begonnen en met de andere lectoren, de heren dr H. M. Mulder, drs D. J. Buwalda en ds D. K. Wielenga heeft hij zijn arbeid sindsdien vrijwel ononderbroken kunnen verrichten.

Wat het lectoraat van de heer Mulder betreft, kan nog worden meegedeeld, dat hij op verzoek van deputaten-curatoren toegezegd heeft, althans tot aan de generale synode van Bunschoten-Spakenburg op eenvoudige wijze klassiek Latijn en klassiek Grieks te doceren.

Nu deze periode bijna verstreken is, zullen deputaten-curatoren opnieuw met de heer Mulder overleggen, op welke wijze in de toekomst deze vakken zullen worden gedoceerd.

Vermeld kan nog worden, dat prof. C. Veenhof in deze verslagperiode in zijn vakantie een reis heeft gemaakt naar de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

Lector ds D. K. Wielenga mocht zijn zilveren ambtsjubileum vieren.

Dit verslag werd reeds begonnen met de vermelding van het feit, dat de Here prof. P. Deddens door de dood heeft weggenomen.

Wat de vervulling van deze vacature betreft, zullen deputaten-curatoren zich met hun advies te zijner tijd wenden tot de generale synode van Bunschoten-Spakenburg.

Wat de *traktementen* betreft van de docenten aan de Theologische Hogeschool, doen deputaten-curatoren de volgende voorstellen aan de generale synode van Bunschoten-Spakenburg:

1. Goed te keuren, dat de traktementen van de hoogleraren zijn verhoogd met ingang van 1 januari 1957 van *f* 12.465,- tot *f* 13.965,- per jaar op grond van de stijging van de levensstandaard.
2. Goed te keuren, dat de hoogleraren drs L. Doekes en H. J. Schilder een studietoelage ontvangen van *f* 3.000,-, aan hen uit te keren in vier jaarlijkse termijnen, te beginnen met het jaar 1957.
3. Goed te keuren, dat de termijn van de uitbetaling van de kindertoelage wordt verlengd tot het einde van het 26ste levensjaar, voor zover de kinderen studeren 'en niet in eigen levensonderhoud voorzien, met ingang van 1 januari 1957.
4. Te besluiten het traktement van lector drs J. P. Lettinga te verhogen met *f* 1.000,- per jaar met ingang van een door haar te bepalen datum op grond van de stijging van de levensstandaard.
5. Goed te keuren, dat aan mevr. wed. A. J. Schilder-Walter een uitkering gedaan is uit het Pensioenfonds ad *f* 500,- wegens bijzondere omstandigheden.
6. Goed te keuren, dat het pensioen van mevr. wed. M. J. Holwerda-Goris verhoogd wordt met *f* 250,- per jaar met ingang van 1 augustus 1957 met het oog op de gestegen kosten van het levensonderhoud en bovendien goed te keuren, dat aan mevr. wed. M. J. Holwerda-Goris in haar speciale geval voor haar twee oudste kinderen, vanaf het ophouden van de wezenrente, een studietoelage uit het Pensioenfonds toegekend wordt tot een bedrag van *f* 700,- per jaar, zolang

hun studie duurt en zij niet in eigen levensonderhoud kunnen voorzien, maximaal tot het einde van het 26ste levensjaar.

7. Goed te keuren, dat de traktementen van de docenten zijn verhoogd met $6\frac{3}{4}$ % van f 6.900,- vanwege de Wet Ouderdomsvoorziening met ingang van 1 januari 1957.
8. Te besluiten, dat te zijner tijd op de emeritaatsuitkeringen van geen der hoogleraren het bedrag van de A.O.W. noch geheel noch gedeeltelijk in mindering gebracht zal worden. Zulks omdat het bruto-inkomen (inclusief A.O.W.) bij emeritaat totaal 64.2 % van het huidig traktement ad f 12.000,- bedraagt. Dit percentage dient niet door „aanpassing” te worden verlaagd.
9. Goed te keuren, dat wat mevr. wed. M. Deddens-Buurman betreft, dezelfde regeling getroffen is voor wat de begrafenis van prof. P. Deddens aangaat en de salariëring gedurende de eerste drie maanden na het overlijden als getroffen is bij het overlijden van de andere hoogleraren en bovendien dat aan haar gedurende één jaar, te beginnen op 1 juni 1958 een kindergeld wordt uitbetaald van f 700,- ten behoeve van de jongste zoon, die nog student is.

Rectoraatsoverdracht, opening der lessen, colleges en examina

6 december 1955 werd het rectoraat door prof. drs L. Doekes overgedragen aan prof. H. J. Schilder, nadat de aftredende rector een oratie gehouden had over het onderwerp: „De Gereformeerde Belijdenis van de alwetende Verbondsgod”.

Op de honderdderde dies van de Hogeschool, 6 december 1956 werd het rectoraat overgedragen door prof. H. J. Schilder aan prof. P. Deddens. De scheidende rector hield vooraf een rede over het onderwerp: „De verhouding „eigenlijk” en „oneigenlijk” in het oud-testamentisch taalgebruik van het woord „hand” in de relatie „hand Gods”, met name in de dichterlijke en profetische boeken”.

Terwijl op 6 december van het jaar 1957 door wijlen prof. P. Deddens het rectoraat is overgedragen aan zijn opvolger prof. C. Veenhof, nadat de aftredende rector een rede had gehouden over het onderwerp: „Calvijn over de regering der Kerk, speciaal beschouwd met betrekking tot de plaats van het ambt, het Woord en de meerdere vergaderingen”.

De lessen werden op 30 september 1955 geopend door de prorector prof. dr H. J. Jager met een toespraak, die getiteld was: „Enige opmerkingen over theologie studeren”.

Op 28 september 1956 gebeurde dit door de prorector van dat jaar prof. drs L. Doekes met een toespraak over het onderwerp: „Eén Vader, één Leider”, zulks speciaal naar aanleiding van Matth. 23 : 9.

Terwijl op 27 september 1957 de opening geschiedde door prof. H. J. Schilder, die een toespraak hield over het onderwerp: „In Uw licht zien wij „het” licht”, naar aanleiding van Psalm 36 : 10 b.

Wat het aantal studenten betreft kan worden gerapporteerd, dat voor de cursus 1955/1956 zich voor het eerst lieten inschrijven 7 studenten, terwijl voor de doctorale studiën zich voor het eerst lieten inschrijven 5 predikanten.

Gerecenseerd werden 113 bullen van studenten, die zich voorbereiden voor het kandidaatsexamen, en 45 bullen van ingeschrevenen voor de doctorale studiën.

In deze cursus slaagden voor het doctoraal examen twee heren; 10 heren legden met goed gevolg kandidaatsexamen af, terwijl 8 heren slaagden voor het propaedeutisch examen, van wie twee na herhaald examen.

Voor de cursus 1956/1957 geldt het volgende:

Vijf studenten lieten zich voor het eerst inschrijven en drie heren meldden zich voor de doctorale studiën.

Gerecenseerd werden de bullen van honderd studenten, die zich voorbereiden op het kandidaatsexamen en van zes en veertig anderen, die ingeschreven staan voor het doctoraal examen of de promotie.

Tussentijds werd nog ingeschreven voor de propaedeutische studie één student. Terwijl in de loop van de cursus twee studenten werden afgeschreven, die niet in de gelegenheid waren de colleges te volgen en een examen af te leggen.

In deze cursus slaagde voor het doctoraal examen één predikant; 15 heren legden met goed gevolg hun kandidaatsexamen af, van wie twee na herhaald examen, terwijl zes heren slaagden voor het propaedeutische examen.

In de cursus 1957/1958 werden voor het eerst ingeschreven zeven studenten, terwijl zes heren zich meldden voor de doctorale studiën.

Gerecenseerd werd de bullen van 92 studenten, die zich voorbereiden voor het kandidaatsexamen en van 44 andere, die ingeschreven staan voor het doctoraal examen of de promotie.

In deze cursus slaagden 2 heren voor het doctoraal examen, 16 voor het kandidaatsexamen, onder wie 2 met het predicaat cum laude, terwijl er vier propaedeutische examina werden afgelegd met goed gevolg.

De bibliotheek

Door het plotselinge sterven van prof. P. Deddens is ook aan de Bibliotheek een verzorger ontvallen, die met hart en ziel zich inzette voor haar bewaring en vermeerdering.

In overleg met de andere hoogleraren en lectoren wist hij menig belangrijk werk te veroveren op veilingen of bij antiquairs, die de bibliotheek steeds meer deden beantwoorden aan haar doel het onderwijs aan de Hogeschool en de voortgezette studie van haar discipelen te dienen.

Elk jaar opnieuw kon op de Hogeschooldagen door het damescomité dat onvermoeid werkzaam bleef, een groot bedrag worden overhandigd voor completering van deze bibliotheek.

Prof. Deddens kon in zijn verslagen steeds weer gewagen van de steun, die hem geboden werd door de conservator, de heer A. J. Roukema en door de pedel, de heer J. Bos.

Deputaten-curatoren hebben zich beraden over de vervulling van de vacature, die ontstaan is door het sterven van prof. Deddens.

Zij hebben besloten de heer A. J. Roukema, die reeds zovele jaren de bibliotheek diende als conservator, te benoemen als bibliothecaris, doch naast hem niet een aparte conservator te benoemen, maar hem te verzoeken ook dit werk te blijven verrichten naar de instructie, die hem is gegeven.

Varia

In deze verslagperiode hebben deputaten-curatoren zich bezonnen, zulks op voorstel van het College van Hoogleraren op vele onderwerpen, die verband houden met de promotie en haar regeling.

Na advies ingewonnen te hebben van de Senaat en de commissie, die de Senaat voor deze materie had benoemd, in welke commissie o.a. zitting had als jurist mr dr L. Roeleveld te 's-Gravenhage, hebben deputaten-curatoren voor hun deel de regelingen daarvoor vastgesteld, resp. kennis genomen van de bij deze regelingen passende, door de Senaat getroffen voorzieningen. Tevens werd de inrichting van het doctorale examen nader geprojecteerd, terwijl ook in ander opzicht werd gearbeid tot een behoorlijke inrichting van de papieren der Hogeschool, zulks mede met het oog op de presentatie in de departementale en academische wereld.

Niet achterwege mag blijven de vermelding van een bepaald resultaat van genoemde arbeid, te weten een (nieuw) vignet alsmede grootzegel der Hogeschool, waarin de symboliek van haar kernspreuk - de aanhaling van Deut. 30:14 in Rom. 10 : 8 - op passende en fraaie wijze is vertolkt. Voor het ontwerp daarvan past voornamelijk dank aan de heer M. v. d. Wel te Enschede, die thans niet alleen aan het studentenkorps „Fides Quadrat Intellectum", maar ook aan de Hogeschool zelf een ornamentiek in de lijn der „Vrijmaking" als reformatie-naar-het-Woord heeft helpen schenken.

Het contact met de kerken werd ieder jaar aan het begin van de cursus geoefend en bewezen in de Hogeschooldagen, die op wondere wijze zijn geslaagd en ieder voor zich er getuigenis van aflegden, dat de Hogeschool zulk een grote en goede plaats heeft in het hart van duizenden kerkleden.

Ze zijn een durende stimulans voor allen, die hun plaats innemen in het engere Schoolverband om hun arbeid ten behoeve van de kerken met geestdrift en in getrouwheid te verrichten.

Gememoreerd moge voorts worden, dat het uiteindelijk resultaat van de giften, die werden verzameld ter gelegenheid van het eeuwfeest van de Hogeschool, heeft bedragen de som van f 39.460,25, welk bedrag is gestort in het Pensioenfonds. Met dank aan de initiatiefnemers worde hiervan gewag gemaakt.

Voor de arbeid aan de Hogeschool werden aangeschaft een kleinbeeld-projector en een epidiascoop, die bekostigd werden uit enkele giften, die waren ingekomen ten behoeve van het lectoraat van de heer Lettinga.

Voorts werd met hartelijke dank aanvaard een geschenk, dat door bemiddeling van prof. Deddens werd aangeboden, namelijk een foto-copieerapparaat „Focoop“.

Voorts worde meegedeeld, dat deputaten-curatoren samen met deputaten-financieel het bestuur vormen van het Greijdanus-Kruithof-fonds, dat tot doel heeft het verlenen van financiële steun aan hulpbehoevende studenten in de theologie, voor zover zij studeren aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Met het studentenkorps „Fides Quadrat Intellectum“ bestaat een goede verstandhouding, die ook daarin uitkomt, dat van tijd tot tijd financiële steun wordt verleend voor het doen verschijnen van zijn Almanak en voor de goede voortgang van het werk van de Sportcommissie van dit Studentenkorps.

Deputaten-curatoren spreken hier gaarne hun dank uit en hun erkentelijkheid voor de trouwe zorgen van de pedel van de Hogeschool, die steeds klaar staat de belangen van de Hogeschool op allerlei wijze te dienen samen met zijn helper de heer J. Visscher.

Tenslotte spreken deputaten-curatoren hun grote dank uit aan God, de Here, Die ook deze drie jaren de Hogeschool in alles nabij was met Zijn rijke zegeningen. Hij heeft diep bedroefd door weg te nemen onze geliefde hoogleraar Deddens, maar toch ook Zijn vertroosting gegeven in Zijn belofte, dat Zijn werk zal blijven bestaan en zal voortgaan tot het eind der eeuwen.

Met groot vertrouwen geven zij de toekomst van de Theologische Hogeschool in de handen van Hem, die trouwe houdt in der eeuwigheid en niet laat varen het werk van Zijn handen.

Hij stelle de arbeid van en aan deze Hogeschool tot zegen van onze Kerken en doe deze arbeid meewerken aan de komst van Zijn Koninkrijk en aan het heil van Zijn wereld.

Met heilbede en broedergroeten,
namens deputaten-curatoren:

D. VAN DIJK, president
J. VAN BRUGGEN, assessor
D. VREUGDENHIL, sekretaris

BIJLAGE III-a (Acta art. 39)

RAPPORT van Deputaten, benoemd door de generale synode van Enschede 1955 (acta art. 132 b) inzake tekst der Formulieren van Enigheid en Liturgische Formulieren.

Kampen, februari 1958

Aan de Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeengeroepen te Spakenburg, 1958.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

Ondergetekenden, deputaten door de generale synode van Enschede benoemd in haar vergadering van 8 september 1955 (acta, art. 132 b) hebben de eer U het volgende rapport omtrent hun arbeid te doen toekomen:

Opdracht en personalia: Door de genoemde synode werd besloten enkele deputaten te benoemen met de opdracht, dat zij:

1. een onderzoek zullen instellen naar de uitvoerbaarheid, in deze tijd, van de taak, aan de kerken een ontwerp aan te bieden voor een vast te stellen tekst in hedendaags Nederlands van de drie formulieren van enigheid en van de liturgische formulieren;
2. hun aan de eerstkomende generale synode omtrent hun arbeid uit te brengen rapport tijdig aan de kerken zullen toezenden.

De synode benoemde voorts tot deputaten voor deze arbeid de broeders: Prof. L. Doekes (samenroeper), dr J. Bosch, ds J. Kamphuis, dr H. M. Mulder, prof. C. Veenhof, ds C. Vonk; en als secundi: G. Booy, K. C. van Spronsen, ds G. Visee.

Nadat twee vergaderingen waren gehouden moest ds C. Vonk meedelen dat hij wegens gezondheidsredenen aan het werk der deputaten niet langer kon deelnemen. Hij werd vervangen door de secundus ds G. Visee.

Vergaderingen: De deputaten vergaderden vijf maal. nl. op 7 en 28 maart, 3 september en 8 november 1957 en op 6 januari 1958.

Praealabele kwesties: Bij de bespreking van de opdracht deden zich aanstonds enkele praealabele kwesties voor, welke om oplossing vroegen.

Geén punt van discussie werd evenwel de vraag of het *wenselijk* was de formulieren van enigheid en de liturgische formulieren in „hedendaags nederlands” om te zetten. De synode sprak in haar opdracht immers alleen over een onderzoek naar de *uitvoerbaarheid* daarvan. De vraag naar de wenselijkheid behoefde derhalve niet aan de orde te komen.

Wel moesten deputaten zich beraden over de officiële tekst van de betreffende kerkelijke stukken. Na een ingesteld onderzoek bleek deputaten, dat de tekst van de formulieren van enigheid en de liturgische formulieren, welke door een drietal deputaten van de generale synode van 1933 werd uitgegeven, voor de Gereformeerde Kerken in Nederland de officiële tekst is geworden. (Zie acta generale synode van 1936, art. 276 (p. 134) en bijlage LXV, p. 333 v).

Een volgende kwestie betrof de Schriftuitspraken welke in de verschillende formulieren worden geciteerd. Besloten werd bij de weergave daarvan steeds de tekst van de Nieuwe Vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap te volgen. Ook wanneer het ging om „verborgen” citaten of uitdrukkingen en zinswendingen, welke kennelijk aan de Heilige Schrift zijn ontleend.

Uitvoerig werd voorts besproken de vraag *in hoeverre* men zou afwijken van de officiële tekst der formulieren. De overbrenging van de oude tekst in „hedendaags nederlands" kon immers op verschillende wijze geschieden, variërend tussen twee uiterste mogelijkheden. Namelijk enerzijds: het alleen maar veranderen van wat in woordgebruik of zinsbouw per sé is geantiqueerd; en anderzijds: het radicaal omzetten van de tekst in modern nederlands. Bij de discussie over deze kwestie stond deputaten steeds voor ogen, dat ook in de nederlandse taal sinds de 16e en 17e eeuw vervlakking is opgetreden. Daardoor zal modernisering ongetwijfeld meermalen gepaard gaan met een verzwakking van de expressieve kracht der oorspronkelijke woorden en uitdrukkingen. Ook in deze taalontwikkeling dient evenwel 's Heren bestel te worden erkend. En daarom moet er naar gestreefd worden, de inhoud van de formulieren weer te geven in een taal, die zo juist mogelijk tot uitdrukking brengt wat moet worden vertolkt, en tevens door de nederlanders van deze tijd zo gemakkelijk mogelijk kan worden opgenomen. Unaniem waren deputaten uiteindelijk van oordeel, dat gepoogd moest worden de formulieren in eenvoudig en duidelijk nederlands weer te geven. Dat betekende niet alleen dat bepaalde woorden door andere zouden moeten worden vervangen, maar ook dat bepaalde zinconstructies dienden te worden omgezet en vereenvoudigd. Uiteraard zou door deze veranderingen de dogmatische inhoud van de betreffende stukken in geen enkel opzicht mogen worden gewijzigd.

Tenslotte werd nog besloten, teneinde in concreto na te gaan of het door de synode van Enschede bedoelde overbrengen van de onderscheidene formulieren in hedendaags nederlands metterdaad uitvoerbaar was, dat te pogen ten aanzien van de Ned. Geloofsbelijdenis, de Heidelb. Catechismus en het Doopsformulier. Daarbij zou deze werkmethode worden gevolgd, dat een deel van de genoemde formulieren door twee deputaten zouden worden bewerkt, welke hun ontwerp tijdig aan hun mede-deputaten zouden opzenden, opdat de ingekomen proeven, na bestudering, in een gemeenschappelijke vergadering besproken zouden kunnen worden en eventueel definitief worden vastgesteld.

De eigenlijke arbeid. Nadat de genoemde voorarbeid was verricht, hebben deputaten in een drietal vergaderingen zich gemeenschappelijk met de ingekomen proeven bezig gehouden. Ze betroffen de art. 1-6 van de Ned. Geloofsbel.; Zondag 28 van de Heidelbergse Catechismus en het eerste gedeelte van het Doopsformulier.

Bij het werk aan de Ned. Gel. Bel. raadpleegden depp. steeds ook de franse en latijnse tekst. Zondag 28 van de Heidelb. Catechismus werd behalve met de duitse en latijnse versie ook vergeleken met reeds bestaande nederlandse en duitse modernisering. Terwijl bij de bewerking van het Doopsformulier steeds de eerste nederlandse en een paar duitse edities werden nagegaan. Het resultaat van deze arbeid is als bijlage aan dit rapport toegevoegd. Het is uiteraard niet doenlijk in dit rapport alle aangebrachte veranderingen te motiveren. Daarom komt het deputaten gewenst voor, dat wanneer de ingezonden proeven in een vergadering van de commissie of de synode besproken worden, daarbij één of meer hunner tegenwoordig zijn.

Conclusie: Op grond van hun ervaring, verkregen door de bewerking van bovengenoemde gedeelten der Formulieren, zijn deputaten eenparig tot de conclusie gekomen, dat het overbrengen van de formulieren onzer kerken in hedendaags nederlands uitvoerbaar moet worden geacht. Zij willen er daarbij evenwel met nadruk op wijzen, dat deze arbeid een veel omvattende en zeer tijdrovende is. Indien daarom de synode mocht besluiten de omzetting van de formulieren onzer kerken in hedendaags nederlands te doen geschieden, zouden deputaten willen adviseren daarbij te beginnen met één formulier. En dan vóór alle andere met de Heidelbergse Catechismus. In verband met het onderwijs aan de jeugd is dat het meest urgent.

Uw vergadering in al Uw arbeid de leiding van den Heiligen Geest toebiddend, verblijven wij, met broedergroeten en hoogachting.

Uw dw. L. DOEKES
J. BOSCH
J. KAMPHUIS
H. M. MULDER
C. VEENHOF
G. VISEE

BIJLAGE III-b (Acta art. 39)

RAPPORT van Commissie III betreffende het „Rapport van Deputaten inzake tekst der Formulieren van Enigheid en Liturgische Formulieren" (agendum, I.C. 1 t/m 9).

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De generale synode van Enschede (1955), besloot (acta, art. 132 b) „enkele deputaten te benoemen, met slechts deze opdracht, dat zij:

1. een onderzoek zullen instellen naar de uitvoerbaarheid, in deze tijd, van de taak, aan de kerken een ontwerp aan te bieden voor een vast te stellen tekst in hedendaags Nederlands van de drie formulieren van enigheid en van de liturgische formulieren;
2. hun aan de eerstkomende generale synode omtrent hun arbeid uit te brengen rapport tijdig aan de kerken zullen toezenden".

De overweging der synode van Enschede was, „dat de vaststelling van zulk een tekst zeer zeker gewenst is, doch dat de arbeid, daaraan verbonden, niet alleen omvangrijk is maar ook vele moeilijkheden met zich meebrengt en derhalve grondige voorbereiding vereist."

De deputaten, t.w. de broeders prof. L. Doekes (samenroeper), dr J. Bosch, ds J. Kamphuis, dr H. M. Mulder, prof. C. Veenhof en ds G. Visee, bieden Uw vergadering de volgende conclusie aan: „Op grond van hun ervaring, verkregen door de bewerking van bovengenoemde gedeelten der Formulieren (n1 de artikelen 1-6 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis; Zondag 28 van de Heidelbergse Catechismus en het eerste gedeelte van het Doopsformulier), zijn deputaten eenparig tot de conclusie gekomen, dat het overbrengen van de formulieren onzer kerken in hedendaags Nederlands uitvoerbaar moet worden geacht."

Hetzelfde wat aan deputaten voor ogen gestaan heeft, staat Uw commissie helder voor de geest, dat in deze synode geen beslissing valt ter zake van de *wenselijkheid* ener overzetting van de tekst der onderhavige formulieren in hedendaags Nederlands, omdat een dergelijke uitspraak reeds gedaan is door de synode van Enschede, die zelfs overwoog, „dat de vaststelling van zulk een tekst *zeer zeker gewenst is*".

De vraag, die Uw synode te overwegen heeft, is slechts die van de *uitvoerbaarheid* van de taak, aan de kerken een ontwerp aan te bieden voor een vast te stellen tekst in hedendaags Nederlands van de drie formulieren van enigheid en van de liturgische formulieren.

„Enschede" sprak in dezen uit het „zeer zeker gewenst", ja zelfs sprak zij van een „taak" in dit opzicht.

Uw commissie heeft de door deputaten U aangeboden proeven vergeleken met de bestaande formulieren, en voorts onderzocht of vastgesteld kon worden, dat de deputaten geslaagd geacht konden worden in het vervullen van hun opdracht, waarvan „Enschede" reeds oordeelde, dat deze vele moeilijkheden met zich meebrengt en derhalve grondige voorbereiding vereist. Zij heeft grote waardering voor de arbeid, die ten grondslag ligt reeds aan de proeven van overzetting van de fragmenten U aangeboden.

Indien deze synode zich voor de taak gesteld zag, deze aangeboden proeven als definitieve tekst onzer formulieren vast te stellen zou Uw commissie ongetwijfeld hier en daar méér op te merken hebben, dan zij aanstonds gaarne doet. Dergelijke opmerkingen zijn evenwel in dit stadium dezer werkzaamheden niet, althans in mindere urgentie aan de orde. De opmerkingen, die hierna volgen, dienen slechts om antwoord te geven op de vraag, of Uw vergadering in kan stemmen met de

conclusie der deputaten: „het overbrengen van de formulieren onzer kerken in hedendaags Nederlands moet uitvoerbaar worden geacht”.

Wat aangaat de voorgeslagen tekst van Zondag 28 der H.C. is de commissie ervan overtuigd, dat de vragen en antwoorden door de jeugd der kerk gemakkelijker verstaan en van buiten geleerd zullen worden dan bij de huidige redactie het geval blijkt te zijn. Bepaalde oud-Nederlandse woorden (zoals „vermanen” in de zin van „leren”) zijn veranderd, terwijl de sterk aan de klassieken herinnerende zinsconstructie veel meer Nederlands is geworden. Deze veranderingen mogen met goede reden geacht worden dienstbaar te zijn aan één van de bedoelingen, waarmee de H.C. is aangenomen, n.l. onderwijzing te zijn in de Christelijke leer, die in de Nederlandse Gereformeerde Kerken en scholen geleerd wordt.

Uw commissie merkt op, dat haars inziens de verandering van „drinkbeker” in „wijn” (onder „ten tweede” van antwoord 75) méér is dan een blote taalverandering. Het komt Uw commissie voor, dat deze wijziging zakelijk goed te verdedigen is en zelfs winst mag geheten worden. „De wijn met de mond genieten” is zakelijk juister dan „de drinkbeker met de mond genieten”.

In antwoord 76 zou de omzetting van „maar ook daarbenevens” in „en bovendien” oorzaak kunnen worden van het misverstand, dat onder dit volgende iets beleden werd, wat in waarde nog uit zou gaan („bóvendien”) boven hetgeen onder „ten eerste” werd gezegd; hetgeen uiteraard de bedoeling niet kan zijn.

Wat betreft de voorgestelde verandering in de tekst der Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikelen 1-6, merkt Uw commissie het volgende op. Ad artikel 1: de huidige redactie in één volzin ware te verkiezen boven de voorgedragene, welke in drie afzonderlijke, korte zinnen uiteenvalt. Enkele geringe wijzigingen zouden aan te brengen zijn, met betrekking tot „hetwelk” en „aller goeden”.

In artikel 2 blijkt duidelijk, dat deputaten de franse tekst gevolgd hebben. Het citaat uit Rom. 1 : 20 vermeldt in de proeve tweemaal het werkwoord „zien” („die ons laten zien”, en „wat van God niet gezien kan worden”), hoewel het grieks hier twee onderscheiden werkwoorden hanteert en ook de nieuwe vertaling van het N.B.G. hier twee verschillende woorden heeft. Uw commissie acht de proeve hier niet gelukkig om deze reden; en voorts niet, omdat een t.a.v. de exegese dermate moeilijke uitspraak als van Rom. 1 : 20 vraagt om zeer nauwkeurige vertaling. Geslaagder is de omschrijving van het onlogische en onnederlandse „volkomener” in: „en wel zo volkomen als ...”.

Bij de omzettingen in artikel 3 is de vertaling van het N.B.G. in 2 Petr. 1 : 21 niet geheel gevolgd. Het „gedreven door de Heilige Geest” (Statenvertaling, vertaling N.B.G. en de huidige redactie) is gewijzigd in „omdat ze gedreven werden door de Heilige Geest”. Uw commissie geeft de voorkeur aan aansluiting bij de vertaling van het N.B.G., om van de ook door deputaten zelf gestelde regel niet af te wijken.

Het begin van artikel 4 bevat een zakelijke verandering van hetgeen er staat: „Wij vervatten” werd: „Wij belijden, dat de Heilige Schrift uit twee delen bestaat”. Dit is méér dan een taalkundige ingreep.

De veranderingen in de artikelen 5 en 6 geven Uw commissie geen reden tot bepaalde opmerkingen.

Aangaande de wijzigingen, voorgesteld in het eerste gedeelte van het doopsformulier, is Uw commissie van oordeel, dat de tegenwoordige redactie van de eerste volzin méér inhoud heeft dan de voorgeslagene. Het ongetwijfeld moeilijk vertaalbare woord „hoofdsom” is weggelaten; in de plaats daarvan kwam het „vatten wij samen”. In verband daarmee moest het krachtige, objectieve „is begrepen” worden ondergebracht bij het meer subjectieve „vatten wij samen”.

De term „drie stukken” werd weggelaten, wat Uw commissie als een verarming voorkomt i.v.m. de duidelijkheid, en als een didactisch verlies. Onder „ten eerste” is het verborgen citaat uit Joh. 3 (zodat wij in het Rijk Gods niet kunnen komen, *tenzij* wij van nieuws geboren worden, vgl. Joh. 3 : 3 en 5) niet weergegeven naar de Statenvertaling noch naar die van het N.B.G., hoewel de voorgestelde lezing duidelijk is (zodat wij in het rijk Gods *alleen* dan kunnen komen, *indien* wij opnieuw geboren worden).

Onder „ten tweede” komt de zinsnede „dat Hij onze zonden wast in Zijn bloed” voor. Uw commissie acht dit zakelijk onjuist. Christus wast niet de zonden, maar Hij wast de Zijnen hun zonden af.

Moeilijk bleek de omzetting van de uitdrukking „ons in de gemeenschap Zijns doods en Zijner wederopstanding inlijvende”. De Schrift kent de uitdrukking „weder levend gemaakt met Christus” (Ef. 2 : 5), „met Christus begraven door de doop in de dood” (Rom. 6 : 4); de gedachte van het „inlijven in Christus” is eveneens een Schriftuurlijke gedachte. Bij „inlijven” wordt evenwel gedacht aan een lichaam. Verschillende elementen zijn compact samengevoegd in de tegenwoordige redactie.

Van de veelheid van elementen is verloren gegaan in de lezing, die voorgedragen wordt: „door ons te doen delen in Zijn dood en opstanding". Geslaagd daarentegen acht de commissie de omzetting: „totdat wij eindelijk volkomen vlekkeloos een plaats zullen ontvangen onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven".

De raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen heeft Uw vergadering uitvoerig geschreven. Hij oefent critiek op enkele door deputaten voorgestelde veranderingen in de tekst der formulieren.

Hij is van oordeel, „dat er schade werd toegebracht aan de schoonheid en expressiviteit van de taal onzer formulieren", dat „er aan duidelijkheid geen winst werd geboekt", en „dat er hier en daar onjuistheden zijn ingeslopen". Enkele bezwaren van „Groningen" zijn boven reeds door Uw commissie behandeld. De kerke-raad van Groningen legt de vinger in 't bijzonder bij een verandering, waartegen deze ernstig bezwaar zegt te hebben. In de bestaande lezing van het doopsformulier komt onder „ten tweede" voor de passage: „dat Hij - de Heilige Geest - ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeïgenende hetgeen wij in Christus hebben". De deputaten stellen voor te lezen: „dat Hij ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, door ons toe te eigenen hetgeen wij in Christus hebben". „Groningen" oordeelt over dit voorstel: „dat laatste nu is totaal fout". „Het is immers niet zo, dat door de toeïgening van hetgeen wij in Christus hebben wij tot lidmaten van Christus geheiligd worden. Het is juist andersom. In het geheiligd worden tot lidmaten van Christus, ligt opgesloten, daaruit vloeit voort, dat ons wordt toegeëigend, wat wij in Christus hebben".

„Groningen" stelt derhalve de zaken zó, dat wij eerst lidmaat zijn van Christus, en het gevolg daarvan is het deel hebben aan zijn weldaden, de afwassing der zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven; voorts acht „Groningen", dat deputaten deze orde omgekeerd hebben. Hier wordt deswege meer dan een taalverandering opgemerkt: een dogmatische wijziging wordt geconstateerd. Uw commissie is evenwel van overtuiging, dat „Groningen" ten onrechte also constateert, omdat het zich op dit punt vergist. Blijkbaar verwacht de kerkeraad van Groningen het „in Christus geheiligd" (uit de eerste doopvraag) met het zakelijk-dogmatisch gans onderscheiden „heiligen tot lidmaten van Christus", hetwelk de Heilige Geest in de doop ons verzekert: Hij wil ons heiligen, dat is de belofte van de Geest. Wij hebben in Christus de afwassing der zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven; dit is begrepen in het „geheiligd zijn in Christus"; de Geest verzekert vervolgens, dat Hij ons heiligen wil, door datgene wat wij in Christus hebben, ons metterdaad toe te eigenen. Deze verzekering ziet op de door de Geest toegezegde voortgaande heiliging. Intussen, ook al blijkt „Groningen" ten onrechte dogmatische veranderingen te constateren, Uw commissie bleek hieruit, hoezeer „Enschede" volkomen terecht overwoog, dat de arbeid verbonden aan het vaststellen van een herziene tekst vele moeilijkheden met zich meebrengt en derhalve grondige voorbereiding vereist. Inmiddels verzoekt de kerkeraad van Groningen Uw vergadering o.m. „uit te spreken, dat de door deze deputaten haar voorgelegde „proeven" haar niet hebben overtuigd, dat overbrenging van genoemde formulieren in hedendaags Nederlands noodzakelijk of ook maar gewenst is". Uw commissie kan „Groningen" toestemmen, dat van de „schoonheid en expressiviteit van de taal onzer formulieren" verloren gaat in de huidige redactie. Dit geldt overigens van de Nederlandse taalontwikkeling als zodanig. Aan duidelijkheid werd zeker gewonnen, blijkens de tekst van Zondag 28 van de H.C.

Dogmatische veranderingen zijn Uw commissie niet gebleken, zodat de bezwaren, die Groningen aanvoert, Uw commissie niet voorkomen van dien aard te zijn, dat de overweging van „Enschede" zou behoren te worden teruggenomen.

Uw commissie behandelde behalve dit rapport der deputaten en het hierboven reeds genoemde schrijven van de raad der Gereformeerde Kerk te Groningen nog de volgende te dezer zaken bij Uw vergadering ingezonden missives:

van de Kerk te Hilversum, een schrijven waarin zij uitdrukking geeft aan haar gevoelens van instemming met de inhoud van het rapport der deputaten;

van de classis Hoozevee van 7 mei 1958, welke voorstelde deputaten te benoemen met de opdracht een begin te maken met het overbrengen van de formulieren onzer kerken in hedendaags Nederlands, van de Heid. Catechismus en zo mogelijk het doops- en avondmaalsformulier in bedoelde zin over te brengen;

van de classis 's-Gravenhage van 22 mei 1958 een verzoek, deputaten te benoemen met de opdracht aan de Kerken een ontwerp aan te bieden voor een vast te stellen tekst in eenvoudig en hedendaags Nederlands van de drie formulieren van enigheid en de liturgische formulieren, waarbij de deputaten dienen te beginnen met de Heid. Cat.;

van de particuliere synode van Arnhem 1958 het voorstel, deputaten te benoemen met de opdracht één jaar voor de eerstvolgende synode aan de Kerken toe te zenden een concept van overzetting van de Heid. Cat. en zo mogelijk van het doopsformulier;

van de kerkeraad van Dordrecht, een bericht dat deze adhaesie betuigt aan bovengenoemd rapport van deputaten;

van de particuliere synode van Drenthe, 6 augustus 1958 het voorstel deputaten te benoemen met de opdracht een begin te maken met het overbrengen van de formulieren onzer Kerken in hedendaags Nederlands door de Heid. Cat. en zo mogelijk het Doops- en avondmaalsformulier in bedoelde zin over te brengen.

Uw commissie nam met dankbaarheid kennis van al deze missives die even zo veel getuigenissen zijn, dat deze zaak in onze kerken levendige belangstelling ontvangt.

Samenvattende is Uw commissie gekomen tot de volgende oordelen:

- a. deputaten concluderen, „dat het overbrengen van de formulieren onzer kerken in hedendaags Nederlands uitvoerbaar moet warden geacht“; dit is - algemeen als zulks gesteld is - wellicht nog te bewijzen; het is in dit stadium nog niet bewezen, immers van slechts drie formulieren zijn gedeelten beproefd op hun mogelijke overzetting;
- b. beperken wij ons in dit stadium tot die drie formulieren, die wel beproefd werden op hun mogelijke overzetting, dan zouden van de Ned. Gel. Belijdenis proeven van overzetting van méér artikelen geboden moeten worden, alvorens Uw commissie de conclusie van deputaten in *dezen* zou kunnen overnemen, omdat de aangebrachte veranderingen in de artikelen 1-6 haar niet over tuigd hebben van de mogelijke uitvoerbaarheid ener overzetting, welke tastbare winst oplevert;
- c. verschillende gedeelten van het doopsformulier bleken moeilijk zo over te zetten, dat daardoor niets van de rijkdom van de inhoud verloren ging; te beproeven is een overzetting, waarbij enkele uitdrukkingen aan doorzichtigheid winnen en de volle rijkdom behouden blijft;
- d. de commissie is eenparig van oordeel, dat de proeve van overzetting van Zondag 28 van de H.C. zodanig is, dat daaruit de conclusie genomen mag worden, dat de H.C. in hedendaags Nederlands is over te zetten.

Zonder van de wenselijkheid ener overzetting van de overige formulieren iets af te doen, komt het de commissie, ook uit een oogpunt van praktisch beleid, het meest gewenst voor, in te gaan op de voorslag van deputaten zelf, en van de kerkelijke vergaderingen, welke zich in deze zin uitspreken, voorshands te besluiten, de overzetting van de H.C. ter hand te nemen. De wenselijkheid en de uitvoerbaarheid ener overzetting van de Heid. Catechismus is Uw commissie op overtuigende wijze gebleken. De enkele kritische opmerkingen, in dit rapport gemaakt n.a.v. de voorgestelde redactie van Zondag 28 van de H.C. acht de commissie van ondergeschikte betekenis. Voorts stemt de commissie in met de opmerking der deputaten, dat in verband met het onderwijs aan de jeugd der Kerk de overzetting van de Catechismus het meest urgent is.

Uw commissie heeft ten slotte behandeld een schrijven van br. K. J. Rosendaal te Zeist. In dit schrijven wordt betoogd, dat onze Kerken zichzelf onnodig in het isolement brengen, wanneer zij geen contact en overleg zouden zoeken, ook ter zake van de overzetting van de tekst onzer formulieren, met de Christelijke Gereformeerde Kerken. Het komt Uw commissie gewenst voor, een beslissing in dezen te laten afhangen van, in ieder geval op te schorten tot een besluit Uwer synode ter zake van een eventuele bespreking met de Christelijke Gereformeerde Kerken (zie agendum, VI 1), aangezien een door deze briefschrijver bedoeld contact en overleg in dezen gezet wordt in het kader van een breder contactoefening met genoemde Kerken.

Op grond van het bovenstaande stelt Uw commissie Uw vergadering voor als volgt te besluiten: (zie acta art. 39).

Voor commissie III
P. LOK, rapporteur

BIJLAGE IV-a (Acta art. 53.100)

**RAPPORT van de deputaten voor correspondentie met
buitenlandse kerken, benoemd door de generale synode van
Enschede 1955/56.**

Aan de generale synode van de gereformeerde kerken in Nederland,
bijeen te komen te Spakenburg op dinsdag 2 september 1958.

Weleerwaarde en Eerwaarde heren en broeders,

De deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, benoemd door de generale synode van Enschede 1955/56 (art. 137 b, 312), hebben over hun werk het volgende te rapporteren:

Ontvangen werden de Acta van de synode van die gereformeerde kerke van Suid-Afrika, 1954 en 1957. Een mededeling dat de laatstgenoemde synode zou worden gehouden, is door de voorzitter en de secretaris beantwoord. Uit deze Acta blijkt dat die gereformeerde kerken de correspondentie willen voeren overeenkomstig de regels vastgesteld door de synode van Homewood van de Canadian reformed churches. Naar aanleiding van een besluit, dat het die kerke van Suid-Afrika vrij staat in de eredienst gebruik te maken van een selectie uit een bundel van 50 gezangen, werd besloten te informeren welke gezangen in deze selectie zijn begrepen.

De free reformed churches of Australia zonden de Acte hunner synode, gehouden in 1956. De aandacht werd gevestigd op art. 51, besluit sub 1, luidende: „de Gereformeerde Kerken in Nederland mede te delen, dat zij accoord gaan met de richtlijnen voor correspondentie, voorkomende in het besluit van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Kampen 1951, Acta art. 105, besluit sub b.”

Van ds D. Los te Monte Alegre kwamen twee uitvoerige brieven binnen. Hiervan werd kennis genomen, doch gezien hun opdracht, konden deputaten niet veel uitrichten. Zij besloten terug te schrijven, dat zij met belangstelling kennis hebben genomen, van de wijze, waarop hij in Brazilië contacten heeft gezocht, en hem voorts toe te zenden de tekst van art. 44 b van de Acte Enschede.

Via ds O. W. Bouwaura kwamen deputaten in het bezit van een brief van ds R J. Danhof, stated clerk van de synod of the Christian Reformed Church of U.S.A., bevattende een verzoek tot het zenden van een deputatie naar hun synode, te houden van 11-21 juni 1957. Deze brief werd te laat ontvangen, zodat tijdig antwoord onmogelijk was. Deputaten besloten deze brief door te geven aan uw vergadering, met het advies hierop uitvoerig te antwoorden in de Engelse taal. Een Nederlands concept voor zulk een antwoord voegen zij hierbij.

De Raad der Canadian Reformed Church te Hamilton deed ons een stuk toekomen, dat het karakter heeft van een acte van vrijmaking. Deputaten besloten dit stuk aan uw vergadering door te geven, waarbij zij zich, wegens gebrek aan voldoende gegevens, onthouden van advies.

Ter uitvoering van de opdracht aan deputaten verstrekt in art. 164, besluit b, van de Acta van Enschede, besloten deputaten aan Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (De zgn. Doppekerk) toe te zenden de besluiten van de generale synode van Kampen inzake de regels voor correspondentie en daaraan toe te voegen de mededeling, dat volgens deze regels correspondentie wordt onderhouden met Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, ten gevolge waarvan een correspondentie met Die Gereformeerde Kerk niet kan worden aangegaan, zolang in Zuid-Afrika de afzondering van die Gereformeerde Kerke bestendig blijft.

Uitvoerig hebben deputaten zich beraden of hun opdracht niet breder omschreven moest worden. Zij adviseren uw vergadering de instructie voor eventueel nieuw te benoemen deputaten uit te breiden met de volgende bepalingen:

1. dat zij de vrijheid hebben informatie in te winnen over kerken in het buitenland, die de Heilige Schrift aanvaarden als Gods onfeilbaar Woord en wier belijdenis niet in strijd wordt geacht met de leer en kerkregering van de gereformeerde kerken in Nederland, om zo nodig, hierover de synode van advies te dienen;
hen te machtigen de kerken te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergaderingen van de kerken, waarmede correspondentie wordt onderhouden, indien zich een geschikte gelegenheid voordoet, zonder grote kosten, en het door deputaten wenselijk wordt geacht.

Ook over de regels voor correspondentie is breed gesproken. Het komt deputaten voor, dat het praktisch onuitvoerbaar is over alle wijzigingen in belijdenis, kerkenordering en liturgische formulieren overleg te plegen. Zij stellen u daarom voor in de plaats van de tweede regel van Kampen te stellen:

2. dat over eventuele wijzigingen en/of aanvullingen in de belijdenis, voor zover mogelijk, onderling overleg zal worden gepleegd;
3. dat van alle wijzigingen en aanvullingen in belijdenis, kerkenordering en liturgische formulieren mededeling zal worden gedaan aan de kerken waarmede wordt gecorrespondeerd;
4. dat de met elkander corresponderende kerken, na ontvangst van een mededeling als sub 3 bedoeld, nadrukkelijk zullen uitspreken of deze wijzigingen en/of aanvullingen aanvaardbaar worden geacht.

Verder komt het deputaten wenselijk voor in het voetspoor van Homewood als aanvulling op te nemen de regel:

het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden.

Als bijlagen bij dit rapport treft u aan:

Schrijven van deputaten voor correspondentie, benoemd door de synode van The Free Reformed Churches of Australia.

Schrijven van Rev. R. J. Danhof.

Concept antwoord op b.

Stencil van de Raad der Canadian Reformed Church.

Aan het einde van hun rapport willen deputaten nog in herinnering brengen art. 137 b, besluit II en III, Acte Enschede, en u adviseren opnieuw deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken te benoemen.

De voorgaande werkzaamheden zijn verricht zonder medewerking van br K. Wierenga, die aan deputaten berichtte zich alleen op zaterdag te kunnen vrijmaken en dan nog alleen, als hij minstens een week te voren geconvoceerd was. Voor de meeste andere deputaten was dit te bezwaarlijk.

U bij uw werk toebiddend de zegen des Heren,

tekent namens deputaten voornoemd,

W.G. VISSER

BIJLAGE IV-b (Acta art. 100)

RAPPORT van commissie I, inzake rapport-deputaten voor corresp. met de buitenlandse kerken en schrijven van de Canadian Reformed Churches.

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

Het rapport van deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken, met de daarbij behorende stukken, laat zich gevoegelijk in drieën splitsen.

- A. Het verslag van de gevoerde correspondentie.
- B. Het financieel verslag.
- C. De gedane voorstellen, waarop ook betrekking heeft het schrijven van de Canadian Reformed Churches.

ad A. Wat het eerste betreft, behalve de punten, die al afgehandeld zijn, t.w. het verzoek van de First Canadian Reformed Church van Hamilton, en het schrijven van de Christian Reformed Church of U.S.A., maakt het rapport melding van correspondentie met Die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika, met de Free Reformed Churches of Australia en met ds D. Los te Monte Alegre in Brazilië.

Omdat de verhouding van deze laatste kerk tot de Gereformeerde Kerken in Nederland nog niet nader geregeld is, moesten deputaten, naar zij mededelen, volstaan met het zenden van een belangstellend antwoordschrijven op twee brieven van ds Los.

De commissie vraagt zich af, of het niet wenselijk is met deze zusterkerk in Brazilië correspondentie aan te gaan naar dezelfde regels als met de andere buitenlandse kerken.

Voorts blijkt, dat Die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika besloten hebben, dat het vrij zal staan in de eredienst gebruik te maken van een selectie uit een bundel van 50 gezangen. Naar aanleiding daarvan hebben deputaten besloten te informeren welke gezangen in die selectie begrepen zijn, maar deze informatie is blijkbaar nog niet ontvangen.

Tenslotte wijst het rapport uit, dat deputaten hebben voldaan aan de opdracht, hun gegeven door de synode van Enschede, met betrekking tot Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (de zg. Dopperkerk).

Hieraan moge volledigheidshalve nog worden toegevoegd, dat het rapport geen melding maakt van de Gereformeerde Kerken te Grand-Rapids en Paterson. Blijkbaar hebben deputaten met deze kerken nog geen contact gehad.

Ook zij in dit verband meegedeeld, dat geen rapport ontvangen werd van deputaten benoemd door de synode van Enschede voor informatie inzake de „Reformed Churches of New-Sealand" (acta 91 b).

Achteraf is van een der deputaten, ds J. Meester, nog ontvangen een schrijven, gedateerd 23 september 1958 en afkomstig van deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken van de Free Reformed Churches in Australië. Dit schrijven bevat vooreerst mededeling, dat de voorlopige aanvangsdatum van de uitgestelde synode dezer kerken is bepaald op 6 januari 1959. En verder bevat het het teleurstellende bericht, dat de raad van de Free Reformed Church van Melbourne zich, zonder ruggespraak gehouden te hebben met de gemeente, onttrokken heeft aan het verband van de Free Reformed Churches in Australië.

Deze raad heeft zich eerst genoemd Free Reformed Church of Box-Hill, en zich daarna verenigd met de Reformed Church of Box-Hill, met wederzijdse erkenning der ambten.

Acht mannelijke belijdende leden hebben de hulp van de zusterkerken te Launceston ingeroepen, welke hulp inmiddels reeds naar beste vermogen is verstrekt.

ad B. De bij het financieel verslag gevoegde lijst van inkomsten en uitgaven spreekt voor zichzelf, terwijl deze klopt met de overgelegde bescheiden.

Met waardering mag worden opgemerkt, dat deputaten hun uitgaven zelfs nog ongeveer *f* 100,- hebben weten te houden beneden het blijkbaar met moeite verkregen voorschot van *f* 400,-.

Nu achten deputaten, blijkens hun verslag het gewenst, dat in de toekomst bepaalde richtlijnen gegeven worden voor de te maken kosten. Maar de commissie is van oordeel, dat het voor de synode wel zeer moeilijk, zo niet onmogelijk is dergelijke richtlijnen vast te stellen, en dat het aan de wijsheid van deputaten zelf moet worden overgelaten, welke kosten in verband met hun arbeid nodig zijn, onder verantwoording daarvan aan de volgende synode.

Binnen het raam van de ontvangen opdrachten dienen deputaten toch een zekere vrijheid van handelen te bezitten, die niet van tevoren vast te leggen is, vooral omdat zich mogelijkheden tot contact kunnen voordoen, die niet waren te voorzien.

Daarom acht de commissie voor de komende periode opnieuw een voorschot van *f* 400,- verantwoord, tenzij de synode besluiten nemen mocht, waarvan de uitvoering voor deputaten meerdere kosten zullen meebrengen. Het saldo van de afgelopen periode kan dan gemakkelijk met het nieuwe voorschot worden verrekend.

ad C. De voorstellen van deputaten raken hun instructie en de regels voor correspondentie. terwijl op dit laatste ook betrekking heeft het schrijven van de synode van Homewood-Carman 1958 van de Canadian Reformed Churches.

I. Allereerst verzoeken deputaten de instructie uit te breiden met de volgende bepaling:

„dat zij de vrijheid hebben informaties in te winnen over kerken in het buitenland, die de Heilige Schrift aanvaardden als Gods onfeilbaar Woord en wier belijdenis niet in strijd geacht wordt met de leer en kerkregering van de Gereformeerde Kerken in Nederland om, zo nodig, hierover de synode van advies te dienen”.

Nu zijn sinds de Vrijmaking geen andere bepalingen terzake gemaakt, dan wat besloten is door de synoden van Berkel-Rodenrijs 1952 en Enschede 1955/56. De synode van Berkel-Rodenrijs heeft deputaten benoemd „voor het contact met die kerken in het buitenland, die met De Gereformeerde Kerken in Nederland in correspondentie zijn getreden” (acta art. 81).

De synode van Enschede heeft deze bepaling als volgt uitgebreid: dat deputaten „eventueel informaties hebben in te winnen bij de kerken, die correspondentie verzoeken en zeggen te staan op de grondslag van Schrift, belijdenis en kerkenordening, om zo nodig de generale synode hierover van advies te dienen”.

Voorts worden zij gemachtigd, de generale synode te adviseren naar aanleiding van bij hen ingekomen stukken, en ontvangen zij de opdracht de bij hen ingekomen acta van de synoden der buitenlandse kerken te onderzoeken, en over belangrijke besluiten aan de synode te rapporteren, eventueel te adviseren (acta art. 137 b, VI a-c).

En thans verzoeken deputaten dan bovengenoemde bepaling daaraan toe te voegen, blijkbaar met de bedoeling, de mogelijkheid tot het inwinnen van informaties niet meer te beperken tot kerken, die correspondentie *verzoeken*, maar deze ook uit te breiden tot kerken, van welke een dergelijk verzoek nog niet ontvangen werd. Terwijl bovendien het inwinnen van informaties *over* die kerken veel meer omvat dan het desbetreffende *hij* in de bepaling van Enschede.

Uw commissie acht deze nieuwe bepaling echter overbodig, en is van oordeel, dat deputaten door deze vrijheid te vragen hun taak te beperkt zien. Ook zonder bepaling dienaangaande moesten zij toch geacht worden die vrijheid te bezitten. De commissie meent hier zelfs te moeten spreken van een roeping.

Het is toch de roeping van de Kerk des Heeren, een roeping, die in generaal-synodaal verband moeilijk anders dan door middel van haar deputaten te vervullen is om ook contact te zoeken met

de buitenlandse Kerken van gereformeerde belijdenis en kerkregering, opdat bij alle verschil in middelmatige dingen de gemeenschap daarmee zal worden onderhouden of hersteld.

Daarom kan niet slechts gesproken worden van de vrijheid, maar ook van de roeping om alle daartoe nodige en mogelijke informaties in te winnen.

Dat ligt trouwens ook geheel in de lijn van wat de voorlopige synode van Enschede 1945 reeds heeft verklaard: „De synode kan niet anders doen dan de wenselijkheid uitspreken, in contact te komen met alle buitenlandse Kerken, waarmee de Gereformeerde Kerken tot hier toe in correspondentie staan, wijl onze Kerken de wettige voortzetting van de Gereformeerde Kerken in Nederland zijn (acta art. 84-18)“.

Daar komt nog dit bij : als de situatie is, zoals deputaten die tekenen, n.l. dat het Kerken betreft, die de Heilige Schrift aanvaarden als Gods onfeilbaar Woord en wier belijdenis niet in strijd wordt geacht met de leer en kerkregering van de Gereformeerde Kerken in Nederland, is dan het inwinnen van informaties nog wel nodig, en is niet het moment gekomen om met deze Kerken correspondentie te zoeken, zodat deputaten daartoe de synode hebben te adviseren?

Om deze redenen acht de commissie de voorgestelde bepaling nodig noch gewenst.

Anders staat het met de tweede bepaling, die deputaten voorstellen aan hun instructie toe te voegen, n.l. „hen te machtigen de Kerken te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergaderingen van de Kerken, waarmede correspondentie wordt onderhouden, indien zich een geschikte gelegenheid voordoet, zonder grote kosten, en het door deputaten wenselijk wordt geacht“.

Deze bepaling acht de commissie wel gewenst, mede in verband met de nog ter sprake komende regels voor correspondentie.

Deputaten vertegenwoordigen toch in zekere zin de Kerken, die hen hebben gemandateerd, zodat zij ook gemachtigd kunnen worden, onder het gemaakte beding, de Kerken op bedoelde synoden te (doen) vertegenwoordigen. Deze machtiging is trouwens ook al min of meer af te leiden uit de bepaling van de synode van Kampen 1951 (acta art. 105, besluit sub b-1), dat de daar genoemde Kerken in verband met het acht geven op elkanders leer en kerkregering „mede daartoe elkander op de hoogte zullen houden van de agenda en de besluiten van haar meeste vergaderingen, *met de mogelijkheid van wederzijdse afvaardiging*“.

Deze afvaardiging zal toch als regel niet kunnen geschieden door een deputatie van de synode zelf, zodat hier wel l gedacht moet zijn aan afvaardiging via de betrokken deputaten.

Daarom ziet de commissie geen bezwaar de voorgestelde bepaling aan de instructie van deputaten toe te voegen. Alleen zou zij de synode willen adviseren de laatste woorden „en het door deputaten wenselijk geacht wordt“ weg te laten, omdat dit in de machtiging toch eigenlijk al opgesloten ligt.

II. Een apart hoofdstuk vormen tenslotte de regels voor correspondentie. Hierover bestaat helaas nog geen eenstemmigheid. De situatie is als volgt:

Door de synode van Kampen 1951 is inzake de verhouding tot de Canadian Reformed Churches bepaald, „dat deze relatie tot nader order op de volgende wijze zal worden onderhouden“:

1. De Gereformeerde Kerken in Nederland en de „Canadian Reformed Churches“ op elkanders leer in kerkregering zullen achtgeven en mede daartoe elkander op de hoogte zullen houden van de agenda en de besluiten van haar meeste vergaderingen, met de mogelijkheid van wederzijdse afvaardiging;
2. dat over eventuele wijzigingen en/of aanvullingen in belijdenis, kerkenordering en liturgische formulieren, voor zover mogelijk, onderling overleg zal worden gepleegd;
3. dat de door de met elkander in correspondentie staande Kerken afgegeven attestaties over en weer ontvankelijk zullen worden verklaard;
4. dat de dienaren des Woords van de met elkander in correspondentie staande Kerken over en weer kunnen worden uitgenodigd tot het voorgaan in de dienst des Woords en der sacramenten (acta art. 105).

Met een kleine noodzakelijke wijziging in punt 1 (omdat het hier op zichzelstaande Kerken betref) heeft de synode van Kampen dezelfde regels ook vastgesteld voor de correspondentie met de Kerk van Pretoria (acta art. 138) en met die van Armadale (acta art. 140).

Nu hebben, op een desbetreffende vraag van de synode van Enschede 1955/56 de Free Reformed Churches in Australië, per schrijven d.d. 25 juni 1957 geantwoord, dat zij met de door de synode van Kampen 1951 bepaalde regels accoord gaan.

Maar de Canadian Reformed Churches hebben deze regels niet aanvaard, en ter synode van Homewood 1954 andere regels vastgesteld, terwijl Die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika, blijkens het rapport van deputaten, bericht gezonden hebben, dat zij de correspondentie willen voeren overeenkomstig de regels, vastgesteld door de synode van Homewood van de Canadian Reformed Churches.

Deze door Homewood 1954 vastgestelde regels zijn:

- a. het ontvangen van elkanders eventuele de^putaten op de meeste vergaderingen als adviseurs;
- b. het aanvaarden van elkanders attestaties;
- c. het toelaten van elkanders dienaren des Woords tot de bediening van Woord en sacramenten;
- d. het informeren van elkander inzake genomen besluiten en eventuele wijziging of uitbouw van belijdenis en liturgie;
- e. het op elkander achtgeven, dat niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst en de tucht;
- f. het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden.

Tussen deze regels en die van Kampen 1951 bestaat een aanzienlijk verschil.

Dit verschil heeft dan ook de aandacht gehad van de synode van Enschede, die de volgende verschilpunten heeft genoteerd (acta art. 137 b, overwegende sub 2) :

- a. „Kampen” wil *overleg* over eventuele wijzigingen in belijdenis, kerkenordering en liturgische formulieren, terwijl „Homewood” alleen *informatie* wil ná wijziging van belijdenis en liturgie;
- b. „Kampen” wil de corresponderende Kerken op de hoogte houden van agenda en besluiten der meeste vergaderingen, terwijl „Homewood” daarover niets zegt;
- c. „Kampen” noemt het achtgeven op elkanders leer en kerkregering, terwijl „Homewood” spreekt van de „gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst en de tucht”;
- d. „Homewood” wil eventuele deputaten ontvangen als adviseurs. (Eigenaardig is, dat het door „Homewood” onder *f* gestelde: „het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden” onder de genoemde verschilpunten niet voorkomt).

Gezien deze verschillen heeft de synode van Enschede besloten „aan de eerst-komende generale synode van The Canadian Reformed Churches te verzoeken, zich nader uit te spreken over de motieven, die haar kerken hebben geleid tot een andere formulering van de regelen tot correspondentie, dan de generale synode van Kampen 1951 had voorgesteld” (acta art. 137 b, besluit sub VIII).

Op dit verzoek is thans antwoord ontvangen van de synode van Homewood-Carman 1958.

Dit antwoord luidt:

Aan de eerstkomende generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Waarde broeders,

De synode van Homewood-Carman 1958 van de Canadian Reformed Churches heeft kennis genomen van het schrijven van het v.m. moderamen van de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Enschede 1955/1956, in welk schrijven medegedeeld werd het besluit van deze synode inzake de correspondentie met de Canadian Reformed Churches, (acta art. 137 b).

De synode van Homewood-Carman 1958 van de Canadian Reformed Churches deed de volgende uitspraak, die ik de eer heb U door dezen ter kennis te brengen.

„De synode van Homewood-Carman spreekt er haar leedwezen over uit, dat de synode van Homewood 1954 in gebreke is gebleven de motieven aan te geven, die haar hebben geleid tot een andere formulering van de regels tot correspondentie dan de generale synode van Kampen 1951 had voorgesteld.

Zij is evenwel niet bij machte zich over deze motieven nader uit te spreken, aangezien haar daaromtrent niet meer bekend is dan wat in de acta 1954 is vermeld.

Te Uwer informatie vermelden wij enkele aanwijzingen, die in de acta 1954 worden gevonden.

De synode 1954 overwoog, dat correspondentie, zal zij zin hebben en vrucht dragen voor het leven der kerken, uitvoerbaar moet zijn binnen het raam van het door de kerkenordering beschreven en voorgeschreven leven der kerken.

De synode 1954 constateerde, dat de correspondentie, zoals zij voorgesteld en gewenst wordt door de synode van Kampen 1951, niet in alle delen binnen het raam van het gereformeerd kerkelijk leven uitvoerbaar, of ook zelfs gewenst is".

De synode van Homewood-Carman 1958 besloot de volgende regels voor de correspondentie te aanvaarden:

„De synode besluit, dat de correspondentie met gereformeerde kerken in andere delen der wereld zal moeten en kunnen bestaan in:

1. het toezenden aan elkander van het voorlopig agendum der meeste vergaderingen en het ontvangen van elkanders eventuele deputaten op de meeste vergaderingen als adviseurs;
2. het aanvaarden van elkanders attestaties;
3. het toelaten van elkanders dienaren des Woords tot de bediening des Woords en der sacramenten;
4. het informeren van elkander inzake genomen besluiten en eventuele wijzigingen of uitbouw van belijdenis, kerkenordering en liturgie;
5. het op elkander acht geven, dat niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht;
6. het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden".

De synode van Homewood-Carman 1958 besloot voorts een exemplaar van het werkrapport der commissie, die de bespreking dezer zaak heeft voorbereid, aan Uw deputaten voor de correspondentie met onze kerken te voeren naar deze regelen.

De Heere schenke U alle wijsheid, die Hij beloofd heeft op het gelovig gebed te zullen schenken.

Met broederlijke groet,
Wm W. J. VANOENE, i.t. scriba II

Uit dit antwoord blijkt:

- a. dat over de door Enschede gevraagde motieven geen uitsluitel meer te geven is;
- b. dat de door Kampen vastgestelde regels door Homewood 1954 niet in alle delen uitvoerbaar, ja zelfs niet gewenst worden geacht;
- c. dat de synode van Homewood-Carman 1958 opnieuw een aantal regels voor correspondentie heeft vastgesteld, waarin op enkele punten tegemoet gekomen wordt aan de door Enschede gemaakte opmerkingen, maar die in hoofdzaak gelijk zijn aan die van Homewood 1954.

Afgedacht van de andere nog resterende verschilpunten, zit het verschil vooral vast op de kwestie van „overleg" of „informatie".

Overleg in de door Kampen 1951 bedoelde zin wordt door de Canadese Kerken practisch niet uitvoerbaar geacht, wat in het bijgevoegde werkrapport dan nog nader wordt geadstrueerd. (Het argument van Homewood 1954, „zelfs niet gewenst" wordt door Homewood-Carman 1958 niet meer genoemd).

Nu zijn deputaten, blijkens het rapport, eveneens van oordeel, dat het door Kampen genoemde overleg, praktisch onuitvoerbaar is. Maar toch willen zij het overleg nog gedeeltelijk gehandhaafd zien, en stellen zij daarom voor in plaats van de tweede regel van Kampen, drie andere regels te bepalen, en wel:

2. dat over eventuele wijzigingen en/of aanvullingen in de belijdenis, voor zover mogelijk, onderling overleg zal worden gepleegd;
3. dat van alle wijzigingen en aanvullingen in belijdenis, kerkenordening en liturgische formulieren mededeling zal worden gedaan aan de kerken waarmede wordt gecorrespondeerd;
4. dat de met elkaar corresponderende kerken, na ontvangst van een mededeling als sub 3 bedoeld, nadrukkelijk zullen uitspreken of deze wijzigingen en/of aanvullingen aanvaardbaar worden geacht.

Deputaten willen dus het overleg beperken tot eventuele wijzigingen in de belijdenis, terwijl zij als nieuwe bepaling voorstellen de uitdrukkelijke verklaring achteraf van de corresponderende Kerken, of zij met de door een der Kerken (-groepen) gemaakte wijzigingen of aanvullingen van de kerkelijke papieren accoord gaan.

Hoewel nadere motivering hiervan ontbreekt, is de bedoeling wel duidelijk. Deputaten willen voorkomen, dat het acht geven op elkanders leer en kerkregering zal verslappen.

Tot zover het overzicht van de verschillende meningen en suggesties.

Wat nu de beoordeling daarvan betreft, meent de commissie aan de synode te moeten adviseren, de door de synode van Homewood-Carman 1958 voorgestelde regels voor correspondentie, met een geringe wijziging en aanvulling te aanvaarden.

En wel om de volgende redenen:

1. Wanneer Kerken (-groepen) de correspondentie-relatie aangaan, moeten zij overtuigd zijn van elkanders trouw aan de belijdenis, en van elkanders goede trouw om met het naleven daarvan ernst te maken. Dat maakt inderdaad het vaststellen van enkele regels voor correspondentie niet overbodig. Maar vooral de goede trouw, die uitgangspunt moet zijn, is zelfs door de meest gedetailleerde regeling niet te vindiceren. Gaat de goede trouw ontbreken en wordt de trouw aan de belijdenis verzaakt, dan baten alle regelingen niets. Dat heeft de historie wel geleerd.

Nu blijkt, dat de Canadian Reformed Churches bezwaar hebben ook nog sinds de synode van Enschede, tegen overleg-van-te-voren over eventuele wijzigingen en/of aanvullingen in belijdenis, kerkenordening en liturgische formulieren, omdat de praktische mogelijkheid daartoe niet wordt gezien. De Canadese Kerken vatten n1 dit overleg op, en terecht, als overleg met de *Kerken*, en niet met deputaten. Kampen heeft trouwens dit bezwaar ook al even laten doorschemeren, door de tussenvoeging: overleg „voor zoover mogelijk“.

Omdat de Canadian Reformed Churches dit overleg als een bezwaar blijven zien, en het inderdaad niet te ontkennen valt, dat het in de praktijk moeilijk uitvoerbaar is, stelt de commissie dan ook aan de synode voor deze regel van Kampen sub 2 te laten vervallen. Zij is van mening, dat tegen het schrappen van deze regel geen overwegend bezwaar kan bestaan, omdat de bepaling: „het op elkander acht geven, dat niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht“, voldoende waarborg bieden moet voor het handhaven van de waarheid en het recht des Heeren.

Ook de door deputaten thans voorgestelde wijzigingen acht de commissie dus niet wenselijk. Want zij bedoelen wel een gedeeltelijke tegemoetkoming aan de bezwaren van Canada, maar betekenen geen oplossing van de moeilijkheden.

Het is bovendien de vraag, gesteld dat overleg onmisbaar zou zijn, of beperking daarvan tot eventuele wijzigingen in de *belijdenis* dan wel verantwoord is. Want wijzigingen in de kerkenordening of de liturgische formulieren zouden ook wel kunnen betekenen verkapte wijzigingen in de belijdenis. Daarom is de commissie van mening, dat het beter is de bedoelde regel geheel te schrappen. Als de goede trouw niet ontbreekt, en er ernst gemaakt wordt met de

schriftuurlijke eis, acht te geven op elkaar wat betreft de trouw aan de goede belijdenis in leer en kerkregering, is er voor de correspondentie geen gevaar te duchten.

Het wegvallen van deze regel betekent overigens geenszins, dat er in het geheel geen overleg meer mogelijk zal zijn.

In het werkrapport van de Canadese kerken lezen wij dienaangaande: „Uw commissie is van oordeel, dat in zeer belangrijke zaken, b.v. wijzigingen enz. van de belijdenis, zeker overleg gepleegd zal worden met broeders in andere landen, eventueel zelfs met deputaten voor correspondentie, teneinde hun oordeel te vernemen en zich te laten raden door hen”.

Voorts wordt gewezen op „het op elkander achtgeven”. En tenslotte nog dit: „Daar komt nog bij, dat door de toezending van het agendum der meeste vergaderingen het zuster-kerkverband reeds tevoren op de hoogte wordt gebracht met de zaken, die aan de orde zullen komen en althans de deputaten voor de correspondentie de mogelijkheid hebben tevoren een waarschuwing te laten horen, indien er gevaar bestaat, dat er afgeweken zal worden van het Woord des HEEREN”. Dat wat betreft het overleg en de door deputaten als 2 en 3 voorgestelde wijzigingen.

Wel echter wil de commissie aan de synode adviseren een soortgelijke als de door deputaten in dit verband sub 4 voorgestelde bepaling toe te voegen, n.l. dat de met elkander corresponderende Kerken, na het ontvangen van de mededeling van een wijziging of aanvulling in de belijdenis, kerkenordening en liturgische formulieren, door een der corresponderende Kerken (-groepen) aangebracht, nadrukkelijk zullen uitspreken, of zij deze aanvaardbaar achten.

Dat ligt in de lijn van wat een vorige synode reeds heeft gedaan, terwijl daardoor het acht geven op elkander nog iets nader wordt gestipuleerd. Op deze wijze worden alle corresponderende Kerken verplicht zich rekenschap te geven van- en zich uit te spreken over eventuele wijzigingen of aanvullingen in belijdenis enz.

Misschien kan daardoor ook het wegvallen van de regel inzake het plegen van overleg enigermate worden gecompenseerd.

Deze bepaling behoeft evenwel geen afzonderlijke nieuwe regel te worden, maar zij kan gevoegelijk met de door Homewood-Carman 1958 onder 4 gestelde regel worden verbonden.

2. De verdere door Homewood-Carman 1958 voorgestelde en van Kampen 1951 afwijkende regels zijn van minder ingrijpende aard:
 - a. Homewood-Carman stelt voor, evenals reeds door Homewood 1954 gedaan is, elkanders eventuele deputaten op de meeste vergaderingen te ontvangen als adviseurs.
Verleent de synode aan deputaten de door hen gevraagde machtiging, indien mogelijk, de Kerken te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergaderingen der corresponderende Kerken, dan kan, naar het oordeel der commissie, tegen deze voorgestelde regel moeilijk bezwaar worden ingebracht.
Hun afvaardiging namens de Kerken, die zij vertegenwoordigen is dan gehonoreerd, terwijl hun rechten en plichten als afgevaardigden zijn bepaald.
 - b. Verder stelt Homewood-Carman voor, evenals Homewood 1954, de regel: „het doen van verantwoording terzake van correspondentie met derden”. Op voorstel van deputaten adviseert de commissie de synode ook deze regel over te nemen.
„Komt er een zusje bij, zo lezen wij in het Canadese werkrapport, of ontdekt men ergens een zusje te hebben, dan zal men dat toch aan anderen mededelen?
Zijn er Kerken, die tot de conclusie gekomen zijn, dat ergens een zuster-kerk is of een groep van zusterkerken, dan zullen zij toch aan de Kerken met welke zij in correspondentie staan, juist krachtens deze correspondentie, mededelen dat en waarom zij die bepaalde Kerk of kerkengroep als zusterkerken menen te moeten erkennen en behandelen”.
„Naar ons oordeel hebben de Kerken, met welke wij correspondentie hebben, er ook recht op dit te weten. Tevens zal dit een van de middelen zijn, waardoor op elkander toegezien zal kunnen worden, dat niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis inzake leer, kerkregering of liturgie. Het aangaan van correspondentie met derden zal immers een eerste stap op de weg naar deze afwijking kunnen zijn”.
Verdere verdediging van deze regel acht de commissie niet nodig.

- c. Wat de resterende door Enschede genoemde verschilpunten betreft, merkt Homewood-Carman op, en terecht:
1. dat het toezenden van de genomen besluiten (acta) vermeld wordt in het bepaalde sub 4;
 2. dat het niet mogelijk is acht te geven „op elkanders leer en kerkregering", maar wel „dat niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht". Daarom stelt de commissie aan de synode voor deze regels als richtlijn voor de correspondentie te aanvaarden in plaats van de door Kampen 1951 bepaalde regels.

Wel is zij van mening, dat het wenselijk is deze regels iets anders te combineren en te ordenen dan Homewood-Carman dat heeft gedaan, waarbij de primaire regels voorop dienen te gaan.

Kunnen de corresponderende Kerken, ook die in Australië, met deze regels instemmen, welke instemming alsnog gevraagd moet worden, dan hebben wij enkele regels voor correspondentie, die voor alle corresponderende Kerken dezelfde zijn.

Resumerende stelt de commissie daarom aan de synode het volgende voor: (zie acta art. 100).

Voor commissie I

A. KUIPER, rapporteur

BIJLAGE V (Acta art. 97)

RAPPORT van commissie III inzake het verzoekschrift van br. C. v. d. Berg te Beverwijk, betreffende de doop, te bedienen aan geadopteerde kinderen van ongelovigen.

Weleerwaarde en Eerwaarde broeders,

In handen van Commissie III werd gesteld een schrijven van br C. v. d. Berg, belijdend lidmaat der Kerk te Beverwijk. Deze broeder legt de vinger bij een decisie van de synode van Dordrecht 1618/1619 betreffende het niet-dopen van door Christenen aangenomen heidenkinderen; hij brengt bezwaren in tegen deze beslissing en verzoekt Uw vergadering uit te spreken:

- „1°. dat voornoemde uitspraak gezien moet worden als bedoelende een onschriftuurlijke zendingmethode te voorkomen;
- 2°. dat voornoemde uitspraak niet geldt voor wettig door gelovigen aangenomen kinderen van ongelovige ouders;
- 3°. dat een gelovige, belijdend lidmaat ener Gereformeerde Kerk, indien hij een kind van ongelovige ouders als zijn wettig kind heeft aanvaard en erkend, en mits deze erkenning is bevestigd door een vonnis van de rechterlijke macht, van Godswege geroepen is, de Heilige Doop voor dit kind aan te vragen;
- 4°. dat gezien deze roeping, de desbetreffende kerkeraad geroepen is de Heilige Doop aan een dusdanig kind te bedienen."

Vervolgens voert br C. v. d. Berg uit de Heilige Schrift, de Heidelbergse Catechismus en het Doopsformulier argumenten aan vóór het door hem verdedigde standpunt, n1 dat door gelovigen volledig geadopteerde kinderen van ongelovige ouders behoren gedoopt te wezen.

Uw commissie is van oordeel, dat dit schrijven ontvankelijk is. Allereerst richt zich het bezwaar tegen een uitspraak ener meeste vergadering, zij het ook dat die vergadering 340 jaar geleden gehouden werd. Bedoelde uitspraak van de synode van Dordrecht blijkt inderdaad in de geschiedenis van de doopspractijk een beheersende factor te zijn. Bovendien is de zaak, hier aangesneden, een zaak die de kerken in het gemeen raakt. De schrijver attendeert voorts terecht op de wenselijkheid van een uniforme doopspractijk in de Gereformeerde Kerken en zeker ook ter zake van de doop te bedienen aan geadopteerde kinderen. Br C. v. d. Berg heeft zich gewend tot de classis Haarlem. Daaruit resulteerde het besluit, hierna te vermelden. Aan de particuliere synode van Noord-Holland berichtte hij, dat hij zich wendde tot Uw vergadering.

- I. Het komt Uw commissie wenselijk voor, Uw vergadering allereerst te dienen met de weergave van het bedoelde besluit van de synode van Dordrecht 1618/1619. Aan Dr H. Kaajan's „De groote Synode van Dordrecht in 1618/1619", uitgave van 1918, blz. 97/98 ontleent Uw commissie het volgende:

„De Dordtsche Synode was de eerste onder de nationale kerkvergaderingen, waarop de zaak der zending besproken werd. Zij kwam er toe door een vraag van Noord-Hollandsche afgevaardigden, welke spoedige behandeling eischte, omdat de schepen, die naar Indië zouden varen, reeds zeilreê lagen. De vraag was reeds lang te voren gedaan door Ds Hulsebos van

Jacatra, die zich tot de kerkeraad en de classis van Amsterdam gewend had om advies. Blijkbaar zat men in Amsterdam in verlegenheid met de zaak en wist men zich niet beter uit de moeilijkheid te redden dan door haar bij de Synode van Dordt aanhangig te maken. De vraag luidde:

„Oftmen de kinderen der Heydenen, in Oost-Indiën sal mogen doopen, die te enenmael overgegaen syn, in de familie der Christenen, ende die een Christen hebben, die belouet, deseluije in de Christelycke religie op te voeden“.

Tot eigenlijke gedachtenwisseling is het niet gekomen, althans niet tot discussie, maar de voorgelezen adviezen liepen zeer uiteen.

Omtrent één punt was er aanstonds eenstemmigheid. Algemeen was men van gevoelen, dat heidenkinderen, die wat hun leeftijd aangaat, onderwijzing ontvangen kunnen en voor opvoeding vatbaar zijn, eerst in de Christelijke Religie moeten onderwezen worden, voordat zij kunnen gedoopt worden. Zij moeten dus belijdenis des geloofs doen, zelf den doop begeren en ook geschikte doopgetuigen hebben, die hen nog verder in de Christelijke Religie kunnen onderrichten. Zijn zij gedoopt, dan mogen zij niet door verkoop of iets anders weer door hun Christelijke heeren in de macht der heidenen worden overgeleverd. Ook mochten zij tegen den wil van hun ouders gedoopt worden, omdat, als kinderen op zekeren leeftijd zijn gekomen, zij in religiezaken niet afhangen van de macht hunner ouders, maar voor eigen rekening staan.

Anders stond het met den doop van heiden-kinderen, die, of omdat zij nog jong, of omdat zij de taal niet kenden, door Christenen niet konden onderwezen worden. Hier was geen eenparigheid van gevoelen.

Sommigen (de Engelschen, de Hessen, de Bremers, de Professoren, de Zeeuwen, de Stichtsche Contra-Remonstranten, de Friezen en de Walen) waren *vóór doopen* (zij het onder zeer beperkende voorwaarden). De gronden voor dien doop waren: Deze kinderen, indien wettig in de macht der Christenen gekomen, zijn leden van het huisgezin der Christenen geworden en dies rust op den vader van het gezin de plicht voor hun *geestelijk* heil te zorgen; ook Abraham kreeg in opdracht kindertjes van gekochte slaven te besnijden (Gen. XVII : 12, 13 en 23); anders verkeerden zij met aanstoot in de huizen der Christenen; 't is een prikkel om naarstiger deze gedoopten in het Christelijk geloof te onderrichten; heel de gemeente moet borg zijn voor hun goede onderwijzing.

De andere afgevaardigden waren allen *tegen* den doop van deze heidenkinderen en wel om deze redenen: Ze zijn onrein (1 Cor. VII : 14); zij staan buiten het verbond; de zaligheid is niet aan den doop verbonden noch in het doopwater als in een vat ingesloten; uitstel zal niet schaden, want het verachten van den doop alleen stelt schuldig; Abraham had eerst de in zijn huis geboren en de voor geld gekochten in de leer des geloofs onderricht; de genadige belofte van het genadeverbond is het fundament van den kinderdoop; Mozes werd geen heiden door de aanneming door Pharaos dochter, zoo wordt een heiden geen Christen, omdat hij door een Christen is aangenomen; men zal er allerlei ergernis van verwachten; de menschenlijke adoptie brengt de Goddelijke niet mee.

De Synode besloot in den laatsten geest."

De Synode van Dordrecht besloot namelijk, *„dat ze, hoewel zij hetzij door opneming in christelijke gezinnen, hetzij door adoptie daarin waren ingelijfd, niet gedoopt mochten worden, eer ze tot dié jaren gekomen waren, dat ze naar hun bevattingsvermogen in de ^{eerste be}ginselen der christelijke religie kunnen onderwezen worden en onderwezen zijn“* (Joh. Jansen, „Korte Verklaring van de Kerkenordening, 2e druk, blz. 237/238, onder Artikel LVI K.O.).

Vervolgens zij nog vermeld, dat de synode van de Christian Reformed Church in Amerika in 1930 besloot, *„dat kinderen, geboren uit ongelovige ouders, maar die aangenomen worden door geloovigen, gedoopt mogen worden“*. En eindelijk sprak de classis Haarlem uit op 10 mei 1958, *„dat op grond van de Heilige Schrift, met name Genesis 17:10-14, Exodus 12:43-49, Handelingen 2:39, de door gelovigen volledig geadopteerde kinderen als leden der gemeente behoren gedoopt te wezen; dat de uitspraak van de synode van Dordrecht 1618/1619 hier geen hindernis kan bieden, als handelende over een andere materie, n.l. een bepaalde zendingsmethode“*.

Tot zo ver de Uw commissie bekend zijnde uitspraken van kerkelijke vergaderingen in dezen.

- II. In de tweede plaats meent Uw commissie Uw vergadering te dienen met de vermelding van de z.g. „adoptie-wet“, zoals deze in 1956 ingrijpend hier te lande is gewijzigd. Het behoeft geen betoog, dat de situatie van 1958 ook in dezen met name vanwege deze wet van 1956 een geheel andere is dan die van 1618.

Het komt Uw commissie dan ook nuttig en wenselijk voor deze wet hier te citeren, welke krachtens Koninklijk Besluit van 4 juni 1956 in werking trad op 1 november 1956. In de aanvullingen op het Burgerlijk Wetboek leest Uw commissie onder „Dertiende Titel A“ het volgende:

„Van adoptie

Art. 344j. Adoptie geschiedt door een uitspraak van de rechtbank op verzoek van een echtpaar, dat een kind wil adopteren.

Het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de adoptie zowel uit het oogpunt van verbreking van de banden met de ouders als uit dat van bevestiging van de banden met de adoptanten, in het kennelijk belang van het kind is en aan de voorwaarden, door het volgende artikel gesteld, is voldaan.

Het verzoek kan ook door de overblijvende echtgenoot na het overlijden van de andere echtgenoot worden gedaan, wanneer blijkt, dat het voornemen daartoe reeds tijdens het huwelijk bij beide echtgenoten bestond, doch de dood heeft verhinderd uitvoering aan dit voornemen te geven. Ook in dit geval worden beide echtgenoten als adoptanten aangemerkt.

Is het kind veertien jaar of ouder, dan beslist de rechter niet dan nadat hij het kind heeft gehoord.

Art. 344k. Voorwaarden voor adoptie zijn:

- a. dat het kind op de dag van de uitspraak in eerste aanleg minderjarig is;
- b. dat het kind niet is een afstammeling, door wettige of onwettige geboorte, van een der adoptanten;
- c. dat geen der ouders het verzoek tegenspreekt. Nochtans is de rechter niet verplicht het verzoek af te wijzen bij tegenspraak van een ouder, die niet in burgerlijke betrekkingen tot het kind staat, of die meer dan twee jaren tevoren is opgeroepen ten verhoor op een gelijk verzoek van dezelfde echtgenoten, dat is afgewezen, hoewel aan de voorwaarden, gesteld onder e-g, was voldaan;
- e. dat de ouders, die in burgerlijke betrekkingen tot het kind staan, op de dag van het verzoek meerderjarig zijn;
- f. dat op de dag van het verzoek het kind reeds meer dan drie jaren feitelijk door de adoptanten tezamen is verzorgd en opgevoed geworden en een van beiden de voogd van het kind is;
- g. dat de adoptanten ten minste vijf jaren voor de dag van het verzoek met elkander zijn gehuwd.

Art. 344l. Door adoptie verkrijgt de geadopteerde de staat van wettig kind van de adoptiefouders.

Door adoptie houden op burgerlijke betrekkingen te bestaan tussen de geadopteerde en zijn bloed- en aanverwanten in de opgaande linie en de zijlinie.

Art. 344m. De adoptie heeft haar gevolgen van de dag, dat de uitspraak kracht van gewijsde heeft gekregen.

De adoptie blijft haar gevolgen behouden, ook al zou blijken, dat de rechter de door artikel 344k gestelde voorwaarden ten onrechte als vervuld zou hebben aangenomen, onverminderd nochtans de mogelijkheid van request civiel.

Art. 344n. De adoptie kan door een uitspraak van de rechtbank op verzoek van de geadopteerde worden herroepen.

Het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de herroeping in het kennelijk belang van het kind is, de rechter van de redelijkheid der herroeping in gemoede overtuigd is, en het verzoek is ingediend niet eerder dan twee jaren en niet later dan drie jaren na de dag, waarop de geadopteerde meerderjarig is geworden."

Overeenkomstig het in deze artikelen gestelde is in alle andere desbetreffende wetsartikelen de tot dusverre gebezigde term „de kinderen, uit het huwelijk gesproten" vervangen door de term „hun wettige kinderen".

Voorts is nog te letten op de redactie van de artikelen 240a, 899c en 949b: „Onder kinderen of afkomelingen uit een vroeger huwelijk zijn de gewettigde en geadopteerde kinderen van de hertrouwde en zijn vroegere echtgenoot en de wettige afstammelingen dier kinderen begrepen."

Het is derhalve duidelijk, dat de Nederlandse wetgeving de wettige kinderen behandelt als de volledig en wettig geadopteerde kinderen; en andersom: de rechtspositie der wettige geadopteerde kinderen is gelijk aan die der wettige kinderen. Deze wettelijke bescherming en rechtszekerheid t.a.v. de geadopteerde kinderen was ten tijde der Dordtse synode allerm minst aanwezig. Dat is heden wel het geval. De wettig geadopteerde kinderen zijn kinderen der adoptanten, zijn ingelijfd in het gezinsverband der adoptanten, dragen de naam van de vader, en delen in de rechten der kinderen.

Dit blijft in elk geval gehandhaafd, totdat de geadopteerde zelf - maar dan 23 jaar oud geworden zijnde - anders wenst te handelen, en de rechter op diens verzoek tot verbreking der adoptiebanden wil ingaan, waartoe deze niet verplicht is.

- III. Wat nu de onderhavige vraag betreft, of namelijk kinderen van ongelovigen, wettig en volledig geadopteerd door gelovigen, behoren gedoopt te wezen, is Uw commissie van oordeel, dat de argumenten die aangevoerd zijn of ook nog kunnen aangevoerd worden, zowel van hen die deze vraag bevestigend, als van hen die haar ontkennend willen beantwoorden, de overweging ten volle waard zijn.

Op het standpunt van hen, die de voorgelegde vraag bevestigend willen beantwoorden, is als volgt te betogen.

Eerst dient onderzocht te worden, *of bedoelde kinderen als kinderen der gemeente behoren aangemerkt te werden*. Deze vraag verdient voorrang, omdat immers de kinderen der gelovigen behoren gedoopt te wezen „als lidmaten der gemeente". Zie de eerste doopvraag uit het formulier om de heilige doop aan de kinderen te bedienen.

Wanneer dit formulier ervan gewaagt, dat „onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelf onderworpen zijn", dan worden met „onze kinderen" uiteraard niet slechts bedoeld de kinderen, die op dat bepaalde ogenblik als kinderen van die bepaalde ouders ten doop gepresenteerd worden. maar deze kinderen („onze kinderen") zijn de kinderen der gemeente van Christus. De doopvragen, gesteld aan die bepaalde ouders, worden met concrete aanwijzing van die bepaalde te dopen kinderen eerst zeer persoonlijk, als in de derde doopvraag gesproken wordt over „dit kind, als het tot zijn verstand zal gekomen zijn, waarvan *gij vader zijt*" enz. Wederom wordt over de kinderen der gemeente gesproken in het dankgebed na de doopsbediening: „wij danken en loven U, dat Gij ons en *onze kinderen*" enz. Terwijl even later naar dat zo juist gedoopte kind der gemeente wordt gewezen, als uitgesproken wordt: „wij bidden U ook, dat Gij *dit kind* altijd wilt regeren", enz.

Onze kinderen" zijn de kinderen der gemeente, die „als lidmaten der gemeente behoren gedoopt te wezen".

Voorts is duidelijk uit de eerste doopvraag de kwestie, waarom deze kinderen als lidmaten van Christus' gemeente behoren gedoopt te zijn; aangezien dit „behoren gedoopt te wezen als lidmaten der gemeente" in onmiddellijk en onlosmakelijk verband gesteld wordt met hetgeen daaraan voorafgaat: „*dat zij in Christus geheiligd zijn*".

Onze kinderen zijn in Christus geheiligd daarom behoren zij als lidmaten Zijner gemeente gedoopt te wezen.

De vraag verdient derhalve tenvolle de overweging - hierboven reeds gesteld - of bedoelde geadopteerde kinderen in Christus zijn geheiligd en daarom eveneens als lidmaten Zijner gemeente gerekend dienen te worden en als zodanig gedoopt behoren te wezen.

In dit verband is verwezen naar de enige Schriftplaats die ter synode van Dordrecht gebruikt werd door de *tegenstanders* van de doop aan geadopteerde kinderen te weten 1 *Corinthe 7:14*, luidende in de vertaling van het N.B.G.: „Want de ongelovige is geheiligd in zijn vrouw en de

ongelovige vrouw is geheiligd in den broeder. Anders zouden immers uw kinderen onrein zijn, doch nu zijn zij heilig".

De bedoeling, waarmee de tegenstanders in Dordrecht juist deze Schriftplaats hanteerden, mag duidelijk zijn: indien van het geadopteerde kind ook slechts één ouder „heilig" ware geweest, zou er grond voor de doop van dit kind aanwezig zijn geweest. De situatie was evenwel zo, dat beide ouders heidenen waren; het geadopteerde kind was en bleef derhalve onrein, ook al was dit kind aangenomen in een gezin van Christenen.

Opgemerkt mag echter worden, of hiermede in dit verband van deze tekst wel alles is gezegd. Betekent het „geheiligd zijn" van de vrouw of van de man en betekent het „heilig zijn" van deze kinderen in Corinthe niet, dat zij „in Christus geheiligd, afgezonderd" zijn van de ongelovige, heidense wereld? Dat vanwege het feit, dat de man in dat gezin door de evangelieprediking tot geloof gekomen is, d.i. tot de gelovige erkenning van het Koningschap van Christus, dit hele gezin *als gezin* gesteld is onder de majesteit en de klem van de heerschappij des Heeren? En betekent dit, al verder, niet dat dit gezin alweer *als gezin* „in Christus geheiligd" is?

Het is de moeite waard, te onderzoeken welke preciese betekenis in 1 Cor. 7 : 14 gehecht moet worden aan deze uitdrukkingen. Want indien het „geheiligd zijn" van de man of van de vrouw, en het „heilig zijn" van die kinderen inderdaad alles te maken heeft met de omstandigheid, dat deze personen tijdens hun leven gesteld zijn krachtens een soevereine beschikkingsdaad Gods in de rechtspositie van „afgezonderden van de wereld", dan zal dit element zijn gevolgen hebben ten aanzien van de rechtspositie in het verbond Gods, waarin de door gelovigen wettig geadopteerde kinderen van ongelovigen zijn gesteld.

De Nederlandse wet spreekt zich ten aanzien van de rechtspositie dier kinderen duidelijk uit: zij zijn gesteld in de positie van wettige in het nieuwe gezin ingelijfde kinderen, als waren het wettige, eigen kinderen.

Wanneer de in 1 Cor. 7 bedoelde kinderen heilig zijn verklaard vanwege het feit, dat zij plaats innemen in een gezin, waarvan vader of moeder Christus' heerschappij heeft erkend en aanvaard, dan geldt dit mutatis mutandis evenzeer van de door gelovigen geadopteerde kinderen van ongelovige ouders.

Van „onze kinderen" wordt bekend, dat zij in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelf onderworpen zijn, en evenzeer dat zij in Christus zijn geheiligd: gerukt uit de duisternis en gesteld onder het licht van de verbondswaarden des HEEREN en de heerschappij van Christus.

Dat de kinderen der ongelovigen, vanwege hun geadopteerd zijn door gelovigen, evident uit „duisternis" gerukt zijn en gesteld werden onder het licht van Christus' genadeheerschappij, behoeft geen betoog, maar is zonder meer duidelijk voor wie iets gezien heeft van de achtergronden der adoptiewet.

Vanuit dit gegeven (1 Corinthe 7 : 14) zou nieuw licht vallen op de door de voorstanders in Dordrecht genoemde Schriftplaats, n.l. *Genesis 17:10-14*.

De voorstanders, ook in Uw commissie, achten deze Schriftplaatsen van grote betekenis, niet zozeer om te dezer zake te discussiëren over de vraag, of de daar genoemde kinderen van Abrams slaven kinderen waren van slaven die al dan niet onderwezen waren in de leer van Abrams geloof, en - na aanvaarding van deze leer - besneden werden; want zowel het één als het ander is bij wijze van onderstelling aan te nemen, en dat geschiedt des te lichter, *naarmate het uitgangspunt in deze kwestie is*. Wat duidelijk uit Genesis naar voren springt, is dit: *dat in Abrams tent geen onbesneden zal gevonden worden*, (17 : 10). In Abrams tent is de gemeente des HEEREN, geheiligd, afgezonderd van de volkeren der wereld. Het teken der afzondering is de besnijdenis.

Tot deze gemeente rekt de HEERE in Genesis 17 Abrams eigen zaad, maar voorts evenzeer de met geld gekochten. Tot deze allen komt de HEERE met de grondregel van zijn verbond: *Ik ben de HEERE uw God!*

Dat wordt bevestigd door het eveneens in het verzoekschrift geciteerde *Exodus 12 : 43-49*: de bevelen des HEEREN voor de viering van het Pascha, speciaal met het oog op de „vreemdelingen". De algemene bepaling luidt: geen enkele vreemdeling mag daarvan eten. Alleen de slaaf, die met geld gekocht is, mag ervan eten, als hij tenminste besneden is. Een bijwoner en dagloner mag daarvan niet eten. Er is wel een mogelijkheid geopend, dat de

vreemdeling toch aan de viering van het Pascha deelneemt: dan moet hij zelf de begeerte te kennen geven, en dan moet eerst ieder van het mannelijk geslacht, die bij hem behoort, besneden worden; eerst dan mag hij eten; hij zal gelden als een in het land geborene. Maar geen enkele onbesneden mag ervan eten. Dat is de algemene regel. Eénzelfde wet zal gelden voor de geboren Israëliet en voor de vreemdeling, die in uw midden vertoeft. De voorgeschreven regel is: geen Pascha zonder besneden te zijn.

Waar het in dit verband om gaat is dit: deze besnijdenis zijn deelachtig de in het verbond geborenen en de gekochten met geld;

deze besnijdenis kunnen deelachtig worden ook de vreemdelingen, mits zij eigener beweging tot het verbondsvolk toetreden.

Duidelijk wordt in deze voorschriften voor de viering van het Pascha onderscheid gemaakt tussen de vreemdelingen enerzijds en de gekochten met geld anderzijds. De vreemdeling kan, zo hij wil, worden opgenomen onder het verbondsvolk, maar *de met geld gekochte is opgenomen door het feit van die koop zelf*.

De vraag heeft zin: vanwaar nu dit onderscheid tussen „vreemdelingen” en „de met geld gekochten”, aangezien zij beiden staan buiten het „zaad van Abram”?

In de verhouding tot de vreemdeling overheerst de gedachte der *vrijwilligheid*. De vreemdeling sluit zich vrijwillig aan bij Israël en vraagt vrijwillig opname in de gemeente van Israël. Met de gekochte met geld staat het anders.

Deze is *eigendom* geworden en staat onder *zeggenschap*, en mitsdien ook onder *verantwoordelijkheid* van de heer des huizes, en niet alleen van hem, maar van de gehele *verbondsgemeente*. Deze behoort er wettig bij. Daarom moet hij besneden worden en mag hij Pascha vieren.

Het is duidelijk, dat hier niet het accent valt op de innerlijke gesteldheid des harten van zulk een met geld gekochte. Het gaat hier om de *rechtspositie* waarin zulk een van 's HEEREN wege gesteld is.

Waar de rechtspositie van de wettig en volledig door gelovigen geadopteerde kinderen te vergelijken is, m.n. wat aangaat de kwestie van *eigendom* en *zeggenschap*, met die van de met geld gekochten in Abrams tent en in de verbondsgemeente van Israël, daar pleit dit gegeven vóór het dopen der bedoelde kinderen.

De rechtsverbanden tussen adoptanten en geadopteerde kinderen zijn trouwens thans bij de wet geregeld en beschermd, hetgeen het geval niet was ten aanzien van de verhouding van Abram en diens slaven met hun kinderen. Wanneer het verzoekschrift voorts attendeert op *Handelingen 2: 39*, dan wordt in 't bijzonder aandacht gevraagd voor het laatste zinsdeel: „en allen die daar verre zijn, zovelen de HEERE onze God er toe roepen zal”.

Op grond van het bovenstaande is evenwel met goed recht te accentueren de eerste vershelft: „want u komt de belofte toe *en uw kinderen*”, mits dit laatste maar gezien wordt in het rechtsverband waarin God ook de kinderen der slaven had gesteld.

En wanneer tenslotte aandacht gevraagd wordt voor *vraag en antwoord 74 van de Heidelbergse Catechismus*, dan geschiedt dat omdat in dat antwoord de eenheid beleden wordt van volwassenen en jonge kinderen in de gemeente van Christus.

De volwassenen hebben boven de jonge kinderen niets vóór, wat aangaat de beloften des verbonds. Dezelfde Verbondsgod is met dezelfde beloften de God der volwassenen als Die der kinderen, omdat Hij de God is der gehele gemeente, het verbondsvolk. De vraag is dan ook, of het te dopen kind in het verbond Gods en in zijn gemeente begrepen is; zo ja, dan behoort het gedoopt te wezen. Op deze vraag zou gezien het bovenstaande bevestigend zijn te antwoorden.

De vraag is te stellen of de menselijke adoptie de Goddelijke insluit. Afgezien van de omstandigheid, dat Zondag 10 van de Heid. Catechismus ook in dit opzicht zijn betekenis heeft (deze gelovige ouders ontvangen dit kind van ongelovige ouders „uit de hand des Vaders”, en dit kind ontvangt deze gelovige ouders „van zijn Vaderlijke hand”), vanwege de wettige opname in het gezin der gelovigen, het eigendom-zijn, het gesteld zijn onder de zeggenschap van deze gelovige ouders, is het geadopteerde kind gezet onder de genadeheerschappij van Christus, die ook dat kind regeert voortaan met zijn Woord en Geest; het kind is gerekend onder de kinderen Sions, ingelijfd als het is in die gemeente, waaraan de HEERE Zich als Verbondsgod heeft

verbonden en tot welke gemeente Hij Zichzelf gesteld heeft als Vader, op grond waarvan Hij dit volk gesteld heeft en aangenomen heeft als kinderen.

En zo gezien maakt de HEERE gebruik van het huwelijk van wee gelovigen, gelijk Hij ook gebruik maakt van de mogelijkheden, die een wet opent in een geordend staatsverband.

Gesteld mag worden dat mogelijk over de achtergronden van de adoptiewet heel wat te zeggen valt; maar dat dit thans niet ter zake is, omdat de wet een geordend gegeven is, dat als zodanig ook door het kerkvolk is te erkennen en te aanvaarden. Onze confessie ten aanzien van het ambt der overheid (N.G.B. art. 36) brengt met zich mede de uitvoering van een wet, welke niet in strijd is met het uitgedrukte Woord Gods.

Ter anderzijde valt er op het standpunt dergenen, die de U voorgelegde vraag ontkennend wensen te beantwoorden, te letten op het doorlopend gebruik in de Schrift van de vaste uitdrukking: „*U en Uw zaad*”. Daaruit blijkt, dat God de verbondslijn doortrekt in de *geslachten*.

Het volk Israël ontving het verbondsteken in de besnijdenis, krachtens de belofte van God aan Abraham en in hem aan diens zaad.

De Schrift leert ons, dat mensen, die niet van het zaad van Abraham waren, wel ingelijfd konden worden in het volk van Abraham, maar niet anders dan door de gelovige aanvaarding van het Woord en de beloften, die God gaf aan Abraham en zijn zaad. Te denken is aan hetgeen hierboven gezegd werd met betrekking tot de viering van het Pascha door de „vreemdelingen”, die vrijwillig toetraden tot Israëls kerkgemeenschap.

In dit verband is van betekenis hetgeen de apostel Paulus schrijft in *Romeinen 9-11*. De „takken der heidenen” worden geënt op de oude „stam Israël”, en in die weg ontvangen de gelovig geworden heidenen deel aan de beloften en toezeggingen, waarmee de HEERE Zich verbond aan het verbondsvolk.

Wat betreft de boven reeds besproken tekst *1 Corinthe 7:14* is opgemerkt, dat niet uit het oog dient verloren te worden de zaak waarover Paulus daar handelt. Hij handelt niet over de vraag, waarom de kinderen van een gelovig geworden Corinthische vader of moeder heilig kunnen heten, en waarom die man of die vrouw „geheiligd” genoemd wordt; want over deze vraag gaat het niet. Maar van gewicht is de vraag, die blijkbaar in Corinthe gerezen was, of in een zodanig geval een gelovige man zijn ongelovige vrouw moest verlaten, en of een gelovig geworden vrouw haar ongelovige man moest verlaten. In dat verband wordt ter sprake gebracht, de vraag of de ongelovige partij er in bewilligt, dat de gelovige partij onverhinderd de Christelijke roeping kan volbrengen. Is er bij de ongelovige partij deze bewilliging, dan staat Paulus toe, dat zij bij elkander blijven, want dan is de ongelovige partij „geheiligd”.

Met name kunnen overwegingen aangevoerd worden tegen de gedachte dat de menselijke adoptie de Goddelijke insluit. Heeft God een door gelovigen aangenomen kind als ZIJN kind aangenomen? Deze vraag zal geen vraag meer mogen zijn, aler de doop aan zulk een kind kan bediend worden. De doop is immers de betuiging en verzekering van God, dat Hij dit kind heeft aangenomen als Zijn kind en erfgenaam.

Is de mogelijkheid, die een door mensen afgekondigde wet (Burgerlijk Wetboek) stelt in staat een weg te zijn waarlangs de HEERE sommige kinderen als Zijn kinderen aanneemt? Er zouden allerlei (ook verkeerde) motieven kunnen zijn, op grond waarvan man en vrouw een kind adopteren. Is dat kind dan „kind des HEEREN” geworden?

En wanneer God een zodanig kind uit dit leven wegneemt, mogen de ouders die dat kind geadopteerd hadden, zich dan vertroosten met de zekerheid die de HEERE in Zijn verbond geeft m.b.t. het zaad der gelovigen: „zo moeten zij niet twijfelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt”? (Dordtse Leerregels, I, 17).

Aangevoerd werd, dat de Schrift klaar doet zien, dat de verbondszegen zowel als de verbondsvloek zich krachtig voortzet juist in de geslachten van het verbond. Te denken is hier onder meer aan de bedreiging en de belofte, die het tweede gebod van 's HEEREN wet afsluiten. Gesteld is geworden, dat een geadopteerd kind eerst dan zal gedoopt worden, als het onderwezen is in de leer der Schriften, den Christus heeft aangenomen als zijn Borg en Middelaar en derhalve nadat dit kind zijn geloof heeft beleden. De adoptanten weten trouwens

tevoren, dat het door hen aan te nemen kind niet zal gedoopt kunnen worden. Ook die factor mag dus wel deel uitmaken van de overwegingen, die man en vrouw zullen hebben, alvorens zij tot adoptie overgaan.

En tenslotte is de vraag gesteld, of de adoptiewet zelve wel een goede zaak is. Heeft de overheid en de rechter de bevoegdheid zo krachtig in te grijpen in een natuurlijk gezinsverband, dat een kind bij de wet wordt toegewezen aan anderen dan zijn ouders? Gaat deze wet niet te ver, in het losmaken van dat wat onder Gods bestel en naar Zijn ordening is gegroeid? En mogen de gelovigen daar dan aan medewerken?

IV. Op grond van al het bovenstaande mag geconstateerd worden, dat de zaak, die U ter beslissing voorgelegd wordt, verre van eenvoudig is.

Uw commissie is van overtuiging, dat deze materie, met het gehele complex van vragen, in het verkeer der Kerken niet zodanig is doorgesproken, dat deze generale synode in feite niets anders zou hebben te doen dan vast te leggen in kerkelijke besluiten van datgene wat in dezen gegroeid is in de Kerken. En dat acht Uw commissie met grote stelligheid beslist noodzakelijk, aangezien het verzoek, U voorgelegd, de bediening van een sacrament betreft. Zij is van oordeel, dat deze vergadering in dit stadium geen uitspraak mag doen. Zelfs indien Uw vergadering een eenparig gevoelen zou hebben inzake de materie van dit verzoek, dan nog acht Uw commissie het zeer ongewenst, thans in een zodanige zaak een besluit te nemen, hetwelk uiteraard voor vast en bondig is te houden.

Uw commissie zou niet gaarne zien, dat thans werd uitgesproken, dat de desbetreffende kinderen *niet* behoren gedoopt te wezen, gezien de argumenten, die vóór die doop (kunnen) worden aangevoerd.

Zij zou evenmin gaarne zien, dat een tegenovergestelde uitspraak gedaan werd, gezien de argumenten, die tegen die doop (kunnen) worden aangevoerd.

Dat deze materie in de Kerken nog niet behoorlijk werd doorgesproken, hangt onder meer samen met de omstandigheid, dat de adoptiewet nog zeer jong is, en dat de consequenties van deze wet vermoedelijk in de Kerken nog in 't geheel niet of slechts sporadisch aan de orde zijn; in de regel toch zal de eventuele doop actueel worden eerst wanneer het te dopen geadopteerde kind vier à vijf jaar oud geworden is. omdat de adoptanten het kind eerst drie jaren tezamen opgevoed en verzorgd moeten hebben, en er altijd enige tijd mede gemoeid is, al eer een der adoptanten voogd van het kind is geworden, waartoe de wet verplicht (art. 344k sub f. B.W.).

Deze zaak zal de aandacht der Kerken vermoedelijk in hogere mate gaan vragen, naarmate de mogelijkheden die de adoptiewet opent. in meerdere mate in praktijk zullen worden gebracht.

V. Op grond van het bovengestelde adviseert Commissie III Uw vergadering als volgt te besluiten: (zie acta art. 97).

Voor commissie III,
P. LOK, rapporteur

RAPPORT inzake de zgn. „Samenspreking“.

Waarde Broeders,

Ons is verzocht U te adviseren inzake de volgende ingekomen stukken:

Ag. VI-B-1 een schrijven van de generale synode der zich noemende „Geref. Kerken in Nederland“, gehouden te Assen 1957, vergezeld van drie bijlagen.

Dit schrijven begeleidt het eigenlijke verzoek tot „samenspreking“, zoals de generale synode van Leeuwarden (1955) dat deed uitgaan tot onze generale synode van Enschede (1955), maar dat door deze vergadering niet in behandeling genomen kon worden, omdat het te laat was ingekomen.

Bijlage I is een afschrift van het eigenlijke verzoek luidende:

9 juni 1956

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Hoewel diep teleurgesteld over het feit, dat het schrijven van de generale synode van de Gereformeerde Kerken te Rotterdam in 1952 gehouden, Uwerzijds nooit officieel beantwoord werd, menen deze kerken, nu zij opnieuw in synodale vergadering te Leeuwarden bijeen zijn, zich nogmaals tot U te moeten richten.

Evenals haar laatste voorgangsters dringt ook de synode van Leeuwarden er met grote ernst bij U op aan. U toch beschikbaar te stellen voor een samenspreking met onze kerken op basis van Schrift en belijdenis. Het kan toch niet in overeenstemming met de eis van Christus geacht worden, dat kerken niet eens meer bereid zouden zijn met elkander te handelen over wat haar onderling verdeelt en gescheiden houdt. Moge de Geest van Hem, Die voor de eenheid van al de Zijnen gebeden heeft, Uw harten neigen tot een - en liefst gunstig - antwoord op ons verzoek.

Met heilbode en broedergroet, namens de generale synode van de Geref. Kerken, gehouden te Leeuwarden,

w.g. C. v. d. WOUDE, praeses

w.g. L. TEN KATE, 2e scriba

Bijlage II is een afschrift van een gelijksoortig verzoek zoals dat van de generale synode van Rotterdam (1952) tot ons uitging, maar dat door onze generale synode van Berkel en Rodenrijs (1952) voor kennisgeving werd aangenomen. Aangezien van dit Berkelse besluit geen officieel bericht gewerd, voegen zij dit afschrift van hun Rotterdamse verzoek erbij.

Bijlage III is een afschrift van het schrijven van het voormalige moderamen van „Enschede-1955“ aan de praeses en scriba van „Leeuwarden-1955“ (acta Enschede 1955 art. 375), inzake het te laat ontvangen van het „samensprekings“-verzoek onder verwijzing naar onze thans zittende synode.

Een tweetal Gereformeerde Kerken deed ons voorstellen toekomen met betrekking tot het Leeuwarder verzoek n.l. de Gereformeerde Kerk te Zeist (ag. VI-B-2) en die te Hattem (ag. VI-B-3).

„Zeist“ stelt voor aan „eventueel te benoemen deputaten voor eenheid onder de Gereformeerde belijders mede opdracht te geven ook t.a.v. de gebonden kerken te letten op de mogelijkheden, die zich mochten voordoen om tot herstel van de geslagen breuk te komen;

uit te spreken, dat de synode op dit ogenblik die mogelijkheid niet ziet;

de voorwaarden om tot samenspreking te komen nauwkeuriger te omschrijven dan dit door de laatste synoden is geschied, hierin eensdeels rekening houdend met het feit, dat t.a.v. verbond en doop nooit eenparigheid van gevoelen in de Gereformeerde Kerken heeft geheerst, maar anderzijds ook met het feit, dat in 1943 en 1944 door de synodes steeds gezamenlijke bezinning op deze punten van de hand is geweest en onderwerping is geëist alsmede met het feit, dat de hiërarchische tendenzen zich hebben voortgezet en nu zijn vastgelegd in de nieuwe kerkenordering;

daarom aan de gebonden kerken (resp. hun deputaten) te vragen:

1. of zij nu inzien, dat de synode Utrecht 1943-1945 had behoren in te gaan op het prae-advies van prof. dr K. Schilder van december 1943 en op de bewogen laatste brief van ds D. van Dijk van zomer 1944;
2. of zij, in tegenstelling met het besluit van hun synode van Rotterdam 1952, bereid zijn de schorsing van prof. dr K. Schilder opnieuw te toetsen aan de D.K.O.;
3. welk heil zij zien in besprekingen met deputaten onzerzijds, gezien het feit, dat zowel samenspreking met Christelijke Gereformeerde deputaten als met bezwaarden in eigen kring, hen niet tot andere gedachten hebben kunnen brengen;
verder deputaten-onzerzijds te machtigen bij mogelijk gunstige reactie hunnerzijds het contact schriftelijk of mondeling voort te zetten."
Tot zover de kerkeraad van Zeist.

Ook de broeders te Hattem gaan enigszins in deze richting voorzover ook zij adviseren (in een bijgevoegd conceptantwoord) een tweetal vragen te stellen aan de generale synode van de gebonden kerken.

De eerste vraag heeft betrekking op de bekende kwestie-Bergschenhoek, met welke kerk in augustus 1944 de band verbroken werd zonder dat dit ernstige feit in de publieke acta vermeld werd.

„Onze vraag is derhalve: Betekent Uw verzoek om samenspreking met onze kerken dat U zich vrijmaakt van het besluit van de generale synode van Utrecht tot het verbreken van de band met de Gereformeerde Kerk te Bergschenhoek? Zo ja, dan verzoeken wij U, dat U daarvan in een publieke zitting duidelijk wilt doen blijken”.

De tweede, door „Hattem” voorgestelde vraag luidt: of de zgn. „vervangingsformule” wèl dan niet gerekend wordt tot de belijdenis als voorgestelde basis voor samenspreking naast de Heilige Schrift.

Verder geeft deze kerkeraad „zeer beslist de voorkeur aan een kort antwoord boven een lang, vooral ook met het oog op kerkleden, die van dat antwoord slechts via de pers kennis kunnen krijgen. De kans dat een kort antwoord onverkort in de pers wordt opgenomen is groot, groter dan zulks het geval zou zijn met een antwoord van verscheidene bladzijden”.

Behalve dit tweetal kerkeraden is er ook een tweetal broeders, die zich tot ons gewend hebben met hun adviezen inzake het onderhavige punt. Allereerst br K. Overzet te Marum (Gr.) (ag. VI-B-4).

Hij dringt er met ernst op aan „niet op enig punt of op enigerlei wijze tegemoet te komen of te antwoorden op verzoek tot „praten” enz. Want dit is gevaarlijk m.i. zéér gevaarlijk”. - „Alleen kan ik U verzoeken de vervangingsformule aan een diep onderzoek te doen onderwerpen met al haar achtergronden en ondergrond, alleen naar Gods heilig Woord”.

In een tweede schrijven (ag. VI-B-4) onderstreept hij zijn waarschuwing en stelt ons voor „Assen-1957” te antwoorden, dat deze synode zich „heeft te bekeren alvorens onze kerken kunnen en mogen ingaan op Uw verzoek tot samenspreking op basis van Schrift en Belijdenis”.

Tenslotte is er een brief van br K. J. Rosendaal te Zeist (ag. VI-B-5). Hij verzoekt ons de uitnodiging tot „samenspreking” „niet zonder meer af te wijzen, maar bij Uw beraadslagingen daarover wel te bedenken, dat ook wij in de ongedeelde Gereformeerde Kerken soms meer geloof hadden in de gereformeerde organisaties, de professoren en de predikanten, dan in de levende Christus, waardoor wij gezamenlijk het spoor bijster zijn geworden. Dat onze ogen hiervoor zijn opengegaan is geen verdienste onzerzijds, maar louter genade. Het is een reden tot grote blijdschap dat de ogen van velen in de Syn. Gereformeerde kerken hiervoor ook open beginnen te gaan en vooral ook onder de jongeren, die de jaren 1936/1945 van het kerkelijk leven niet bewust hebben meegemaakt. Ik geloof, dat wij bij een samenspreking de kans hebben te getuigen tegen menselijke constructies en interpretaties en die moeten wij niet voorbij laten gaan”.

Tot zover de ingekomen stukken.

Wat hiervan te zeggen?

Wij adviseren de synode te blijven in het spoor van haar voorgangsters en op het onderhavige verzoek tot „samenspreking” niet in te gaan, maar het rustig en beslist af te wijzen.

Wij herinneren aan het Berkelse besluit 1952: „deze twistzaak overgevend aan de HEERE (Ps. 35: 1), dit schrijven voor kennisgeving aan te nemen”.

De kerkeraden te Zeist en Hattem willen enkele concrete vragen stellen. Maar gaan we daarmee niet terug tot vóór het Berkelse besluit, dat o.a. berust op de overweging, dat men feitelijk steeds nagelaten heeft te antwoorden, maar de zaken, óm welke het ging, heeft omzeild?

Bovendien vragen wij ons af: houden we dan wel rekening met hetgeen geschied is gedurende de vele jaren, die reeds verlopen zijn sedert deze dingen hebben plaatsgevonden?

Eens waren de door „Zeist" en „Hattem" genoemde zaken brandende kwesties om welke de strijd zich afspeelde. Deze zaken zijn ongetwijfeld nog ten volle actueel en bepalen tot nu toe de geschiedenis. Maar tevens is deze geschiedenis verder gegaan en in een geheel andere fase gekomen, doordat hoe langer hoe meer openbaar geworden zijn de achtergronden van wat eens zo fel op de voorgrond stond. Het inzicht in de huidige stand van zaken zou zo gemakkelijk belemmerd kunnen worden, wanneer we bleven staan bij de in 1944 gewisselde stukken met voorbijzien van de ontwikkeling die er ongetwijfeld sinds „1944" te constateren is.

We zeggen dus niet, dat de door „Zeist" en „Hattem" genoemde concrete punten onbelangrijk zijn geworden (echte historie is altijd belangrijk, vooral in Christus' kerk), maar wèl dat ons inziens thans *iets meer gezegd* moet worden onder handhaving van wat reeds door voorgangsters werd uitgesproken en ook gezegd kan worden aangaande de weg, waarop de vrijgemaakte Kerken zijn gekomen en hoe ze hebben te staan tegenover de gemeenschap, die ze uitwierp.

De ontwikkeling sedert „1944" openbaart zich vooral in de sedert de tweede wereldoorlog fel doorgebroken oecumenistische geest, die de Christenheid in schier alle landen aangegrepen heeft.

Deze geest streeft naar eenheid van allen, die zich christenen noemen en naar eenheid van alles wat zich kerk noemt. „Christus wil eenheid" is de ónschriftuurlijke leuze van de door deze geest bevangen religieuze eenheidsbewegingen.

Maar de ganse Schrift is één doorlopend getuigenis tegen deze misleidende leuze.

Telkens wanneer de Kerk, zowel van Oud als Nieuw Verbond van Hem afdwaalde en Zijn Heilige Geest weerstond en Hij tot wederkeer riep, ontstond er verdeeldheid onder het Bondsvolk, zodat ze er zelfs toe kwamen Zijn profeten te doden en Zijn getuigen te stenigen. Onze Heere bad in Zijn „hogepriesterlijk" gebed niet om eenheid met de leidlieden Israëls; die op het plint stonden Hem te kruisigen, noch om eenheid van allen, die zich met Zijn Naam noemen, of om eenheid van alle vergaderingen, die zich „kerk" believen te noemen, eenheid van „kerken", óók die de waarheid van Zijn Woord in ongerechtigheid ten onder houden en evenals de boze dienstknecht uit de gelijkenis, terwijl de heer toeft te komen, zijn dienaren begon te slaan en smadelijk te behandelen, Lucas 12 : 45.

Hij bad niet om eenheid van alle Israëlieten, *omdat* ze toch allen : G o d (van Abraham, Izak en Jacob), één besnijdenis, één pascha, één „bijbel" (die van het oude Testament) de hunne noemden. Hij zeide wèl tot Zijn discipelen: „ziet. Ik zend U als schapen in het midden der wolven", Matth. 10 : 16a. „Zij zullen U uit de synagoge werpen, ja, de ure komt. dat een iegelijk, die u zal doden, zal menen Gode een dienst te doen", Joh. 16 : 2, maar nergens heeft Hij gezegd: „verenigt u kerkelijk met alle Israëlieten, want zij zijn Gods verbondsvolk". Juist omdat Israël het volk des verbonds was, daarom riep de Heere Jezus, het terug van achter zijn blinde leidlieden: „Komt herwaarts (hierheen) tot Mij. Ik zal u rust geven", Matth. 11 : 28.

Zijn roepen tot bekering bracht onder het éne verbondsvolk *verdeeldheid* en scheuring, die soms zeer pijnlijk gevoeld werd tot in families en gezinnen toe: „meent gij, dat Ik gekomen ben om vrede op aarde te brengen? Neen, zeg Ik u, maar veeleer verdeeldheid. Want van nu aan zullen er vijf in één huis verdeeld zijn, drie tegen twee en twee tegen drie; de vader zal tegen de zoon verdeeld zijn en de zoon tegen de vader, de moeder tegen de dochter en de dochter tegen de moeder, de schoonmoeder tegen haar schoondochter en de schoondochter tegen haar schoonmoeder", Lukas 12 : 51-53.

Met deze woorden uit de profetie van Micha (7 : 6) wees onze Heiland naar éénzelfde verdeeldheid-om-des-Woords-wil te Jeruzalem in de dagen van Micha en Jesaja.

En op de Pinksterdag maakte Hij allen, die *Hem* volgden, vrij van de kwade herders, toen Hij riep door de mond van Petrus: „wordt behouden van dit verkeerd geslacht" (der Schriftgeleerden en Farizeeërs) Hand. 2 d.i. „onttrekt u of scheidt u af, opdat gij behouden moogt worden" (kanttekening).

Hebben de apostelen anders gedaan dan hun Meester?

Overall waar Paulus predikte onder „de kinderen der profeten en des verbonds" (Hand. 3 : 25 en 26) ontstond verdeeldheid, die tot afscheiding en vrijmaking leidde.

Deze verdeeldheid onder het ene verbondsvolk was niet tegen Gods wil, alsof ze zich eigenlijk moesten schamen voor de wereld, integendeel, zij was vrucht van Gods ontferming, waardoor velen

tot wederkeer werden gebracht „en prezen God en hadden genade bij het ganse volk“, Hand. 2 : 47. Dat was een concrete verhooring van het „hogepriesterlijk“ gebed des Heren. Er moet ernstig gewaakt worden om dit gebed niet uit te leggen in de geest van de afvallige Christenheid, die streeft naar eenheid van allen, die zich Christenen noemen en die op wereldse wijze deze eenheid tracht te vinden in het „samenspreken“ over wat een ieder voor zich meent te zien als waarheid.

Het is God de HEERE zelf, Die in tijden van reformatie scheiding maakt en in die weg tot eenheid vergadert van wat voor dien verstrooid was.

Was het ook niet een blijk van grote ontferming, toen Hij in 1944 begon ons vrij te maken uit steeds verder doorgaande verlaten van Zijn verbond en tot Zich deed wederkeren?

Was dit ook niet bitter nodig?

Zijn de harde oordelen, waarmede Hij ook de afvallige Christenheid in ons land reeds vele jaren bezocht, soms „zonder oorzaak“?

Zo heeft Hij, hetgeen ten kwade werd gedacht tegen de reformatorische herleving in de dertiger jaren, ten goede gekeerd in de vrijmaking van velen. Tussen de leidlieden der gebonden kerken en ons staat het levende geloof, dat de Zone Gods opnieuw begonnen is Zich Zijn kerk te vergaderen in enigheid des waren geloofs.

Christus' vergaderingsarbeid binnen de afdwalende Gereformeerde Kerken!

De zaak der Vrijmaking in 1944 v.v., die thans nog door velen „als ketters en goddeloos wordt verdoemd, zal bekend worden de zaak des Zoons Gods te zijn“ (art. 37 der N.G.B.).

Het misbruik van de tucht, gepaard met misbruik van de Naam des HEEREN, was opstand tegen Hem. In deze (nog steeds onbeleden, ja, door vele synoden bevestigde en gehandhaafde) tuchttoefeningen en uitwerpingen buiten het koninkrijk der hemelen, is de HEERE zelf aangetast.

Daarom is de vrijmaking niet een zaak van ruzie tussen christenen.

Er zijn vonnissen geveld in de Naam des HEEREN, zoals geen wereldlijk rechter kan uitspreken.

Ten diepste zijn het deze veroordelingen in Zijn Naam, die er liggen tussen God de HEERE en de synodocratische gemeenschap.

Dat is de twistzaak des HEEREN, Die Hij heeft met de gemeenschap, die ons uitwierp.

Wat willen wij dan nog „onderhandelen“ en „samenspreken“ over een eventueel bijleggen van geschillen, nu de HEERE, naar het profetische Woord van Ezechiël, „richtend“ en „verlossend“ tussenbeide is getreden, Ezech. 34 : 17, 20 en 22?

In een twistzaak tussen particuliere personen, die allen van nature boos en bedorven zijn, ook tussen christenen, die alle met vele zonden behept zijn, kan mogelijk een samenspreking vrede brengen, maar in de twistzaak des HEEREN, waarin Hij in de Zijnen is aangetast, kan alleen oprechte bekering tot Hem vrede brengen, omdat er tegen Hem gezondigd is.

Wij en onze kinderen mogen wel toezien, dat we Zijn bevrijdend vergaderingswerk niet verstoren of belemmeren.

De bestaande scheiding mag alleen opgeheven worden in de weg van wederkeer tot Hem en van herstel van de gemeenschap met de Kerken, die Hij formeerde en waarin Hij Zijn vergaderingswerk onder het Gereformeerde geslacht wilde voortzetten.

Dat is geen zaak van „samenspreking“ door deputaten ener synode! Voor deze twistzaak des HEEREN is de Christenheid blind.

Dat verstaan ook de leidlieden der gebonden kerken niet.

Het „zit“ niet „vast“ op onze halsstarrigheid of zelfverheffing of zgn. niet zien van „de balk in eigen oog“.

Dat Hij ons vrijmaakte betekent *niet*, dat wij de besten zijn.

Maar het betekent *wel*, dat Hij in de Gereformeerde Kerken niet verliet, wat eens Zijn Hand aldaar begon.

Als wij deswege Zijn Naam met dank-erkenning verheffen, blijft bij ons schrijnen - en 't is of de pijn steeds erger wordt - de smartelijke breuk met velen die wij gaarne erkennen als broeders in den Here.

„Ik ben een metgezel van allen, die U vrezen en van hen, die Uw bevelen onderhouden“, Ps. 119 : 63. Gedachtig aan die velen, bidden wij vurig: „laat hen tot mij keren, die U vrezen en die Uw getuigenissen kennen“, Ps. 119 : 79.

Dreigt soms de machtige invloed van de oecumenistische geest ons te overweldigen dan vermaant en vertroost ons de HEERE, gelijk Hij het ook Zijn profeet Jeremia eens deed: „laat hen tot u wederkeren, maar gij zult tot hen niet wederkeren“, Jer. 15 : 19.

Daarom *mogen* wij niet anders, stel dat wij anders zouden begeren. Dit steeds voor ogen te houden en elkander in te scherpen is ons enig verweer tegen de sterke eenheidsbewegingen onzer dagen, die ook de gemeenschap, die ons uitstiet met haar kinderen, steeds verder aftrekken van de eeuwenoude weg der Nederlandse Gereformeerde Kerken, bewegingen, die haar kracht zoeken in het organiseren van „samensprekingen" en conferenties, maar met verloochening van wat de Christus doet in de vergadering van Zijn Kerk.

Derhalve stellen wij U voor het ingekomen verzoek met het volgende schrijven aan de eerstkomende generale synode van de zich noemende Geref. Kerken in Nederland te beantwoorden: (zie acta art. 74).

Namens Commissie I

P. K. KEIZER, rapporteur

**RAPPORT van commissie IV, over de toepassing van art. 31 K.O.,
inzake de door ds. S. J. P. Goossens sinds 20 oktober 1952 gevolgde
gedraglijn.**

CONCEPT-BESLUIT I

1. De generale synode van Enschede sprak met betrekking tot de houding van ds S. J. P. Goossens uit: (acta art. 478a):

- „c. dat ds S. J. P. Goossens niet naar „zijn werk" op Oost-Soemba had behoren terug te keren zonder de uitspraak der meerdere vergadering inzake zijn appèl af te wachten, door welk afwachten een tijdige oplossing der moeilijkheden had kunnen worden verkregen;
- d. dat hij na zijn schorsing en afzetting niet had behoren door te gaan met „zijn werk" op Soemba".

Meer dan een appèllant acht deze uitspraken in tegenspraak met die sub a en b. Waardoor dus de ganse uitsprakenreeks innerlijk tegenstrijdig zou zijn geworden.

Zwolle vindt in deze uitspraken een van de bewijzen voor de stelling, dat ds S. J. P. Goossens had behoren te bukken onder het verbod van de kerkeraad, hoezeer dat verbod ook sub a is geïncrimineerd.

Feitelijk constateerde de Synode, volgens Zwolle, sub c de zonde van mouterij. Weshalve de uitspraken c en d toch zakelijk uitspraak b - waartegen de Zwolse bezwaren primair zijn gericht - krachteloos maken.

Hetzelfde wordt beweerd door vele *andere appèllanten*:

Uitspraken c en d heffen uitspraak b op. Evenwel komen déze bezwaarden juist bij c en d tot de kern van hun revisieverzoek.

Enschede had nimmer tot de uitspraken c en d mógen komen, na haar (overigens veel te zwak geformuleerde) uitspraak, dat het verbod niet op de juiste wijze tot stand is gekomen, en dat de schorsing en afzetting wegens overtreding van dit verbod niet rechtmatig zijn geweest.

Niet slechts innerlijke strijdigheid, doch *tevens* strijdigheid met artikel 31 K.O. wordt door bedoelde appèllanten geponeerd. Die strijdigheid met art. 31 K.O. laat zich kort aldus onder woorden brengen:

Enschede heeft in c en d het „tenzij" veranderd in „totdat";
in strijd met de synode van Groningen 1946 (Acta pag. 228);
in strijd met de duidelijke zin van art. 31 K.O., zoals die in de vrijmaking is afgelezen.

Zodat Uw vergadering zich voor de ingrijpende vraag ziet gesteld, of de Synode van Enschede

in haar uitspraken c en d de duidelijke zin van het accoord van samenleven, zoals dat met name in art. 31 K.O. is geformuleerd, heeft geschonden.

Zonder klaarheid omtrent het antwoord op deze vraag zal het Uw vergadering niet mogelijk zijn tot een beslissing te komen, die genoegzaam mag heten ten opzichte van de haar door Zwolle en anderen voorgelegde revisieverzoeken.

2. Uw Commissie meent thans te moeten overgaan tot een uiteenzetting omtrent de zogenaamde „ethiek" en „techniek" van het „bezwaard-zijn". In artikel 31 K.O. is overeengekomen dat voor vast en bondig gehouden zal worden hetgeen ter kerkelijke vergaderingen met de meeste stemmen is besloten.
Doch deze afspraak *verplicht niet*, in geval zodanig besluit bewezen wordt te strijden tegen Gods Woord of de K.O.

In de kerk kan immers nooit onderwerping worden geëist aan wat niet uit God is. Het gezag van kerkelijke uitspraken, juist als *kerkelijke* uitspraken, zal op de autoriteit van Gods Woord moeten steunen.

Dat Woord bindt, tot in het geweten, maar maakt tevens dagelijks vrij van alle mensheerschappij. Geen kerkelijke vergadering kan treden tussen Christus en de lidmaten Zijner Kerk, geen kerkelijk besluit kan die lidmaten ooit dwingen de weg van Gods Woord en de Gereformeerde K.O. te verlaten.

Maar evenmin dwingt een kerkelijk besluit, dat verkeerd is te achten, een lidmaat van Christus kerk „terwille van de orde" het verband te verlaten. Hij mag op de weg van Woord en K.O. blijven wandelen. Hij mag zich vrijmaken en vrij weten van zondige besluiten. En tegelijk mag hij de bewijsvoering voor de onjuistheden overleggen aan de kerkelijke vergaderingen. Zo wilt art. 31 de weg wijzen om het samenleven en kerkverband te bezwaren, onder beslag van Gods gemeenschapstichtend en gemeenschapherstellende Woord.

Nu is in artikel 31 K.O. evenwel geen voorschrift te vinden omtrent de „practische houding", die door een „bezwaarde" dient te worden ingenomen. Hij heeft het recht in appèl te gaan, en intussen „niet voor vast en bondig te houden". Hij staat „vrij", in *christelijke vrijheid*, tegenover het betwiste besluit.

Maar het praktische effect daarvan onder de mensen wordt voor deze „bezwaarden" door de K.O. niet geregeld. Zulke regeling zou ook zeer gevaarlijk zijn, omdat voorschriften omtrent het gedrag in de tijd van bezwaarnis juist de vrijheid principieel zouden kunnen aantasten (cf de synodocr. K.O.). Ook zal nimmer een reglement kunnen voorzien in de veelheid en gevarieerdheid der situaties, die hier mogelijk zijn.

Dat aldus de ethiek en techniek van het bezwaard zijn niet geregeld zijn in de K.O. mag een bewijs te meer zijn van het *gereformeerde* karakter van de K.O. die immers het tegendeel van een, het Woord Gods verduisterende reglementenbundel wil wezen, en principieel weigert door een veelheid van menselijke, disciplinaire voorschriften de N.T.-ische rijkdom van de kerk - haar vrijheid in Christus - krachteloos te maken.

Dat wil niet zeggen, dat de ethiek en techniek van het bezwaard-zijn *niet* geregeld zijn. Die zijn niet in de K.O. geregeld. Doch wel in, de *Heilige Schrift*. Niet bij apart voorschrift, doch in heel de Schrift, die tot alle goed werk wijs maakt. Gods Woord is een licht, en Gods Wet geeft verstand juist ook terzake van het gebruik van de door Christus verleende vrijheid. Daarom is de tijd van bezwaarnis, waarin een bezwaarde zich „vrij" weet van een hem z.i. ten onrechte opgelegd besluit, vol verantwoordelijkheid, juist voor die bezwaarde. Hij zal nu als kerk-mens openbaar moeten worden, want wie zich beroept op de vrijheid die in Christus is, zal vervolgens moeten tonen, dat hij „wijs" is die vrijheid te benutten, ook zonder dat zijn weg duidelijk is afgebakend door kerkelijke afspraken en gedragsregels.

Hij zal moeten tonen, dat hij - zich „vrij" wetende van een besluit - zich schuldenaar weet jegens hen, die besloten en de kerk van de weg van het

Veel te weinig heeft men de uitspraken als zodanig geconfronteerd met de wijsheid des Geestes, in de Schrift vervat.

En juist in *die* confrontatie zal toch moeten blijken, hoe te oordelen zij over Zwolle's verbod, en schorsing/afzetting EN over het negeren daarvan door de man, die zich beriep op artikel 31 K.O. omdat hij zei, de weg van het Woord en de Kerkorde niet te mogen verlaten.

En naar de normen van dat Woord zal zijn terugkeer dus te toetsen zijn.

Concluderend draagt Uw Commissie de volgende *concept-uitspraak* (no. I) U voor: (zie voor het besluit der synode acta art. 120).

Namens commissie IV,
C. TRIMP, rapporteur

RAPPORT van commissie IV betreffende de terugkeer van Ds S. J. P. Goossens 21 febr. 1953 en de acta Enschede art. 478a, sub c. en d.

(CONCEPT-BESLUIT VI)

1. De terugkeer naar Oost-Soemba op 21 februari 1953, tegen het uitdrukkelijk verbod van de kerkeraad van Zwolle, is door ds S. J. P. Goossens ondernomen krachtens de sterke overtuiging, dat deze *roeping van 's Heeren wege* was. Onder beroep op artikel 31 K.O. heeft hij gesproken van zijn onbetwistbaar recht, ja zelfs zijn plicht tot deze terugkeer. Hij *moest* de dáád van het niet voor vast en bondig houden van de „opdracht” van 20 oktober 1952 doen volgen op zijn oordeel dienaangaande. Dit was voor hem niet „het recht in eigen handen nemen”, doch juist het door Christus verleende recht, ja: plicht tot ambtsdienst, in een critieke situatie niet verloochenen. Dreigde immers het zendingswerk niet verwoest te worden, evenals in 1938? En was zijn „techniek” van destijds (voort-arbeiden) niet ter groninger synode, 1946, gewaardeerd in de rapporten-Hagens en -Van Bruggen?

Zo wees de individuele verantwoordelijkheid, die elke ambtsdrager draagt voor de uitoefening van zijn ambtsdienst, aan ds Goossens thans voor de tweede maal *déze* weg. Alle risico's, aan deze terugkeer verbonden, ten spijt. Daarbij komt, als zeer voornaam argument in heel dit geding, de verhouding waarin ds Goossens zich tot de Soembanese kerken wist te staan. Door *die* kerken wist hij zich, ook „uitwendig” geroepen. En zijn ambtspositie was in 1946 immers in overleg met deze kerken geregeld?

2. Twee belangrijke punten vragen derhalve, naar het oordeel Uwer commissie, thans bespreking:
 - a. De opvatting van ds Goossens omtrent zijn relatie tot de Zwolse resp. Nederlandse, kerk(en) enerzijds en de Soembanese kerken anderzijds (3-6).
 - b. Toetsing aan de Schrift van deze opvatting en de daaraan door ds Goossens verbonden consequenties (7, 8).

ad a.

3. Het is volgens Uw commissie duidelijk gebleken, dat ten aanzien van de kerkrechtelijke verhouding tussen de kerkeraad van Zwolle en ds Goossens geen onderlinge eenstemmigheid heeft bestaan. De gehele procedure bewijst zulks, en de terugkeer tegen het uitdrukkelijk „verbod” van 20 oktober 1952, en de daarop gevolgde schorsing en afzetting, zijn slechts exponent van deze discrepantie.

Ds Goossens zelf heeft eenmaal dit verschil een „kernkwestie” genoemd. Hij schreef in zijn brief aan de kerkeraad van Zwolle, d.d. 14 juni 1952, immers het volgende:

„Dit laatste brengt mij tegelijk midden in een kernkwestie, *die* reeds enkele maanden op de kerkeraad in Zwolle om de hoek kwam kijken, en waartegenover ik, mede op grond van de besluiten van de Synode van Groningen, in theorie en practijk iets anders schijn te staan dan het Ac. met de Kc. Mijn practijk van handelen op Soemba is daarom wellicht ook niet geheel in overeenstemming met de mij in Zwolle gebleken gedachten.

Bedoelde kernkwestie betreft nl. de verhouding tussen en de samenwerking van de Kerken van O.S./S. met de Kerken in Nederland (i.c. de zendende Kerk Zwolle). Volgens de Acta van de Synode van Groningen (momenteel niet tot mijn beschikking) zou er een nauwe samenwerking zijn van de Kerken in Nederland (i.c. Zwolle) met de Kerken op het zendingsveld. Zelfs bij de benoemingen in Hoofd- en hulpdiensten zou die samenwerking plaats vinden. Daar is niet veel van terecht gekomen. Maar de besluiten liggen er. En het is zeker niet zo, dat in Holland alles beslist zal worden inzake de zendingsarbeid en met name niet t.a.v. h^ct interne ^leveⁿ van de Kerken op het zendingsveld, buiten die kerken om of zelfs tegen haar opvattingen in. Op die

grond heeft de miss. pred. op Soemba zeker niet buiten die Kerken om - en *allerminst tegen* die Kerken in, zo hij daartoe geneigd mocht zijn - zijn arbeid te verrichten. Temeer als hij voor interne kwesties van die Kerken gesteld wordt."

Ds Goossens beschouwt dus zichzelf minstens als dienaar *mede* van de kerken op Soemba. Terwijl de kerk van Zwolle nadrukkelijk heeft geconditioneerd, dat ds Goossens plaatselijk predikant van *Zwolle is* en naar de regels, die voor *déze* relatie gelden (kerkeraad-predikant), zich heeft te gedragen.

Deze exclusieve band aan Zwolle heeft ds Goossens noch theoretisch, noch praktisch kunnen accepteren.

Vooreerst meende hij, óók van de Soembanese kerken machtiging tot zijn arbeid te hebben ontvangen.

Voorts achtte hij, wat Nederland betreft, zich aan de met Zwolle saamwerkende kerken (aanvankelijk dus alle gereformeerde kerken) krachtens het besluit van Groningen verbonden.

Ds Goossens ziet in zijn persoon een samenwerking aangebracht tussen de Nederlandse en Soembanese kerken. Die Nederlandse kerken hebben zich in de kerk van Zwolle vertegenwoordigd.

Uw commissie staat hier dus voor het feit van de onklarheid van de situatie, voor wat betreft de relatie van Zwolle ten opzichte van Soemba en Nederland. Want in 1952 waren er geen accoorden, die deze relaties omschreven. En mede daardoor is het verstaan van elkaar (Zwolle, Goossens, Soemba) bemoeilijkt.

4. Wat nu de verhouding Zwolle-Nederlandse kerken aangaat, te Groningen stelde de commissie voor, *uit te spreken o.m.:*

„dat ... br S. J. P. Goossens (tot 23 maart 1939 missionair predikant van De Gereformeerde Kerk te Appingedam en de saamwerkende Kerken in Nederland c.a., die overeenkomstig het „Accoord van Samenwerking" arbeiden voor de Zending op Soemba) in zijn ambt en eere van Dienaar des Woords bij De Gereformeerde Kerken in Nederland dient hersteld te worden", en *te besluiten o.m.:*

„te adviseren aan de zendende Kerk van Zwolle (inplaats gekomen van de zendende Kerk van Appingedam) br S. J. P. Goossens, tot 23 maart 1939 missionair predikant ... etc. (als boven) te herstellen in zijn ambt als Dienaar des Woords bij De Gereformeerde Kerken in Nederland".

Wij stuiten hier - in de omschrijving van de voormalige positie van ds Goossens - op een zodanige vorm van samenwerking tussen de kerken van het Noorden en de kerk te Appingedam, die inderdaad het spreken van: predikant van de Gereformeerde Kerk te Appingedam EN van de saamwerkende kerken in Nederland c.a., rechtvaardigde.

Het „Accoord van Samenwerking" voor de Soemba-zending ging inderdaad zeer ver in het omschrijven van de gezamenlijk uit te voeren taak. Appingedam was slechts „beroepende kerk", een soort deputaat-kerk, die tot die arbeid „uitgenodigd" werd door de zendingssynode.

Tevens stuiten we hier op de bepalingen van de voormalige Zendingsorde (Z.O.), waarin het „Accoord van Samenwerking" als aanwezig ondersteld wordt, b.v. in artikel XIII: De Zendingsarbeid geschiedt door de plaatselijke Kerk, al of niet in samenwerking met andere Kerken", en in artikel IV, sub b, waar van elke proponent, die zich voor de zendingsarbeid peremptoir laat examineren, wordt vereist, dat hij o.m. zal overleggen „een afschrift van het contract of accoord van samenwerking, wanneer meerdere kerken voor de uitzending samenwerken".

Deze Z.O. verschaft echter juist op deze punten geen klaarheid omtrent de vraag, welke nu precies de kerkrechtelijke positie is van de plaatselijke „beroepende" resp. „zendende" kerk. De Z.O. kenmerkte zich immers door een zekere („indien het mogelijk ware") „drielslachtigheid", gelijk het derde rapport van deputaten der Amersfoortse Synode opmerkte op pag. 3: „de Z.O. kenmerkte zich door een zekere tweeslachtigheid, om niet te zeggen „drielslachtigheid" in de bepaling tussen de ene kerk en de andere en het generale kerkverband. Immers zijn drie lijnen op te merken, die door elkaar gevlochten worden, zonder tot één lijn zich te kunnen verenigen,

waarvan de *eerste* is: de plaatselijke kerk zendt, de *tweede*: meerdere kerken werken samen, en de *derde*: alles is afhankelijk van de meerdere vergaderingen, m.n. de Generale Synode en vooral haar deputaten, die fungeren als een soort superintendents". Hoe dan ook - de klacht over hiërarchische deputaten-zending kon juist tegen de regeling van de Soemba-zending met recht worden opgeheven. Deze regeling ging in dit opzicht verder dan al haar soortgenoten in Nederland.

En ds Goossens is mede van de aan Deputaten verleende macht in 1938 het slachtoffer geworden. Nu bleven de rapporteurs te Groningen, 1946, min of meer in de lijn van de oude regeling en praktijk: ds Goossens dient hersteld te worden in zijn ambt *bij* de Gereformeerde Kerken van Nederland. En Zwolle zou, als een soort deputaat-kerk, dit ambtsherstel hebben uit te voeren. De Synode zelf sprak evenwel anders, namelijk aldus:

„spreekt uit:

4. dat derhalve br S. J. P. Goossens (tot 23 maart 1939 missionair predikant van de Gereformeerde Kerk van Appingedam en de samenwerkende Kerken in Nederland c.a., die overeenkomstig het „Accoord van Samenwerking" arbeiden voor de Zending op Soemba) wederom als Dienaar des Woords door de Gereformeerde Kerken in Nederland dient ontvangen te worden;

en besluit:

1. Te adviseren aan de zendende kerk van Zwolle (inmiddels op verzoek van de zendende Kerk van Appingedam in haar plaats gekomen) br S. J. P. Goossens, tot 23 maart 1939 missionair predikant van ... etc. (als boven) wederom als zodanig te ontvangen en hiervan niet alleen in het midden der Gemeente openbare afkondiging te doen, maar ook alle Gereformeerde Kerken in Nederland in kennis te stellen;"

Het is duidelijk, dat de Synode met deze beslissing geen principiële uitspraak wilde doen, noch gedaan heeft, inzake de verhouding tussen zendende kerk en overige kerken. Maar wel mag opmerkelijk heten, dat de Synode weigerde te spreken van „ambtsherstel", èn van „erkenning als predikant *bij* de Gereformeerde Kerken in Nederland". Daarin acht Uw Commissie een correctie gegeven op de „centraliserende" spreekwijze van de Groninger commissie.

Kerkrechtelijk is daarmee door Groningen evenwel geen volkomen helderheid geschapen. En het niet-vermoede gevolg daarvan is geweest, dat thans ds Goossens èn de kerkeraad van Zwolle elk een eigen uitleg van dit Groninger besluit bieden.

Zwolle stelt:

Alle kerken hebben in Groningen aan Zwolle geadviseerd ds Goossens in zijn ambt en eer te herstellen. Zie de brief van 18 november 1952. De klacht van ds Goossens, dat deze voorstelling van zaken niet geheel juist is en voorbijgaat aan de voorafgaande uitspraak omtrent het „wederom ontvangen" door alle gereformeerde kerken, op welke uitspraak het advies aan Zwolle steunde, is niet van grond ontbloot.

Groningen sprak in 't geheel niet van „ambtsherstel", door Zwolle te verlenen. Aan Zwolle werd geadviseerd, aan de reeds door alle kerken wederom als Dienaar des Woords ontvangen broeder S. J. P. Goossens wederom missionaire opdracht te verlenen.

Zwolle heeft dus de uitspraak van Groningen tamelijk sterk getrokken in de richting van plaatselijke gebondenheid van het ambt van ds Goossens. Daarentegen gaat ds Goossens precies de andere kant op:

Hij interpreteert de uitspraak van Groningen en de taak van Zwolle naar de voormalige regels, waarmee Appingedam aan de samenwerkende kerken verbonden was.

„Alle Gereformeerde Kerken ontvingen dus Oost Soemba als Zendingsterrein en mij als missionair predikant, en Zwolle kreeg nu als zendende kerk de taken uit te voeren, die uit de beslissing van de synode voortvloeiden. *Ik ben nooit door Zwolle „beroepen" of aldaar in het ambt bevestigd!* Er werd slechts van uitgegaan, dat ik voortaan aan Zwolle als miss. pred.

verbonden zou zijn *om, op Soemba te arbeiden*. Kerkrechtelijk zal hier wel iets gewrongen hebben. Maar zo zijn de feiten" (Z.O.Z., 3).

En hieraan verbindt ds Goossens vervolgens de klacht, dat Zwolle in de procedure van 1952 buiten die samenwerkende kerken om gehandeld heeft, hetgeen een overschrijding van het „mandaat" wordt geacht.

Naar het gevoelen van Uw commissie heeft ook ds Goossens de uitspraak van Groningen willekeurig uitgelegd.

Want Groningen sprak uit, dat br Goossens als *Dienaar des Woords* door de gereformeerde Kerken in Nederland diende ontvangen te worden, maar besloot aan Zwolle te adviseren hem wederom „als *zoodanig*", t.w. als *missionair* predikant, te ontvangen.

Groningen bedoelde stellig niet, dat ds Goossens voortaan missionaris van alle gereformeerde kerken zou zijn. De uitspraak van Groningen liet de zaak van de verhouding tussen plaatselijke kerk en samenwerkende kerken onbeslist. Daarin te beslissen behoorde niet tot de taak van die synode.

Inmiddels heeft Zwolle later duidelijk geconditioneerd, dat ds Goossens beschouwd werd en zichzelf te beschouwen had als predikant van *Zwolle*. Op die voorwaarde is hij uitgezonden. (Memorie, pag. C 175).

En onloochenbaar is het feit, dat de samenwerking met Zwolle op andere wijze is geregeld dan destijds die met Appingedam. Wat de Nederlandse verhoudingen betreft, was de positie van ds Goossens tot 26 februari 1953 inderdaad niet anders dan die van plaatselijk predikant van de kerk te Zwolle.

5. Nauwkeurig aandacht verdient echter thans de verhouding Zwolle-Soemba. Want de terugkeer op 21 februari 1953 is --- zoals gezegd - mede een exponent van de opvatting van ds Goossen daaromtrent.

Het is bekend, dat ook in 1952 nog geen regeling van deze verhouding, resp. samenwerking bestond.

Daarvan alle schuld op rekening van Zwolle te schrijven, zou wel zeer onbillijk zijn. Het concept voor zodanige regeling, in te dienen ter synode-Amersfoort 1948, werd immers door Generale Zendingdeputaten verworpen. Deze Deputaten achtten zelfs elke regeling, of voorlopige regeling, zoals door Groningen 1946 was gevraagd, onmogelijk. „De verhouding van kerken is gegeven met het bestaan van kerken" (zie Acta, Amersfoort, pag. 182).

Het komt uw Commissie voor, dat juist in het conflict van 1952 gebleken is, dat het deputaten-ideaal van de „vrije" liefde tussen Zwolle en Soemba grote schade heeft aangericht. Waren er maar bindende afspraken geweest terzake van onderling overleg etc.!

Maar nu deze regeling er niet was, is het *begrijpelijk*, dat de Soembanese kerken

- a. ds Goossens mede als *hun* predikant beschouwen;
- b. zich gepasseerd gevoelden, toen Zwolle haar buiten de gehele procedure hield;
- c. besloten tot het „roepen" van ds Goossens, toen Zwolle niet meer „zond".

Dat dit alles begrijpelijk is, moge verduidelijkt worden met herinnering aan de volgende punten:

1. Reeds vóór het conflict op Soemba in het jaar 1938 was men van oordeel, dat de missionaire Dienaren des Woords geacht worden enerzijds ambtelijk verbonden te zijn aan de kerk die hen zendt, en anderzijds te behoren bij de inlandse gemeenten, die zij vergaderen en aan wie zij Woord en sacramenten bedienen. (Zie rapport Groningen, Acta pag. 245). Het Groningse rapport-Wielenga zegt dan ook: „Feitelijk is de verhouding van de missionaire predikant tot de inheemse (m.n. de geïnstitueerde) kerken nooit voldoende doorgedacht".
2. In 1938 is een expresse binding gekomen tussen ds Goossens en de Soembanese kerken, toen deze hem verzochten zijn ambt te blijven uitoefenen, dat hij van Christus' wege had ontvangen, contra het verbod van de kerkeraad van Appingedam.
3. Dit had tot gevolg de „vrijmaking" en daarin mede de groei van het zelfstandigheidsbesef van de Soembanese kerken.

4. Ter synode van Groningen 1946 verschenen ds Goossens en goeroe Tanahomba met een volmacht van de Soembanese kerken, en zijn krachtens deze volmacht ook geaccepteerd als afgevaardigden dier kerken.
5. Voorts stond tot 1951 in de Z.O. het veelbesproken artikel XXIII, handelende over de tuchttoefening over missionaire dienaren des Woords: met dien verstande, dat die (= Raad van de zendende kerk) daarbij rekening zal hebben te houden met het recht en de roeping der Inlandse gemeente om zelf ook mede te oordelen over de toelating van den betrokken Dienaar tot de uitoefening van zijn ambt en het gebruik der Sacramenten in haar midden."

Het was dus niet zo heel wonderlijk, dat de Soembanese kerken zich gepasseerd gevoelden, toen in 1952 de hangende zaken te Zwolle, en alleen met ds Goossens, werden afgehandeld. En dat de gedachten van Soemba en ds Goossens, mede blijkens het in 1938 geschiedde en in 1946 uitgesprokene, gingen in de richting van voort-arbeiden, krachtens mandaat van de Soembanese kerken.

Maar zoals vóór 20 oktober 1952 de vraag zich niet laat onderdrukken: hoe zag Zwolle de Soembanese kerken eigenlijk?

zo wordt ná die datum een ándere vraag minstens éven dringend:

hoe zien ds Goossens en de Soembanese kerken de zendende kerk van Zwolle eigenlijk?

Feitelijk werd de kerk van Zwolle door de terugkeer van ds Goossens *gedwongen* de zeggenschap over hem op z'n minst te delen met, en practisch over te laten aan de Soembanese kerken.

Nu wás de relatie tussen Zwolle en Soemba niet geregeld. En er was ook het een en ander historisch gegroeid, waaraan Zwolle niet rauwelings had mogen voorbijgaan.

Maar de richtlijnen van Groningen-1946 lagen en liggen er nog steeds. En die gaven aan de Soembanese kerken, resp. ds Goossens. géén recht, te treden in de zeggenschap van Zwolle.

Want waar in Groningen de Commissie voorstelde, om een complete samenwerking tussen Zwolle en Soemba voor de zending te creëren, in dier voege, dat de missionaire predikant door de Hollandse kerk wordt beroepen in overleg met, resp. op verzoek van de inheemse kerken, waarna de inheemse kerken deze missionaris *aanvaardden*, en consent verlenen om in haar midden ambtelijk te arbeiden (Acta Groningen, pag. 244) daar sprak de synode zèlf zich gematigder uit: zij verzocht een regeling te ontwerpen, o.m. bevattende:

de beroeping en uitzending van missionaire dienaren des Woords in onderling overleg.

„De arbeid dezer dienaren geschiedt namens de kerken in Nederland, in over-leg en samenwerking met de kerken op Soemba".

Niet overgenomen is dus het „aanvaarden" en „consent verlenen" door de inheemse kerken, en evenmin het „op *verzoek van*".

6. Het vertrek van ds Goossens was dan ook in feite niet anders dan zonder vorm van proces de verantwoordelijkheid voor en zeggenschap over het zendingsterrein nemen uit handen van Zwolle en overdragen aan de Soembanese kerken. Een vrijmaking der Soemba-zending van de kerk van Zwolle, een beëindigen van de Nederlandse zendings-arbeid op Soemba.

Terwijl de situatie hoogst onhelder was, en zeer weinig was geregeld en overeengekomen tussen Zwolle en de Nederlandse kerken enerzijds, en Zwolle en de Soembanese kerken anderzijds, heeft ds Goossens door zijn vertrek op deze situatie aldus ingegrepen, dat - voor zover 't aan hem lag -, feitelijk Zwolle geen zendende kerk meer was, en geacht werd geen zendingsterrein meer te bezitten, tenzij Zwolle zich aanstonds conformeerde aan de opdrachten die Soemba aan ds Goossens had verstrekt.

Zwolle had dit ingrijpen verboden.

De Soembanese kerken vroegen er om, en gaven opdracht daartoe.

Blijft dus over de vraag, welke weg de Koning van de Nederlandse en Soembanese kerken, blijkens zijn geopenbaarde Woord, in dit conflict wijst.

ad b.

7. Uw commissie is van oordeel - gelijk reeds tevoren is beschreven - dat door de kerk van Zwolle grote fouten zijn begaan, met name op deze punten:
- a. zij had de Soembanese kerken niet mogen uitschakelen bij haar onderzoek, en haar daarna uitgevaardigde „opdracht" aan ds Goossens;
 - b. zij had br H. J. van Egmond niet mogen laten terugkeren, zonder dat - ook ten overstaan van de Soembanese kerken - diens verhouding tot ds Goossens tot klaarheid was gebracht;
 - c. zij had niet tot haar uitspraken van 20 oktober 1952 mogen komen op de gronden, en de wijze, waarop deze tot stond gekomen zijn.

In dat alles heeft Zwolle mede schuld aan de gang der feiten.

Maar tegelijkertijd gelooft Uw Commissie, dat ds Goossens en de Soembanese kerken hunnerzijds nimmer „Zwolle" „buiten spel" hadden mogen zetten, door de (roep tot) terugkeer, zoals deze op 21 februari 1953 plaats vond. Want Zwolle was, ondanks al haar zwakheden en gebreken, *zendende kerk*. En ds Goossens was Zwols missionaris.

Christus heeft ds Goossens tot zijn ambtelijke dienst beroepen.

Maar Christus roept door middel van *mensen*, t.w. zijn gemeenten en haar kerkeraden. Zodat ds Goossens aan Zwolle is gegeven, óók als instrument waardoor *die gemeente* haar zendingsopdracht vervult.

In de *gemeente* heeft Christus gesteld apostelen en profeten en leraars etc. 1 Kor. 12 : 28. Aan de gemeente zijn de ambtsdragers gegeven, Ef. 4 : 11.

Door de *gemeente* worden de zendingen „afgezonderd", Hand. 13:1-3, en met medewerking van de *gemeente* (kerkeraad) is Timotheus in zijn ambt gesteld, 1 Tim. 4 : 14. Een geroepene van Christus is dus tevens *Dienaar van de gemeente*, Kol. 1 : 25, en in alle opzichten is ook zendingsarbeid betrokken op de *zendende gemeente*. Aan haar brengen de zendingen verslag uit, en wanneer ze tot hun arbeid terugkeren, worden zij *ten tweede mate* aan de genade Gods bevolen, Hand. 13 : 3, 14 : 26, 27, 15 : 40.

De beslissingen inzake de zendingsarbeid worden niet los van de *gemeente* genomen, Hand. 15 : 22, en één van de wapenen in de zendingsstrijd is de *voorbede* der gemeente, 1 Thess. 5 : 25; 2 Thess. 3 : 1; Kol. 4 : 8; Efeze 6 : 18; Rom. 15 : 30.

Inderdaad is óók de band tussen de zending en de door hem *gestichte* of verzorgde gemeenten zeer sterk, vooral indien er gemeenschappelijk lijden is geweest. Ook van die band weet de Schrift te spreken, b.v. in Rom. 1 : 12, 2 Petr. 1 : 1, Filippenzen, passim.

Maar in februari 1953 bleek er strijdigheid te bestaan tussen de band aan de *zendende kerk* en die, welke aan de op Soemba geplante kerken verbond. Ook was er voor het besef van ds Goossens strijdigheid tussen het bevel van zijn kerkeraad en de roeping van Christus.

Hier stonden naar beide kanten ontzaglijke belangen op het spel, en *niet zonder grote schade* aan te richten is toen de beslissing gevallen: terugkeer, gevolgd door schorsing, afzetting, voortgaande scheuring op Soemba.

Dat aldus het Nederlandse zendingswerk verbroken en van glans beroofd werd, moet geacht worden mede voor verantwoordelijkheid van ds Goossens te liggen.

Op 22129 januari 1952 heeft ds Goossens gevoeld, dat hij niet zonder vertrouwen van de *zendende kerk* zijn werk op Soemba kon voortzetten (brief aan Zwolle, waarin hij de vertrouwenskwestie stelde). Toen gingen zijn gedachten in de richting van emeritering of losmaking.

Maar later, in zijn brief van 14 oktober 1952, acht hij deze gedachte ongeoorloofd, en op 19 februari 1953 schrijft hij: „Christus heeft mij geroepen voor mijn leven, om Hem te dienen in Zijn werk, dat Hij op Soemba/Savoe begon en wil voleindigen, totdat Zijn heerlijke toekomst genaakt."

Dit alles betekent toch, dat ds Goossens hoe langer hoe minder zich aan Zwolle verbonden wist, en ten laatste, in opdracht van Christus, zich niet langer als orgaan van de Zwolse gemeente, en de met haar samenwerkende kerken in Nederland, kon beschouwen.

De Zwolse kerk trad hem in de uitvoering van zijn opdracht in de weg; zonder aan de genade Gods door haar bevolen te zijn, ja, tegen de gebeden dezer kerk in, ging hij heen. Uw Commissie meent gerechtigd te zijn tot de uitspraak, dat in deze terugkeer ds Goossens zeer duidelijk blijkt heeft gegeven van een onjuiste taxatie van zijn relatie tot Zwolle, en daarin van negatie van de *zendende gemeente*, waarin Christus hem had gesteld, en van de betekenis, die zowel zijn arbeid

voor die gemeente, als die gemeente voor zijn arbeid volgens de Schrift vertegenwoordigde. Christus gebruikt de kerkeraden toch niet slechts voor het overhandigen van de beroepsbrief, of - in geval van ds Goossens --het uitvoering geven aan een synodaal advies tot „wederom ontvangen" als missionaris? Zodat de missionaris krachtens die beroepsbrief of dat „wederom ontvangen" een roeping van mensen ontvangt, waardoor hij „getuigenis" heeft „van zijn beroeping, om van haar verzekerd te zijn en gewis te zijn. dat zij van den Heere is" (art. 30 N.G.B.) om daarna, lès van die gemeente of kerke-raad, krachtens de roeping van Christus, zijn arbeid onbelemmerd uit te voeren?

Maar de practijk van 1952/3 is toch wel ongeveer aldus geweest.

Het beroep op de „roeping" van de Soembanese kerken kan -- hoe begrijpelijk ook zulk een beroep moge zijn - geen kerkrechtelijke kracht bezitten, zolang blijft vaststaan het onloochenbare feit, dat ds Goossens uitdrukkelijk als Zwols *predikant* in 1949 naar Soemba, zijnde het Zwolse zendingsterrein, is teruggekeerd.

Zodat ten aanzien van Zwolle blijkbaar geconstateerd moet worden, dat deze kerk door ds Goossens slechts als zendende kerk gerespecteerd wordt, gedurende de tijd waarin zij aan de uitvoering van de roeping van Christus niets in de weg legt.

Uw commissie is van oordeel, dat uit deze terugkeer blijkt, hoezeer ds Goossens naar één zijde (Soemba) heeft gezien, toen hij de consequenties van zijn blijven of heengaan overwoog, en daarbij de schriftuurlijke orde, volgens welke hij toch gesteld was *in* de gemeente van Zwolle, licht geacht heeft, en daarin schromelijk geschonden heeft.

En op *dit* punt zal ds Goossens tot erkenning van schuld te verplichten zijn. Uw commissie stemt toe, dat het verbod onjuist was, naar kerkrechtelijke norm en tevens naar inhoud. Ook was de schorsing wegens overtreding van dit verbod niet rechtmatig.

Maar intussen was het verbod er, en kwam er schorsing en afzetting. Met het oog op deze *feiten* van verbod en schorsing/afzetting, had ds Goossens zich behoren af te vragen, hoedanig zijn „roeping" in *die* feitelijke situatie was. Het is niet in overeenstemming met de aard van de kerkelijke gang van een bezwaarde, louter de rechtskracht van een verbod, schorsing of afzetting te betwisten, en daarna te handelen alsof er geen zodanig verbod, schorsing of afzetting bestaat.

Het is toch geen geringe zaak, dat de kerk, die *zendt*. en in dat zenden eenmaal de opdracht van Christus wist te vervullen, uitspreekt, dat de missionaris niet meer tot zijn arbeid mag uitgaan, en besluit hem niet wederom „der genade" te bevelen.

Indien zulke uitspraak onjuist is, is het bestaan ervan de grootste ramp voor het zendingswerk, èn voor de kerken op Soemba en in Nederland. Maar dan ligt toch primair voor hem, die de onhoudbaarheid van dit kerkeradsbeleid meent te kunnen aantonen, en zelf ook ambtsdrager in die Raad is, de dure roeping, niet slechts terwille van zichzelf, en de Soembanese kerken, maar juist ook terwille van de Zwolse Raad en de kerken in Nederland alle beschik-bare middelen te benutten om de ramp van de ontrouw van de Zwolse Raad te keren en weg te doen.

Zo had ds Goossens - zich vrijmakende van het Zwolse *besluit* - *zich* moeten beijveren om de Zwolse kerk, als zendende kerk, te *behouden*. Thans heeft ds Goossens door te vertrekken blijk gegeven deze taak tegenover Zwolle, en daarin zijn roeping van Christus' wege, juist *niet* te hebben verstaan.

Die roeping was toch sinds 20 oktober 1952 heel concreet deze:

- a. streven naar herstel van de door Christus gewilde verhoudingen, gelijk deze daareven beschreven zijn;
- b. het conflict zo klein en zuiver mogelijk houden, en derhalve zich zelf en de kerkelijke vergaderingen blijven bepalen bij het eigenlijke punt in geding: de kwestie van de schadelijkheid, en de in de „Constateringen" beschreven moeiten;
- c. de vrede der Soembanese kerken najagen door in *Nederland* te arbeiden aan het beslechten van het eigenlijke conflict, zonder dit te vertroebelen door precies het tegendeel te doen van wat Zwolle van hem vroeg;
- . juist geen rol gaan spelen in de op Soemba reeds openbaar geworden scheur, waar toch deze scheur slechts doeltreffend kon worden geheeld door met de kerk te Zwolle tot overeenstemming te geraken inzake de zendingsarbeid, de methode daarvan, en de verhoudingen tussen de kerk te Zwolle en de zendingsarbeiders, resp. de Soembanese kerken.

En onmogelijk kan toch beweerd worden, dat ds Goossens door in zijn gedrag ten volle te rekenen met het bestaan van het verbod, *gedwongen* werd tot nietsdoen, of zelfs tot zondigen tegen Gods Woord of ontrouw ten opzichte van de Kerkenordening, zodat hij - wilde hij niet van de enige kerkelijke weg, zoals artikel 31 K.O. die voor altoos als begaanbaar garandeert, afgedrongen worden, - alleen door zich vrij te maken van de Zwolse kerk, als *laatste* acte van reformatorisch handelen, zijn Zender dienen kon.

Dat louter zodanige vrijmaking geoorloofd en geboden was in de situatie zoals die op 20 oktober 1952 ontstond, en elke andere houding zonde voor God betekenen zou, laat zich op geen enkele wijze aantonen. Integendeel, het is zonneklaar, dat voorlegging van het oorspronkelijke conflict aan de zusterkerken in het belang van alle partijen, niet 't minst de Soembanese kerken, ware geweest. En dat dit voorleggen slechts zinvol was onder gelijktijdig zich onthouden van arbeid op Soemba laat zich verstaan. Aldus bleef het oorspronkelijk geding immers scherp voor aller aandacht staan, bleef het conflict zowel in Nederland als op Soemba zo klein mogelijk, en werd serieus gepoogd de door Christus gewilde en gestelde verhoudingen te eren, door die te bewaren, en waar nodig te herstellen. Zodat *déze* gang naar de meerdere vergadering, en deze vrijwillige onthouding van arbeid, in dit geding kenmerk van echte reformatie en blijk van heilige begeerte tot „stichting" der kerken ware geweest.

Thans moet echter vastgesteld worden, dat ds Goossens door zijn vertrek naar en voortarbeiten op Soemba zich niet slechts vrij toonde van een Zwols besluit, doch in feite zich vrijgemaakt achtte van de Zwolse kerk. Zonder dat de Zwolse kerkeraad nog tot een vaste overtuiging was gekomen ten aanzien van de taxatie van de „zonden" van ds Goossens; zonder dat de Zwolse gemeente tot vrijmaking was opgeroepen; zonder dat de kerkeraad tijd tot bekering (b.v. met behulp van de classis) werd gelaten; zonder dat verharding in het kwade beleid bij Zwolle was gebleken ten overstaan van de meerdere vergadering; zonder dat een andere zendende kerk de eventueel pertinent verwaarloosde roeping van Zwolle als de hare ook maar overwegen kon.

En het gevolg van dit alles is geweest, dat het eigenlijke zendingsconflict resp. de reeds jaren bestaande onbevredigende situatie van onzekerheid ten aanzien van de relatie Zwolle-Soemba, aan de directe aandacht van de kerken is onttrokken.

Zodat het conflict is vertroebeld, de scheur is verbreed, de zuivering der verhoudingen voor onbepaalde tijd onmogelijk gemaakt.

En de Zwolse gemeente, resp. de kerken in Nederland, die eenmaal God ervoor dankten, dat zij door middel van ds Goossens hun zendingsarbeid opnieuw mochten aanvatten, zijn daardoor voor feiten gesteld, die wèl als vruchten van „vrijmaking" werden aangediend, doch zeker niet vrucht van schriftuurlijke beslechting van het conflict mochten heten, doch eerder zodanige beslechting op de lange baan schoven.

Zwolle en de Nederlandse kerken zijn door dit vertrek achteruit geduwd, en in feite van een belangrijk stuk zendingsarbeid beroofd, zonder dat gebleken was dat Christus tot vrijmaking (laatste acte van reformatorische strijd) verplichtte. En de Soembanese kerken zijn intussen niet gediend, doch evenzeer als de Nederlandse van de door Christus geboden vrede ver verwijderd geraakt.

8. Wat tenslotte het beroep op 1938/1946 betreft in deze zaak van de terugkeer, Uw commissie meent, dat dit Uw Synode bij haar oordeelsvorming niet lang behoeft op te houden. Immers zijn de geciteerde uitspraken formeel slechts meningen van twee rapporteurs geweest.

Bovendien valt in het rapport van 1946 de nadruk op de voor ds Goossens in 1938 bestaande noodzaak een *principiële* strijd niet te staken. Wat *toen conclusie* was (van een commissie) voor dat speciale geval (voortarbeiten geoorloofd) mag niet *axioma* worden voor alle volgende gevallen. Terwijl tenslotte overwogen zal moeten worden, of de ervaring van 1938, t.w. dat door het voortarbeiten het eigenlijke conflict aan de aandacht der kerken lange tijd is onttrokken, wijl de strijd werd verlegd en tot een geding over orde en gezag werd gemaakt, ds Goossens in februari 1953 niet had behoren te waarschuwen, juist in een conflict met de kerkeraad, zo voorzichtig mogelijk op te treden, terwille van de rechte reformatie van het bedreigde zendingswerk. Welke overweging uiteraard ook te Groningen meer aandacht had mogen verdienen, dan zij metterdaad ontvangen heeft.

Concluderend stelt Uw Commissie aan de Synode voor, wat betreft de terugkeer van ds S. J. P. Goossens op 21 februari 1953, tegen het verbod van de kerkeraad, de volgende uitspraak te doen: (zie voor het besluit der synode acta art. 142).

Namens Commissie IV,
C. TRIMP, rapporteur